

קובץ גליונות

ביין הזמנים

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

אלפי בני הישי"ק מרחבי הארץ העולים לשיבות גדולות השתתפו במעמד
"סדר הכנה" שע"י 'דרשו' בראשות מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לעילוי נשמת
הרב ר' מרדכי
ב"ר ישראל יחיאל
ז"ל

לכל עמלי התורה ולומדיה
בברכת "וקווי ה' יחליפו כח"
מערכת "קובץ גליונות"

תושיה

מרכז רב חסידי לפתרונות חינוכיים

תושיה - יעוץ חינוכי

בנשיאות מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

יעוץ טלפוני | הפניה | אבחוני קשב | הדרכת
סמכות להורים

מענה טלפוני כל יום

בין השעות 09:00-14:00

073-200-3333 (לאחר מכן ניתן להשאיר הודעה)

פניה ובקשה

לקראת סיום זמן קיץ, נבקש מכל
החייבים תשלום למערכת, עבור: קניית
קבצים, תרומות, הקדשות ופרסום,
להעביר את כל התשלומים בהקדם

בברכה מרובה

מערכת 'קובץ גליונות'

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

- ב' אלול שופטים
- ט"ז אלול כי תבא
- א' תשרי ר"ה ויו"כ
- ט' אלול כי תצא
- כ"ג אלול נצבים וילך
- חג הסוכות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

בס"ד, עלון מספר 24 > ענייני ציפית לישועה וניצול הזמן בתורה > מנחם אב תשפ"ג
פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של
רשכבה"ג מן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל

שיח אמונה

בפצותי שיח

דבר המערכת

עומדים אנו בעיצומם של ימי בין המצרים, סמוך ונראה לתשעה באב, בתארו ימים אלו, כתב אחד מתלמידי הרב זצ"ל ברשימותיו: 'דוק של עצבות ניכר על פניו של הרב מיום ר"ח אב'. כאשר הדבר מובן וברור, כי שמחתו של הרב נבעה אך ורק מתורתו הקדושה, שהייתה משוש חייו, ובה היה דבק, ועל אף זאת 'דוק של עצבות' לא סר מפניו בימים אלו. באחת ההזדמנויות שח הרב זצ"ל, שדעתו של החזון איש הייתה להחמיר יותר בכמה מענייני אבילות, ונימק זאת באומרו, שהחזון איש אמר זאת כדי לאפוקי מאותם אלו המקילים בחובת התענית.

מלבד האבל והצער בימים אלו על חורבן הבית, מצווים אנו להאמין באמונה שלימה בבנין בית המקדש בכל יום ויום, האמונה החושית של 'בכל יום' הנדרשת מעמנו, צריכה שתהיה ברובד המציאותי אצל כל אחד ואחד. יום אחר יום חולף, כשאנו מעתירים 'ותחזינה עינינו בתפילה, רחם... ובנה ירושלים' בברכת המזון, ומבקשים לזכות לביאת גואל צדק, אמנם המציאות העגומה של הגלות בה אנו חיים, מסיחה את הדעת מן התקווה והצפיה לבנין ביהמ"ק.

בכל ימי חייו, היה הרב זצ"ל חי באמונה פשוטה ומוחשית, תמיד היה רואה הרב את המשיח 'כבר בפתח' כלשונו, בגד מיוחד לכבודו היה מוכן בארוננו תדיר, ובכל מועד, שפרטי הדינים היו משתנים באם יבנה בית המקדש, היה הרב מעורר על כך בפשטות, קרבן פסח בפסח, ספירת העומר, תשעה באב ושאר מועדים. בנוסף, עמל הרב על חיבור מיוחד - כמעשהו ב'דרך אמונה' על זרעים - גם על הרמב"ם בחלקים העוסקים בדיני המקדש והקרבנות, וכך יצא לאור עולם ספרו 'דרך חכמה', כאשר לאחמ"כ המשיכו ת"ח מופלגים במלאכה על שאר החלקים אותם לא הספיק הרב לכתוב מחמת עומס המכתבים.

את הצפיה לבנין ביהמ"ק אצל הרב זצ"ל ניתן היה לחוש, גם מידי פעם כאשר היו מגיעים להרב ילדים, ומששמע הרב שהם לויים, היה מעורר אותם על כך שצריכים לדעת לשיר, כדי שיוכלו לשיר בביהמ"ק, פעמים נדירות, היה הרב אף מקדיש דקה או שתיים, בכדי לבחון אותם... (עי' דרך חכמה, פ"א מהל' כלי המקדש ה"ז, ביאורה"ל ד"ה חמש).

בכל יום בחצות הלילה, היה הרב פותח את סדר לימודו, באמירת 'תיקון חצות' לפי הסדר שהדפיס הגר"ש דבילצקי זצוק"ל. אמנם הסתיר זאת מעין הרואים, ואף הספר עצמו היה מוחבא בארון הספרים במדף הסמוך להצפת הבית. וכך בכל לילה, רק לאחר שקונן על חורבן הבית, ועל הגלות בה אנו שרויים, פתח הרב בלימוד התורה הק' המשמחת כל לב.

שגור היה על לשונו של הרב זצ"ל, ש'כאשר בקרוב יבנה המקדש, כל המדרשים והספרים המדברים אודות החורבן והצרות השייכות לזה לא ייגנזו חלילה, אלא אדרבה יעיינו בזה, וילמדו כמו בכל חלקי מחלקי התורה הקדושה, כדי לדעת להעריך ולשמוח בבנין בית ה', ולזכור איזה חטאים גרמו לחורבן' (עי' בהקדמה לספר שיח הנחמה).

על מנת שלא לפסוח על ענייני בין הזמנים וניצול הזמן בכל רגע ורגע, הבאנו בגליון זה, כמה מדברי הרב אודות ניצול הזמן, וביטול תורה, יהי רצון ונזכה כולם לנפוש כדת, מבלי לדלג על חוק לימודים קבוע בכל יום, 'וקווי ה' יחליפו כח'.

נישא תפלה לא-ל גומל עלינו כי לא תצא תקלה ומכשול ח"ו מתחת ידינו, ותהי ידנו אמונה לשוח בשיח אמונה, ויהא רעוא שנוכח להתאבל על ירושלים כדיו, וכבר הבטיחו חז"ל (תענית ל' ב') 'כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה'.

המערכת

תורת שיח

ליקושים מתורת הרב זצוק"ל ענייני תשעה באב, בנין בית המקדש וביאת המשיח

אם בזמן בית שני צמו בתשעה באב, או שעשו יום טוב

כתב הרמב"ם (פ"ג מהל' קידוש החודש, הלכה ט'): 'על ששה חדשים היו שלוחים יוצאין. על ניסן מפני הפסח. ועל אב מפני התענית. ועל אלול מפני ראש השנה. כדי שישבו מצפין ביום שלשים לאלול אם נודע להם שקדשו בית דין יום שלשים נוהגים אותו היום קדש בלבד. ואם לא נודע להם נוהגים יום שלשים קדש ויום אחד ושלשים קדש עד שיבואו להם שלוחי תשרי. ועל תשרי מפני תקנת המועדות. ועל כסליו מפני חנוכה. ועל אדר מפני הפורים. ובזמן שבית המקדש קיים יוצאין אף על אייר מפני פסח קטן, עכ"ל.'

ומדבריו שכתב 'אף על אייר', כתב בהגהות אמרי ברוך (על הטו"א ר"ה י"ח) שמשמע דעל כל הני ג"כ יוצאין אף על אב מפני התענית,

שיחת התלמידים

עדות מהקודש פנימה, מבאי ביתו ותלמידיו של הרב זצוק"ל

מעשי רב, שביבים, פנינים ועובדות, שנכתבו לעלון 'שיח אמונה' על ידי תלמידיו של הרב זצוק"ל,

הרה"ג רבי 'יחיאל פלק שליט"א, ראש כולל עטרת שלמה במודיעין עילית

גם על ענין רפואי - יש תוס'...

איתא בברכות ו' ב' אמר רב ששת אגרא דהספדא דלוי, פרש"י דלוי, להרים קול בלשון נהי ועגמות נפש שיבכו השומעים, ואמנם זאת אין בכחי לעשות, אבל במשנת ר' אהרן ח"ג עמו' ר"א כתב לפרש עוד מלשון דלי, דהיינו להתבונן במעשיו של הנפטר, כדי שעי' ההתבוננות יבאו לדלות ממעשיו וללכת בדרכיו.

ידוע מה שאומרים על המהר"ם שכותב מקשים העולם, כי העולם זהו עולם התורה, דאין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה, והג"ר יחזקאל ברטלר זצ"ל בילדותו אמר שזה גם גמ' מפורשת דאמר' כולי עלמא לא פליגי, הרי לנו כי העולם זהו לומדי התורה ועמילי התורה.

וענין הנ"ל נתפס אצלנו שיש את עולם התורה, ויש את שאר העולם שכמנהגו נוהג, רק שעיקר החשיבות של העולם הוא עולם התורה, אבל אצל רבינו זצ"ל לא הי' עוד עולם, אלא רק עולם א' של תורה, וכל עניני העולם סבבו סביב ציר זה, ונביא בזה כמה דוגמאות.

זכורני שיהודי א' שאל את רבינו במכתב על איזה ענין רפואי האם לחוש בזה לדעת הרופאים, ורבינו השיב לו: 'עיינן תוס' ב"ק פ"ה א' ד"ה עבר', וסיקרן אותי לדעת האם תוס' כבר דנים על אותו מצב רפואי, ועיינתי שם וראיתי שהגמ' דנה בענין תשלומי רפוי של חובל בחבירו בציר שהנחבל לא שמע בקול הרופאים, וכתבו התוס' עבר על דברי הרופא, לא חשיב לי' פושע כ"כ, ואמנם כנראה שרבינו אחז שבאותו נושא אי"צ לחוש לדברי הרופאים, ואין ללמוד מסיפור זה למקרים אחרים, אבל מה שכן יש ללמוד מזה, שגם כשעוסקים במילי דעלמא, מה שעולה בראש הוא דברי התוס'.

הגר"י פלק במעונו של הרב זצוק"ל

המשך בעמוד 2

מה שכתבו חז"ל זה מציאות

יש הרבה סיפורי מופתים שמספרים, אבל כמדומה שהרבה מהם הגיעו מתוך התורה, ונמחיש את הדברים עם עובדא ששמעתי מאמור"ר זצ"ל שסיפר לו א' מקרובי משפחתינו את שאירע עמו סמוך ונראה לפטירת מרן בעל ההקה"י זיע"א לפני קרוב לארבעים שנה, אשתו היתה צריכה ללדת והתינוק ה' הפוך

וה' חשש לניתוח, אז הוא הלך לרבינו לבקש ברכה, ורבינו עם הפשטות שלו ענה לו: נו! כתוב בגמ' (נדה ל"א א') 'כיון שמגיע זמנו לצאת מתהפך ויוצא, וזהו חבלי לידה', והוא המשיך לצטט את הגמ' 'והיינו דתניא חבלי נקיבה מרובין משל זכר', ולאחר כמה ימים כשבאו ללדת ראו שהתינוק התהפך והיתה לידה רגילה ונולדה בת.

והנה מה שרבינו הוסיף לצטט את סיום הגמ' 'שחבלי נקיבה מרובין משל זכר', זהו מקדושתו, שמשמים שמו את הדברים בפיו, אבל בעיקר הדבר נראה שה' זה משום שכל דברי חז"ל היו אצלו המציאות הפשוטה והברורה שלא יכול להיות אחרת, וממילא כאשר יצאו הדברים מפיו באמונה גמורה, משמים הסכימו ע"ז, וכמ"ש השיטמ"ק (ב"ק

נ"א) אהא דאמר' במעשה דר' חנינא בן דוסא אלא כך אמרתי דבר שנצטער אותו צדיק וכו', דר"ל השמעתי דבר זה לפני הקב"ה וכו' והסכים הקב"ה לדברי, שכן דרכו של הקב"ה שמסכים לסברת הצדיקים שבדור עכ"ל.

המעשה על הפמ"ג שהיה שגור בפי רבינו

הגמ' אומרת בקידושין ע' ב' כל הפוסל במומו פוסל, ובפשטות הענין בזה הוא מצד פחיתותו של הפוסל שפוסל את כולם, וכמ"ש רבינו יונה בשע"ת (שער א' אות י"ח) שהרשעים מחפשים מומי בני אדם ושגיאיותם להשפילם, אבל נראה שיש בזה ענין יותר פנימי שאדם מסתכל על כל דבר מתוך אותה נקודה שהוא אוהז בה, ומדה טובה מרובה, דרבינו הסתכל על כל דבר לפי המקום שהוא עמד בו, וכזאת מצינו בטעמא דקרא בכמה מקומות לא צפויים שרבינו מפרש את הפסוקים בבחינת הוא ה' אומר, ונזכיר דוגמא אחת מאסתר (ו' ג') עה"פ ויאמרו נערי המלך משרתיו לא נעשה עמו דבר, והוא מדייק שלכא' תיבת דבר מיותרת, דהרי המלך שאל מה נעשה למרדכי, ועיקר תשובתם היתה שלא נעשה עמו, אז הוא מפרש שהם התכוונו לומר למלך שמרדכי כבר בא על שכרו, דהטובה הכי גדולה בשבילו שלא נעשה עמו דבר ונותן לו ללמוד במנוחה, רק שהמלך לא הבין כוונתם, וחשב שצריך לתת לו דבר, ולכן הוא שאל מי בחצר.

יש מעשה שרבינו אהב לספר אותו כי זה ה' חלק ממנהו, המעשה היה על הפמ"ג שה' יושב ולומד אצל ר' דניאל יפה ז"ל, שה' לו ביהכ"נ גדול עם הרבה ספרים, והוא שילם לבני תורה שלמדו שם, פעם אחת בא ר' דניאל אל הפמ"ג, ורצה להתייעץ אתו בענין המסחר שלו, חשב הפמ"ג שאם הוא יענה לו פעם אחת הוא יבא כל יום, אז הוא אמר לו בעניני מסחר אני לא יודע כלום, פעם אחרת הוא בא לשאול בענין שידוך, אמר לו הפמ"ג בשידוכים אני לא יודע כלום, אז הוא כבר התרגז ואמר לו בשביל מה אני משלם לך כסף, בשביל שאתה לא יודע, אמר לו הפמ"ג: 'הוי ר' דניאל, אתה משלם לי בשביל מה שאני כן יודע, אם היית רוצה לשלם בשביל מה שאני לא יודע, כל האוצרות שלך לא היו מספיקים'.

ופעם אחת באתי אליו סמוך לחג הפסח תשע"א, והי' מונח לו על הסטנדר מדרין גלאט של בד"ץ שארית ישראל, שהובא אליו כנראה מעט קודם לכן, וכשבאתי הוא פתח את המדרין בעמוד כ"א והגיש לי לקרוא בהצביעו על סיפור יפה, ועיי"ש שהובא מדברי הפמ"ג בעצמו ענין הנ"ל בסגנון אחר קצת (כפי שמוזכר בס' צבא רב בפתחא זעירא עמ' 31), ומסיים שם הפמ"ג: 'וכן עשיתי הרבה פעמים, ומאז ה' לי מנוחה ולמדתי בהתמדה כחפצי

וחברתי שם כל ספריי עכ"ל, אלו היו הסיפורים שתפסו את רבינו, כי סוף סוף הוא מצא מי שמבין אותו.

'אתם הרי עוסקים בלימוד'...

זכורני עובדא שבאתי לביתו לשאול כמה שאלות בד"ת, וכשבאתי אמרו לי שבאמצע צריך להגיע איזה יהודי, ואז נצא החוצה, כדי שהוא יוכל לדבר עם הרב ביחידות, אותו יהודי ה' בעל משרה נכבדה והי' לו מעמד חשוב בעולם שמחוץ לכתלי בית המדרש, ואת חטאי אני מזכיר היום שבשמעתי את שמו ג"כ ה' לי איזה יחס של כבוד למעמדו, וכשהוא הגיע ועמד בפתח החדר, רבינו נעמד כמתכוון לצאת, אמר לו בנו שליט"א שהוא יכול להשאר במקומו ואנחנו נצא, אבל רבינו המשיך ללכת לכיוון הפתח באומרו לי [בפני אותו יהודי]: 'אתם הרי עוסקים בלימוד, אין דוחין ד"ת מפני דברים בטלים, ויצא לחדר השני ודיבר אתו שם בעמידה, כ"כ היה חשוב לו להראות את הדבר שהיה פשוט בעיניו - תורה היא מעל הכל וקודמת להכל.

תנ"ך פליק שליט"א עם הרב זצ"ל

כמובן שמלבד הענוה המיוחדת, שלפניו יושבים אברכים צעירים, שגילו של רבינו כפול מהם, ורבינו פשוט לו שאם מישוה צריך לצאת זה הוא, כי הם הרי יושבים ולומדים, כי זה פשיטא וזה לא ה' שום חידוש אצלו, כי כל הענין של כבוד ושאר חשבונות הרבים שבקשו בני האדם לא תפסו אצלו שום מקום, והשיקול ה' רק מה צריך לעשות, ומה התורה אומרת לנהוג, יתירה מזאת היה חשוב לרבינו להדגיש, שכל מה שחונן לכתלי ביהמ"ד, כל המשרות והמעמדות, הכל הוא דברים בטלים.

והאמת שאותו אדם היה גם מביא לרבינו כסף לחלק לצדקה, וגם באותו פעם הוא הביא לו צדקה, אך כנראה שעיקר ביאתו היתה לא בשביל זה, אלא להתברך ולהתייעץ בענייניו, וזה היה אצל רבינו דברים בטלים.

וכאשר מדברים על חשיבות עסק התורה יש בנותן טעם להביא את דברי התרגום בקהלת עה"פ הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל, וז"ל כד חזא שלמה מלכא דישראל ברוח נבואה וכו' ית ירושלים ובית מקדשא דאינון עתידין למחרב וכו', אמר במימרי' הבל הבליא עלמא הדין, הבל הבליא כל מה דטרחת אנא ודודא אבא, כולא הבלו, וממשיך בפסוק הבא [עה"פ מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש], מא מותר אית לאנש בתר דימות מן כל טורח' דהוא טרח תחות שמשא בעלמא הדין, אלהין למיעסק באורייתא, לקבלא אגר שלים לעלמא דאתי קדם מר עלמא. עכ"ל המרטיט לבבות ומזעזע נפשות ולולא מקרא שכתוב א"א לאמרו שהטירחא בבנין ביהמ"ק נקרא הבל לעומת עסק התורה, כי עסק התורה הוא דבר נצחי, והמקדש סופו ליחרב...

'אפשר לכתוב עליו הרב?'

בהזדמנות אחרת ה' שם גביר א' שהי' תורם הרבה לדברים שהיו קרובים לליבו של רבינו, ורבינו הכיר אותו, ופעם אחת יצא איזה ספר של רבינו שאותו גביר תרם את כל ההוצאה, ואמרו לרבינו שיכתוב לו הקדשה, ורבינו התחיל לכתוב וכשהגיע להזכרת שמו, הוא פנה לבנו שליט"א ושאל אותו, האם אפשר לכתוב 'הרב', והנה אותו גביר ה' לבוש כבן תורה ומתנהג כבן תורה, ומן הסתם במקומות אחרים כותבים עליו 'הרב הגאון' לכל הפחות, אבל רבינו הסתפק אם אפשר לכתוב עליו הרב, כי סוף סוף הוא איש עסקים, ואינו זוכה לשבת בכולל וללמוד כמו כאו"א מהאברכים [ואף דאמר' בעירובין פ"ו א' שרבי ה' מכבד את העשירים, יעוי"ש בגליין הש"ס מה שהביא בזה].

כמו"כ היה פעם שבישיבי לפניו הגיע ת"ח א' (שהי' אוסף כסף לכולל חזו"א) יחד עם גבירים שתורמים לכולל, שרבינו יברך אותם, ואני יצאתי מהחדר, וכשחזרתי

משאיר אצלו את הספרים שחשב שאולי יזדקק להם, ונתן לבנו שליט"א את שאר הספרים, וכשרבו שם הספרים נתן לבנו כסף שיקנה ארונות לכל הספרים, ושמעתי מבנו שליט"א שפעם אביו היה אצלו וביקש לראות היאך שומר את הספרים, והקפיד מאוד על מקומם, שיהיו במקום מכובד וראוי להם.

כמו כן רבינו שמר כל חוברת של ד"ת שהגיע לביתו, לא משנה מי הכותב, וגם הוא שילם הרבה כסף לכורך שיכרוך לו בכריכה קשה כל כמה חוברות ביחד, והי' שם בבית כמה וכמה מדפים של חוברות כרוכים.

כמו"כ היה מקפיד שספר יעמוד על הסטנדר בצורה ישרה, ופעמים הרבה ראיתי בביהכ"נ 'לדרמן' שבעת התפילה הי' קם לפתע ממקומו והי' נגיש כמה ספסלים קדימה לסדר סידור או גמרא שלא מונחים ישר, וכמו כן בספרים שהיו מונחים על הבימה, הי' מקפיד שלא יעמדו בחלק האלכסון של הבימה, והרבה פעמים ראיתי מסדר את הספרים שמונחים על הבימה [שהיתה בסמיכות למקום ישיבתו] שיעמדו על החלק הקדמי הישר שעל הבימה.

ואמנם יתכן שזהירויות הנ"ל אינם מצד עיקר הדין, אבל מזה אפשר לקחת לדברים שודאי צריך לזהר, כגון מה שמצוי בבתי כנסיות שאדם קורא עלון של צדקה שאין בו שום ד"ת [כדי שלא יתחייב בגניזה], וכשגומר לקרא מניחו על השלחן, ובאין איש שם על לב מצוי שמניחו על ספרי קודש, וכמו כן מצוי זה בשקית של התפילין לאחר שהוציאו משם את התפילין, וכל א' יתבונן בעצמו על דוגמאות נוספות כיו"ב, ועיין בס' מנוחה וקדושה בראש הספר שכתב פרק שלם עם הרבה דוגמאות שנכשלים בכבוד הספרים.

והנה בגמ' בברכות ס"ב ב' עה"פ ויקם דוד ויכרות את כנף המעיל אשר לשאול בלט (שמואל א' כ"ד ד') אמר ר' יוסי בר' חנינא כל המבזה את הבגדים סוף אינו נהנה מהם, שנא' והמלך דוד זקן בא בימים, ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו (מלכים א' א' א'), ולמדנו מזה [עיין משנת ר' אהרן ח"א עמו"נ ד'] שכשאדם מבזה דבר אין לו את הזכות ליהנות ממנו, ומאחר ומדה טובה מרובה, נלמד מזה שאם אדם מכבד דבר, זה מעורר לו זכויות שיוכל יותר ליהנות ממנו, וכמו"ש במשנה באבות פ"ד סוף משנה א' איזהו מכובד המכבד את הבריות שנא' (שמואל א' ב' ל') כי מכבדי אכבד, וכ"כ הביה"ל בסוף סי' קמ"ו על הנזהר בשמיעת קריאת התורה וז"ל אשרי מי שנותן כבוד לתורה וכמו שנא' כי מכבדי אכבד עכ"ל [ולהיפך מי שאינו נזהר בכבוד הספרים יחוש שלא יתקיים בו סיפ' דקרא ובזוי יקלו וכמו"ש הביה"ל בס' פ"ג סעי' ה' סוד"ה אין], וע"ע באבות פ"ד מ"ו ובפיה"מ להרמב"ם שם, ויתכן שזה היה ג"כ א' מהגורמים אצל רבינו שזכה לידיעת התורה המופלגת ולקדושת התורה, ושור' בספר מנוחה וקדושה שם באות י"ז שכתב וז"ל ואם תהיו חרדים על כבוד התורה, גם היא תחרד לקראתכם להאציל עליכם מקדושת אור נשמתה למלאות לבכם באהבתה, ופתאום יבא אל היכלו [הוא לבכם] האדון אשר אתם מבקשים, ומלאך הברית אשר אתם חפצים [מלאכי ג' א'] עכ"ל.

רבי צ'ל עם ידידו הר"ר פלך זצוק"ל

הקשר עם אאמו"ר רבי יעקב יהודה פלך זצ"ל

אאמו"ר זצ"ל למד עם רבינו זצוק"ל בישיבת לומז'א, ומאז רבינו זצוק"ל האיר פנים לו ולזרעו אחריו, ואאמו"ר זצ"ל למרות יראת הכבוד וההתבטלות לדעת תורה שהי' נועץ עם רבינו זצוק"ל תמיד בהלכה ובהנהגה, אבל השפה ביניהם היתה של ידידים, ואביא לזה שתי דוגמאות מהשיחת חולין של רבינו זצוק"ל.

הסיפור הראשון סיפר לנו [בימי השבעה על אאמו"ר זצ"ל] א' מתלמידיו שלמד אצלו לפני עשרות בשנים שאאמו"ר זצ"ל הי' רוצה לחבב על תלמידיו את עסק התורה ואת ההערצה לגדולי תורה, וכך הוא סיפר להם שפעם הוא מכר לרבינו זצוק"ל ש"ס קטן שהי' נצרך לרבינו שיהא מונח בסמיכות אליו לעיון קצר באמצע הלימוד [או לנסיעה בדרכים] ואמר לו אאמו"ר זצ"ל שכשהוא קנה ש"ס זה הוא עבר על כל הש"ס ובדק דף דף שאין דפים חלקים

לאחר שהם הלכו, אמר לי רבינו: 'מה ברחת?', יכול להיות שאתה גביר יותר מהם, אינני יודע מה היתה כוונתו, אבל ההרגשה סביבו היתה שמי שזוכה לשבת וללמוד, הרי הוא גביר יותר גדול מהם, ומי שהוא גביר אינו מסתפק במה שיש לו, וכמו שכתוב בפסוק (בקהלת ה' ט') אוהב כסף לא ישבע כסף, וחז"ל אומרים (בקהלת רבה פ"א ס" ל"ד) יש לו מנה רוצה מאתיים.

איתא במדרש רבה בראשית פרשה צ"ז ס' ג' עה"פ וידגו לרוב בקרב הארץ [בראשית מ"ח ט"ז] מה דגים הללו גדלין במים, כיון שיורדת טפה אחת מלמעלה, מקבלין אותה בצמאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהן, כך הן ישראל גדלין במים בתורה, כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה, הן מקבלין אותו בצמאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהן.

ושאל הרב משולם הרט שליט"א את רבינו, שהנה הוא בעצמו, יש לו אקווריום של דגים במרפאה, והוא שופך להם מים מלמעלה, ואינו רואה שום התעוררות אצלם להתקרב למים החדשים, אמר לו רבינו הדגים שבאקווריום המושגים שלהם מצומצמים כמה מים כבר יש שם, וממילא חסר להם את ההרגש ואת ההשתוקקות לעוד מים חדשים, אבל תקח את הדג ותשים אותו בתוך ים גדול, הוא יקבל שם רחבות הדעת, ואז הוא יתחיל לשאוף לעוד טיפה ועוד טיפה.

והנה התורה ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים [איוב י"א ט'] רק שהמושגים שלנו מצומצמים, וכאשר מפעם לפעם פותחים איזה עמוד בדרך אמונה, או לומדים ס"ק אחד בנחל איתן, או איזה קטע במסכת מזוזה ובמסכת גרים וכו' וכו', מקבלים מושגים בים הגדול של התורה, ועי"ז שואפים לעוד ועוד דברים חדשים מן התורה.

כבוד הספרים לאורו של רבינו

יש עוד נקודה יחודית מעניינת, שזכינו לראות אצל רבינו, וזה דבר שכל אחד יכול להתחזק בו, והוא הענין של כבוד הספרים, לרבינו היו כל מיני הנהגות וזהירויות בכבוד הספרים, חלקם דברים שראה אצל מרן החזו"א או אצל אביו מרן בעל הקה"ק, ואצל רבינו כל דבר שהוא סבר שכן צריך לנהוג, או שעכ"פ הוא החליט שכן הוא נוהג, זה הי' בעקביות בלי שום ויתורים וזה התחיל עוד בישיבה, וכמו ששמעתי מאבי צ"ל שלמד אתו בישיבה והוא זכר שרבינו הי' מקפיד לא להניח אחרונים על ראשונים, וכאשר הי' מעמיד ספרים בערימה הוא הי' מסדרם לפי סדר הדורות, אבל למעשה אח"כ הוא הפסיק עם זה, והוא סיפר שהחזו"א ראה אותו נוהג כן, ומאידך גם ראה אותו נשען עם אצילי ידיו על הספר, ואמר לו החזו"א: 'ע"ז נאמר את אשר אסרתי התרת ואשר התרתי אסרתי' [ומקור הדין הוא ברמ"א יו"ד סי' רפ"ב סוף סעי' ז', ורבינו דן בזה בפירושו על מס' ס"ת פ"ג אות ט' עד כמה יש לזהר בזה עיניי"ש].

ביתו היה מלא ספרים בכל הצדדים מלבד קיר א' שמאחורי מקום ישיבתו, והוא הקפיד [בדרך כלל] לא להחזיר את גבו לספרים, וכמדומה שלכן גם בביהכ"נ 'לדרמן' אין ארונות ספרים בצד מערב.

עוד סיפר לי ידיד שהיה משתתף בשיעור הירושלמי שרבינו היה אומר, והיו מהשומעים שהניחו עט פרקר לסימן היכן אוחזים, ורבינו הי' מעיר להם שהרי כתוב 'לא תניף עליהם ברזל', ושאלתי את רבינו במכתב, שהרי מפורש בס' חסידים סי' תתק"ג שאפשר להניח סכין לסימן על הספר, כיון שהוא צורך הלימוד, וכן יש ללמוד לכא' מהביה"ל בס' קנ"א סעי' ו' ד"ה הסכין, והשיב לי רבינו: 'אאמו"ר זללה"ה נזהר מאוד שלא ליתן ברזל על ספר משום לא תניף, וראיתי מובא כן בספרים'.

רבינו בא לראות שהספרים במקומם הראוי להם בכבוד

רבינו היה מייקר כל דבר תורה שאדם הדפיס, וע"כ היה שומר כל ספר חדש שהביאו לו, ומשרבו הספרים והבית לא יכל להכיל את כל הספרים, היה

או פגמים אחרים, והשיב לו רבינו זצוק"ל בחיוב גם אני עושה כן "אבל כל שנה".

עוד עובדא הוה בשנת תשט"ו שרבינו זצוק"ל התקלקלה לו העט, ובמושגים של הימים ההם הוא מסר לאבי זצ"ל את העט שיביא את זה בפ"ת לאדם שמתקן עטים, ובאשר באותה עת נולד לאבי זצ"ל בנו הבכור התעכב ענין החזרת העט לרבינו זצוק"ל, ואז הוא קיבל גלוי מרבינו זצוק"ל בשביל שהוליד בן זכר הפסדתי את הפענא שלי, [א.ה. עיין במשנה בכתובות ק"ח ב' אדמון אומר בשביל שאני זכר

הפסדתי] ואבי זצ"ל השיב לו במכתב לא הפסיד הרי היא מונחת בקרן זוית כל הרוצה יבא ויטלנה, [א.ה. עיין קידושין ס"ו א' על התורה הרי כרוכה ומונחת בקרן זוית כל הרוצה ללמוד יבא וילמוד].

יהי רצון שנתחזק בדברים הנ"ל לדעת שכל מה שמחוץ לכתלי ביהמ"ד הרי הוא דברים בטלים, הבל הבלים, ליזהר בכבוד הספרים, ולשאוף להוסיף בידיעת רחבה של תורה, ויהיו הדברים לעילוי נשמה לרבינו שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל זצללה"ה, אכ"ר.

חזון שיח

הוראות והנהגות מרן החזו"א זללה"ה כפי שפרשמו בכתבי הרב זצוק"ל

שהכנים ידו לתוך עובי החומה והיינו שהי' שם כעין נקב או חלל והכנים ידו לפנים ולכאן נראה דדוקא שהנקב הי' לצד פנים או שהי' נקב מפולש אבל אם הי' כלפי חוץ מי גרע מלשכוח הבנויות בקדש ופתוחות לחול דחוכן חול וא"כ אין לחוש להכנים ידיו לכותל המערבי בין האבנים כיון שהוא כלפי חוץ מיהו י"ל דדוקא בפתח העשוי ליכנס ולצאת הוא דין זה כמש"כ בה"ח בשם הצ"ח אבל נקב או סדק בטל לגבי הכותל ואין נחשב כלחונן מיהו בלא"ה יל"ע למה מרן אמר שנכון ליזהר שלא להכנים ידיו בין אבני הכותל כיון שהוא כותל הר הבית ושמה חשש לזבים וכיון שאינו אלא חשש רחוק לא אסר אלא אמר שנכון ליזהר, מיהו אשה גדה צריכה מדינא ליזהר שאסורה בהר הבית וצ"ע.

דרך חכמה שם, ביאורה"ל ד"ה עובי

להכניס האצבעות בעובי חומת הכותל המערבי

כתב הרב ברשימותיו: 'אמר לי ליזהר שלא להכניס היד בין אבני הכותל (כנראה שחשש לטומאה, אע"ג ששמעתי ממנו שזה כותל של הר הבית לא של העזרה) אמר לי שכבר הוכיחו האחרונים שזה כותל הר הבית לא של העזרה (ומצאתי זה בפאת השלחן סי' ג' ועי' בדרך חכמה פ"ו מביה"ב ה"ט בה"ל ד"ה ועובי)'.
קונטרס הזכרונות סימן כ"ח, אות י"א

כתב הרמב"ם (פ"ו מהל' בית הבחירה, הל' ט'): המַחְלוֹת הפתוחות לעזרה קדש והפתוחות להר הבית חל. החלונות ועבי החומה כלפנים בין לאכילת קדשי קדשים בין לטמאה, עכ"ל.

וכתב הרב: ועובי החומה. עי' דרך חכמה, שרבנו מפרש עובי החומה ממשי

תגיד ליעקב

מרן רבנו הקהלות יעקב זללה"ה בענייני עקבתא דמשיחא

קדיש בשבת שלפני השבוע שחל בו היארצייט, וכן ראיתי שנהג מו"ר (עי' לעיל בהנהגות קריאת ס"ת עמ' קמ"ג אות כ"ו) וכתבתי לו שמצאתי בספר זכור לאברהם שכתב כן ומסתמך על הזוהר הק' שכתוב בו שבשבת זו הנשמה עולה מדרגות, מו"ר ענה לי צריך לדעת איך ללמוד פשט בזוהר מה כוונת הזוהר אפשר ללמוד כך ואפשר ללמוד כך, והוסיף מו"ר שהיתה מחלוקת גדולה בין האדמו"רים בנדון פשט בזוהר מתי תהי' הגאולה אמרו שזה זוהר מפורש שמשיח יבא בתרע"ח ופשטות הזוהר משמע כן, וחזר מו"ר על משפט זה כמה פעמים ואחרים טענו שאסור לומר זמן משום שאם ח"ו לא יבא בשנה זו זה יביא לידי קלקול, הרבי מאזורוב סבר תרע"ח אחרים אמרו שאחר תר"ס ודאי יבא, ואמר מו"ר (שליט"א) [זצוק"ל] שזה פסוק מפורש בדניאל שהקב"ה אמר לדניאל כי סתומים וחתומים הדברים עד עת קץ א"כ הקב"ה אמר שהקץ יהי' חתום ולא נדע.

לימוד בשב"ק ע"פ ציור של ביהמ"ק

שאלו את מו"ר (שליט"א) [זצוק"ל] אם מותר ללמוד בשבת עם ציור ביהמ"ק שמודפס במשניות, וענה שמותר משום שאין זה ציור של ביהמ"ק רק מראה מקום של ההיכל והמזבח ושאר הכלים ובגמרא אסור רק תמונת גלית ודוד דהיינו התמונות של ציור המראה את הדבר (ע"ש סעי' ט"ו).

ארחות רבינו

עקבתא דמשיחא

בפורים תש"ל אמר לי מו"ר (שליט"א) [זצוק"ל] שאנו קרובים מאד לבית המשיח צדקנו כי כבר עברנו את רוב חבלי המשיח ועיקר רוב חבלי המשיח הי' במלחמת העולם השני שבה עבר עמנו יסורים נוראים.

ח' טבת תשל"ד מו"ר (שליט"א) [זצוק"ל] אמר לי שהאמת כמו שסיפר הק' הח"ח זצ"ל מהגר"ד מברסק זצ"ל אילו היו מחכים למשיח הי' ממנהר ביאתו אבל לא מחכים אצלנו ואמר לי שבספר הברית כבר כתוב על כך שאם יאמרו לאחד שמשיח בא ירצה שיחכה עד שיחסל את עסקיו, וספר לי שבשנת תשכ"ח הי' התערורות עפ"י הזוה"ק במסעי שכתוב ויהי' ער"ב עד לגמר האלף הששי, ולא בא, נתברר שהזוהר הק' לא נתכוין לכך, ואז הרבה לא ידעו מכך כי ההתערורות היתה קטנה אמרתי לו מהזוהר וירא אמר לי שלא מבורר הפשט באף מקום בזוהר.

ועוד אמר לי מו"ר שלפני ששים שנה אמרו שמסתובב כוכב בעולם ויפול על העולם ולבסוף נפל בסיביר והי' רק קוטר של עשר ק"מ זה מין גוש ולא כוכב ממש (עוד מצאתי כתוב אצלי בזה"ל: בנוגע לכוכב אמר מו"ר אפשר שיתראה במדינה אחרת ע"כ).

הקץ הוא חתום

ב' אייר תשמ"ה, שוחחתי עם מו"ר (שליט"א) [זצוק"ל] אודות המנהג לומר

תורת שיח

מוכן לעבודה וע"ז חייבין נשים לעזור וכן קטנים אע"פ שאין יכולין לבנות דבעי לבנות לשמה ואין זה שייך להמצוה דהמצוה שיהא מוכן וזוהו גם קטנים יכולין לסייע ולהכין הכל, ולפ"ז יש לדון גם במה שדנו האחרונים ז"ל אם מברכין על בנין ביהמ"ק ולמש"כ אין המצוה הבנין אלא המצוה שיהא מוכן ול"ש לברך ע"ז מיהו במעקה מצינו שמברכין לקבוע מעקה וצ"ע.

ביהמ"ל ע"ד הרמב"ם שם

ג' דברים שיעשה אליהו הנביא כשיבוא לפני ביאת משיח צדקינו

מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה. האי קרא קאי אאליהו כדאיתא בילקוט, והנה מצינו ג' דברים שאליהו יבא עבורם, דבעירובין מ"ג ב' אמר' דאליהו יבא לבשר יום לפני ביאת משיח שלמחר יבוא הישועה, וכמ"ש הנה אנכי שולח וגו', ובמשנה סוף עדיות אמר' דאליהו בא לעשות שלום בעולם, ובמנחות מ"ה א' פרשה זו אליהו עתיד לדורשה, וכן בברכות ל"ה, ובשבת ק"ח א' וביבמות ק"ב א' לכשיבא אליהו ויאמר, ומבואר דאליהו בא לפשוט ולברר כל הדברים המסופקים בד"ת, וי"ל דג' דברים אלו מרומז כאן בפסוק, **משמיע שלום**, הוא לעשות שלום בעולם, **מבשר טוב**, אין טוב אלא תורה, הוא לברר ספקי התורה, **משמיע ישועה**, כפשוטו, שיבשר על ביאת המשיח למחר בב"א.

השעם שלא מתענים ש"ב ב' ימים

הנה באבדורהם הל' חנוכה כ' בשם ס' העתים דהא דלא עבדינן חנוכה תרי יומי מספק משום דהוא דרבנן לא גזרו, ולסברתו דכל דרבנן לא תקנו ב' ימים א"ש הא דאין מתענין בשאר הצומות ב' ימים, אבל לסברת הריטב"א שכל שאין מתענין בט"ב ב' ימים משום שאין רוב הצבור יכול לעמוד בו להתענות ב' ימים בלי הפסק בנתיים, א"כ בשאר הצומות שיש הפסק בנתיים שהרי אוכלין בלילה ואין בזה סכנה למה לא יצומו ב' ימים, וי"ל דשאר הצומות כיון דתלוי ברצו מתענין לא רצו אין מתענין לא החמירו לצום ב' ימים, אף על גב שכבר קבלו עלייהו להתענות, מ"מ לא קבלו להתענות ב' ימים, וכעין זה כ' הריטב"א שם, ע"ש, אבל בט"ב דהוכפלו בו צרות וחייבוהו מדינא לצום, ע"ז קשיא לי למה לא יצומו ב' ימים.

מעובד ע"פ שקל הקודש, הלכות קידוש החודש, פ"ג ה"א, ביאורה"ל ד"ה היו

ביסוד וגדר מצות בנין בית המקדש

כתב הרמב"ם (פ"א מהל' בית הבחירה, הל' א'): **מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות. וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר 'ועשו לי מקדש'. וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבנו. והיה לפי שעה שנאמר 'כי לא באתם עד עתה' וגו'.**

וכתב הרב: ובריש ה' מלכים כתב ג' מצות נצטוו כו' ולבנות להן בית הבחירה וכו' בסנהדרין כ' ב' ונראה דבכונה שינה רבנו כאן ולא כתב לבנות אלא לעשות שיהא מוכן כו' דס"ל דעיקר המצוה אינו לבנות ואילו היו יכולין לייחד בית שכבר בנוי לביהמ"ק ג"כ טוב אלא דכיון דצריך שיהא מתחלתו לשם גבוה כמש"כ בה"כ גבי כל כלי ביהמ"ק היו מוכרחין לבנות אבל הבנין אינו המצוה אלא ע"ז שמכנין הבית לעבודה זה המצוה וכמש"כ ועשו לי מקדש היינו שיבנו בית לקדש וכן מצינו במעקה דכתיב ועשית מעקה לגגך ואם הי' לו מעקה שעשו לדבר אחר או שגוי עשה א"צ לסותרו ולעשות אחר שבוה שיש לו עתה מעקה מתקיים ועשית כמש"כ במזוזות ביתך ה' מעקה סק"א (אף שיש לחלק קצת) ובהכי נחא מה שהקשו האחרונים עמש"כ רבנו שאפי' נשים חייבות לסעד כו' והקשו דהא מ"ע שהז"ג הוא שאין בנין ביהמ"ק בלילה וכן הקשו ממש"כ אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפי' לבנין ביהמ"ק משמע דלולי ביטול תורה יכולים קטנים לעזור ויש להן מצוה והרי אין מצווין ולפמש"כ א"ש שמה שאין בונין ביהמ"ק בלילה הוא פסול בבנין אבל אין זה שייך למצוה שיהא

שיח יצחק

מדברי גאב"ד רמת אלחנן מרן הגאון יצחק זילברשטיין שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל

יעו"ש, ואם נאמר שיש מצוה מצד צפית לישועה לבקר בהמות, כדי שיהיו מוכנים לקרבן התמיד, ישאיר בהמות מבוקרות, והם יהיו מוכנים לקרבן תמיד, ובשאר הבהמות יטיל מומים, ויעשרם מעשר בהמה, ש"מ דאין מצוה לעשות ביקור ולהשאירם לכשיבנה הבית.

ויתכן שהטעם שאין מצווה לבקר בהמותיו בזמן הזה, הוא משום שהביקור אינו מעכב, והוא רק למצוה, אמנם כתוב במסכת סוכה (דף מב ע"א) ר' יוסי אומר השוחט את התמיד שאינו מבוקר כהלכתו בשבת חייב חטאת, ויביא תמיד אחר' ומשמע מהתוס' שם (ד"ה שאינו מבוקר) שהוא מעכב בדיעבד, אולם בשו"ת תורת חסד (סימן כג) ובטורי אבן משמע שביקור ד' ימים אינו מעכב, ולכן כשמשיח יבא יספיק בקור יום אחד שלפני שחיתת הקרבן.

רבנו סמוך ונראה לכוהל המערב בשעת הקרינה, לצידו גיסו הגר"י שליט"א

מעובד מתוך חשוקי חמד פסחים צ"א א' וע"ש עוד בזה

ניתן להאזין לשאלות אקטואליות קצרות מתורת גאב"ד רמת אלחנן שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל, בקו 04-3760582

האם יש ענין לדאוג שיהיו שלאים מבוקרים, מוכנים לביאת משיח צדקינו

שאלה. יש לדון אם יש ענין בזה"ל לבעל דיר שיבקר כבשים לקרבן פסח ותמיד, לקראת היום שפתאום יבוא האדון אל היכלו, ויצטרכו קרבנות פסח, שהרי חז"ל (עירובין דף מג ע"א) אמרו שהנודר יין ביום שבו דוד בא אסור כל יום בשתייה יין כל יום שמא יבא ואם כן אולי כך גם בעניננו.

תשובה. הצעתי את השאלה לגיסי הגר"ח קנייבסקי (שליט"א) [צוק"ל] ואמר לי, שיש לו קצת ראייה שלא יעשו ביקור, שבמסכת בכורות (דף נג ע"ב) מקשה הגמ' למה לא מקיימים בזמן הזה מצוות מעשר בהמה ואין חשש לתקלה, כיון שאפשר להטיל מום בכל העדר, קודם שיעשר, דעדיין הן חולין, ומותר להטיל בהם מום, ואחר כך יעשר דמעשר חל על בעל מום, שנאמר 'לא יבקר בין טוב לרע', ומתרת הגמרא מהרה יבנה המקדש, ובעינן בהמה להקרבה וליכא,

בדין הוצאת ממון מדין ערבות, אם יש חיוב בכך, ועוד

א. יש לדון, באופן שליהודי אחד אין אפשרות לקיים מצוה דאורייתא, האם חבירו מחוייב להוציא מממנו עבור כך שחבירו יוכל לקיים מצוה, והאם יש בזה מדין ערבות, וכן יש להסתפק יותר אף את"ל שליכא חיוב להוציא ממנו עבור מצוה של אחר, האם אדם צריך לוותר על הידור במצוה שלו, בשביל גוף המצוה אצל אחר, כגון בציצית דכתב המ"ב בסי' י"א סק"ג דיש להחמיר לנפץ לשמה, אכן מעיקר הדין המנהג להקל בניפוף כדכ' הרמ"א שם, ויש לעיין אם לי יש מעות לקנות ניפוף לשמה שהוא יקר ואם אקנה שאינו מנופץ לשמה אוכל לקנות גם לחבירי, שאין לו כלל, האם מוטב שאני לא יהדר ויהי לחבירי עיקר הדין.

והנה מצד הסברה אין עלי שום חיוב [מדין ערבות] להוציא מכספי כדי שחבירי יוכל לקנות לולב וכדומה, ואפ"ל אם אי"ז על חשבון ההידור שלי, דהא אם אין לו כסף לקנות לולב או ציצית או נרות לשבת או כל שאר המצוות, הוא פטור, דאונס רחמנא פטריה, [עי' רמ"א או"ח תרנ"ו שא"צ לבזבז יותר מחומש ע"ש במ"ב], ומעולם לא שמענו שאדם מחוייב לשלם מכספו כדי שחבירו יוכל לקיים מצוות, אטו אם חבירו חייב כסף לבע"ח ואין לו לשלם וכי"ד ששכנו שיש לו ממון רב מחוייב לשלם עבורו לבע"ח כדי שלא יהי לוח רשע ולא ישלם, אטו המלוה שיש לו כסף מחוייב למחול לו כדי שלא יהיה לוח רשע וכו' מדין ערבות, [והתורה צווחת ואומרת שבשנת השביעית פן יהיה דבר עם לבבך לאמר קרבה וגו' באחיך האביון, משמע דהמלוה הוא עשיר, ובשאר שני שבועות תובעו ואע"פ שאין לו, ואינו מחוייב מדין ערבות למחול לו כדי שלא יכשל בלוח רשע ולא ישלם, אמנם בזה י"ל דהתורה מיירי בשיש ללוה ואינו רוצה לשלם, ועי' שו"ע חו"מ סי' ק' ס"ג שאם אין מוצאים לו נכסים להלוה מתרים בו בה"ב ואח"כ מנדין אותו עד שיטעון שאין לו כלום ע"ש, ולא אישתימט לשום פוסק למימר שבמצב כזה מחוייב המלוה למחול לו על החוב מדין ערבות כי היכי דלא ליהוי לוח רשע ולא ישלם].

ואמנם ודאי שמדין צדקה מחוייבים לתת לו כפי המבואר ברמב"ם ובשו"ע, אבל מדין ערבות אי"ז מוטל על כל ישראל לדאוג לתת מכספם כדי שכולם יהיה להם כסף לקנות את כל המצוות, מי שאין לו כסף לקנות הוא פטור, ויתר מזה מצינו ברמ"א יו"ד ס"ס של"ד ובסי' קנ"ז דאפ"ל אם חבירו עובר עבירה אינו מחוייב להוציא ממנו להנצל מעוון כל מי שיש בידו למחות וכו', והתם הוא גם מדין ערבות.

ב. ועיין במג"א שהובא במ"ב בהלכות חנוכה תרע"א סק"ו שכתב ואם יש לו שמן בצמצום על כל השמונה ימים (להוסיף בכל לילה) ולחבירו אין לו כלום, מוטב שידליק בכל לילה אחד ויתן גם לחבירו, דהא מדינא א"צ אלא אחד, עכ"ל, וע"ש במ"ב שאם גם לחבירו זהו רק הידור כגון שחבירו הוא מבני ביתו או סמוך על שולחנו שמעיקר הדין יוצא בנר של בעה"ב, בכה"ג עדיף שהבעה"ב יהדר ויוסיף כל יום נר, ולא יתן לחבירו שידליק ויהדר ההידור של נר לכל א' וא', עכ"פ מבואר כאן במג"א דהעיקר הדין של חבירו דוחה וקודם להידור שלו, כפה"נ מדין ערבות, וא"כ נלמד מינה דה"ה לכה"ת כולה דעיקר הדין דחבריה קודם להידור ידידה.

ג. ונראה דלאו מילתא היא, ומנר חנוכה לאו ראי' היא, דגבי מצוות נר חנוכה כל המצוה היא פרסומי ניסא, וא"כ אם אני נותן לחבירי לקיים את עיקר הדין, אני גורם בזה לפרסם הנס יותר, משא"כ בשאר מצוות התורה, דהנה בהלכות לולב בס"ס תרנ"ח כ' המ"ב בשם המג"א אדם שיש לו אתרוג מיוחד (כלומר שהוא פרטי שלו) ובעיר אחרת אין להם כלל, מוטב שישלחו לשם והוא יברך על של הקהל עכ"ל, והנה נזהר המג"א וכתב שבעיר האחרת אין להם כלל בכל העיר, דהיינו שרבים לא יקימו את המצוה (כעין מצוה דרבים שאני, ברכות מ"ז ב'), אבל אם יחיד לא יקיים את המצוה משום שאני רוצה להדר בממוני, פשיטא שאין לי מצוה להוריד בהידור שלי.

ובאמת זה מוכח דהנה בסי' י"ד ס"ד פסק הבה"ל בשם תשובת בית יעקב סי' קי"ד דאדם שיש לו ט"ג טלית של מצוה משלו ולחבירו הדר בכפר אין

טלית, אין מחוייב להשאל טליתו לאחר והוא יברך על טלית שאולה, ואע"פ שלחבירו אין אפ"ל ממי להשאל, והוא יכול להשאל, מ"מ היות ולברך על טלית שאולה אי"ז כ"כ לכתחילה ע"ש בס"ג במ"ב, אינו מחוייב לרדת ברמות המצוה כדי שלחבירו יהי עיקר המצוה, ולכאורה זה סותר למש"כ המ"ב בהלכות לולב דעדיף שיתן לולבו להעיר שאין להם לולב, ולא ישאיר לעצמו לקיים מצוה בהידור, וע"כ צ"ל דיש חילוק בין רבים ליחיד, ובאמת שהבית יעקב מחלק להדיא בין רבים ליחיד והובא בשע"ת ס"ס תרנ"ח, [וע"ש בשע"ת שהביא בשם הא"ר דפליג וס"ל דגם ביחיד אם לא פשע בזה שאין לו לולב ראוי לשלוח לו את לולבו, אכן המ"ב לא הביא דעת הא"ר לא בתרנ"ח ולא בסי' י"ד, משמע דלא ס"ל הכי, דלדעתו אין עדיפות על חבירו היחיד לקיים עיקר המצוה, מהבעלים עצמו לקיים הידור, דחיך קודמין].

אמנם האמת יורה דרכו דכל מה שהזכירו הפוסקים הנ"ל שראוי לתת לחבירו לקיים המצוה, אי"ז כלל מדין ערבות, דודאי מדין ערבות אין חיוב להוציא כסף, וכ"ש כשזה על חשבון ההידור שלי, דהא המקרים שעליהם דיברו הפוסקים הוא בכה"ג שאין להבעלים מיותר גם לעצמו וגם לחבירו, ובכה"ג ודאי לא מסתברא שיש עלי חיוב מדין ערבות, ותו דאם זה היה מדין ערבות לא היה מחלק השע"ת בתרנ"ח בשם הבית יעקב בין יחיד שאין לו לולב לבין רבים שאין להם לולב דליחיד אין מחוייב לשלוח אף שאין לו לולב, ואם זה מדין ערבות מה בין יחיד לרבים.

ובאמת כשנדקדק בלשונם חזינן דנזהרו לכתוב או "מוטב" בסי' תרע"א במג"א "מוטב" שיתן לחבירו וכו', וכן בס"ס תרנ"ח במג"א בשם מטה משה "מוטב" שישלחו לשם וכו', או לשון "ראוי" לשלחו והוא יברך על אחר וכו', וכשהזכירו הפוסקים בלשון שלילה שאין חייב לתת, בזה הזכירו לשון חיוב כגון בביה"ל בסי' י"ד כתב דאין "מחוייב" להשאל טליתו לאחר וכו', וכן השע"ת בתרנ"ח שהעתיק את הבית יעקב שהעתיקו הבה"ל הנ"ל ג"כ הזכיר אין "חיוב" עליו, ותיכף שהזכיר דעת הא"ר שפליג עליה כתב לשון "ראוי" לשלחו, ואם זה היה מדין ערבות הול"ל דחייב לתת לחבירו ולא רק שראוי ומוטב.

ד. ובאמת נראה שמצד הדין אין שום חיוב על האדם להוציא מכספו או מנכסיו עבור שחבירו יקיים מצוה, וודאי שאם האדם רוצה לקיים המצוות בהידור ולהוציא כספו עבור ההידור ודאי וודאי שעושה מצוה גדולה אפ"ל שלחבירו העומד בצידו אין כסף לקיים המצוה, כי חבירו פטור כי אין לו, ואילו הוא מוטל עליו להדר במצוות כי יש לו ממון, ברם אם הוא בא לשאול רב מה עלי להעדיף האם שחבירי יזכה ויוכל לקיים מצוה ואילו אני לא יוכל לקיים המצוה בהידור אבל ודאי שאקיים המצוה אך אני יצטרך להזהר להקפיד בכמה דברים כגון אם אני יקח לעצמי לולב מהקהל אצטרך להקפיד שיהיה קנין גמור בלב שלם, ובאמת אצטרך לוותר על נענועים בהלל, אך ארויח ריווח גדול שחבירי גם יזכה לקיים מצוה ואילו אני יותר על הידור, דוגמא לדבר ר"א בברכות מ"ז ב' ששחרר עבדו ואע"פ שעובר בעשה כדי להרויח שיוכל הוא ועוד תשע אנשים להתפלל במנין והוי מצוה דרבים, ואע"ג שאין שום חובה להתפלל במנין, אלא יש בזה עניינים גדולים עי' ברכות ח' א', בזה הכריע ר"א שכדאי לשחרר עבדו כדי להתפלל במנין, שע"ז יתרבה כבוד שמים יותר, אבל לא הנידון כאן הוא אם חייב לעשות כן, דודאי שלא, וה"נ בנידון דידן בכל דבר דנו הפוסקים לגופו של ענין לא לענין חיוב אלא מה האדם ריוח יותר האם הידור ידידה או עיקר הדין של חבירה, וראיה וזכר לדבר הא דהביא הבה"ל בסי' י"ד דאין מחוייב לתת לחבירו טליתו והוא ישתמש בטלית שאולה, והתם ודאי אין שום חיוב לא לי ולא לחבירי להתעטף בטלית אפ"ל אם יש לי כסף עי' סי' י"ז במ"ב סק"ה, [רק אולי בעידנא דריתחא ענשינן עלה אם יש לו כסף לקנות עי' מנחות מ"א א', ועי' תוס' ישנים שבת ל"ב ב'], וע"ז דן הבה"ל אם עדיף שאתן לחבירי שאין לו ועבורי אני אברך על טלית שאולה, חזינן דכל הנידון כאן הוא עדיפותו של לפנים משורת הדין.

מילה בסלע

מי יבנה את בית המקדש לעתיד לבוא

הרמב"ם בהלכות מלכים (פ"א ה"א) כתב שמלך המשיח הוא בונה את בית המקדש (וראה רש"י ותוס' סוכה מ"א א' ד"ה אי נמי וטעמא דקרא ישעיה מ' ט') והדבר טעון ביאור, מנלן להרמב"ם מקור לדבר זה. והנה מצינו מקור לזה מהמדרש (עי' במקו"צ שם שבהמדרש הרב פרנקל),

אמנם הרב זצ"ל ראה לנכון לציין, למקור אחר, מגמרא מפורשת שהרי בכמה מקומות הגמ' מתקשה על דינים השייכים לזמן בית המקדש, ודנו בהם בסוגיות, והגמ' שואלת: 'הילכתא למשיחא?' (עי' זבחים מ"ה א' ועוד), מלשון השאלה משמע שהלכות בנין ביהמ"ק והדינים הנוגעים אליו, שייכים למשיח'...

ובנה ירושלים

"ישאלו אותנו, ומה נענה?"

הזכירו לפני הרב את ה"בעל הטורים" (במדבר י"א, ט"ז) שמביא מהמדרש כי שבעים שמות יש לירושלים, ומיד התחיל לכתוב לעצמו מזכרוננו את השמות, ותוך כדי הכתיבה התחיל לחפש עוד ועוד שמות.

לתמיהה מה נפק"מ עתה ומה צריך לחפש ולדעת את כל השמות, השיב בהתרגשות גדולה: 'כשנבוא לפני בית-דין של מעלה ישאלו אותנו האם אתה יודע את השבעים שמות?... ומה נענה, ח"ו נגמגם... לכן צריך לדעת את כל התורה וצריך לדעת את כל התורה!' (מהג"ר יעקב איזיקוב שליט"א).

ספר 'שגדל בתורה' ח"א עמ' ס"ב ואילך, ע"ש

לחיבת הקודש, הנה רשימת ע' השמות ממה שנדפס משמו של רבי חיים סנואני זצוק"ל:

א. אבן שתיה (ע"ש שבירושלים היתה אבן השתייה שעליה נשתת העולם - שה"ש רבה ג' י"ח). **ב.** בית הבחירה (מלכים א' י"א, ל"ו). **ג.** גורן ארנן (דה"י א' כ"א, כ"ב ושם ב' ג', א'). **ד.** דביר המוצנע (מלכים א' ו', י"ט). **ה.** הר המוריה (דה"י ב' ג', א'). **ו.** והר יראה (בראשית כ"ב, י"ד). **ז.** זבול תפארתך (ישעיה ס"ג, ט"ו). **ח.** חנה דוד (ישעיה כ"ט, א'). **ט.** טוב הלבנון (דברים ג', כ"ה). **י.** יפה נוף (תהלים מ"ח, ג'). **יא.** כלילת יופי (איכה ב', ט"ו). **יב.** לינת הצדק (ישעיה א', כ"א ובפ"י מהר"י קרא שם). **יג.** מכון לשבתך (שמות ט"ו, י"ז). **יד.** נוה שאנן (ישעיה ל"ג, כ'). **טו.** סוכת שלום (תהלים ע"ג, ג'). **טז.** עליית שבטים (תהלים קכ"ב, ד'). **יז.** פינת יקרת (ישעיה כ"ח, ט"ז). **יח.** ציון המצוינת (תהלים פ"ז, ב' וברכות ח', א'). **יט.** קודש הקודשים (שבה נמצא בית קה"ק). **כ.** רצוף אהבה (שיר השירים ג', י'). **כא.** שכנית כבודך (תהלים פ"ה, י' וברד"ק שם). **כב.** תל תלפיות (שה"ש ד', ד'). **כג.** ירושלים (ענין בראשית רבה פנ"ו סימן י' וברד"ק תהלים ע"ג, ג'). **כד.** עיר האלקים (תהלים פ"ג, ג'). **כה.** בית קל (בראשית ל"א, י"ג וישעיה ב', ג'). **כו.** הר ציון (תהלים מ"ח, ג'). **כז.** ירכתי צפון (תהלים מ"ח, ג'). **כח.** קרית מלך רב (תהלים מ"ח, ג'). **כט.** כסא ה' (ירמיה ג', י"ז). **ל.** עיר הצדק (ישעיה א', כ"ו). **לא.** קריה נאמנה (ישעיה א', כ"ו). **לב.** בית תפלה (ישעיה נ"ז, ז'). **לג.** הר הטוב לבנון (דברים ג', כ"ה). **לד.** קריה עליוזה (ישעיה ל"ב, י"ג). **לה.** אהליבה (יחזקאל כ"ג, ד'). **לו.** קרית משושי (איכה ב', ט"ו ותהלים מ"ח, ג'). **לז.** מלאתי משפט (ישעיה א', כ"א, ע"ש ברד"ק). **לח.** בית המקדש (שהמקדש נבנה בתוכה). **לט.** בית עולמים (מלכים א' ח', י"ג). **מ.** בית מנוחה (דה"י א' כ"ח, ב'). **מא.** עיר החכמה (ע"ש "כי מציון תצא תורה"). **מב.** עיר דוד (שמואל ב' ה', ז'). **מג.** עיר תהלה (ישעיה ס"ב, ד'). **מד.** עטרת תפארת (ישעיה ס"ב, ג'). **מה.** צניף מלוכה (ישעיה ס"ב, ג'). **מו.** אריאל (ישעיה כ"ט, ב'). **מז.** מחמד עין (יחזקאל כ"ד, כ"א). **מח.** עיר הומיה (ישעיה כ"ב, ב'). **מט.** גברת ממלכת (ישעיה מ"ז, ה'). **נ.** אגן הסהר (שה"ש ז', ג'). **נא.** טבור העולם (ע"ש שירושלים יושבת באמצע העולם). **נב.** בצרון (זכריה ט', י"ב). **נג.** עיר האמות (זכריה ח', ג'). **נד.** עיר הבירה (דה"י א' כ"ט, א' ושם א' כ"ט, י"ט). **נה.** הר צבי (דניאל י"א, מ"ה). **נו.** הר הקדש (ירמיה ל"א, כ"ב וישעיה כ"ז, י"ג). **נז.** גאון עוזי (יחזקאל כ"ד, כ"א). **נח.** עיר הרווחה (ענין אבות פ"ה מ"ה ומשתחוים רווחים). **נט.** עיר עז לנו (ישעיה כ"ו, א'). **ס.** שדה (יחזקאל כ"א, ב'). **סא.** בית מועד (איכה א', ח'). **סב.** הראל (יחזקאל מ"ג, ט"ו). **סג.** יער לבנון (ש"ש בה אנשים רבים ומתחלפים במעלתם כמו יער הלבנון שמתחלפים עצי ארזים שבה בקומה ובחשיבות). **סד.** עיר בצורה (ישעיה כז, י' ע"ש בפ"י מהר"י קרא). **סה.** קריה נשגבה (ישעיה כ"ה, ה'). **סו.** כוס תרעלה לכל הגויים (ישעיה נ"א, כ"ב-כ"ג). **סז.** משכן כבוד ה' (תהלים כ"ו, ח'). **סח.** מקום רגליו (ישעיה ס', י"ג). **סט.** בית המלך (ע"ש שבית מלכו של עולם נמצא בירושלים). **ע.** ערפל (מלכים א' ח', י"ב).

ולכן בביכורים נותנין אותו למעלה מכולן כמ"ש בירו' ביכורים פ"ג ה"ה וכו' הרמב"ם פ"ג מביכורים ה"ז, ותחת תאנה היו רגילין ללמוד עם תלמידים כמ"ש בירו' ברכות פ"ב ה"ח ר"ע וחבריו הוו יתבין לעין באורייתא תחת תאנה, לכן קאמר תקראו איש לרעהו אל תחת גפן לאכל מפירותיה, ואל תחת תאנה ללמוד תורה תחתיה תחת תאנה, לא ליהנות מצילה, ולא להשתעשע בפירותיה המתוקים - אלא ללמוד תורה תחתיה...

במקום אחר מצאנו מדבריו של הרב, על הצמאון האדיר הדרוש לתורה הק', ועל הדמיון בין צמאון למים, לצמאון לתורה, בפסוק נאמר: 'הוי כל צמא לכו למים' וכתב ע"ז הרב כח: 'ובגמ' ב"ק י"ז א' אמרו ע"ז אין מים אלא תורה. ויש לבאר ע"פ המבואר באו"ח סימן ר"ד סעי' ז' שהשוותה מים שלא לצמא א"צ לברך לפי שאין נהנה אלא כשצמא משא"כ בכל האוכלין והמשקין וי"ל דלכך המשיל תורה למים שאם אין צמא לתורה אינו נהנה ממנו ע"ד שאמרו בברכות ס"ג אם ראית דור שאין התורה חביבה עליו כנס, וז"ש הוי כל צמא לכו למים' תורה טעונה צמאון, כמו צמאון למים...

בפרשת זיווגו של יצחק אבינו ע"ה, נאמר על רבקה 'ותמהר האשה וגו'', הרב מקשה כך: 'ובמדרש (במדב"ר פ"י) מכאן שכל מעשיהן של צדיקים במהירות. קשה למה לא יליף ממ"ש וימהר אברהם וימהר משה' במתק לשונו, מיישב הרב כך: 'וי"ל דגבי איש פשיטא שצריך למהר מפני ביטול תורה אבל גבי אשה שאין אצלה ביטול תורה שפיר ילפי' שכל מעשיהן של צדיקים במהירות, אצל איש, זה לא חידוש, שהוא עושה בזריזות, הרי צריך לנצל כל זמן פנוי, ללימוד התורה הקדושה.

במגילת רות, בפרשת הגאולה נאמר: 'שלף איש נעלו. הרב מביא: 'ובתרגום ית נרתק יד ימיני', והיינו דמפרש דנעלו אין הכונה נעל ממש רק בית יד שעל היד וצריך טעם מנ"ל שאין הכונה נעל

ממש וכדמשמע בגמ' דידן בב"מ מ"א א'. ובאופן השני מיישב הרב בפשטות: 'ועוד יש לומר, דהנוגע במנעלים צריך ליטול ידיו והם ישובו בביהמ"ד ויש בזה ביטול תורה ולמה הוצרך לשלוף נעלו ולא נתן לו דבר אחר לקנין ולכן מפרש לא נעל של רגל אלא של יד וע"ז א"צ ליטול ידיו, כאשר נמצאים בביהמ"ד ועוסקים בתורה, גם כשנצרך איזה דבר, לעשות זאת באופן שייגרם הכי פחות ביטול תורה...

באורית הימים, בהם אנו אכלים על חורבן הבית, ומצפים לבניינו, נסיים במה שכתב הרב בפירושו על איכה, על הפסוק: 'נפלה עטרת ראשינו וגו'', וכתב הרב כך: 'במס' סופרים ספ"ח ויש שמניחין בט"ב את התורה על הקרקע בעטיפה שחורה ואומר נפלה עטרת ראשנו. ומבואר דעטרת ראשנו קאי על התורה ובברכות דף ט"ז ב' אמרין יר"מ שתהא תורתך אומנתינו ואל ידוה לבנו ואל יחשכו עינינו ומבואר דמי שתורתו אומנתו אין דוה לבו ואין עיניו מחשיכין, ולזה קאמר נפלה עטרת ראשנו דהיינו התורה על זה ה' דוה לבנו ועל אלה חשכו עינינו. והא דמסיים על הר ציון ששם וגו' היינו שכ"ז נגרם ע"י חורבן ביהמ"ק וכמ"ש בחגיגה ה' ב' כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה. יה"ר שיבנה בב"א' ואנן יתמי דיתמי נעני אבתריה - אמן ואמן!

כנודע וכמפורסם, ניצול הזמן של הרב לא ידע גבול. בכל מקום בו שהה, הגמרא היתה לפניו, לפני הסנדקאות ואחר, בנסיעה, בכנסים ואירועים, ובכל מקום שנשאר לו בדיל של זמן, בזמן וגם בבין הזמנים, פעמים רבות מוצאים אנו בתורתו של הרב, פירושים בפסוקי התורה, על פי הבנה פשוטה, שחיי האדם מבוססים על ניצול הזמן תמידי לתורה, וכך צריכים להיות חיינו הפשוטים של כל בר דעת, ובפרט בן תורה, בסקירה שלפנינו, נביא מעט מן הדברים, הרב כתב אותם בבחינת 'אנא נפשי כתבית יהבית' - כותב את נפשו ומצפוני ליב.

בפרשת מצורע נאמר בתורה: 'בטרם יבא הכהן לראות וגו', הרב מקשה על כך: 'לכאן מה בכך שהכהן יבא וימתין מלומר טמא עד שיפנו את הבית,

ומשמע מכאן כו' יוסי במו"ק ז' ב' שאם רואה שהוא טמא חייב לומר מיד טמא, דלר"מ יכול לשתוק, הרב מנסה ליישב בפשיטות: 'ואולי לר"מ הצריכה התורה כן משום ביטול תורה שלא יהא חייב לשבת ולחמשתין עד שיפנו את הכלים שהוא צריך לראות בשעה שמתמא, פסוק שלם הקדישה התורה לכך, שיפנו את הבית קודם בואו של הכהן, משום דבר אחד - ביטול תורה' של הכהן...

בפרשת בחוקתי, נאמר בתחילה: אם בחקתי תלכו וגו'. הרב מעיר על אתר: 'כאן לא כתיב כמו בברכות בפ' תבא ברוך אתה בעיר וגו' ברוך פרי בטן וגו' יצו ה' את הברכה באסמך ובכל משלח ידיך וגו' וכאן כתיב רק ונתנה הארץ יכולה ועין השדה יתן פרי ואכלתם לחמכם לשובע וישבתם לבטח ולא כתיב שום ברכה שהארץ תתן עשר פעמים יותר מצרככם ותתעשרו וכו' הביאור לכך ממשיך הרב, הוא: 'משום שכאן מיירי בת"ח, כמ"ש אם בחקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה, ולת"ח אין זה ברכה שיש לו יותר מצרכיו כי זה מבטלו מת"ת ולהם הברכה המעולה שיהא להם כל צרכם לא פחות ולא יותר אבל בפ' תבא שמדבר לכלל ישראל להן נתן ברכה של עשירות התורה כתבה שני פרשיות, אחת לת"ח ואחת לאנשים פשוטים, בשביל ת"ח עשירות היא לא ברכה, אין לו זמן לעסוק בנסיו...

אודות ניצול הזמן, וריבוי האהבה לתורה ע"י העסק בה תמיד, מצאנו בדברי הרב כך: בשיר השירים נאמר: 'אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבזו לו', וכתב הרב: 'במד"ד כאן פירושו על אהבת התורה, דאמר' אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה בוז יבזו לו. ועפ"ז אפשר לפרש גם רישא דקרא 'מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפו' דקאי ג"כ על אהבת התורה ומים רבים ונהרות היינו תורה כמ"ש אין מים אלא תורה, והכונה דבנוהג שבועלם כשאדם מקבל דבר חביב אוהבו מאד אבל אח"כ כשמרבה לו הרבה מזה פוחתת האהבה שכבר רגיל בזה ויש לו הרבה, אבל בתורה אפי' יש לו הרבה תורה לא יוכל לכבות אהבת התורה ואדרבה כל מה שמוסיף תורה מוסיף אהבה אליה, תורה, ככל שמנצלים כל זמן פנוי ללימודה, והוגים בה תדיר, נעשית יותר ויותר חביבה על לומדיה...

בכל פסוק בתורה - גם אלו המדברים כביכול על גשמיות - ראה הרב מבט של תורה, הנה אחד מהם: בפסוק נאמר: 'ביום ההוא וגו' תקראו איש לרעהו אל תחת גפן ואל תחת תאנה', וכתב הרב: 'גפן הוא הפרי הכי נאה מכל הפירות

ניצול הזמן

אצל בן תורה אין שכר פסיעות - הוא צריך לנצל את הזמן

שאלו את הרב זצ"ל, אם יש ענין שהבא לבקר חולה המתגורר בקומה עליונה, לא יעלה במעלית אלא במדרגות, כדי להרבות בשכר פסיעותיו. והשיב, ש'איש בן תורה יעלה במעלית, אבל אשה רשאית לעלות במדרגות' וביאר הרב את טעם הדבר, משום 'שהאיש ימהר ביקורו משום ביטול תורה, ואשה שאינה מצווה בתלמוד תורה רשאית לעלות ברגל משום שכר פסיעות'. ודקדק זאת ממה שאמרו בגמ' (סוטה כ"ב א') למדנו קיבול שכר פסיעות מאלמנה, והיינו בדווקא מאשה, שאצל האיש לא ירבה בפסיעותיו כדי לקבל שכר פסיעות, שהרי מפסיד מצד אחר הרבה יותר משום ביטול תורתו. עוד הביאו שדקדק כן הרב מגמ' (מנחות ד' א') אבימי איתעקר ליה

מסכתא ואתא לקמיה דרב חסדא לאדכורי גמריה, ולישלח ליה וליתי לגביה, סבר הכי מסתייעא מילתא, ופרש"י משום יגעתי ומצאתי. ולמה לא אמרו שעשה כן כדי להרבות בשכר פסיעותיו, אלא בהכרח שהוא מהאי טעמא שעדיף ללמוד תורה בזמן הזה מלהרבות בשכר פסיעות, ולכך הוצרכו לטעמא דהכי מסתייעא וכו' [וראה עוד בזה במדור פניני שיח].

ונשאל הרב על כך מגמ' (ב"מ ק"ז א') דאמר ריו"ח עה"פ ברוך אתה בעיר שיהא בית הכסא סמוך לשולחן, ודקדקו בגמ' שלא אמר שיהא בית הכנסת סמוך לשולחן. ופירשו בגמ' דריו"ח לטעמיה דשכר פסיעות יש, ושם הרי מיירי באנשים, והשיב הרב בפשטות: 'הרי רוב העולם אינם תלמידי חכמים'.

נערך מתוך הקונטרס 'דקדוקי מצוות'

אודות הגה"צ רבי חיים שמריהו דרדק זללה"ה, שזכה לקרבתם של מרנא בעל הקהילות יעקב זצוק"ל ובנו הרב זצוק"ל, לקראת שנת המ' להסתלקותו

הקה"י אשר שאל האם המכתב כבר נשלח לאמריקה, כשענה בשלילה שמו מאוד וביקש את המכתב שהשיב, בעל הקה"י העתיק את התשובה והעניק אותה לרבי חיים שמריהו, לאחר מכן הסביר, 'בפעם הראשונה כתבתי את התשובה מתוך תחושה שאני 'חייב', אך האמת שאני צריך לכתוב מדין הכרת הטוב, ולכן העתקתי שוב המכתב וכתבתי מתוך ההרגש של הכרת הטוב שיש לי כלפי מסירותו הרבה למעני ולמען משפחתי'.

פסירתו, וניחום האבלים של מרן בעל הקה"י והרב זצוק"ל

בראש השנה האחרון לחייו, שנת תשמ"ג עוד הגיע לתפילה בישיבת "תפארת ציון", אמנם בשעות הערב חש ברע ופונה במצב קשה לבית החולים, שם בצום גדליה השיב את נשמתו הטהורה ליצורה.

בהלווייתו שנערכה בעיצומו של הצום השתתפו גדולי עולם, ובראשם מרן בעל הקה"י והרב זצוק"ל, ועוד מגדולי וצדיקי הדור, שבאו יחד עם האלפים לחלוק כבוד אחרון להאי גברא רבא ויקירא.

הרב זצוק"ל סיפר, כי אחותו לא רצתה לספר את דבר פטירתו לאביה מרן בעל הקה"י, משום שהיה זה יום צום גדליה ובעל הקה"י חש ברע ואף לא יצא לתפילת שחרית בבית המדרש לדרמן, אך הרב המשיך ואמר שסיפר זאת לאביו, משום שהוא ידע ש'אבא יהיה עצוב הרבה יותר אם רק אחרי הלוויה יספרו לו את זה וירגיש צער גדול שלא השתתף בהלוויה',

ולכן החליט לגשת ולספר לו שרבי חיים שמריהו דרדק נפטר, ואכן כששמע בעל הקה"י זאת מיד נפלו פניו, והוא הזמין מונית למסע ההלוויה, למרות חולשתו הרבה.

לאחמ"כ הגיע מרן בעל הקה"י לנחם את המשפחה האבילה, ואמר כי 'המנוח היה איש צדיק שהשליך מעליו את עולם המסחר ושקע בד' אמות של לימוד וצדקה, פעם היה סוחר והכל זרק כדי ללמוד תורה כל הזמן, זה בדיוק כמו שהיה בדורות הקודמים, היום זה כבר דבר נדיר, עוד הוסיף: 'היו לו ייסורים אך הוא התגבר על ייסורי הזקנה. באמת היו לו שני זכויות, תורה וגמילות חסדים, ישנם אנשים שעוסקים בגמילות חסדים, אך כמותו שגם למד יום ולילה זה ממש מן היחידים הבחירים מן הדור הישן שאינו בנמצא היום'.

למחרת הגיע הרב זצוק"ל, לנחם את הבן הגה"צ רבי יעקב לוי שמואל דרדק זללה"ה ואמר כלשונו (נערך מסרט הקלטה): 'לא יכולתי לבוא אתמול, לא הייתי בריא. אמנם, אבי אחז חזק מאוד שאביך היה צדיק גדול. הוא מאוד שיבח את אביך, הוא אמר לי: 'אתה צריך לבוא לנחם', רק אתמול לא יכולתי מפאת הבריאות. הוא אמר לי שזוהי מצווה גדולה לבוא לנחם כי הוא היה צדיק גדול, ואמך שתחיה היא צדקה. אז באתי היום'. בהמשך הניחום סיפר הרב, כי הוא זה שהודיע לאביו על הפטירה כי ידע שיצטער אם לא ישתתף בהלוויה. וכלשונו: 'אבא לא הלך לסליחות ומנחה, הוא לא הרגיש טוב אז האחות לא רצתה לספר לו ולצער אותו. אבל חשבתי שיהיה לו יותר צער אילו הוא לא היה הולך ללוויה וישמע מזה רק אחר כך. לפיכך נכנסתי בעצמי ואמרתי לו. מיד הוא קרא למונית והלכנו'.

הגה"צ רבי חיים שמריהו דרדק זללה"ה, זכה לחביבות יתירה מגדולי ישראל, ובראשם מרנא בעל הקהילות יעקב זצוק"ל ובנו הרב זצוק"ל אשר רחשו לו חיבה עצומה. קשר שנמשך שנים רבות לאחר מכן עם בנו הגה"צ רבי יעקב לוי שמואל דרדק זללה"ה ויבחלט"א נכדו תלמידו הקרוב של מרן הגאון רבי ישראל תנחום דרדק שליט"א ראש מוסדות "כולל דרבינו חיים".

אמרנו להביא מעט מאורחות חייו של המנוח אשר זכה להתכתבויות יוצאי דופן ממרן בעל הקהילות יעקב זצוק"ל במגוון נושאים ובהם הלכה, מידות, הנהגה ועוד.

תולדותיו, ותחילת הקשר עם מרן בעל הקה"י והרב זצוק"ל

רבי חיים שמריהו זצ"ל נולד בשנת תרנ"ט בעיירת איליא הסמוכה לוילנא לאביו המרא דאתרא הגאון רבי שמואל דרדק. בהיותו תינוק נפטר עליו אביו ולא זכה להכירו. אמו הצדקנית שלחה אותו ללמוד בישיבת מיר שם קנה תורה ויראה מרבותיו ראשי הישיבה ובראשם הגאון רבי אליהו ברוך קמאי זצוק"ל.

לאחר שניסו לגייסו לצבא הפולני הצליח לברוח למערב אירופה, שם הקים את ביתו על אדני התורה והיראה ועבר לעולם המסחר כאשר עוסק כל העת במעשי חסד גדולים לאנשים נזקקים, עם תחילת מלחמת העולם השנייה עמדו לו זכויותיו הרבים והצליח לברוח לארצות הברית. מפאת סיבות שונות עזב את עולם המסחר ומסר את ההנהלה לרעייתו כשהוא משקיע את עצמו בד' אמות של הלכה ותורה ללא הפסקה.

לאחר כעשור החליט לעזוב את ארצות הברית ולהשתקע בעיר בני ברק שם רכש

דירה ברחוב ירושלים מטרים משיבת "תפארת ציון". כשהגיע ארצה נפתח פרק חדש בתולדות חייו, כשזכה למצוא חן בעיני צדיקי הדור ובהם מרנא הרב שך, מרן בעל הקה"י ושאר גדולי עולם שהתגוררו בבני ברק.

בפרק זמן זה זכה לחדש חידושי תורה רבים וזכה להחזיק מהוגו את צדיקי הדור שהיו במצב כלכלי גרוע מאוד. קשר עז היה לו עם מרן בעל הקה"י, קשר אשר ניכר בחילופי המכתבים הרבים ובתוארים יוצאי הדופן שכתב עליו מרן בעל הקה"י.

כאשר ראה המנוח את מצבו הדחוק של בעל הקה"י, הציע לו למכור את ספריו בארצות הברית, באמצעות בנו הגה"צ רבי יעקב לוי שמואל זצ"ל, ואת התמורה יעביר לסטיפלער, אשר יזכה למעט רווחים בעד ספריו. מרן הסטיפלער הסכים לכך, ועד יומו האחרון הוקיר לו טובה עצומה על כך.

'אך האמת שאני צריך לכתוב מדין הכרת הטוב'

מעשה נורא התפרסם אז בבני ברק (מפי הגר"י גריימן שליט"א), כאשר מרן בעל הקה"י כבר היה חלוש וכאוב בערוב ימיו ומפאת חולשתו הרבה הפסיק לחלוטין לענות על מכתבים, יום אחד ראה שהמנוח רבי חיים שמריהו שיגר מכתב על פי בקשת בנו רבי יעקב לוי שמואל מארצות הברית, בעל הקה"י הרגיש שהוא 'חייב', אז הוא התיישב לכתוב מענה ושיגר את המכתב לביתו של הגר"ח"ש ברחוב ירושלים, היה זה ביום ששי כאשר רבי חיים שמריהו שמע דפיקות בדלת, הוא קם לפתוח ולהפתעתו ראה שם את מרן בעל

אין בנה הרב לאשיב אף אכתבים וכן הפעם
זכה לאשיב אפני כבוד אוה"ה הקדוש

חילופי המכתבים

חילופי מכתבים נדירים במיוחד ישנם, בין מרן בעל הקה"י למנוח הגר"ש דרדק, אשר שמורים בידי נכדו מתלמידיו הקרובים של הרב זצ"ל, הגאון רבי ישראל תנחום דרדק שליט"א. בין שורות המכתבים ניתן לראות את הקשר העמוק שהיה בין השניים ואת התביבות המיוחדת שרחש לו מרן בעל הקה"י, באחד המכתבים משיב בעל הקה"י בארוכה ואז כותב: 'אם יש למעכ"ת שליט"א עוד איזה ספיקות בזה נא לכתוב לי במכתב ואשיב בל"ג אם אדע מה להשיב, ולא יטריח מעכ"ת לבוא אלי כי לכתר"ה דרוש מנוחה שלמה לרפואתו והשי"ת ישלח לו רפואה שלמה'. במכתב אחר שכתב מרן בעל הקה"י לבנו של המנוח הגאון רבי יעקב לוי שמואל דרדק זצלה"ה בעניין בריאות כותב בעל הקה"י בין הדברים: 'וישמע לכל דברי אביו הרה"צ שליט"א'. המכתב נכתב בחול המועד ומפני קדושת המועד כתב בעל הקה"י את המכתב בשורות עקומות וציין כי הוא משיב מפני פיקוח נפש. במכתב נוסף המיועד לבן כותב בעל הקה"י 'למע"כ הרה"ג המצוין ר' יעקב דרדק, ידיד בן ידיד ה"ה הרה"ג המפואר הרר"ש'.

'זרק הפעם צוה להשיב מפני כבוד אוה"ח הקדוש'

המכתב הראשון אותו שיגר למרן בעל הקה"י היה בשנת תשכ"ב, עסק בדברי האור החיים הקדוש בפרשת כי תשא, וישנה קושיא מסוגיא והלכה מפורשת שלא כדבריו, מרן בעל הקה"י נמנע באותה העת להשיב למכתבים, מאנשים שלא הכיר, ושלח את בנו - הרב זצוק"ל, להשיב, כאשר בסוף המכתב, כתב הרב, ודבריו מובאים כאן בפרסום ראשון, זה לשונו: 'אין בכח הרב להשיב על מכתבים ורק הפעם צוה להשיב מפני כבוד אוה"ח הקדוש'.

בעשרות המכתבים ניכר הקשר העמוק והחיבה שרחש למנוח בעל הקה"י. מדובר במכתבים שונים העוסקים בהנהגה, הלכה, סוגיות, ושאר דברים, כאשר חלקם נדפסו בידי נכדו שליט"א, בעל הקה"י היה משיב לו באופן מיידי ופירט בפרוטות את התשובות.

מכתב נדיר - 'כל דעביד רחמנא לשב'

בחילופי מכתבים עם הרב, ניתן למצוא תשובה ששיגר לבן הגר"ש הגר"י דרדק בו כותב מרן באריכות מיוחדת, ובתוכן חריג שלא כהרגלו, וזאת מפאת הקשר העמוק שהיה בין השניים, בפרסום ראשון אנו מביאים את לשון המכתב: 'כבוד ידיד נפשי הר"י דרדק, קבלתי מכתבו... כל דעביד רחמנא לטב, ויש חשבונות שמיים לכפרה על עוונות שעברו, ולפעמים על גלגולים שעברו ועוד הרבה חשבונות ואין אנחנו יודע עד מה. העיקר

לקבל באהבה ולדעת שהכל לטובה. רק יש להתפלל להקב"ה שנגיש הטובה ונראה לעיניו. יש להתחזק בתורה וחסד ומעשים טובים וח"ו לילך בעצבות רק בשמחה, ושמחה מגרשת כל הדינים'.

מכתב נפלא שיגר בעל הקה"י למנוח, כאשר הלה הציע לערב מוכר ספרים מארצות הברית במכירת ספרי מרן בעל הקה"י, ולא למכור אותם רק באמצעות הבן כפי שעשה עד אז, וכך כתב מרן: 'על דבר ההצעה למסור הספרים למוכרי ספרים אני מסכים בכל לבי, ובכלל יכול בנו הרה"ג שליט"א לעשות עם הספרים כרצונו הטוב וא"צ לשאול את דעתו. באמת מבחינת כוחות הנפש אשר המקבל טובה חייב בהכרת הטובה ומשועבד להראות עכ"פ הוקרה, ולזאת בצד אחד טוב יותר שנמכר ע"י מוכרי ספרים כי הזמנת מוכרי הספרים אינה מחייבת אותי כלום וכשלא יהיו קשיים לשלוח אני יכול לשלוח. משא"כ הזמנת מעכ"ת שליט"א או בנו שליט"א הרי היא עלי כחובה גמורה, ולשם הכרת טובה עלי לחשוב דברי כבודם כפקודה ולמלאותה מיד בלי להשיגח אם זה קשה או קל'.

המנוח היה איש שעסק בתורה וגמילות חסדים לאין שיעור וזכה לחביבות יוצאת דופן ממרן בעל הקה"י ומבנו מרן הרב הרב זצוק"ל, קשר אשר נמשך שנים לאחר מכן עם הבן הגאון רבי יעקב לוי שמואל דרדק זצלה"ה והנכד יבחס"א הגאון רבי ישראל תנחום דרדק שליט"א אשר זכה אף הוא לקשר ולחביבות יוצאת דופן מהרב זצוק"ל. יהיו הדברים לזכרו ולע"נ של האי גברא רבא ויקירא הגאון הצדיק רבי חיים שמריהו בן רבי שמואל דרדק זכר צדיק לברכה.

שיחת חולין

מהנעשה והמתחדש בעניני דיומא

בדרכו של הרב זצוק"ל: במפעל התורה 'שיח התורה' מביעים הערכה רבה לאלפי הלומדים בכל המסלולים ובפרט לכמאה וחמישים בני העלייה הלומדים במסלול 8 דף גמרא בכל יום, שסיימו החודש את סדר מועד משי"ב בבלי, לע"נ של הרב זצוק"ל, ובדרכו ומנהגו כפי שנהג בכל שנה ושנה.

כידוע, מאז הורם הנזר והוסרה העשרה, הוקמו מפעלי התורה 'שיח התורה' שנוסדו לעילוי נשמתו ולהמשך דרכו בקודש של רבינו שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל זצ"ל קניבסקי, כשבמסלול הכתר של המפעל, שוקדים כמאה וחמישים בני עלייה ולומדים מידי יום את מסלול 'בדרכו' של 8 דפי גמרא בכל יום, חול ושבת ללא הפסק, לצידם של אלפי הלומדים בשאר מסלולי הלימוד ב'שיח התורה'.

בחודש תמוז האחרון הובעה משנה הערכה, לבני העלייה הלומדים 8 דפי גמרא דבר יום ביומו, ואף עומדים בכור המבחן, ע"י המערכת המסודרת בוחנת את הלומדים בשאלות סדורות על שמונת דפי הגמרא, ועומדים בהצלחה בבחינות מידי יום ביומו על 8 דפים, על אשר זכו לסיים את סדר מועד, ולקיים בפועל את המשך דרכו של הרב זצוק"ל.

הדי הערכה והתפעלות נשמעים בעולם התורה לכבודה של תורה, בגודל מעלת בני העלייה, כשב'שיח התורה' קוראים לקהל חובשי בתי המדרשות, להצטרף ללגיונו של מלך, במסלול 'בדרכו' ההולך לפני המחנה, או לכלל מסלולי הלימוד של 'שיח התורה'. ההצטרפות בשלפון 5000-308-03, או בעמדות 'נדרים פלוס'.

לשבות תמריץ ללומדים והמשתתפים, נכנסים כל הלומדים המשתתפים במבחנים הנערכים מידי יום, במאות הגרלות 'שיח התורה' המתקיימות מידי חודש, ויכולים לזכות מידי יום ביומו בהגרלה על סך 1000 ש"ח וזכויות כספיות נוספות, מלבד ההגרלות על ספרי הרב זצוק"ל.

להצטרף להלכות שבת: הזדמנות ושעת הכושר לרבים המבקשים להצטרף ללומדי 'שיח התורה', עם פתיחת הלימוד של הלכות שבת, בסדר הלימוד 'משנה ברורה בסדר שנת', בדרכו של הרב זצוק"ל, ולשובת נשמתו בהכרת הטובה רוחנית ונעלית.

כפי שנקבע, בהלכות שבת ומועד החמורות, הספק וסדר הלימוד החדש, יהיה שניים וחצי דפים בכל יום, ולא שלשה דפים כפי שהיה בחלקים א' וב' מהמשנה ברורה, וזאת על מנת שיוכלו הלומדים להשקיע יותר בהבנת ההלכות החמורות, הנוגעות להלכה למעשה וצריכות זהירות יתירה.

בנוסף, החל מתחילת הלימוד בחלק שלישי, נפתח מסלול נוסף של ביאור הלכה ושער הציון בסדר 'משנה ברורה - כדרכו', וזאת מלבד מסלול הלימוד הוותיק ללימוד ה'משנה ברורה'. ציוין, כי שמות הזוכים בעשרות ההגרלות השבועיות, מתפרסמים מידי שבוע בפרסומי 'שיח התורה', וב'שיח אמונה' שבועמדות 'נדרים פלוס'. הזכויות מחולקות בבית מרן זצוק"ל.

מה נהדר

מראות הוד משולחנו של הרב זצוק"ל בימים אלו

בנו של הרב זצ"ל יצא למסע חזק בעיר חדרה, במהלכו ביקר ונשא דברים באחד מבתי המדרש בעיר במעמד רב העיר הגר"ש ביטון שליט"א, ובת"ת 'נר שמואל' שבהנהלת תלמיד הרב זצ"ל הרב אליהו ברונר שליט"א

תלמידי ת"ת 'נפש החיים' מביתר עילית הגיעו לבית הרב זצוק"ל, עם מנהל הת"ת הרה"ג רבי חיים עוזר לוין שליט"א, לבחינה ושמיעת דברי ברכה מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

ראשי חצר הקודש דארג הגיעו לבית הרב זצ"ל למעמד סיום כתיבת האותיות ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א בספר התורה החדש שמוכנס לבית המדרש דארג

תלמידי ת"ת 'כח התורה' מקרית הרצוג הגיעו לבית הרב זצוק"ל לבחינה ושמיעת דברי ברכה מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

תלמידי ת"ת שטפשוט מאלעד הגיעו לבית הרב זצוק"ל לבחינה ושמיעת דברי ברכה מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

תלמידי ת"ת 'היכלי התורה' ברסלב מצפת הגיעו לבית הרב זצוק"ל לבחינה ושמיעת דברי ברכה מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

תלמידי ת"ת 'זכרון מאיר' מחיפה הגיעו לבית הרב זצוק"ל לבחינה ושמיעת דברי ברכה מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

זבֿהֿם נהגה יומם זלילה

ספר זבֿהֿם נהגה יומם זלילה (הוצאת מוסד הרב קוק, תשס"ד) הוא ספר שכתב הרב אברהם אביש, ראש ישיבת "שם שמואל" בירושלים, המפרש את חומש ויקרא פרק כ"ג, פסוקים כ"ג ו-כ"ד. הספר מפרש את חומש ויקרא פרק כ"ג, פסוקים כ"ג ו-כ"ד, ואת חומש ויקרא פרק כ"ד, פסוקים א' ו-ב'. הספר מפרש את חומש ויקרא פרק כ"ג, פסוקים כ"ג ו-כ"ד, ואת חומש ויקרא פרק כ"ד, פסוקים א' ו-ב'. הספר מפרש את חומש ויקרא פרק כ"ג, פסוקים כ"ג ו-כ"ד, ואת חומש ויקרא פרק כ"ד, פסוקים א' ו-ב'.

הספר מפרש את חומש ויקרא פרק כ"ג, פסוקים כ"ג ו-כ"ד, ואת חומש ויקרא פרק כ"ד, פסוקים א' ו-ב'. הספר מפרש את חומש ויקרא פרק כ"ג, פסוקים כ"ג ו-כ"ד, ואת חומש ויקרא פרק כ"ד, פסוקים א' ו-ב'. הספר מפרש את חומש ויקרא פרק כ"ג, פסוקים כ"ג ו-כ"ד, ואת חומש ויקרא פרק כ"ד, פסוקים א' ו-ב'. הספר מפרש את חומש ויקרא פרק כ"ג, פסוקים כ"ג ו-כ"ד, ואת חומש ויקרא פרק כ"ד, פסוקים א' ו-ב'.

השיר והשבה ל-164 בני העלייה

המסיימים סדר מועד, בסדר הלימוד 8 דף גמרא ככל יום בדרכו של רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל הנלמד במסגרת מפעל 'שיח התורה' לעילוי נשמתו

סיום סדר מועד הלימוד הדף המסכת חגיגה ביום ראשון פרשת דברים כ"ז תמוז התשפ"ג

ביום שני הבעל"ט יפתח הלימוד בסדר נשים בלימוד מסכת יבמות

הזדמנות להצטרף ללגיזנו של מלך - במסילה העולה בית קל

...

במשאז בפני מסיימי הש"ס במחזור הראשון של 'שיח התורה',

התבטא הגרי"ב שרייבר שליט"א על לומדי מסלול 8 דף ליום,

בשם אביו הגאון רבי פנחס שרייבר זצוק"ל:

'כשלא יכולים - מוכרחים!'

מסיימי המחזור הראשון בסיום הש"ס בסדר 'בדרכו' של מרן זצוק"ל 8 דפים ככל יום בריקוד של מצוה

הגרי"ב שרייבר שליט"א במשאז הערכה למסיימי הש"ס במסגרת 'שיח התורה'

להצטרפות למסלולי הלימוד והתחזקות

שמות הזוכים מתפרסמים בקביעות
ב שיח התורה שכ נדרים פלוס'

חייגו למוקד "שיח התורה" 03-308-5000

הזכיות מחולקות בבית מרן זצוק"ל
רחוב דשכ"ס 23 בני ברק

'כהנהגות'

במיוחד לנשים לקבל ולהקפיד שלוש תפילות ביום

'לעילוי נשמתו'

לימוד בכל יום ויום משניות ואמירת תהילים

'מסיימים לזכרו'

אלפי ש"ס שנקלחו ללימוד מרן זצוק"ל בשנה זו

'משנתית ש"ס'

בשנה לסיים את הסדרים בשנה אחת

סוכן לארצות ישראל ירושלים
סוכן תל אביב תל אביב

'ירושלמי'

סדרי לימוד קבועים כמסלולים כולל סדר הלימוד המספר בשיעור לע"נ מרן זצוק"ל המספר ע"י בנו הגרי"ש שליט"א

'שיח ההלכה'

לימוד הלכות אחת בשנה אחת הדמנות פז לקניין נצח כהלכות הנחוצות במשנה ברורה

'מתורתו'

להגות בספריו ובתורתו של מרן זצוק"ל בספרים 'דרך אמונה', 'דרך חכמה', 'שונה הלכות', 'ארחות ישר'

'בדרכו'

לימוד כל התורה בשנה אחת כפי שנהג מרן זצוק"ל בראש המסלולים - מאות הלומדים 8 דף מהש"ס בכל יום

גיליון מס' 527 בין הזמנים

תשפ"ג שנה אחת עשרה

הופיע ויצא לאור "קובץ גליונות"

מורחב ומיוחד לימי בין הזמנים

ניתן להשיגו ברחבי הארץ

במוקדי ההפצה וכן במייל:

k.gilyonot@gmail.com

לברור על מוקדי ההפצה: 053-3145900

דברי שי"ח

ממרחן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות

"ברכת הים והמסתעף"

מי שלא ברח על הים מיד עד אימתי יברך

הנמצא בים ולא בירך מעיקרא ונוכח שלא בירך השיב רבינו זצ"ל, דהכל נחשב ראה אחת ומברך כשיזכור, אא"כ הלך לראות דברים שמסתירים הים ושוב חזר לים, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ד סי' כ"ז), ואם נוסע לים ובדרך ראה הים ושוב נסע המכונית בדרך לים דרך מקום שלט נראה הים שפיר מברך, דזה דומה לראה אחת, (שע"ה) העין אות י"א. וכן השיב רבינו זצ"ל לענין משנה הבריות שכל זמן שנמצא בגן חיות יכול עוד לברך על מה שראה משנה הבריות, וכן לענין ברכת ברוך שחלק השיבני דש לברך בכל עת החתונה על חמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל דנחשב מעמד אחד, וכן השיב רבינו דש לברך ברוך שחלק אף שהפסיק נ"ל בין ראה לברכה והוצרך לכסות פניו (מעשה חמד פ"ה הערה י').

אוכל בשוק באכילה על שפת הים

העיד רבינו זצ"ל שמרן החזו"א זצ"ל סבר שאין לאכול על שפת הים משום דחשיב כאוכל בשוק (קידושין מ' ב') שפסול לעדות (שיח חיים סי' קנ"ד), וסיפר שפעם הלך עם החזו"א בילדותו לים ומכרו שם תירס ומנעו החזו"א מאכילה על שפת הים מטעם זה, וכתב רבינו דאין נפק"מ בזה אם אוכל בדרך לים באמצע רה"ר או בים (שם סי' קנ"ז), וגם לדעת ר"ת בתוס' (קידושין שם) שדין זה הוא חומרא בת"ת, כל בן תורה בכלל ת"ח לענין זה ויש לו ליהדר בזה (שם סי' קנ"ח), ואין נכון הטענה שכהיום זה הדרך ואין נחשב בזיון (שם סי' קס"ב). ונשאל רבינו לענין חינוך קטנים בזה, והשיב, דדין אוכל בשוק אינו איסור רק אינו דרך ארץ ויתכן שבקטנים לא שייך זה עכ"ל, (שאלת רב ב' ח"א פ"א תשובה א'), והגר"ד לנדו שליט"א זן דנפסל לעדות אף בעמד לאכול בשוק ולא אכל כי אמרו לו שאסור, דה"ז מן המבוזין ומצד עצמו שומר על כבודו, אבל רבינו זצ"ל השיב דאם למעשה לא אכל לא נפסל לעדות, הוא לא היה אשם בזה הוא לא ידע דרך כשיודע ועובר ואוכל הרי שקל דעת הוא אבל בלא זה לא (שליח חיים אות י"ז).

האוכל בשוק בנסיעה ובהליכה בסויל

ההולך במסלול הליכה לטייל השיב רבינו דיכול לאכול ולשתות לפי הצורך ואי"ז כאוכל בשוק (שליח דקייטא סי' צ' אות י"ח), ולתחילה יאכל מיושב (שם), והיינו בצידי הדרכים או באינו יכול להמתין (תורתך שעשועי עמוד ע"ז מסנהדרין כ"ו ב'), ואמר רבינו דאמנם י"ז דבעת נסיעה באוטובוס אין זה אוכל בשוק אבל בן תורה אינו צריך לנהוג כך, אבל למי שאינו בן תורה העניין יותר קל (דרך שיחה ח"א עמוד תקנ"ז), ולענין מי שנוסע מחוץ לעיר לכולל ומרויח זמן שאוכל ארוחת בוקר בטנדר, השיב רבינו, אם כל הטנדר יש בו אברכים כמוהו יש להקל, דאז ידונוהו לכף זכות ולא הוי בזיון בפני אחרים מעלמא, (שם), והשיב רבינו דש מקום להקל לאכול באוטובוס כשנוסעים מעיר לעיר, (דולה ומשקה עמוד ק"ז שליח חיים אות כ"ט), ויש להקל כשהנסיעה כמה שעות ורעב וק"ז מקו"א לאכול (שיח חיים סי' קנ"ב), והשיב רבינו דגדר שוק הוא בכל מקום שמצוי אנשים עוברים (שם) וכן ראוי להמנע בכל מקום ציבורי כמו בהמתנה בקופ"ח וכיו"ב (שאלת רב ח"א פ"ח ה).

אין גרמו לרבוץ ליקח חפץ לים

סיפר בן רבינו, בהיותו ילד חפצתי ליסע לים אך לרבינו זצ"ל לא היה נח"ל לעזוב הגמרא לכך, וגם לא רצה ליתן שישעו לבד או עם משהו אחר, ואמרה לו אמו הרבנית ע"ה עיצה כיצד לגרום שירצה ליסע עמו, תשאל את אבא איזה מסכת ללמוד, וכמה דפים ללמוד בכל יום, ועבור זה יסכים לקחת אותך לים, וכן היה שאמר לי תלמד כל יום דף במסכת ר"ה ואקח אותך לים וכן הוה, (הנח לעד פט"ז עמוד רמ"ט).

בדין קדימה בברכת עומ"ב על הים

במחברת שאלות שרשם הגר"א גנחובסקי זצ"ל ששאל מרבינו זצ"ל, מביא ששאל מרבינו, בענין מי שנעשה לו נס בים, מה יקדים לברך ברכת הים עומ"ב או ברכת הגומל, והשיבו רבינו זצ"ל שיקדים ברכת עושה מעשה בראשית שהיא תדירה טפי בברקים ורעמים, וכתב שם, שהגר"צ פלמן זצ"ל זן דכמו דמצינו בברכה"נ (בשר"ע סי' ר"א ס"א) להקדים ברכה המבוררת טפי ה"נ הגומל מבוררת טפי, וזן בזה מברכת שהחיינו דחג דמבואר בסוכה (נ"א א') תדירה וקודמת לברכת הסוכה, ולכן אומר שהחיינו קודם ברכת הסוכה מחמת תדיר אף שמבוררת טפי, וי"ל דלא מצינו קדימה בברכה מבוררת רק בברכה"נ דחיייל ברכה אמאכל כדחזי' (בס"ר ר"ז) בדין נפל תורמוס מיד, אבל בברכת השבח דהגומל ועומ"ב אין נפק"מ במה שמבורר טפי, כמו שבברכות השחר אומר המעביר שינה מעיני באחרונה. [וכן ברכת שעשה לי כל צרכי מבוררת טפי] ואפשר דשם תקון לפי סדר הקימה עי' בברכות (ס"ב).

ועי' בשיח השדה סוף ברכות (ח"א ברכות נ"ט ב') בנידון ברכת האילנות וברכת החמה הי' מינייהו תדיר ולא דנו מצד ברכה המבוררת בברכת האילנות, ונראה דאף שמברך על האילן שרואה מ"מ הברכה על כללות הבריאה, ומח"ט כ' בשבט הלוי (ח"ו סי' י"א) יוצא בדעבד אפי' בירך על אילנות סרק.

אין נכנסים לים שהוא גבול ארץ ישראל

כתב רבינו, שאלתי ממרן החזו"א כיון שהים הוא גבול א"י כמבואר ברמב"ם הל' תרומות (פ"א ה"ז) איך מותר לרחוץ בים הרי יוצא לחו"ל, והשיב שמקום הראוי לרחוץ הוא עדיין בכלל ארץ ישראל, (ק' הזכרונות), ואמר החזו"א, דכ"ז שיכול לחזור מקרי יבשה (דעת נוטה פ' מסעי אות ט"ז), ומרן הגר"ד לנדו שליט"א העיר דמבואר בדרך אמונה (שם ס"ק פ"ד) דבלא"ה כל הנסין שבים רואים אותן כאילו חוט מתוח מטורי אומנו ועד נחל מצרים ומן החוט ולפנים הוא א"י, אלא דנפק"מ בימים אחרים שבא"י (ק' הזכרונות), ואיכא נפק"מ במקום שהחוט שוה עד הים או בירדן במקום שאינו כנגד כיבוש א"י (דעת נוטה שם אות י"ז).

על איזה ים מברכים עושה הים הגדול

המשגיח רבי חיים וולקין זצ"ל נכנס עם יהודי אחד לרבינו זצ"ל והציג את האורח הנא ממדינת גיברלטר שאלו הרב בהתפעלות או אתה מגיברלטר ובשנשאל מה מתפעל כל כך מגיברלטר השיב יש מחלוקת בין האחרונים הובאה במשנה ברורה (סימן רכ"ח סק"ב) על איזה ים מברכים ברכת עושה הים הגדול אם על ים התיכון או ים אוקיינוס ולכן אין לברך ברכה זו רק עושה מעשה בראשית אבל מגיברלטר ארץ הנמצאת במפגש של שני הימים רואים את שני הימים בו נמנית ושם הרי אפשר לברך את הברכה לכו"ע (דד שיחה ח"א עמוד ט"ז).

בענין ברכה על ראית הים מרחוק

הרואה הים עצמו אף בראה בעלמא בלא התבוננות יכול לברך, אם רואה הים בבירור, (שער העין תשובה מ), אף ברואה רק חלק מן הים מסתבר שיברך, אמנם במה שרואים בכמה מערי המרחק כשעה לפני השקיעה בקצה האופק קטע צלול בוהק שמבינים שזה הים ולא תמיד ניכר אפי' שזו מים, קשה לברך על זה. (שם עמוד תמ"ב), אבל בשנוסע במטוס ורואה הים ממרחק, ולא רואה את הגלים רק המים עצמן, אי"ז מספיק בשביל לברך, ואם יראה הים תול' יום מסתבר שיוכל לברך בשם, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ד סי' כ"ז שער העין עמוד תמ"ב), וכן לענין ברכת שעשה נסים על מעברות הירדן וכיו"ב לא סגי ברואה כללות המקום מאוירון כי אין ניכר מקום הנס, (שער העין עמוד תל"ו).

מדור זה נכתב לעילי נשמת אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת שופטים - הצדיק הגר"א דושינצר בעל 'נחלת אליהו' (כ"ב אב תש"ט)

פרשת כי תצא - הרבנית הצדקנית מרת חנה שטינמן ע"ה בת רבינו (ב) (י"ג אלול תשע"ד)

פרשת כי תבוא - הגאון רבי שאול קוסובסקי-שחור ה'דבר שאול' | פרשת נצבים וילך סוכות ובין הזמנים - מרן הגר"ז הלוי זי"ע (ערב יו"ב)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות וזמנשיות הקשורים להג"ל

מרן הגר"ר חיים הלוי סאלוויצ'יק מבריסק זצוק"ל (כ"א אב תרע"ח)

רבי נפתלי ריף זצ"ל

עוד העם מזבחים ומקטרים

איך הצליח חזקיהו למנוע את העם מלהקטיר בבמות?

והנה היות ומיד בעוד כחודשיים יחול יום ה'א"צ השלושים וחמש של רבי נפתלי ריף, נביא פנינה אחת לע"נ.

רבי נפתלי היה מעריץ נלהב של רבינו, ולמרות שהיה מבוגר ממנו בהרבה, כיבדו וחיבבו מאוד. ומתוקף היותו כגבאי על

כספים רבים, סייע גם למשפחת הסטייפלר זצ"ל, ורבינו הכיר לו טובה על כך. כשהיה רבי נפתלי בסוף ימיו בארץ ישראל, שוהה בדירתו ברחוב ברסלב בבני ברק, רבינו היה נכנס אליו לברכת שלום, וכשהיה נשאר גם במועדים נכנס לברכו בברכת 'גוט יום טוב'.

וסיפר חתן רבינו הגר"ש שטינמן מזכרוננו: שאחרי נישואיו ביקש ממנו רבינו להתלוות אליו לביקור של כבוד אצל הרב ריף, שיראה ויכיר את החתן החדש.

עם בואם אמר החתן שליט"א דברי תורה שנתחדשו לו במסכת בבא מציעא, ואח"כ אמר הרב ריף, כי הנה בנביאים ראשונים אנו מוצאים שלמרות שהיו מלכים צדיקים ויראי השם כמו אסא ויהושפט, עם כל זה לא הצליחו למנוע את העם מלהקטיר בבמות, וכמו שכתוב בפסוק "עוד העם מזבחים ומקטרים בבמות" (מלכים א' כ"ב מ"ד), ורק כאשר הגיע חזקיהו המלך הצליח למנוע שגם לא יזבחו לבמות, וכמו שכתוב (מלכים ב' י"ח ד') הוא הסיר את הבמות. ויש להבין במה היה כוחו יותר מהאחרים שהיו צדיקים.

וביאר בשם זקינו הנצי"ב זצ"ל, כי שאר המלכים לא היה בדורם ריבוי של תורה כ"כ, וממילא האנשים רצו לעבוד את השם, ולא הבינו בסברא מה לא טוב להקריב בבמה, והרי הם מקריבים קרבן להשם, וחשבו זה למצוה, אבל דורו של חזקיהו שהיה ריבוי תורה עצום, כדאיתא בגמרא על דורו שבדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו תינוק ותינוקת שלא בקיאים בטהרות, בדור כזה יכל להורות להם את האיסור והם קיבלו. נמצא שאחרי שאדם לומד תורה אפשר יותר להסביר לו וכל ההתנהגות שלו אחרת לגמרי.

הגר"ש שטינמן (בתקופת הקורונה) נמנע מלהתעכב על יד דמות פיסול של מנורה [צילום: יהודה רוזן]

הנה היריעה אודות מרן הגר"ח הלוי זצוק"ל התארכה מאוד ונאלצנו להשמיט את רוב הדברים מחמת חוסר מקום, ואי"ה עוד חזון למועד, ונביא כפי אשר יכלי הגליון, בעיקר דברים שאין ידועים כ"כ.

עשות ספרים הרבה אין קץ

כל חייו היה רבינו עסוק בהרבצת תורה על ידי ספרים, מלבד מה שזכה בעצמו לחבר עשרות ספרים גם עודד תלמידי חכמים צעירים ומבוגרים להדפיס חידושי תורה, וכך קיבל מרובו מרן החזון איש.

לעומתו, הרבנים הגאונים לבית בריסק, מרן הגר"ח הלוי ואחריו בנו הגר"ז מבריסק, חששו מאוד להדפיס מחידושי תורתם בחייהם, ואמנם הירבו לכתוב אבל ציוו שרק אחרי מותם הדברים יראו אור בדפוס.

וסיבת הדבר סיפר חתן רבינו הגר"ש שטינמן, מפי השמועה:

בדורו של הגר"ח הלוי מבריסק, הופיע ספרו הראשון של רבי מאיר שמחה מדווינסק, ספר משך חכמה על התורה, וכאשר קיבל לידי הגר"ח את הספר ועיין בו, התאכזב מעט. וזאת למה, מפני שהוא מאוד העריך את גדלותו בתורה של הגאון מדווינסק, וסבר כי הספר משך חכמה ממעט מערכו, היות ויש שם חידושי תורה הנראים 'פשוטים' לרוב מעלתו.

והתבטא אז הגר"ח הלוי ואמר 'שמע מינה, שאדם קרוב אצל עצמו, והוא משוחד... כי כשיש לו לאדם שטיקלעך שמוצאים חן בעיניו, גם אם לא באמת הכי מוצלחים, הרי כיון שהוא אוהב את חידושי הוא מעדיף אותם על פני חידושים אחרים שלו'.

ומכאן הסיק הגר"ח הלוי שהוא לא ידפיס את חידושי בחייו, היות והוא נגוע אצל עצמו מה לקרב ומה לרחק, הוא ישאיר זאת למשפחתו שאין להם את השוחד הזה...

תואר פניו של רבינו חיים הלוי סאלבצ'יק זצוק"ל

לחזור בתשובה באמת

אחד ניגש לשאול שמציעים לו לשמש כעד בחופה, אבל חושש בעצמו אולי אינו ראוי.

ענה רבינו: מספרים על רבי חיים הלוי מבריסק שפעם הוצרך להיות במעמד נתינת 'גט' בבית הדין, והשמש שם שימש כעד. אמר לו רבי חיים הלוי לשמש, שיעשה תשובה.

השיב השמש, כבר עשיתי תשובה.

אמר לו הגר"ח שהוא מתכוון שיעשה תשובה באמת.

ענה השמש בתמימות, רָעָבָה דְרִיט מִיר נִיט דִּי קָאפּ (-רעבע', אל תבלבל לי את הראש).

וסיים: ולכן אם מזמינים אותך לשמש כעד תעשה תשובה באמת ואין צריך לחשוש יותר.

שרויה בפסח

סיפר ששמע מהגאון רבי נפתלי ריף זצ"ל, שהיה קרוב משפחתו של רבי חיים מבריסק, שרבי חיים סבר שמותר לאכול בפסח 'שרויה', אבל היות והרבה מבני העיר בריסק אחזו את הדבר לאיסור, לכן כשהוא עצמו היה אוכל קניידלעך, היה סוגר דלת החדר במפתח, כדי שלא יכנסו איזה בעל בית פשוט מהקהילה ויגיד שמצא את הרב אוכל חמץ בפסח...

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

621

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • ואתחנן תשפ"ג

דורות שהיו מכעיסין ובאין עובדי עבודה זרה, הענישם הקב"ה במבול. אבל בדורו של אברהם שהיה אחרי עוד עשרה דורות עובדי עבודה זרה, הם לא נענשו, אלא אברהם בא וקיבל שכר כולם, והיינו מפני שהוא השפיע על בני דורו והחזירם בתשובה, ולכן קיבל שכר כולם, כמו השכר שהיה מגיע לכל העשרה דורות אם הם היו צדיקים.

והטעם בזה כי לפוס צערא אגרא (אבות ה, כג), ולאחר עשרה דורות שהיו מכעיסין ובאין, נתמלא העולם בהשפעה של טומאה ויצר הרע,

החזק במוסר

בחודש אדר האחרון לקראת בין הזמנים כתב רבינו זללה"ה מכתב מיוחד לבני קהילת "משובב נתיבות" בעיר מודיעין עילית, ובו ברך וחזק את יוזמתם לחיזוק לימוד המוסר בבין הזמנים.

י. גרשון אדלשטיין

ראב"ד 17, בני ברק

בס"ד אדלשטיין יצחק יצחק

לבני הישיבות הקדושות, בקהילת 'משובב נתיבות' בעיר מודיעין עילית, בראשותו של הגאון רבי אפרים רוטשילד שליט"א, שלו' ורב ברכה.

שמחתי לשמוע על התכנית החשובה אשר יזמו אצלכם בקהילה הנקראת 'משיבת נפש', לחיזוק לימוד המוסר בימי בין הזמנים, ובאמת לימוד המוסר הוא חיוב נמור כמ"ש הפוסקים, וכבר אחז"ל 'ארבעה צריכים חיזוק' ומרש"י שיתחזק בהם אדם תמיד בכל כוחו, ובדאי גם ימי בין הזמנים הם בכלל זה, ולשאלתכם באיזה ספר כדאי ללמוד, הנה יש ארבעה ספרי מוסר ידועים, הנלמדים בסדרי המוסר בישיבות, מסילת ישרים, שערי תשובה, חובות הלבבות, ארחות צדיקים, אך כל אחד צריך ללמוד בספר שמעניין אותו ומוטב את לבו, כי לימוד שמעצמם אינו משמיע, וכל אחד יבחר לעצמו את החלקים שמעניינים אותו מתוך ספרי המוסר הנ"ל, ובדאי לימוד זה ישמיע לנצל את ימי בין הזמנים כהלכתם, ויזכו כל המתחזקים בזה לחיים טובים ומאושרים, כשאחז"ל הבא ליטרה מסייעין אותו.

לאחר מכן בחג הפסח נכנסו הגאון רבי מאיר קסלר שליט"א מרא דאתרא מודיעין עילית עם רב הקהילה הגר"א רוטשילד שליט"א לביקור אצל רבינו, וסיפרו על החיזוק הגדול שנגרם כתוצאה מהמכתב, כאשר בחורים רבים מבני הקהילה הצטרפו ונרשמו לקביעות יומית בספרי מוסר בבין הזמנים.

ושמח רבינו ואמר: זה טוב מאד, הבא ליטרה מסייעין אותו, כבר סיפרתי מעשים שהיו על הסייעתא דשמיא שזוכים על ידי מוסר.

וציין הגר"מ קסלר: רצינו לומר שרואים שהדברים נשמעים, ויש תועלת מכך שרבינו חוזר על הדברים עוד פעם ועוד פעם... והגיב רבינו: נו, הרי כך הטבע, שאם אומרים עוד פעם זה משפיע, כמו שהמסילת ישרים כותב בהקדמה, שרוב הספר זה דברים פשוטים, אבל צריכים לחזור על זה.

בהמשך העלה הגר"מ קסלר את נושא הפגנות השמאל ברחבי הארץ, ושאל: במה אפשר לחזק את הציבור שלא ישימו לב לכל הרעשים ויתרכזו במה שצריך?

והדריך רבינו: לדעת שוק זכויות זה הדבר היחיד! שיעסקו בתורה, וילמדו מוסר, ותפילה בכוונה. מבקשים בתפילה ראה נא בעניינינו, השיבנו לתורתך, ולירושלים עירך ברחמים תשוב, ותחזינה עינינו, זה הפתרון היחיד. תפילה ותורה ומוסר, זה הזכויות, וזה הדבר היחיד שעוזר, הכל תלוי בזכויות, ולא בדרך הטבע.

וכשקמו הרבנים חזר רבינו ואמר: סייעתא דשמיא זה העיקר, וצריכים זכויות לסייעתא דשמיא. הכל תלוי בזכויות.

בבין הזמנים אין 'פטור' מתורה

*בעמדנו לפני סוף הזמן ובין הזמנים, חשוב מאד לדעת שאין זמן של פטור מתורה, כמו שכתוב (יהושע א, ח) והגית בו יומם ולילה, גם בבין הזמנים! ואמנם יש צורך במנוחה, והמנוחה היא גם כן לצורך תרי"ג מצוות, אבל זה לא 'פטור' מעסק התורה.

וידוע שבבין הזמנים חסרות הזכויות של עסק התורה של הציבור, מפני שאין מסגרת של הסדרים הקבועים בישיבה, ואמנם לומדים בישיבות בין הזמנים, אבל זה לא כל כך הרבה תורה כמו באמצע הזמן, וכיון שחסר זכות התורה, רחמנא ליצול כבר היו אסונות, בבין הזמנים שעברו, היו אסונות ממש, מפני שחסר הזכות של התורה.

עול תורה – חיים מאושרים

ושנינו באבות (ג, ה) כל הפרק עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכל המקבל עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, מי שיש לו עול תורה הוא נפטר מכל הקשיים, ואין לו עול מלכות, וגם לא עול דרך ארץ, דהיינו פרנסה, **עול תורה פוטר את האדם מכל הקשיים! והוא חי חיים מאושרים, אשריך בעולם הזה.**

וכדברי התנא באבות (ו, ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה. והיינו מפני שגם אם יש לו רק פת במלח ומים במשורה, אבל אחרי שאכל פת במלח הוא כבר שבע, ואחרי ששתה מים במשורה הוא כבר לא צמא, ואחרי שישן על הארץ הוא כבר ישן ואינו עייף, וחיי צער תחיה זה עוד קשיים נוספים – אבל כיון שבתורה אתה עמל אשריך בעולם הזה, כאן בעולם הזה אשריך! ואינו מרגיש שום קשיים, כי הוא עמל בתורה.

ועמלה של תורה זה תענוג! כי דברי תורה מתוקים מדבש ומשמחי לב (תהלים יט), והתורה נמשלה לכל מיני תענוגים, כמו שכתוב (ישעיה נה, א) הוי כל צמא לכו למים, וכתוב (משלי ט, ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי, והם כל מיני טעמים שהתורה נמשלה להם, כמו שדרשו חז"ל בגמרא (ב"ק יז, חגיגה יד, ועוד).

המתחזק בזמן רפיון נוטל שכר כולם

ולכן בבין הזמנים מי שעוסק בתורה, מזכה בזה את כל הציבור, ואמרו חז"ל (בירושלמי סוף ברכות) על הפסוק יעת לעשות להשם הפרו תורתך", שיש בזה הרבה פירושים, ואחד הפירושים הוא שבזמן שיהפרו תורתך, בזמן שהציבור מתרפים מתורה וחסרה זכות התורה, וזהו העת לעשות להשם' להתחזק בלימוד התורה, ומי שמתחזק ועוסק בתורה בזמן של רפיון נוטל שכר כנגד כולם, והיינו **שמקבל את השכר שהיה מגיע לכולם אם הם היו לומדים.**

וכמו ששנינו בפרקי אבות (ה, ב) עשרה דורות מאדם ועד נח, להודיע כמה ארך אפיים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול. עשרה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפיים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם וקיבל שכר כולם, ע"כ.

וביאר המשנה "להודיע כמה ארך אפיים לפניו", שהקב"ה מאריך אף רק עד עשרה דורות, ויותר מזה לא, ולכן בדורו של נח, אחרי עשרה

דברים שנאמרו בסוף השיעור היומי אשתקד, ז' אב תשפ"ב.

ורק צריכים שיהיה מסודר, וכפי שכבר דיברנו בעבר: שיהיה **מקום קבוע** איפה ללמוד, במקום שאין הפרעות, שלא יפריעו לו ללמוד. וגם **זמן קבוע** באיזה שעות ללמוד. וכן **דבר קבוע** מה ללמוד. ובדרך כלל עדיף לקבוע ללמוד עם **חברותא**. והכל ביישוב הדעת.

והכלל, בבין הזמנים אפשר לזכות בהרבה זכויות, כיון שזה זמן שיש רפיון, וכל מי שהוא מחוץ בבין הזמנים נוטל שכר כנגד כולם, ואמנם בודאי צריכים גם לנוח, ואסור להתאמץ יותר מדי, אבל כל אחד לפי כוחו, בלי מתח, אם הוא רגוע ונה לפי הצורך, ועוסק בתורה כפי יכולתו, זוהי זכות גדולה מאד, והוא מזכה בזה את כל הציבור.

בענייני הפרשה

ולפעמים הילד כבר חושב שמגיע לו, ואם פעם לא נותנים לו הוא כועס ודורש מההורים ומכריח אותם.

וזה לא כדון, כי ההורים לא חייבים לו כלום, ואדרבה הוא חייב להם, על כל מה שעשו בשבילו, מה שההורים עושים בשביל הילדים, כמה שהם סובלים ומצטערים, ואיזה קשיים הם עוברים בשביל טובת הילדים, איך לגדל את הילד, כשהוא נולד, ואחר כך במשך החיים, כמה שהם דואגים, גם בהוצאות כספיות, ומאמצים, ואם כן מי חייב למי? הרי הילד חייב להורים!

עוד הוסיף ואמר:

מצות כיבוד אב ואם היא מצוה שכלית, שגם גויים מבינים אותה, וכל אדם בעל רגש קצת עם מידות טובות מרגיש שהוא חייב, ושאינו יוצא ידי חובת כיבוד אב ואם, כי אין שיעור לזה, וכמה שבכוחו הרי הוא חייב להוסיף ולכבדם.

וזה הדבר הראשון מהדברים המובאים במשנה ריש פאה שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה, אם עוסקים בכיבוד אב ואם כמו שצריך, לכל הפחות לא לצער אותם, וגם לכבד אותם ולדאוג להם שירגישו טוב, שיהיה וישמחו, על ידי זה זוכים מידה כנגד מידה לחיים טובים ומאושרים בעולם הזה.

לכבד ולעשות נחת רוח

ובשיחה בישיבה לצעירים 'עטרת יואל' אמר:

ילד קטן שאין לו שכל, דורש מההורים שיתנו לו, והוא רוצה ורוצה ו"סוחט" מההורים, וכשמתרגלים לזה אחר כך כשהוא נעשה גדול ההרגל נעשה טבע, והוא כבר רגיל בכך.

אבל זה נגד הדין של כיבוד אב ואם, וכיבוד הוא יותר מזה, לא רק שלא לדרוש, אלא גם לתת ולכבד, לנהוג בכבוד!

ובדברי חיזוק לילדי ת"ת שעלו למעונו:

כיבוד אב ואם זו מצוה גדולה מאד, מעשרת הדיברות, שנאמר עליה "למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך", וזו זכות גדולה מאד למי שמקיים.

יש ילדים שלא מבינים את זה, ודורשים דרישות מההורים אני רוצה ואני רוצה ואני רוצה... וזה לא כיבוד אב ואם! אלא אם רוצים משהו אפשר לבקש בצורה עדינה מאד 'אולי אפשר', ולהתנצל כשמבקשים, בהתנצלות, אבל לא לדרוש ולהחייץ את ההורים, אדרבה צריכים לכבד אותם, וכיבוד אב ואם אין לו שיעור, לא רק שלא לפגוע, אלא גם לעשות נחת רוח להורים.

לעילוי נשמת הגאון הצדיק

רבי **משה בן עישיא מלכה** זצוק"ל
מייסד וראש ישיבת אהל משה ב"ב וענפיה
נלב"ע י"א אב תשע"ב - תנצב"ה

והיו צריכים כוחות גדולים לעמוד בניסיון כנגד היצר הרע, ונה היה צדיק בעצמו, אך לא השפיע על הדור, אבל אברהם השפיע על כל הדור, כמו שכתוב (בראשית כג, ו) נשיא אלקים אתה בתוכנו, שהחשיבוהו וכיבדוהו בכל העולם, והוא זיכה את הרבים ופרסם את האמונה ועשה מהפכה רוחנית, וכיון שהיה בזה קושי וניסיון גדול, כנגד כל השפעת הטומאה שהייתה בעולם, קיבל שכר כנגד כולם.

וכן הכלל תמיד, לפי הקשיים יש הצלחה, ולכן בבין הזמנים, אמנם נכון שיש צורך במנוחה, וצריכים לנוח, אבל צריך שזה יהיה רק **כל אחד לפי הצורך, ובלי פריקת עול**, כי פריקת עול זה דבר מסוכן מאד, ומי שעוסק בתורה בבין הזמנים הוא מזכה את כל הציבור.

"כבד את אביך ואת אמך"

באחת השנים דיבר רבינו בסוף השיעור היומי לתלמידי הישיבה לקראת בין הזמנים, ואמר בתוך דבריו:

בני ישיבה שחוזרים לביתם בימי בין הזמנים, צריכים גם לעזור בבית ולקיים מצות כיבוד אב ואם. וראיתי מובא בשם החזון איש שאמר, כי כמו שמצינו בגמרא (מגילה ד, א) שמשה רבינו תיקן לישראל שיהיו שואלים ודורשים בענייניו של יום הלכות פסח בפסח והלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג, ושואלים ודורשים בהלכות החג שלושים יום או שבועיים קודם החג (פסחים ו, א), כך גם צריכים ללמוד הלכות כיבוד אב ואם בזמן של כיבוד אב ואם, להיות מוכנים לקיים המצוה כהלכתה.

והיה רבינו מזרז הרבה לקיום מצות כיבוד אב ואם.

ובשנים האחרונות כשעלו לביתו נערי בר מצוה ושאלו מה לקבל על עצמם לקראת הבר מצוה, היה מייעץ ואומר: **כיבוד אב ואם, זוהי מצוה גדולה וחשובה מאד, מעשרת הדיברות.**

והרבה פעמים היה מוסיף: **זו מצוה לא פשוטה ולא קלה, אבל כדאי מאד להתאמץ על זה.**

ולאחד ששאל מה יזכה בזה, השיב רבינו: **למען יאריכון ימך!**

לא לדרוש דרישות מההורים

ופעם אחת לאחר בחינה לילדי ת"ת מצפון הארץ, ביקשו לשמוע דברי חיזוק, ועוררם רבינו להתחזק בכיבוד אב ואם, ושאל אותם בחביבות: **האם אתם יודעים מהו ההיפך מכיבוד אב ואם, מה נקרא 'לא' כיבוד אב ואם? איך עושים את ההיפך?**

והציעו התלמידים כמה תשובות, כגון שלא שומעים בקול ההורים או שלא קמים לכבודם וכו', ואמר רבינו: כל זה נכון, אבל האם יש עוד דבר שהוא ההיפך מכיבוד הורים?

וכשראה שלא ענו, השיב ואמר בעצמו: **אם דורשים מההורים דרישות, זה ההיפך מכיבוד הורים.**

וכן עורר בכינוס שהתקיים למסיימי כיתות ח' בעיר בני ברק, בבין הזמנים אב תשע"ו:

מצות כיבוד אב ואם היא לא רק במעשים חיצוניים, אלא גם בשב ואל תעשה, שלא לדרוש מההורים דברים שההורים לא נותנים מעצמם. ובדרך כלל מה שהילדים צריכים באמת ההורים נותנים מעצמם, כי הם יודעים מה חסר לילדים, ואם דורשים מההורים או שמבקשים ומכריחים אותם לתת, אפילו בצורה של תחנונים, זה לא ראוי, ולא כיבוד הורים.

חיוב הכרת הטוב להורים

ובשיחה בישיבת 'כנסת מאיר' ראשון לציון אמר:

יש דבר שנוגע במיוחד לצעירים, שנמצאים בבית ויש הורים, וההורים אוהבים את הילדים ונותנים לילד מה שהוא רוצה.

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

622

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • עקב תשפ"ג

במשך שנים רבות בימי בין הזמנים של חודש אב התקיימה ישיבת "ירחי כלה" בהיכל ישיבת פוניבז', והיו נאספים ובאים בעלי בתים מכל הארץ לשמוע שיעורים ושיחות מראשי הישיבה, וכמה פעמים במשא הפתיחה תיאר רבינו בהתרגשות את פריחת עולם התורה לאחר השואה וכבוד התורה שנתרבה על ידי מרן הרב מפוניבז' זללה"ה, ונביא בזה מדבריו במשא הפתיחה אב תשע"א.

צימאון לתורה בכל הארץ ובכל העולם, וגם יש הרבה גרים שמתגירים, גרי אמת ממש, מתוך אהבת תורה וצימאון לדבר השם.

ואפילו בזמנים שהיה הרבה תורה בישראל, לא ידוע שהיה אהבת תורה עד כדי כך, ועל דורו של חזקיהו המלך אמרו חז"ל (סנהדרין צד, א) שהוא נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר שכל מי שאינו עוסק בתורה יידקר בחרב, ובדקו ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה, ואמר הרב מפוניבז' זצ"ל כי זה לא היה מתוך אהבת תורה, אלא מצד חוק המלכות, שכן גזר חזקיהו המלך, ומי שלא עוסק בתורה היה מורד במלכות, ולכן אמרו שכל מי שאינו עוסק בתורה יידקר בחרב, כדן מורד במלכותו שמתנו בסיף, והם עסקו בתורה מתוך מוראה של מלכות, ולא מתוך אהבת תורה, אבל בזמנינו יש אהבת תורה, וצימאון לתורה.

והרב היה מזכיר עוד בדרשותיו את דברי הרמב"ם בפירוש המשניות (סנהדרין א, ג) כי לפני שיבוא המשיח "יכוון הבורא יתברך לבות בני אדם ותרבה זכותם ותשוקתם לשם יתברך ולתורה ותגדל חכמתם", והיינו שלפני שיבוא המשיח, יכוון הקב"ה את לבות בני אדם, שיהיה לב ישר ומכוון, ובמה מכוון? שתרבה זכותם - היינו זכות הנפש, ותשוקתם לשם יתברך ולתורה, היינו שתהיה תשוקה לאמונה - לשם יתברך, ולתורה, וגם תגדל חכמתם, היינו שיהיו גדולי תורה מופלגים בדרגה כזו שיהיו ראויים להיסמך ולהיות בסנהדרין.

ובזמנינו אכן רואים את התשוקה ואת הזכות, וגם רואים שעוסקים בתורה ממש, אבל עדיין לא זכינו שתגדל חכמתם עד כדי כך כפי הנצרך לסנהדרין, הקב"ה יעזור שכבר נזכה בקרוב לקיום הנבואה ואשיבה שופטיך כבראשונה, ונזכה לגאולה שלמה במהרה.

לפני חורבן בית ראשון היה גלות יכניה, שהוא הגלות הראשון שהיה אחת עשרה שנים לפני החורבן, ואמרו חז"ל (גיטין פח, א) שזה היה הגלות של "החרש והמסגר", ומי הם החרש והמסגר? הסנהדרין, בית דין הגדול וכל גדולי הדור, גדולי התורה של אותה תקופה, שגלו לבבל כבר בגלות הראשון, לפני החורבן, ובית המקדש עדיין היה קיים, אבל היה גלות של התורה, שכל גדולי התורה גלו לבבל.

ומה הטעם? מפני שאחר כך יהיה חורבן בית המקדש, ולא תהיה תורה בארץ ישראל, ומה יהיה עם התורה, לכן בשביל הצלת התורה עשה הקב"ה חסד עם כלל ישראל, והגלה את גדולי התורה לבבל כמה שנים לפני החורבן, ושם ישבו ולמדו בלי צרות ובלי שעבודים, כדי שאחר כך בגלות השני, כשכולם יגיעו לבבל, יהיה שם מקום תורה מוכן עם גדולי הדור שילמדו תורה לכל ישראל הגולים.

וכך גם היה בחורבן האחרון, בשואה, שהיה החורבן של כלל ישראל מסלתה ושמה, ואז היה גם כן "החרש והמסגר", שכמה מגדולי הדור ניצלו והגיעו לארץ קודם, ובאמצע החורבן.

ומרן הרב מפוניבז' זכרוננו לברכה הגיע לארץ מיד בתחילת המלחמה, והתחיל מיד להעלות את קרן התורה, ובאותה התקופה כבוד התורה היה בשפל המדרגה, והיו מעט בני תורה, וכשהרב היה מדבר שיעשו אולם (את האולם הזה...) עם חמש מאות מקומות ברווח, כששמעו שדיבר על זה, כולם היו מחייכים, ואמרו: מאיפה הוא ימצא, ואיפה יש חמש מאות בני תורה בארץ ישראל! והרב ראה שמחייכים, ואמר, בעזרת השם תראו שיהיה הרבה תורה בארץ ישראל! ובאמת היה יותר, מהמצופה, והרב חשב על חמש מאות, וברוך השם יש הרבה יותר, בישיבה, ובעוד ישיבות בארץ.

אבל כבוד התורה כבר התחיל מיד לעלות, כשהרב בדרשותיו היה מדבר הרבה על תורה, והעולם היה מתרומם ומתפעל. הוא היה מעורר לאהבת התורה, והשומעים היו מקבלים אהבת תורה, והתחילו להחשיב תורה. ואמנם זה לא היה בבת אחת, אבל לאט-לאט נתרבה כבוד התורה בעוד מקום ובעוד מקום, ובכל מקום שהרב הגיע היה התעלות והתרוממות בכבוד התורה.

ואחר כך הוא בנה את הישיבה ואת כל המוסדות, והכל הלך בהתפתחות גדולה ומהירה, וכבוד התורה התרבה מאד, שכן תורה נהיה מכובד בעיני העולם, וקודם היה כבוד התורה בשפל המדרגה, ולא החשיבו את בני התורה, אבל מאז שהרב הגיע התחילו להחשיב תורה, עד שהגענו לתקופה הזו.

ובשנת תשי"ג פתח את ה"ירחי כלה" כמעט עשר שנים אחרי שפתח את הישיבה, ואז ראו את הציבור באיזה שמחה והשתוקקות באים לשמוע דברי תורה מהרב, ומשאר ראשי הישיבות ומרביצי התורה, והייתה התרוממות ושמחת התורה מיוחדת מאד.

ומאז נמשך כבוד התורה, וחשיבות התורה עולה ועולה, ויש צימאון גדול לתורה, מתוך אהבת תורה ושמחת התורה, וזה דבר שלא היה בכל הדורות, כזה רעב וצימאון לדבר השם כפי שרואים בזמנינו, שגם הרחוקים מאד מיהדות, ואפילו בקיבוצים של 'השומר הצעיר' יש שיעורים של תורה, ומעולם לא העלו על הדעת שיהיה כן, ואמנם הרב כבר אמר בזמנו שצריכים להכין ראשי ישיבות לקיבוץ עין חרוד, וכשהוא אמר כן לא הבינו איך זה יהיה, אבל כך המציאות עכשיו, שיש

בענייני הפרשה / משיחות רבינו זללה"ה

ועתה ישראל מה השם אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו'. בגמרא (מנחות מג, ב) למדו מפסוק זה שחייב אדם לברך מאה ברכות ביום, שנאמר ועתה ישראל מה השם אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה, ופירש רש"י קרי ביה מאה, והיינו כאילו כתוב מאה השם אלוקיך שואל מעמך.

וצריך ביאור מה הקשר בין מאה ברכות ליראת שמים, ומדוע נאמר על זה 'כי אם ליראה'.

ובספר שפתי חיים להגר"ח פרידלנדר זצ"ל ביאר, כי אדם שמברך מאה ברכות ביום, ובכל פעם מתבונן וחושב על הברכה שמוציא מפיו, זה משפיע עליו יראה וחזקת האמונה, וכגון כשמברך המוציא לחם מן הארץ, ומתבונן בזה, שלא בעל התבואה או האופה או המוכר הביאו את הלחם, אלא הקב"ה הוא שמוציא הלחם מהארץ, וכן כל ברכה וברכה, הרי זה מעשה נוסף המשפיע חיזוק האמונה ויראת שמים.

ובשערי תשובה לרבינו יונה כתב (ש"א יז, כ, ש"ג טו ועוד) שיש חיוב להוסיף יראת שמים בכל יום, וכיצד מוסיפים יראה? על ידי זכירת השי"ת הרבה פעמים, וכגון על ידי מאה ברכות ביום, אם מתבוננים ושמים לב לפירוש המילים הפשוט, זה מעורר ומשפיע חיזוק האמונה והיראה.

במשך יותר מעשר שנים בבין הזמנים של חודש ניסן היה רבינו זללה"ה נוסע ועולה לקרית מטרסדורף בירושלים, לשאת דברי חיזוק בהיכל ישיבת "בית שמואל" (משנת עקיבא) שבראשות הגאון רבי יצחק יחיאל עהרנפלד שליט"א, והיו מתקבצים ובאים ציבור גדול מכל העיר לשמוע דבר השם ברמה, והרבה פעמים היה מעורר על ענייני דיומא ימי בין הזמנים. ונביא בזה מקצת מן הדברים.

האסונות בבין הזמנים

ידוע שבימי בין הזמנים בעבר אירעו הרבה אסונות, ובדרך כלל זה היה אצל אלו שיצאו לטיולים בפריקת עול, וכשיצאו מארבע אמות של הלכה ולא נמצאים בבית המדרש, באותו הזמן היו אסונות רח"ל כידוע וכמפורסם, מפני שיש מידת הדין, ופוגעת דווקא בצדיקים ובבני תורה, שחיובם של בני תורה גדול יותר, מפני שהם בעלי מדרגה.

ובשנה זו (תשע"ה) פגעה מידת הדין בצדיקים ממש, ובבין הזמנים בחג הפסח נפטרו כמה מגדולי ישראל, משפיעים מרביצי תורה גדולים, שהציבור קיבל מהם השפעה גדולה מאד בתורה ביראת שמים ובמידות טובות, וניטלה מאיתנו השפעתם, וגם בשעת ההלוויה נהרגו אנשים רח"ל, וכל זה היה שלא מתוך פריקת עול, וכפי הנראה זהו מפני שבציבור יש קצת משהו פריקת עול, וחסר בשלמות קבלת עול תורה בימי בין הזמנים.

בין הזמנים הוא זמן סכנה

מסתבר שאם יש איזה צורך של בריאות הגוף, כגון טיפול רפואי וכדומה, ויש שאלה מתי לעשות את זה, עדיף לדחות ולא לעשות בבין הזמנים, כי בין הזמנים הוא זמן סכנה, שיש בו רפיון וחסר זכות התורה. וכל אחד יראה לנצל את ימי בין הזמנים עד כמה שאפשר להתחזק בעסק התורה.

זכות הלומדים בבין הזמנים

כל העוסקים בתורה זכותם גדולה, ובפרט בימי בין הזמנים שיש רפיון קצת, ויש שסבורים כאילו שאין חיוב תלמוד תורה בימים אלו, אבל האמת היא שאין זמן של 'רשות' ופטור ממצות תלמוד תורה, וחיוב עמל התורה הוא תמיד בכל יום ובכל זמן.

וברוך השם כאן במקום הזה יש ציבור גדול של בני תורה שעוסקים בתורה גם בימי בין הזמנים, מתוך הכרת האמת והרגשת החיוב.

לא רק בסדרי ישיבת בין הזמנים

באמת לא מספיק מה שלומדים בסדרי ישיבת בין הזמנים, שהם פחות מסדרי הישיבה באמצע הזמן, ואינם מספיקים למלא את כל החיוב והצורך של זכות התורה, וידוע שבבין הזמנים תמיד היו דברים לא טובים ואסונות רח"ל, וחלקם בצורה משונה מאד, מפני שחסר זכות התורה.

לכן מה שעוסקים בתורה בישיבת בין הזמנים, כדאי להמשיך בזה גם כל היום, כמו באמצע הזמן, ואפילו יותר, כי בתוך הזמן יש הרבה שלומדים, וזכות התורה מרובה, ויש סיעתא דשמיא, אבל בבין הזמנים קשה יותר, וממילא מי שמתחזק זכותו גדולה יותר.

החזק במוסר

בדורנו זה יש יצרי הרע איומים וניסיונות גדולים מאד שכבר רבים חללים הפילה רח"ל, והעצה היחידה היא רק "שבתי בבית השם", עם החיזוק התמידי של לימוד בספרי מוסר.

ושמעתי שגם בישיבת בין הזמנים כאן הנהיגו סדר קבוע ללימוד המוסר, והוא דבר הכרחי וחיוני שכל אחד חייב לקבוע זמן לזה גם בבין הזמנים, מפני שאין זמן שלא צריכים בו חיזוק, וכפי שהזכרנו מדברי רש"י שצריכים חיזוק 'תמיד', וכל אחד יכול למצוא ספר מוסר שמושך את לבו, שיעורר אותו וישפיע עליו, וילמד בזה מתוך סקרנות וערבות.

אבל לימוד שהוא רק מתוך כפייה עצמית ובלא טעם, אינו מועיל ואינו משפיע, ופעמים שהוא אף מזיק ומביא לתוצאה הפוכה, לכן צריכים ללמוד בספר מוסר המושך את הלב.

(נאמר במעמד נעילת ישיבת בין הזמנים ניסן תשע"ה)

לעילוי נשמת

מרת **שרה הינדל** ב"ר **אברהם** ע"ה

נלב"ע י"ז אב תשנ"ח - תנצב"ה

כגודל הזכות גודל החיוב

כשנכנסתי לישיבת בין הזמנים כאן, ראיתי את כל הציבור יושבים ושקועים בלימודם בהתמדה, וזו זכות גדולה מאד, בזמן שיש רפיון מתורה מי שמתחזק בלימוד התורה זכותו גדולה מאד, כמו שאמרו חז"ל (בירושלמי סוף ברכות) אם ראתי את הבריות שנתיאשו ידיהם מן התורה מאד עמוד והתחזק בה ואתה נוטל שכר כולם.

וכפי גודל הזכות, כן גם גודל החיוב, להתחזק ללמוד בבין הזמנים, יותר מכל השנה. כיון שבבין הזמנים יש רפיון בתורה, ממילא יש חיוב גדול יותר להשלים את החיסרון, כי חסר זכות התורה, וחסר הקידוש השם של תורה, ויש חיוב להשלים את מה שחסר, ומי שמתחזק ועוסק בתורה הרי הוא משלים את הקידוש השם ונוטל שכר כנגד כולם.

ההתאמצות בתורה זכות להצלחה

זה תענוג גדול ושמחה גדולה לראות בחורים צעירים, בחורי ישיבה, שגם בבין הזמנים נמצאים באוהל התורה, ולא מסתובבים בטיולים אלא יושבים ועוסקים בתורה, כמו שצריך להיות.

ובאמת זו מדרגה, שעומדים בניסיון, וזו זכות גדולה מאד, ועל כל זכות שעושים מקבלים עוד זכויות מידה כנגד מידה.

מי שמתאמץ ועוסק בתורה בבין הזמנים זה זכות לסייעתא דשמיא להצלחה בתורה, ואם גם יש קביעות משהו ביראת שמים להוסיף יראת שמים, מקבלים סייעתא דשמיא ליראת שמים, וגם במידות טובות, אם משתדלים קצת לחשוב על השני משהו, וזכים לסייעתא דשמיא לתוספת מידות טובות, מידה כנגד מידה.

חיזוק תמיד – גם בבין הזמנים

אמרו חז"ל (ברכות לב, ב) ארבעה דברים צריכים חיזוק וכו', ופירש רש"י שיתחזק אדם בהם 'תמיד ובכל כוחו', היינו שהחיזוק צריך להיות תמיד בלי הפסק, כל הזמן, וגם בבין הזמנים, ובכל כוחו – לכל אחד ואחד כפי כוחותיו, ואם אינו עושה כל מה שאפשר זה לא חיזוק.

ואפילו בימים שפטורים מתלמוד תורה, כגון בתשעה באב שאסור להסיח דעת מאבלות, אבל יש דברים המותרים ללמוד, ולדעת חלק מהפוסקים זה לא רק 'היתר' אלא 'חיוב' ללמוד דברים המותרים, שלא לבטל מתלמוד תורה לגמרי, אך בבין הזמנים ודאי שאין היתר לביטול תורה.

ולא כפי שיש החושבים שזו מידת חסידות ללמוד תורה בבין הזמנים, אלא כך החיוב, 'תמיד ובכל כוחו', וחיזוק שאינו 'תמיד' אינו חיזוק, כמו שאמרו (ירושלמי סוף ברכות) "אם תעזבני יום יומיים אעזבך", היינו שאם יש הפסק, עובר החיזוק, ויותר קשה לחזור ולהתחזק שוב.

והגית בו יומם ולילה

ידוע המציאות שבין הזמנים הוא זמן שיש בו רפיון ופחות התמדה בתורה, וההרגשה היא כאילו שיש היתר לביטול תורה בבין הזמנים.

אבל זה לא נכון, אלא חיוב תלמוד תורה הוא בכל רגע ורגע, ואין זמן שפטורים מתלמוד תורה, כמו שכתוב (יהושע א, ח) "לא ימוש ספר התורה הזה מפיד" היינו בדיבור, "והגית בו יומם ולילה" גם במחשבה. זהו החיוב, שלא להסיח דעת מן התורה יומם ולילה. ואמנם זה קשה מאד, וישנם יחידים סגולה הזוכים לכוח הזה שלא להסיח דעת מדברי תורה במחשבה, אך על כל פנים ודאי שאין היתר לביטול תורה בבין הזמנים.

זמן של בין הזמנים

'בין הזמנים' משמע כאילו זה לא זמן של תורה, אבל באמת גם בין הזמנים הוא 'זמן' של בין הזמנים, וכפי שיש זמנים של סדרי הישיבה הקבועים עם מסגרת, כך גם בין הזמנים הוא זמן של תורה, אלא שאין בו מסגרת המחייבת ללמוד בצורה מסוימת, וכל אחד יכול ללמוד מה שלבו חפץ.

לומדים יותר בשמחה

שמעתי מכמה שהעידו על עצמם כי בבין הזמנים הם לומדים בשמחה יותר מכל השנה, שבמשך השנה הם נמצאים בתוך מסגרת של ישיבה, ומוכרחים ללמוד שלא כפי טבעם, אבל בבין הזמנים הם משוחררים מהלחץ החברתי, ויכולים ללמוד כפי טבעם ומשיכת לבם, וכשלומדים ועוסקים בתורה מתוך שמחה, זה תורה אחרת לגמרי.

דבר טוב

רשימות מיוחדות לימי בין הזמנים
ממרחק גאון ישראל הגר"ד לנדר שליט"א

מאשרים הבני תורה בבין הזמנים

רבינו רגיל לומר מה שאומרים בשם הגאון ר' רפאל שפירא זצ"ל מוולאזין כמה מאשרים הם הבני תורה בני הישיבות שיש להם בין הזמנים, כיון שבימי בין הזמנים הם יכולים ללמוד מה שהם רוצים ואינם משועבדים לסדרי הישיבה והכוללים.

יש לי היתר ללמוד בבין הזמנים

רבינו מספר שלפני בין הזמנים הוא הלך לחזון איש כדי ליפרד ממנו ולהתברך, החזו"א אמר לו בהלצה "נו, בבין הזמנים הרי אסור ללמוד", "אבל לי יש לזה היתר..." "בשעת הדחק אתה יכול לסמוך על ההיתר שלי". סיפר רבינו שהחזו"א אמר את זה בנעימות הקול ובחביבות מיוחדת עם כל "הניגון" כך שהדברים חדרו ללב עם כל הרגש המיוחד, ובאותו בין הזמנים זה נכנס לו חזק מאוד לעצמות, ולמד בזכות ההיתר הזה בכפל כפליים.

הלימוד בבין הזמנים מוכיח על הדביקות

כידוע הלימוד בבין הזמנים הוא חשוב מאוד וזה מוכיח גם דביקות בתורה ועל אהבת תורה שמשוקעים בתורה.

מכתב חיזוק לבין הזמנים

כתב רבינו במכתב וז"ל, אשרי כל המכוין דרכיו בבין הזמנים על פיהם לשמור ולעשות ולקיים בכל מילואם. ויזכה לשוב לבית השם בלב טהור ורוח נכון ונפש שוקקה לעלות ולהתעלות בכל קניני תורה לימודה שקידתה ועמלה. אחת שאלתי מאת השם וכו'.

מתוך דברי חיזוק שנאמרו לבני הישיבות עמלי התורה

קריאתנו לכם, לכם בני הישיבות היקרים, עמוד הלז של עמנו עם קדוש להשם, חזקו ואמצו, חזקו ואמצו והמשיכו, למרות כל הקשיים והמפריעים בתפקידכם הקדוש להיות הלאה בני ישיבות לומדי תורה ובניה, בניה היקרים מפז, אתם הבסיס לכל עולמנו, המשיכו, למרות כל הקשיים, ועמם, להיות שקועים ומסורים ללימודה של תורה, מתעלים במעלותיה ודבקים בכל ליבכם בה ובלימודה, המשיכו, לימדו והתעלו, וכל עולמנו יתעלה ויתרומם עמכם.

המשיכו במהלך חייכם, חיי בני תורה לכל משמעותם, וכאשר יורוכם רבותיכם שליט"א באהלי לימודיכם, הישיבות הקדושות, אל תסורו, ואל תסטו, ימין ושמאל.

ובזכות לומדי התורה, המסורים ללימודה וקיומה, גם, ולמרות, קושי המצב הזה שאנו שקועים בו, תקותנו ויכולנו שיושיעונו מן השמים במהרה ותוסר מעלינו כל פגע רע, וכל מחלה, וכל מיני פורענויות, מעלינו ומעל כל בני בריתך, ונזכה לשבת שוב במהרה באהלי תורה להתמסר ולהגות בלימודה בשקט ושלווה, כמאז ומקדם. אמן.

בבין הזמנים נשארים בני תורה

יש דבר שחשוב לזכור: יש זמן שנקרא "בין הזמנים", בבין הזמנים נשארים אותם בני תורה. לא משתנים, לא נעשים אחרים. להיות בן תורה כל הזמן, להתנהג כמו בן תורה להיות בן תורה. לא להיכנס לויכוחים, לא להיכנס לעימותים עם חילונים על שום דבר.

רק להיות מכובדים, בני תורה מכובדים בעצמם.

וזה דבר חשוב לכל הישיבות, להישאר בני תורה בבין הזמנים אותו דבר, סדרי הלימודים מסדרים ראשי הישיבות אלו שעובדים בזה, אבל באופן כללי לזכור שהם בני תורה, כל ארבעת חלקי השולחן ערוך נוהגים גם בבין הזמנים. והשם יעזור לכם שתצליחו ותתעלו ולרבותיכם יהיה כל טוב וירבה גבולם בתלמידים הגונים.

איך מקבלים חשק בלימוד

בחור ניגש לרבינו לבקש ברכה לחשק בלימוד לפני בין הזמנים, ושאל איך מקבלים חשק בלימוד, ואמר לו שילמד מנחת חינוך וזה פסיק רישא שיבוא לו החשק. ובהזדמנות אחרת בחור ביקש ברכה לשמחה בלימוד, ואמר לו רבינו שילמד קצות ויהי לו שמחת התורה.

ישנו דבר השייך לכולנו - לכל בני הישיבות, כל בן ישיבה צריך להיראות כבן ישיבה, ולא רק בתוך הישיבה אלא גם חוץ לישיבה צריך להיראות כבן ישיבה, וצריך לזכור את זה תמיד.

כל הנקרא בן ישיבה מייצג את התורה

יש דבר חמור הנקרא חילול ד', ומאוד צריך להיזהר בזה, וחילול ד' לא נמדד לפי דרגת האדם מה שהוא באמת, אלא חילול ד' נמדד לפי מה שהציבור מחשיב אותו, ובן ישיבה נחשב כמייצג את התורה. ואף שלשון הרמב"ם בפ"ה מהיסוה"ת הי"א, יש דברים אחרים שהם בכלל ח"ה, והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה וכו' שהבריות מרננים אחריו בשבילם וכו', עיי"ש. נראה דאדם גדול ל"ד, והכל תלי' כפי הַרְאָות הדבר בעיני הבריות, דכל שנראה בין הבריות, וק"ו בין דלת העם, וק"ו בין עוזבי תורה, שהאוחז בדרכי תורה ומצוה עושה מעשים בלתי ראויים ומכוערים, ועי"כ אומרים "ראו כמה מכוערים מעשיהם של אוחזים בדרכי תורה ומצוה" הוה בכלל חילול ד'.

ובכל זה אין שום נפ"מ אם ההתפרסמות היא כפי אמיתות טיב הענין או שהדבר מתפרסם ע"י אפני תרמית וכזב [ע"י אנשי רשע וקניטור וכיו"ב], בכל זה אין נפ"מ, דהח"ה הוה כפי מידת וענין הפרסום, וכל שנגרם פרסום הגורם לביזוי לומדי התורה הוא בכלל חילול ד' וגדול העוון מנשוא.

חילול ד' הוא מהחמורות שבחמורות, החזו"א (בחו"מ סי' כ"ד ס"ק א' ב') מחדש עפ"י הגמ' בסנהדרין ק"ז א' אמר רב יהודה אמר רב שדוד רצה לעבוד ע"ז כדי שלא יחולל שם שמים אם יהרגנו בנו, ולמד מזה החזו"א דאיסור עבודת כוכבים נדחה מפני חילול ד', [ואף ע"פ שלעבוד עבודה זרה זה ג"כ חילול ד', מ"מ חילול ד' הוא איסור יותר חמור]. הבית הלוי (דרוש י"ג ד"ה והנה במס' סנהדרין וכו') אמנם מפרש את דברי הגמרא באופן אחר דלא ביקש באמת דוד לעבוד עבודה זרה אלא כוונתו לד' ושיראה כעובד ע"ז וליבו לשמים.

עוד מצינו בחומרת העוון של חילול ד', דכתב התוס' רי"ד בתשובה סי' נ"ג דיש חיוב של יהרג ואל יעבור בחילול ד', דפיקוח נפש אינו נדחה מפני חילול ד'. וכן כתוב ביראים סי' ש"מ.

ואמנם צריך לדעת באיזה חילול ד' מדובר, באיזה דרגה של חילול ד', שהרי מצאנו גם שאסור לקבל צדקה מגוי, וזה נקרא כבר חילול ד'.

בן ישיבה צריך לדעת שהוא מייצג את התורה, וצריך להתנהג בצורה עדינה בצורה מתאימה שבן תורה מתנהג, לא לעשות דברים מוזרים, ולא לעשות דברים משונים, שיתקיים בנו כי שם ד' נקרא עליך, שיאמרו עליו אשרי מי שלמד תורה ואשרי רבו ששלימדו תורה כמה מתוקנים דרכיו וכמה נאים מעשיו.

וצריך להיזהר בזה לא רק לא להיות מזיד בחילול ד', אלא גם ליזהר מלהיות שוגג בחילול ד', להיזהר מלהיתפס להנהגות מוזרות כפי איך שאדם רוצה, אלא לזכור ולגרום בכל מעשיו לכבוד שמים. זהו דבר שקשור לכל אחד ואחד לדאוג לכבוד שמים בכל מעשיו ובכל ההליכות, וממילא יהי' שם ד' נקרא עליך.

משולחן מלכים

נועם שיח בין רב ובנן הגאון הגדול רבי אשר אריאלי שליט"א מראשי ישיבת מיר למון פוסק הדור
הגר"מ שטרנבוך שליט"א, בעת ביקור שערן הגרא"א שליט"א בהיכלו של מון פוסק הדור ביום רביעי פרשת דברים תשפ"ג

דיברו בתחילה על דרכי ההשגחה העליונה בהעמדת הישיבות הק' לאחר חורבן יהדות אירופא, ועברו לדבר על השתלשלות תפיסתו של מרן הגה"ק ר' אלחנן וסרמן זצוק"ל בידי הנאצים ימ"ש בימי המלחמה.

פוסק הדור: הנאצים ימ"ש השקיעו כוחות מיוחדים כדי לתפוס את הקדוש ר' אלחנן וסרמן זצוק"ל בימי המלחמה, ואחרי שתפסוהו הם הכריחוהו לצאת ברחובה של עיר ולצעוד בשטח עצום עם דגל של הקומניסטים.

הגרא"א: שמעתי מאמי שתחי' שהגאון הקדוש ר' אלחנן זצוק"ל שלח טלגרמה לזקנינו הגאון ר' שלמה זלמן פינס זצ"ל לבקש ממנו שיסדר לו ויזה כדי שיוכל לברוח.

פוסק הדור: אכן הגרש"ז פינס זצ"ל ניסה להשיג עבורו ויזה, אך לא עלה בידו.

הגרא"א: שמעתי מאמי שתחי' שכך היה מעשה. בתחילה כשהיה ר' אלחנן זצ"ל בלונדון בימי המלחמה, הוא עדיין רצה לחזור לישיבתו בבראנוביץ, וטען ש'רב החובל אינו עוזב את הספינה בשעת סערה' ואינו יכול לעזוב את בני ישיבתו בשעת סערת המלחמה, אבל אח"כ שמע שהישיבה כבר נהיה "אויס" (הישיבה נסגרה) ואין לו להיכן לחזור, ולכן ביקש מהגאון ר' שלמה זלמן פינס זצ"ל שיסדר לו ויזה, (הוא היה בלאטוויה), אבל בדיוק אז היה היום האחרון לקבל ויזה, וכשהגיע המכתב לידי הגרש"ז פינס זצ"ל, כבר נסגר השגרירות ולא היה אפשר עוד להשיג עבורו ויזה.

פוסק הדור: כך גזרה חכמתו ית"ש שיינעלו שערי הצלה בפניו. אבל מאידך רואים אנו את חסדי ה' שהשאיר לנו לפליטה את תורתו הבהירה של הגאון ר' אלחנן זצ"ל שהתפרסמה בכל העולם כולו. אך יש לנו להתבונן בכל זה שאין לנו מושג עד היכן עומק הדין, שהלא אם ראינו כזה דין נורא בימי המלחמה, הרי רואים אנו שעומק הדין הוא נורא מאוד מי יכולנו. אנחנו צריכים להתפלל לחסדי שמים, אבל יחד עם זה לא לשכוח רגע אחד שלאחר מאה ועשרים כל אחד ואחד יעמוד ויצטרך ליתן דין וחשבון על כל תהלוכות חייו והדין עמוק עמוק ומי יכולנו.

פוסק הדור: ישיבת מיר נהיה היום ב"ה מבצר אדיר של תורה.

הגרא"א: בצוואה של הסבא הגאון ר' אשר שטרנבוך זצ"ל (אביו של מרן שליט"א וזקנו של הגרא"א) הוא ציוה לתת כסף לישיבת מיר. ואף בימי מחלתו נדב הגאון ר' אשר שטרנבוך זצ"ל סכום כסף גדול לישיבת מיר, ובתחילה אמר שנותן כן 'בתנאי שיבריאו', אבל אח"כ ננער ממקומו, והרעים בקולו: "לא עושים תנאים עם הקב"ה שכולו טוב! יש לתת בלי שום תנאים, והקב"ה יעשה כרצונו וירחם עלי".

פוסק הדור: אני עוד זוכר שהגיע רופא אחד לבית ובדק אותו, ולאחר מכן אמר לו בזלזול "מדוע אתה שורף זמן להתפלל על הצלתך, והרי אין לך תקווה", והשיב לו אאמו"ר "אתה לא נותן חיים, ואתה לא יכול לקחת את החיים, הקב"ה נותן חיים, ואני מקווה לקב"ה שיושיעני".

בזמנו הוסיפו לו שם 'רפאל', אבל הוא לא היה מרוצה ממה שהוסיפו לו שם. הוא לא האמין שמצבו קשה כ"כ, הוא לא חשב עד הרגע האחרון שהוא כנראה הולך למות. הוא אולי ידע שיתכן שיארע כן אבל לא חשב שמסתמא יהיה כן.

עברו לדבר על אחותו הצדקנית של מרן פוסק הדור - אמו של הגרא"א שתחי'

פוסק הדור: טוב מאוד שאתה נוסע אליה. אין לך מושג כמה אנשים היא הצילה - יתומים ואחרים. היו יתומים שאחרים לא הסכימו להצילם והיא עשתה פעולות שונות במסירות להצילם.

הגרא"א: מעולם לא שמעתי זאת מפיה.

פוסק הדור: היא אף פעם לא תספר לך על זה, היא לא מדברת על עצמה. אמך שתחי' היא מה'שיריים' שנשארו מהדורות הקודמים, שאי אפשר למצוא כמותם היום, אי אפשר לתאר אותה במחיר וערך כי אין לה מתחרים, היא נשארה לבד יחיד ומיוחד. היא הלכה לאוהלים שהציונים הרשעים הקימו כאן בהקמת המדינה כדי להציל נפשות, והציונים חשבו שהיא משלהם ולא הכירוה, וכך היא פעלה להציל הרבה נפשות ליהדות. אמאי ע"ה אחזה ממנה מאוד ואמרה שהיא 'געוואלדיק'. היא גם הצילה בחורים שאח"כ הקימו משפחות ממש לתפארת.

אחד הנוכחים: זה גם היה מסירות נפש מצידה להינשא לבן תורה בימים ההם.

פוסק הדור: אכן בימים ההם לא היה בנמצא כמעט מושג של שידוך עם בן תורה, אמאי ע"ה פחדה מהשידוך עם 'בן תורה' מחמת המצב הכלכלי הקשה של בני תורה בימים ההם, וחששה שהדבר ישליך על השלום בית והשידוך לא יוכל להחזיק מעמד, אבל אחותי שתחי' עמדה בתקיפות שרוצה להינשא דווקא לבן תורה. בזכרוני שהציעו לה ג"כ שידוכים ממשפחות גבירים ועשירים, שאף התחייבו להמשיך להיות בני תורה לאחר נישואיהם וללמוד כל היום, אבל היא פסלה הצעות שידוכים אלו ואמרה שהיא מכירה את העשירים האלו... הם בתחילה מתחילים ללמוד ואח"כ נמשכים למסחר מכיון שהאבא הוא סוחר, ורצתה רק משפחות של בני תורה ממש שתורתם אומנתם.

הגרא"א: זה פעם ראשונה שאני שומע מעשה זה על אמאי שתחי'. היא מופלגת במידת צניעותה. שמעתי מאמאי שתחי' שבשבוע האחרון לפני פטירת אביה, כבר לא היה לו כח כמעט לדבר, ובכל יום העבירו לפניו אחד מבניו ובנותיו שידבר עמו ויעביר לו כעין צוואה, ואמאי ע"ה היתה האחרונה, וביום הפטירה נפרד ממנה אביה ואמר לה 'והצנע לכת עם אלוקיך'.

אחד הנוכחים: אביו של רבינו למד עמו לפני פטירתו פרשת קדושים.

פוסק הדור: אכן זה היה בערב שבת. אאמו"ר זצ"ל היה לומד בחברותא מידי יום עם הגאון רבי לייב גורביץ זצ"ל (ר"י גייטסהד), ואף בימי מחלתו לא ויתר על לימוד זה. לפני כן הוא למד כמה שנים עם הרב ליינר מראדז'ין, ואח"כ כשלמד פרק חזקת הבתים למד עם הרב גורביץ. דבר מופלא ראינו אצלו, שחמיו הגרש"ז פינס זצ"ל ביקש ממנו לכתוב לו איזה חידוש כל שבוע, ואם לא היה לו חידוש, דרש ממנו לכתוב חידוש ממישהו אחר, והוא הקפיד לקיים מצוות חמיו ולשלוח בכל שבוע חידושי תורה לחמיו.

הגרא"א: זהו חידוש שהשווער דרש כן מחתנו.

דיברו על הצעת שידוך לאחד מקרובי המשפחה

פוסק הדור: הגרב"ד זצ"ל אמר שאשה זה חפצא של קידושין, אבל אין לה דין של אתרוג שכל פגם קטן פוגם בהחפצא. ולהורות בא שאין לבדוק אחר יופי חיצוני כמו שבדקים ביופי האתרוג.

אחד הנוכחים: צריכים למצוא משהו מתאים.

פוסק הדור: הרבה מאותם שבתחילה חושבים עליהם שאינם מתאימים, הרי במשך הזמן הם חוזרים בהם כי רואים שכלתה אליהם הרעה ואין להם שידוכים אחרים, ובהכרח מסכימים לגשת לשידוכים הראשונים שבתחילה חשבו שלא יתאים להם. רק צריך ליזהר לא להיות עניו כשמחמת זה יימנע מלפעול, אדרבה צריך להכיר את כוחו ולדעת שיש לו כח לפעול בשידוך זה.

ונפרדו לשלום בברכה:

פוסק הדור: ברכה והצלחה וסייעתא דשמיא ובריאות, אתה ממשיך את שרשרת הזהב של המשפחה.

הגרא"א: והמברך יתברך.

לקט סגולות לישועה

מתוך עצות שיעץ מרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א

(תודתינו למערכת גליון 'הלכות והנהגות' העולה על שולחן מלכים בגליונינו מידי שבוע, על מסירת הדברים לזיכוי הרבים)

סגולות ועצות להיפקד בזרע של קיימא

- א] ראשית דבר ראוי לבדוק המזוזות היטב, ויש נוהגין שאפילו אם המזוזות נמצאו כשרות מן הדין, משנים למזוזות מהודרות מאד שנכתבו על ידי סופר מפורסם וירא שמים, ואת המזוזות הקודמות מזכה לאחרים.
- ב] אח"כ יבדוק את התפילין הן הפרשיות והן הבתים אם הם כשרים ומהודרים.
- ג] אח"כ יבדוק את הכתובה, שמצוי שהשמות אינם כתובים כראוי, וחסר כינוי שנקרא בו הבעל או האשה נקראת בו, ולפעמים יש טעות או חסרון בשמות האבות, וזהו סיבה שחסר ביניהם שלום בית, ולפעמים מונע בנים, וצריך כתובה אחרת כדין.
- ד] כדאי לסדר ששני כהנים יזכירו את שמו לישועה לפני ברכת כהנים ויכוונו עליו בברכתם, שסגולת ברכת כהנים היא גדולה מאד, ויכוון כששומע ברכת כהנים על כך בכל ברכה, דהיינו יברכך בבנים ויחונך שהקב"ה יחון אותו בבנים, ושלוש בבנים. שמבטיח שלום בביתו - וכמו שדרשו חז"ל וראה בנים לבניך שלום על ישראל, וכן יכוון על הבנים בברכת שים שלום. ואם הוא בחו"ל ישלם לשני כהנים בארץ ישראל בשביל שיזכירוהו.
- ה] יאמר פרשת קטורת בוקר וערב מן הקלף בנגינות והטעמים דוקא, וכל הברייתא יאמר במתינות.
- ו] ישתדלו מאוד להרבות בהכנסת אורחים.
- ז] לפני הדלקת נר שבת או אחרי נתינת צדקה תאמר האשה פרשת חנה שבספר שמואל.
- ח] בימי השובבי"ם יצום הבעל עכ"פ פעם אחת כדי לתקן חטא פגם הברית.
- ט] אם עשו כל אלו ולא הועילו ח"ו, אזי בימי החורף שהימים קצרים וקל לצום יצומו ד' תעניות בקבלה ממנחה ויפרטו שרצונם לעבוד ה' ולישועה בבנים ויוושעו בעזה"ת.
- י] רבינו האריז"ל אמר לאחד שלא היו לו בנים, סגולה שיזהר מאוד וגם יזהיר לאחרים על תוספת שבת ובמוצאי שבת יזהר מאוד.
- יא] מצוות שילוח הקן היא סגולה נפלאה לחשוכי בנים לזכות לילדים. אך יש ליזהר כשהולך לשלח שלא יאמר שמקיים את המצוה כדי שיזכה לבנים או לאריכות ימים, אלא יאמר להדיא שמקיים את המצוה של שילוח הקן אך ורק לקיים מצוות בוראי ית"ש, והוא ברחמי יזכני במתנה לבנים או לאריכות ימים וכדומה, ואז הסגולה נפלאה בס"ד. (ח"ה סי' ש"ב).
- יב] צמח היברוחין או תאנים היא סגולה לזש"ק'.
- יג] המקדש את אשתו בטבעת של כסף עגולה מבפנים ומרובעת מבחוץ, יש מקורות שזהו סגולה בדוקה ומנוסה לילדים. [כן העיד האדמו"ר הקדוש מזידיטשוב זצ"ל והאדמו"ר ממונקאטש זצ"ל].
- יד] עוד סגולה לזרע של קיימא - אם מבשל במים ערבה שקיימו בה מצווה בסוכות, עד שמשנתה צבע המים לגמרי, ושותים בבוקר רביעית ומתפללים זהו סגולה לזרע של קיימא, שערבה בגימטריא זרע, ויש מוסיפים ואומרים אז מתוך סדר ההושענות את הושענא אדון המזשיע וכו' וכן הושענא אדם ובהמה וכו'.
- טו] אם שם הבעל או שם האשה משונה - שלא נזכר בתנ"ך או בחז"ל, הדבר גורם לפעמים שלא נענים בתפילה, כי השמות של אדם הם שורש נשמתו, והם תלויים במזל, וכשאין לו שם יהודי הדבר עלול לקלקל הרבה בשפע היורד ממרום, ועל כן ראוי לשנות את השם [ועכ"פ להוסיף שם נוסף ולכנותו מכאן והלאה בשם החדש], ויעשו מי שברך לשינוי השם ג' פעמים, [והיינו שהבעל יעלה לתורה ג"פ בזה אחר זה, ובכל פעם יעשה מי שבירך לשינוי השם]. ולאחר שלושים יום - כיון שכבר הוחזקה בשמה החדש, צריכים לשנות בכתובה ולכתוב כפי השם החדש.
- טז] יאמרו "אם יעזור לנו הקב"ה ונזכה לבנים, מיד כשיוודע לנו על הישועה נאמר נשמת כל חי כהודאה לקב"ה".
- יז] סגולה נפלאה לזש"ק שיבדילו במוצאי שבת על יין ממש [ולא על מיץ ענבים], ויש בזה סוד גדול.
- יח] כמו כן האשה תשתה מכוס של ברכה.

1. עיין בספורנו על הפסוק "וימצא דודאים בשדה" [בראשית ל, יד], שדודאים הוא מן עשב ולו ריח טוב ומועיל להולדה. וגמרא מפורשת בסנהדרין [צט] שדודאים היינו יברוחין, וכן מקרא "הדודאים נתנו ריח", והרמב"ם תמה שלא מצא בספר הרפואות שמין זה מועיל להולדה ואולי הוא רק לסגולות וריח טוב שיש בדודאים יש בזה הנאה מרובה ומשרה הרגשה טובה ושמחה, ואם כן גם עפ"י הרפואה מסוגל וטוב צמח זה להריון. ועיין בזה"ק שדודאים ריחם נודף למרחוק, ומפני שהשתוקקה ללילה ההוא זכתה לבן כיששכר שמפיץ ריח תורה למרחקים. ובחזקוני כאן ביאר שדודאים הם תאנים, ומדבריו נראה שסגולה היא לאכול תאנים, אבל מדברי הגמרא ובה"ק נראה שדודאים מין אחר הוא, ויש בהם ריח. כדכתיב הדודאים נתנו ריח.

יט] לפעמים יש חשוכי בנים שאין בכל הסגולות כדי להועיל להם מכיוון שהקב"ה סגר כל הדרכים, ונגזר שרפואתו ותיקונו יבואו רק ביום פלוני וע"י רופא פלוני (ר"ן נדרים מא: ד"ה אלא ובירושלמי שם פ"ד ה"ב), ועליו להסתובב מרופא לרופא עד שמוצא את הרופא הנכון, ויאמר לפני כל התעסקות בזה "יהי רצון מלפניך ה' או"א שיהא עסק זה לרפואה שלימה ותרפאנו וניפקד בזרע חייא וקיימא כי רופא חנם אתה", ויראו נפלאות בס"ד.

כ] סגולה לזכות לבן זכר: לשלם הוצאות סעודת ברית [ואם אפשר מה טוב שגם יוסיף לטרוח בגופו בהכנת הסעודה], כי ע"י מה שמעמיד סעודת ברית, הוא מוכיח חביבותו לברית מילה - שמשותק לקיים המצווה אלא שאין לו בן לקיים בעצמו ולכן הוא מכין לאחרים, וע"י השתוקקותו לקיים המצווה יזמין לו הקב"ה בן זכר כדי שיזכה לקיים המצווה בעצמו. ושמעתי מאבי זצ"ל בשם גדול אחד זצ"ל שהמתעסק בהכנת סעודת הברית, נחשב עי"ז ל"סנדק במקצת" וזוכה במקצת לסגולות האמורות בסנדק, וראוי שבשעת הכנת הסעודה יאמרו "לשם סעודת ברית מילה".

כא] סגולה לבן זכר: ללמד הלכות טהרה לאחרים ולהפיץ דיני קדושת וטהרת ישראל היא סגולה גדולה לבן זכר.²

כב] סגולה לאשה המפלת: סגולה נפלאה מפי הקדוש בעל "לשם שבו ואחלמה" "בסוד ה'" ששמע מפיו הר"א לוי זצ"ל שלפני קריאת התורה יאמר בכוונה גדולה "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום" וזהו בדוק ומנוסה למנוע הפלה.

כג] עוד סגולה לאשה המפלת: בשם הרה"ק רבי מאיר מפרימשלאן זי"ע שמעתי שסגולה לאשה שלא תפיל פרי בטנה, לומר ברכת המפיל לפני השינה בלילה.

כד] סגולה לבנים צדיקים: לקבל שבת מוקדם הוא סגולה לזכות לבנים ובנות טובים וצדיקים - כשכר על חביבות וכבוד השבת.³

כה] לשדך שידוכים לאחרים הוא סגולה לבנים הגונים. (מהר"א מבעלזא).

כה] ט"ו בשבט הוא זמן מסוגל להתפלל לזרע של קיימא.

ליקוט מכמה סגולות שרגיל רבינו שליט"א להמליץ לזקוקים לישועה

סגולה להינצל מהמחלה הנוראה: סגולה שלא ייפגע בו ובצאצאיו המחלה הידועה, למחות על ביזוי תלמידי חכמים.⁴

סגולה להינצל ממחלות: קבלה בדינו, שהמברך ברכת אשר יצר בכוונה בכל פעם, ובפרט כשמזכיר שם שמים בברכה, הוא ניצול מכל המחלות - ומהמחלה הנוראה ה"י.

סגולה לרפואה: להכין הבית נאה ומכובד לכבוד שבת מערב שבת בשעות הבוקר, כשהשולחן מכוסה במפה לכבוד שבת.⁵

סגולה לרפואה: - אדם שקיבל איזה חולשה, לא יספר זאת לשום אדם בעולם לזמן מסוים, וזהו סגולה שהמחלה תתבטל מאליה.⁶

2. ובמדרש איתא: "אמר הקב"ה אם אתה משמר ימי נדה אני נותן לך בן שנמול לשמונה", ומבואר בכאן שסגולה גדולה היא לבנים זכרים, ונראה לדייק לשון חז"ל שאמרו "משמר" והיינו שלא די לשמור ולקיים ימי נדה, אלא צריך לשמור, פירוש לסייע לאחרים שישמרו, וע"י לימוד הלכות הטהרה לאחרים והסברת גודל קדושת וטהרת ישראל אפשר לזכות לבנים זכרים, שבעוה"ר הרבה מבני ישראל ואפילו שומרי תו"מ נכשלין בדיני נדה, שאינם בקיאים בהלכות אלו.

3. ובמדרש איתא: "אמר הקב"ה אם אתה משמר ימי נדה אני נותן לך בן שנמול לשמונה", ומבואר בכאן שסגולה גדולה היא לבנים זכרים, ונראה לדייק לשון חז"ל שאמרו "משמר" והיינו שלא די לשמור ולקיים ימי נדה, אלא צריך לשמור, פירוש לסייע לאחרים שישמרו, וע"י לימוד הלכות הטהרה לאחרים והסברת גודל קדושת וטהרת ישראל אפשר לזכות לבנים זכרים, שבעוה"ר הרבה מבני ישראל ואפילו שומרי תו"מ נכשלין בדיני נדה, שאינם בקיאים בהלכות אלו.

4. ובמדרש איתא: "אמר הקב"ה אם אתה משמר ימי נדה אני נותן לך בן שנמול לשמונה", ומבואר בכאן שסגולה גדולה היא לבנים זכרים, ונראה לדייק לשון חז"ל שאמרו "משמר" והיינו שלא די לשמור ולקיים ימי נדה, אלא צריך לשמור, פירוש לסייע לאחרים שישמרו, וע"י לימוד הלכות הטהרה לאחרים והסברת גודל קדושת וטהרת ישראל אפשר לזכות לבנים זכרים, שבעוה"ר הרבה מבני ישראל ואפילו שומרי תו"מ נכשלין בדיני נדה, שאינם בקיאים בהלכות אלו.

5. הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל נהג שמערב שבת בשעות הבוקר כבר היה שולחן מכוסה במפה לכבוד השבת, וכבר היה ערוך על שולחנו יין וחלות מוכנים לכבוד השבת, וסיפר שקבלה בידו מזקנו שנתגלה לו בחלום שדבר זה הוא סגולה לרפואה.

6. כן כתב בספר שומר אמונים (ח"א, מאמר הביטחון וההתחזקות, סוף"ב בשם אמו שקיבלה מאבותיה) שאם קיבל אדם איזה חולשה, לא יספר זאת לשום אדם בעולם לזמן מסוים, וזהו סגולה שהמחלה תתבטל מאליה.

והמקובלים הזהירו שאם נתגלה בגופו של אדם מחלה ממארת רח"ל או כל סוג חולי אחר, לא ימהר לפרסם ולהודיע זאת, אלא יאמר שיש חשש שאולי הוא חולה - כדי שיתפללו עליו אבל יקפיד שהציבור לא ידעו שהוא חולה, ומשום שכל עוד שלא נתפרסם עליו שהוא חולה, יתכן שהקב"ה יעשה לו נס בסתר ותיעלם ממנו המחלה, אבל לאחר שמתפרסם שהוא חולה, צריך זכויות רבות כדי שהקב"ה יעשה לו נס בגלוי. ועוד, שאם אנשים ישמעו שמחלה ממארת מקוננת בגופו, הם עלולים להתייאש ממנו ולא להתפלל מעומק הלב, ולכן ראוי לומר רק "כנגע" שיש חשש שאולי יש לו מחלה.

וכן נהגו גדולי הצדיקים שהיו מזהירים את הרופא שלא יגלה את דבר מחלתם, וגם את הצילומים שערכו לגופם ביקשו להסתיר, ובאמת שבגמ' בברכות (נ"ה ע"ב) מפורש שמי שחלה לא יגלה את מחלתו ביום הראשון כדי שלא יורע מזלו, אמנם גם לאחר היום הראשון יש סגולה אם אינו מגלה כל עוד שהוא יכול להסתירו.

וזכורני שמרן הגרי"ז זצ"ל לא הסכים שיגלו שהוא חולה, ורק בסוף ימיו כאשר החמיר מצבו מאוד הסכים שיגלו הדבר, וגם הסתייפלע זצ"ל היה מזהיר,

סגולה לרפואה: הכנסת אורחים היא סגולה לרפאות חולה, וכן יהודי המרבה להכניס אורחים, יש כח בברכותיו לרפאות חולים.⁷

סגולה לרפואה מהגר"ח פלאג'י זצ"ל: שישליך מאכל לעופות בגגות כדי לרחם על הבריות, ועי"ז יזכה שירחמו עליו מן השמים, כי על ידי שמרחם על אחרים - אפילו רק על עופות השמים, הוא זוכה שמרחמים עליו מן השמים, וסיים הגר"ח פלאג'י זצ"ל וכתב "וזה בדוק ומנוסה".

סגולה להינצל מפגעי הישמעאלים: שמירת הברית היא סגולה נפלאה מפגעי בני ישמעאל שלא יהא להם כח להרע לו.⁸

סגולה לצאת זכאי בדיון דראש השנה: שמעתי מפי הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל בדרשה בערב ראש השנה, שהמסייע לרבים או המתחייב לסייע לרבים זוכה להינצל מגזירות רעות.⁹

סגולה לאריכות ימים: - לזכות את הרבים, שאז זוכה לתוספת חיים עבור הציבור הצריכים לו.¹⁰

סגולה לאריכות ימים: לימוד המוסר הוא סגולה לאריכות ימים.¹¹

סגולה נפלאה לאריכות ימים: לקנות מקום קבר עוד לפני הקבורה שיהא קרקע שלו לצמיתות בקנין גמור, ויש בזה גם סוד נפלא שאין רשות למשחיתים להוציא אותו מקברו, (ועיין שו"ת חתם סופר יו"ד של"א). וטוב הדבר לקנות מקום כשהוא עוד חי שאז ממונו וזכיותו ברורה ולחלוטין. [ויש ליזהר לקנות בקנין עם אמה על אמה סביב, ולסיים המקום שקונה במיצריה היטב ולרשום כדיון תורה וכדינא דמלכותא ששייך לקונה], ובירושלים עיה"ק שמעתי שזוהי סגולה לאריכות ימים.

סגולה להצלחה בתורה: בן תורה שמפקיר עשירית מזמנו כדי להשיב לאחרים את הדבר הקשה עליהם ומסייע להם בהבנת התורה, זהו וסגולה נפלאה להצליח בלימודו, [וכעין מעשר כספים].¹²

שאם נמצא ח"ו פגם או מום בעובר במעי אמו, אין להורים לגלות את הדבר אלא עליהם לשומרו בסוד מוחלט, ומשום שאם אין הדבר ידוע לאחרים, יוכלו יותר בנקל לזכות לישועה, כי כדי לפעול נס גלוי צריך זכויות רבות.

(והיו אדמו"רים שהקפידו לא לומר ימי שבידך וכו' הוא יברך וירפא את החולה, ומשום שמבואר בגמ' (שבת ל"ב ע"א) "לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה, שאם כבר חלה, אומרים לו הבא זכות והפטר", והם חששו שאם יקבעו בפיהם שיש עליו נשם חולה, יהא צריך רחמים גדולים כדי להיושע, ולכן היו אומרים בסתם ימי שבידך וכו' הוא יברך וירפא את פלוני בן פלוני", בלא הזכרת שם החולה).

7. ועובדא הוי בצדיק רבי משה מקוברין זצ"ל שהגיע פעם לוואלוז'ין אל חמיו של מרן ה"בית הלוי" - רבי יצחק עפרון זצ"ל, ומצא שם את הבית הלוי זצ"ל כשהוא מודאג ממצב בנו התינוק רבי חיים זצ"ל שנתקף במחלה אנושה והגיע עד שערי מות עד שהרופאים כבר התייאשו מלרפואתו, והנה כאשר שמע הצדיק רבי משה על מצבו של רבי חיים, הביע את רצונו שיערכו את השולחן להסב לסעודה, ומיד מילאו את בקשתו וערכו סעודה, ובתוך הסעודה פתח רבי משה ואמר כדברים האלה:

"שנינו במסכת בבא בתרא "אבן טובה תלויה על צווארו של אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא", מהי אבן טובה זו - הוי אומר מידת הכנסת אורחים שהצטיין בה אברהם אבינו, "ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקב"ה בגלגל חמה" - זהו גלגל הזורח בכל מקום בעולם, שבכל זמן שיהודי מתעסק בהכנסת אורחים מתעורר זכותו של אברהם אבינו לסייעו לרפאות את החולה בזכות אבן טובה זו של מצוות הכנסת אורחים, וא"כ, כיון שבעל הבית מתעסק עכשיו בהכנסת אורחים, תתעורר זכותו של אברהם אבינו לרפאות את נכדו חיימל במהרה", וכך הוה שמצבו הוטב מיד.

8. והטעם כי כל כוחם של ישמעאל להצר לישראל הוא מכוח ברית מילה - שישמעאל מל עצמו, והזכות העומדת כנגדו הוא שמירת ברית מילה - ועי"ז מבטלים כוחו. (מאמרים פרשת לך לך).

9. כתיב (תהלים י"ט י') "משפטי ה' אמת צדקו יחדיו", והכוונה שכשהקב"ה גוזר ייסורים על אדם, הקב"ה לוקח בחשבון גם את עוגמת הנפש שיהא מזה למכרו וידידיו, ואם אין מגיע להם עוגמת נפש, אין הקב"ה גוזר גזר דין, וזהו הפירוש "צדקו יחדיו", שמכל הצדדים של המשפט צדקו משפטי ה', שאין מי שנפסד או שלא כדיון מהמשפט, ואפילו לא בעוגמת נפש שהיא רק תוצאה מהמשפט.

וכן היה מפרש מרן הגרי"ז את מידת "אמת" בי"ג מידות, אשר בפשוטו תמוה מהו המעלה בזה שהקב"ה אינו שקרן, ופירש בזה הגרי"ז, שהכוונה הוא שהקב"ה שופט בתכלית האמת - ואין אמת כמוהו שמדוקדק מכל הצדדים, שכל עגמת נפש שבאה לקרובי הנידון בתולדה מהמשפט, גם היא בכלל המשפט, ואם לא מגיע לקרוביו צער זה, אין הקב"ה מעניש את האדם. ומשפטי ה' הם "אמת לאמיתה" והיינו שאין יוצא אפילו בתוצאה מהמשפט שום שקר, אבל אדם אינו יכול אלא להגיע לדרגת "אמת" בלבד, ולא לדרגת "אמת לאמיתה".

ושמעתי מפי הגה"צ רבי אליהו לופיאן בדרשה בערב ראש השנה, שסגולה גדולה לאדם לצאת זכאי במשפט דראש השנה - שיתעסק בצורכי ציבור, שעל ידי זה הקב"ה יציל אותו מפורענות לתועלת הרבים שאינם צריכים להפסיד או להצטער כשיארע לו חולי או איזה גזירה רעה.

ומיהו בני הישיבה אין להם לצאת בימים אלו להתעסק בצרכי ציבור, ואדרבה, בני הישיבות יכולים לזכות בנקל לסגולה זו - גם בלא לצאת לעסקנות, שכן בחור ישיבה שמשמש לדוגמא טובה ואחרים למדים ממנו, נחשב לו שהוא פועל עבור אחרים, וזה יעמוד לו לזכות ליום הדין.

10. כן אמר הגה"ק בעל ה"דברי יואל" מסאטמאר זיע"א, וביאר שהקב"ה קוצב לכל אדם את מידת שנות חייו לפי מה שעליו לתקן בעולם הזה, שיש אדם שהוטל עליו בעולם הזה תפקיד שיוכל לעשותו במקצת שנים, ולכן אינו זוכה לאריכות ימים, שלאחר שסיים למלא את תפקידו הוא חוזר לעולם הנצח, אבל לפעמים הקב"ה משאיר את האדם בעולם הזה גם לאחר שנגמרו שנות חייו שנקצבו לו, ומשום שאע"פ שמצד עצמו אינו צריך לחיות, אבל הוא חי מצד חשבון אחר - שאחרים צריכים לו כדי שידריכם ויחנכם לדרך ה'.

11. כן מקובל אצלנו שלמוד המוסר הוא סגולה לאריכות ימים, והטעם משום שכאשר האדם משתדל לשפר את עצמו ומכין את עתידו בעולם הנצח, הדבר מועיל לו שירחם עליו ה' להאריך ימיו ושנותיו כדי שיזכה לעסוק בתורתו ולעבדו, אבל אם יבטל את זמנו להבל וריק הוא מסכן את עצמו ואת עתידו, כי מי ערב לו שיזכה להאריך ימים בשעה שבלא"ה הוא מבזבז את זמנו להבל וריק.

והרבה בני ישיבות טועים שנדמה להם שכיון שאין להם כסף ע"כ הם פטורים ממצוות צדקה, אבל האמת היא שאדרבה בני ישיבות יכולים בנקל לקיים מצוות צדקה העליונה - שהיא צדקה ברוחניות, וכשמסייע לחבירו בישיבה להבין איזה תוספות מוקשה וכו"ב, אין לך מצות צדקה כמוהו, וזוכה לברכה שמברך הקב"ה לנותני צדקה, "כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלוהיך", וזהו סגולה נפלאה מאוד להצליח בלימוד.

ומו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל סידר בישיבה חברה "עבודת הקודש" לבחורים מבוגרים שהיו עומדים סמוך לבימה שתי פעמים בשבוע למשך כשעתיים להשיב לצעירים מהם על מה שנתקשו בהבנה, ואמר שבזה מקיימים מצוות צדקה ברוחניות שהיא הצדקה המעולה ביותר, והיה אומר שזהו

סגולה לעשירות: קיבלנו שכשם שסנדקאות הוא סגולה לעשירות, כך גם כל מי שמשלם הוצאות סעודת ברית מילה - וכ"ש אם הוא מוסיף גם להתעסק בגופו בהכנת סעודת ברית מילה, הרי הוא נחשב בזה כעין 'סנדק במקצת' וזוכה במקצת לסגולות האמורות בסנדק שזוכה לעשירות וכו', וראוי שבשעת הכנת הסעודה יאמרו "לשם סעודת ברית מילה". [והמעלה רבה יותר כשמשלמים הוצאות הסעודה לבן תורה ומסייעים לו עי"ז לשקוד על תלמודו].

סגולה ליראת שמים: שמעתי מפי כ"ק האדמו"ר מגור רבי ישראל זצ"ל, שהזהירות כראוי מחלב עכו"ם היא סגולה ליראת שמים.

סגולה להשיג יראת שמים: סגולה להשיג יראת שמים, לומר מאה ברכות בכוונה.¹⁴

ו] סגולה לכוונה בתפילה: להתפלל בסידור ששם הוי' הקדוש נדפס במלואו ולא בשני יודין, דכשקורא בשם הקדוש, ממשיך קדושה מיוחדת, וזהו סגולה נפלאה שיכוון ותפלותיו יתקבלו.

ז] סגולה שיתקבלו התפילות דשמונה עשרה: לומר תחנון בנפילת אפים בכוונה ולאט. ואם מתפללין מנחה כראוי ואומרים תחנון בכוונה, סגולה גדולה לפרנסה. (תשובות והנהגות כרך ג סימן נג).

ח] סגולה לבית הכנסת שיהא מקום מסוגל לתפילה: אם הנודבים והמסייעים לבניין בית הכנסת יתכוונו מתחילה לשם שמים, סגולה היא שהתפלות בביהכ"נ יהיו בטהרת המחשבה ושיתקבלו.

ט] סגולה שתתקבל תפילתו כשמתפלל על קבר צדיק: יקדים ויאמר בפיו "הריני נותן סכום פלוני לצדקה פלוני לעלוי נשמת צדיק פלוני שקבור כאן", ואז מעלין נשמת הצדיק שנוסף לו זכות שעל ידו בזכותו נתן איש זה צדקה, והצדיק מרגיש בזה מין חובה לשלם לו תגמול, ואז שעת הכושר להתפלל להקב"ה צרכיו בזכות הצדיק, וזהו סגולה נפלאה שתתקבל בקשתו.

סגולה לברכות שיתקבלו: סגולה נפלאה שהברכה תתקבל, לברך קודם את הקב"ה ולומר "יתברך הבורא יתברך, והוא ימלא משאלות ליבך לטובה".¹⁵

סגולה להינצל מכל צרה: סגולה נפלאה לאדם להינצל מכל צרה היא לקבל על עצמו מאה ברכות בכל יום.¹⁶

סגולה נפלאה להינצל מכל צרה: מי שיש לו ח"ו צרה בפרנסה או בשידוכים או בבריאות וכדומה, ייכנס ארבעים יום רצופין לבית הכנסת יום יום ויאמר תהלים (נהגו לומר ספר שלם, וקל לקיימו בספר רביעי שהן פרקים צ-קז), ומקדים ואומר לפני תפילתו על מה שמבקש, והוא מנדב לצדקה אפילו פרוטה, וכשגומר אמירת תהלים יאמר עוד פעם את בקשתו, ויוסיף שבל"ג כשיושיע לו הקב"ה יאמר כל "נשמת כל חי", וסיפרו לי מכמה אנשים ונשים שנושעו על ידי זה. והסגולה היא באופן שכניסתו לבית הכנסת כשבא להתפלל תהא אך ורק להתפלל על דבר זה לבד, ולפני שיאמר תהלים יתן או יתנדב בפיו לצדקה, ולאחר שאמר את התהלים יתחייב בל"ג לומר נשמת לכשיוושע.¹⁷

מפתח גדול להצלחת הבחורים בישיבה, הן להצעירים והן להתורמים מזמנם.

13. כן מפורש במדרש רבה בהעלותך (ט"ו, י"ג) א"ל רבי אבא הכהן בר פפא כשהייתי רואה סיעת של בני אדם הייתי הולך בדרך אחרת שלא להטריח עליהם שלא יהיו רואים ועומדים לפני, וכשאמרתי דברים לפני רבי יוסי בר זבידא אמר לי צריך אתה לעבור לפנייהם ויהיו רואים אותך ועומדים לפניך ואתה מביאם לידי יראת שמים שנאמר "מפני שיבה תקום ויראת מאלקיך".

14. דבר זה מפורש במה שדרשו חז"ל על הפסוק (דברים י"ב) "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך", ודרשו חז"ל (מנחות מ"ג ע"ב) "אל תקרי ימה' אלא ימאה", מכאן שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, ומשמע מזה שהדרך לבוא ליראת שמים הוא על ידי אמירת מאה ברכות, וזהו כוונת הפסוק לפי הדרש - "ועתה ישראל ימאה" ה' אלוהיך שואל מעמך כי אם ליראה", והיינו שעל ידי אמירת מאה ברכות זוכים ליראת שמים, והביאור בזה הוא, שהרי תכלית מאה ברכות בכל יום הוא לומר במשך היום מאה פעמים - "ברוך אתה ה' אלוהינו", וכשאדם מברך כן מאה פעמים ביום, ובכל פעם הוא מכוון את שם ה' "אדון הכל" - ושם אלוהים "תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם", אז הוא לא מסיח דעת מהקב"ה, וזוכר בכל צעד ושעל שהקב"ה הוא אלוהינו שמנהיג אותנו וכל מעשינו תלויים בו, וכן מפורש ברמב"ם (פ"א מהלכות ברכות ה"ג) שכתב וז"ל "וברכות רבות תקנו חכמים דרך שבח והודיה ודרך בקשה כדי לזכור את הבורא תמיד", והרי מבואר בדברי הרמב"ם שתכלית תקנת מאה ברכות הוא "כדי לזכור את הבורא תמיד" - ולהשיג בזה יראת שמים.

15. בנדרים (לב:) ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם שנאמר והוא כהן לא-ל עליון, כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום וכו' מיד נתנה לאברהם. ומפרש שם במהרש"א דכיון שהקב"ה הוא מקור הברכה צריך תמיד להקדים ברכה להקב"ה וזהו סגולה נפלאה שהברכה תתקבל, וכן מבואר בזוה"ק ויחי (רכז:) שצריך דוקא להקדים לברך את הקב"ה, וכן שמעתי מיחידי צדיקים שבירכו בנוסח יתברך הבורא ית"ש והוא ימלא משאלות לבך לטובה.

16. החיד"א הביא בשם רבינו ה'רוקח' שהמברך מאה ברכות בכל יום ניצול ממאה קללות שברשת כי תבוא, [שהלא מלבד הצ"ח קללות הכתובות במפורש בתורה בפרשת כי תבוא, ישנם עוד שתי קללות - "גם כל חלי" ו"כל מכה" אשר לא כתובה בספר התורה הזה, ו"חלי" ו"מכה" הם עוד שני קללות, נמצא סך הכל מאה קללות], ומבואר בדבריו שמאה ברכות אינם סגולה להינצל רק ממגיפה, [וכמו שמצינו בדוד המלך ע"ה שכאשר היו מתים בכל יום מאה נפשות מישראל, תיקן דוד לברך מאה ברכות בכל יום ואז נעצרה המגיפה], אלא הם סגולה כללית להינצל מכל מאה קללות שבתורה, וכן שמעתי מגדולים בדור העבר שדרשו בעת צרה לזוהר בחובת מאה ברכות בכל יום מכיון שזהו סגולה גדולה להינצל מכל צרה.

וכן שמעתי לפני שנים רבות מזקן אחד צדיק ומקובל שעלה מארץ תימן, וסיפר לי שהיה מקובל אצלם בארץ תימן בכל עת צרה שיש לברך מאה ברכות בכוונה, והם אכן ראו ישועות גדולות כשהיו מתחילים לברך מאה ברכות בכוונה, ובעונותינו הרבים היום לא נזהרים בזה כל הצורך, וצריך להתחזק מאוד לברך בכוונה ובמיוחד בימים אלו.

17. אמנם דע דאף שפעמים רבות יש תועלת בסגולות שקבלנו מקדמונים, היינו כשהמצב הוא רק בגדר "פסק" בשמים שמקורו בראש השנה ויוה"כ, ואז בתחינות וכ"ש בבכיות מבטלין הפסק ונהפך לטובה, וכן מועיל לצרף לזה מסגולות המקובלים, אבל לפעמים זהו בגדר "גזירה" ממרומים, ואת זאת קשה

י] סגולה גדולה לומר בעת צרה "נשמת כל חי" בכוונה גדולה, ולאחר אמירת "נשמת" יבקש מהקב"ה רחמים שירחם עליו לעשות לו נס.¹⁸

י] סגולה לשמירה מגניבה: יש אומרים שתליית מעט האפיקומן כל השנה בבית היא סגולה נגד גניבה ולשמירת הבית, ויש יסוד לדבריהם. (תשובה"נ ח"ג סי' קמ"א).

יא] סגולה להינצל מטומאה בלילה: הישן בטלית קטן בלילה הוא סגולה להינצל מטומאה בלילה. [כך מבואר באשל אברהם מהגאון מבוטשאטש זצ"ל בשם סידור האריז"ל].

יב] סגולה להינצל ממחשבות רעות בלילה: שמעתי שאמירת ברכת המפיל בכוונה היא סגולה ויזכה לינצל ממחשבות רעות ומכמה צרות.

יג] סגולה לבריאות נחת והצלחה: הסכם יששכר וזבולון שלוקחו ממש לשותף ברווחיו למחצה לשליש או לרביע, זהו סגולה נפלאה לבריאות נחת והצלחה, שהלא שכרו כתלמיד חכם ממש. (תשובה"נ ח"ה סי' רפ"ו).

יד] סגולה להינצל ממחלת הילדים: הפודה את בנו ואינו מקבל הכסף בחזרה מהכהן, זהו סגולה נפלאה להינצל ממחלת הילדים.

טו] סגולה לאשה המקשה לילד: תאמר ג"פ "צא אתה וכל העם אשר ברגליך ואחר כן אלד", וגם הבעל ילך למקווה.

נשאל מרן שליט"א מחולה מסוכן שחלה במחלה הנוראה ה"י איזה סדר סגולה יוכל לעשות להיוושע, והשיב לו רבינו שיעשה כסדר דלהלן. ראשית יאמר ארבעים יום את ספר הרביעי שבתהלים ויפריש פרוטה לצדקה לפני אמירת התהילים. שנית, יתן בכל יום פדיון נפש י"ח מטבעות. ושלישית ייסע לקבר מוהר"ח ויטאל להתפלל.

סגולה לרפואה - חסד:

משפחה של אברך אחד שנחלה ל"ע במחלה קשה, שלחו לשאול עצה לרפואה, והשיב רבינו "שיקבלו על עצמם לעשות חסד עם אחרים".

שם ש-ד-י:

יעץ רבינו לבחור מבוגר שלא מצא את זיווגו עדיין, שיקח בכיסו שם הקדוש ש-ד-י שיהיה עמו בכל עת, וכמו"כ גם יניחו נגד עיניו בשעת התפילה והלימוד. [א.ה. אולי הכוונה כי שם ש-ד-י רומז על מי שאמר לעולמו די, ורומז שיאמר לצרותיו די, ועוד אפשר עפ"י מה שכתב הנצי"ב ששם ש-ד-י הוא סגולה לפריה ורביה], והוסיף שיעשה גם את סדר הסגולה של 'ספר רביעי' שבתהלים [כפי שרגיל רבינו להמליץ לזקוקים לישועה].

צדיק גוזר...

הגיע אחד לבקש ברכה לזש"ק, ורבינו הכירו וידע שזוגתו חובשת פאה נכרית למעלה מאורך הכתף, והשיב לו רבינו: אם אשתך תקצר הפאה תזכה לזש"ק, וכמה שתקצר יותר, כן תזכה יותר מהר לישועה, והוסיף בדרך צחות "צדיק גוזר והקב"ה מקיים - כשהצדיק גוזר את הפאה, הקב"ה מקיים...".

מאד לבטל וצריך אז להפך את מעשיו להיעשות כאיש אחר, וזהו כוונת הפייטן בעשרה הרוגי מלכות (במוסף יו"כ) שביקשו תנה לנו שלשה ימים שנדע אם "נגזר" הדבר ממרומים. וכשנפטרה בת הגר"א בצעירותה סמוך ליום חופתה, אמר הגר"א גזירה היא כמאמר הכתוב ויש נספה בלי משפט, ופירש שלפעמים הקב"ה לוקח צעירים פתאום או לאחר מחלות קשות להוכיח שאין אדם בטוח בחייו ואפילו צעיר, ובכל עת יהיו בגדיו לבנים, והם קרבנות ציבור, ודברים אלו הם סתומין ונסתרים, והעיקר בעת צרה רח"ל הוא להתפלל לאבינו שבשמים לשפוך לפניו שיחו וצרתו והוא ברחמי גוזר ומבטל. 18. בספר הקדוש "נועם אלימלך" בריש פרשת בא כתב שעל ידי שמספרים בניסי הקב"ה ונפלאותיו, עי"ז מתעורר רחמי שמים ונמשך כוח הנס הראשון שכבר אירע - למשוך אחריו עוד ניסים אחרים כמותו. ולפי"ז נמצא שאמירת נשמת בכוונה הוי סגולה גדולה לישועה מאחר שבאמירת נשמת מודה האדם ומשבח לקב"ה על אלפי ניסים שעושה עמו בכל יום - ואשר עשה עמנו ועם אבותינו ממצרים ועד עתה, וא"כ זהו שעת הכושר לבקש שהקב"ה ימשיך עליו ניסים ורחמים כדוגמת הניסים שעשה עמנו עד עתה.

לקט מחודדין בפ"ק

הנה רבינו הגדול מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זיע"א היו עיניו כיונים על אפיקי התורה הק', מקרא משנה תוספתא גמרא מדרשי חז"ל רמב"ם טור ושר"ע ומפרשיהם וכו' וכו', וכבר הפליא טובא בספריו הרבים להראות מקורות מכל קצוות ופינות תורותינו הק' ומפרשיה, ובפרט בספרי ציוני מראי המקומות כגון, בשער המלך, קרית מלך, למכסה עתיק, ארחות חיים להרא"ש, פרק שירה, ועוד.

ונתקיים ברבינו משה"כ "ועפעפך יישירו נגדך", כדאיתא בגמ' (מגילה י"ח ב') מאי ועפעפך יישירו נגדך, אלו דברי תורה דכתיב בהו התעיף עיניך בו ואיננו, ואפילו הכי מיושרין הן אצל רבי מאיר. והיינו שמי שנזהר שלא להסיח דעתו מה"ת, זוכה שיהיו דברי התורה מיושרין כנגד עיניו. ועוד איתא בגמ' (סנהדרין צ"ט ב') אמר רב יצחק בר אבודימי מאי קרא שנאמר "נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיה", הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר. ופרש"י: מפני שהוא משים דברים בפיו תמיד כאוכף שעל החמור. תורה מחזרת עליו ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסדרה.

ולכך היה מקורו ברוך, ואם שאלו אדם מכל מקום שהוא, היו הדברים ערוכים מחוורים ומחודדין בפיו, והיה אומרם לו מיד בא זה ולימד על זה, והיו הדברים מאירים ושמחים בשמחת התורה. ומיד ראיתי באיזהו מקומן מהני מילי מעלייתא דדלי לן חספא ואפיק מתותיה מרגינתא דלית לה טימא בבקיאות וחריפות, כתבתים לעצמי למזכרת.

ואעלה כאן כמה גרגירים מהרושם אצלי, ויאירו במאור התורה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, להאהיב ולהלהיב נפשות ישראל באהבת ומתיקות התורה הק', ויהי לעילוי נשמתו של רבינו זיע"א.

*

הרמב"ם בתוס'

נשאל רבינו, היכן מוזכר הרמב"ם בדברי התוס'. והשיב מיד: שהוזכר בג' מקומות, ואלו הם: ברכות מ"ד א' תוד"ה על העץ. כתובות פ"ו א' תוד"ה לאשה. מנחות מ"ב ב' תוד"ה תפילין.

*

רבינו אפרים מבעלי התוס'

ת"ח א' הביא לפני רבינו רשימת שמות של בעלי התוס', וביניהם היה השם "רבי אפרים כהן". ואמר לו רבינו שאין שם כזה בבעלי התוס', אלא שהמלקט טעה בלשון התוס' (ובחים ט"ז א' ד"ה מה) שכתבו הקשה הר"ר אפרים, כהן גזלן יהא פסול לעבודה מק"ו וכו', וחיבר תיבת כהן לרבי אפרים, ועלה בידו שיש רבינו אפרים כהן מבעלי התוס'.

*

רבינו צבי מבעלי התוס'

מסופר שהגיע א' לשאול מרבינו על קריאת שם לבנו הנולד, שבני משפחתו לוחצים עליו לקראו בשם צבי ע"ש א' מבני המשפחה, אולם אותו אדם היה אינו הגון ואינו רוצה לקרוא על שמו, מה יעשה. השיבו רבינו שיקרא צבי כבקשת בני משפחתו ויכוין שקורא לו ע"ש רבינו צבי מבעלי התוס' ולא על שם אותו אדם.

אחר שקראו בשם צבי, שאלוהו כמה מקרוביו איך קרא לבנו ע"ש אדם שאינו הגון, וענה להם שאכן קראהו על שם בעל התוס' הנקרא בשם צבי. כששאלוהו היכן מצינו הר"ר צבי מבעלי התוס', השיב שעשה כן לפי עצת רבינו. אולם כשחזרו וחיפשו הדק היטב ולא מצאו שם כזה בכל התוס' על הש"ס ועל התורה.

חזר אותו אדם לרבינו ואמר לו שחיפש ולא מצא שם צבי לא' מבעלי התוס'. מיד הוציא רבינו גמ' מס' ביצה ופתח לו בהג' אשר"י שבסוף פ"ד, ושם נכתב: ועוד אומר הר"ר צבי דיש לדחות וכו', ובסוף הקטע נכתב שהוא העתק מן התוס'. הרי לפניך שא' מבעלי התוס' נקרא בשם צבי.

*

ט"ו ח"מ מד"ס

הגר"ד לנדו שליט"א שאל את רבינו במכתב מה פשר משה"כ בספר מעשה תורה להגר"א ז"ל שיש "ט"ו ח"מ מד"ס"? והשיב לו רבינו, אם הכוונה לט"ו חייבי מיתות מדברי סופרים, איני יודע ביאורו. אבל אם כוונתו לחייבי מלקיות, יתכן לומר דהיינו כל המכות מדרות המנויין בש"ס, ואלו הם: שמונה ביבמות נ"ב א'. בשבת מ', ב'. קל"ח, ב' [לגירסת המ"מ שבת כ"א, י"ז]. פסחים נ"ב, א'. נזיר כ"ג, א'. נ"ח, ב'. כתובות מ"ה, ב'. חולין קמ"א, ב'. הרי לפניך ט"ו חייבי מלקיות מדרות מנויין בגמ', [אך ברמב"ם יש יותר. ויש ששאלו דבקדושין פ"א א' איתא עוד שנים מלקין על הייחוד ועל לא טובה השמועה, ויל"ע].

*

האם משה רבינו הלך עם המסוה בשבת

סיפר הגר"ע טבצ'ניק שליט"א: נשאל רבינו ע"י הגר"ד לנדו שליט"א האם משה רבינו הלך עם המסוה בשבת? כלומר האם היה לזה שם מלבוש, בכדי שלא יחשב כהוצאה או לא. והשיבו רבינו שיש משמעות מדברי הזוה"ק שהיה הולך בו גם בשבת. וחיפשו בזוה"ק על פרשת המסוה ולא מצאו מידי, וחיפשו טובא בכמה מקומות ולא נמצא רמז לדבר.

וברבות הזמן מצאתי מקורו של רבינו בזוה"ק (פר' שלח דף קס"ג א') שנאמר בו שמשה רבינו במתיבתא דרקיעא אומר שיעור בכל שבת וכו', ומשתתפים בשיעורו אהרון הזקנים וכו', וממשיך הזוה"ק ואומר, ולית מאן דחמי ליה למשה, דהא ההוא מסוה דאנפוי, פריס קמיה! דהיינו, שפני משה היו מכוסים ולא יכלו לראותו.

ומעתה נתבאר לי כוונת רבינו, שיש להביא ראי' מהנהגה במתיבתא דרקיעא שמשה רבינו היה עם המסוה אף בשבת, ומסתמא גם בעלמא הדין היה הולך כך בשבת.

*

היכן נקרא בית המקדש אהל

כתיב (במדבר כ"ד, ה') מה טובו אהליך יעקב. ופרש"י שהכוונה לאהל שילה ובית עולמים. והעיר א' לרבינו היכן מצינו שבית עולמים נקרא "אהל", אמנם משכן שילה נקרא אהל בשמואל (ב' ז', ו') "ואהיה מתהלך באהל ובמשכן" ע"ש ברש"י, וכן בתהלים (ע"ה, ס') "ויטש משכן שלו אהל שכן באדם". אבל בית עולמים הלא הוא נקרא בכל מקום "בית", ולא נקרא "אהל"?

והשיב לו רבינו, הלא מפורש כתוב (איכה ב', ד') "באהל בת ציון שפך כאש חמתו". [והעירו לעי' במהרש"א (זבחים ק"ח, א') דקראו אהל על שם חורבנו, והדר תיקשי לרש"י שכתב כן על מה שנאמר בתורה "מה טובו אהלך" שהוא לכא' מרמז על שעת בנינו].

העוסק בפרשת המשכן כאילו בנה ביהמ"ק

נשאל רבינו, האם נמצא בחז"ל שהעוסק בפרשת בניית המשכן, נחשב כאילו בנה בית המקדש. והשיב על אתר: שהוא בלוקוט שמעוני (יחזקאל רמז מ"ג) עה"פ אתה בן אדם.

האם אשה כשרה למלכות

נשאל רבינו האם אשה כשרה להיות מלכה, או שמא נתחדש ענין המלוכה רק באיש. והשיב שהדבר מפורש בספרי עה"פ שום תשים עליך מלך ולא מלכה. ויש להביא לזה מקור גם מהש"ס בגמ' (ברכות מ"ט א') מי שלא אמר תורה ומלכות בברהמ"ז יצא, תורה ומלכות לפי שאינן בנשים, הרי שאשה אינה יכולה להיות מלכה.

האם מלך יכול להתפטר

נשאל רבינו אם מלך ישראל יכול להתפטר ממלכותו אחרי שהמליכוהו. והשיב שיש להוכיח מדברי התוס' (תמורה כ' א') שאינו יכול להתפטר, לפי שכתבו שנשיא לא חזי להיות לו דין יחיד. ואם נאמר שיכול להתפטר מהמלכות, למה לא ראוי להיות לו דין יחיד אחרי שיתפטר.

דמיונות לא בגמ'

סיפר הגר"מ שטרן שליט"א: בחור א' הגיע אל רבינו, ואמר לו שסובל מריבוי של דמיונות, ומבקש על כך עצה וברכה. ענהו רבינו: "דמיונות" אין כזה דבר בגמ'. כלומר לא כתוב בכל הגמ' לשון זה של דמיון, [ומה שלא כתוב בתורה לא קיים, וממילא אין לך לחוש לכך. ואף דאיתא בגמ' דומה ובדדמי וכיו"ב, מ"מ לא נאמר דמיונות, ודי בכך כדי לסלק ממנו מחשבת הדמיונות שתפוס ואחוז בהם].

חסרון לימוד תורה מביא חולשת הלב

סיפר הגר"מ שטרן שליט"א: אחד התאונן לפני רבינו שליבו חלש. אמר לו רבינו: "לך ללמוד" ויתחזק לך. וכשהלה לא הבין את הקשר בין לימוד התורה לחיזוק הלב, השיבו רבינו שכן הוא מפורש ברש"י (שבת י.) שמחמת צער על חסרון לימוד התורה באה חולשת הלב, שעל מה שאמרו בגמ' חליש ליביהו, פי' שהיו מצטערין שלא עסקו אותו היום בתורה.

מאותה קללה מתה רחל

עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה (בראשית לא, לב). הביא רש"י דברי חז"ל (בראשית רבה עד, ט) שמאותה קללה מתה רחל. ונשאל רבינו הלא אמר אשר תמצא ולא מצא, ולמה תחול הקללה שנאמר בה רק כאשר ימצא. והשיב רבינו, על פי דברי המדרש (שם) תרפים לא מצא הא קיתוניות מצא, שנעשו תרפים קיתוניות כדי שלא לבייש את רחל. נמצא שבאמת מצא את התרפים אלא שנתהפכו לקיתוניות, ולכן הזיקה לה הקללה. [הנה מובא מהגר"ז שאמר בשם אביו הגר"ח זצ"ל, שפי' הטעם שלא יחיה משום גזל, דבן נח חייב על הגזל ואזהרתו היא מיתתו, כמש"כ הרמב"ם (מלכים ט, ט). ולפי זה אינו תלוי באשר תמצא דווקא. ועי'].

ביטול תורה בשביל קבלת פני משיח

נשאל רבינו אם מותר לבטל תורה בכדי לקבל פני משיח צדקינו. ואמר שיש להוכיח זאת מדברי המשנ"ב (רכ"ד, י"א) שהביא מספר חסידים שמותר לבטל תורה כדי לראות פני המלך פעם אחת בלבד ואפילו מלך גוי. ומעתה יש לומר ק"ו שמותר לבטל תורה כדי לראות פני מלך המשיח, שהרי כל סיבת ההיתר לבטל תורה מפני ראיית מלך, הוא כדי שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי עכו"ם, ופרש"י (ברכות נ"ח א') שאם יזכה לעולם הבא ויראה בכבוד מלך המשיח, יבחין כמה יתר כבוד נוטלי שכר מצות ממה שהיה כבוד האומות בעולם הזה, וכיון שמותר לבטל תורה בשביל להבחין כמה גדול כבוד המשיח, כ"ש לכבוד המשיח בעצמו.

ודבר א' מדבריק לא ישוב ריקם

נשאל רבינו על נוסח ברכת ההפטר, "ודבר א' מדבריק לא ישוב ריקם כי קל מלך נאמן ורחמן אתה". מה ענין רחמנות לכאן. והשיב ע"פ דברי הרמב"ם (יסוה"ת י', ד') שרק דברי נבואה שהיא לטובה אינה חוזרת, אבל נבואה לרעה יכולה לחזור. הרי שדבר נבואה שאינו שב ריקם, היינו דווקא נבואת דבר טוב שיש בו רחמים.

מי קודם בכניסה לבית הסוהר

סיפר הגר"ע טבצ'ניק שליט"א: מעשה שהיה שא' מגדולי הלוחמים למען מנוחת מתי ישראל, נכלא ע"י השלטונות בבית הסוהר. והגיע א' מגדולי ישראל יחד עם רבינו לבקרו ולחזקו בבית הכלא. כשהגיעו לשערי בית הכלא כיבד אותו גדול לרבינו להכנס הראשון, ולפליאת הסובבים אכן תיכף ומיד נכנס רבינו ראשון. לשאלת א' ממקורביו על מה ראה ככה להיכנס ראשון שלא כדרכו, אמר לו רבינו שכתוב במסכת דרך ארץ זוטא (ו, ב) "לבית הכלא הקטן קודם", לכך נכנסתי מיד ראשון, כדי לכבד בכך את כל אלו הגדולים שיבואו אחרי.

ולימים כשנשאל רבינו על סיפור זה, אמר שכיון שלא היה פתרון לדבר השיב כן בדרך צחות בעלמא, לפי שאפשר שהפירוש בברייתא הוא שזהו דרך הכנסת האסור לבית הסוהר, ולא כניסת הבאים לבקר את האסור.

הפתיקה שנסדקה

נשאל רבינו במכתב ע"י הגר"ד לנדו שליט"א: שבתוספתא כלים (סוף פ"ב, לגרסת הור זהב) כתוב "הפתיקה שנסדקה", האם נודע להדר"ג מקום אחר שנזכר כלי זה. והשיבו רבינו: ע"י מה שנדפס בגליון שקלים (ג, ב) בשם הילקוט, כוס גדול כו' הנקרא פוסקא וכו'.

תחיית המתים דרך מערת המכפלה

כתוב במהר"ל (ג"א בראשית מז, יט) שאחז"ל במדרש שלעתיד לבא בתחיית המתים יקומו כל המתים דרך מערת המכפלה, וחיפשו רבות היכן נמצא המקור לזה בדברי חז"ל ולא מצאו. ונשאל על כך רבינו, חשב ואמר: בבבלי אין כזה דבר. בירושלמי אין כזה דבר. בכל המדרשים אין כזה דבר. אבל יש משמעות כזאת בתיקוני זוהר לפרשת חיי שרה, [ראה שם בדף פ, והתם איירי לענין ירידת הנשמה מהעוה"ז לעוה"ב].

הדרך לילך עם גרביים

אדם א' הגיע אל רבינו בלי גרביים, שאלו רבינו למה אין לך גרביים, וכי אין לך כסף לקנות. השיבו האיש, היכן מצינו שדרך האיש לילך עם גרביים? השיבו רבינו, הרי זה מבואר מגמרא מפורשת (שבת ק"א) שהתירו לאדם להציל בשבת אנפילאות מן הדליקה ע"י שלובשם ומוציאם לרה"ר, הרי שהדרך ללבוש אנפילאות [=גרביים], שמה שאין דרך ללבושו לא הוי בכלל מלבוש.

המקור שרש"י היה בקי גם בקבלה

כאשר הוציאו את שו"ת דברי חיים של הגה"ק רבי חיים מצאנז זצ"ל, שלח המו"ל מחו"ל לברר אצל רבינו אודות מה שנכתב בא' מהתשובות (א"ח ב, ח) שרש"י היה בקי בקבלה, "כמבואר בדברי רש"י גבי שלש טיפות". ותלמידי חכמים גדולים ישבו על המדוכה ולא הבינו כוונת רש"י, עד שנמנו וגמרו לשלוח את השאלה אל רבינו. רבינו השיב תיכף ומיד, מסתמא הוא מתכוין לרש"י במנחות, ופתח בפני השואל את דברי רש"י (שם כ"ט ב' ד"ה אחת) חילק את שמו והטיף מכל אות ג' טיפין, ומאותן טיפין נעשו מים ואש ואויר וכל העולם כולו, וכן כתוב בספר יצירה.

היכן המדרש המדובר

שחו כמה ת"ח בדבר המדרש שהיתה אשה שהתפללה שלא ירדו גשמים כדי שלא יתמסמס לה התנור, והתקבלה תפילתה. ולא ידעו היכן מקום מדרש זה, וחיפשו אף בעזרת מחשב ולא מצאו בשום אופן, ובאו לשאול מרבינו. ענה להם רבינו: שהוא באגדת בראשית (מ"ד, ג). המה שמעו ותמהו, שהלא חיפשו במחשב ולא העלו דבר! וכשראה רבינו פליאתם, אמר להם: כנראה אתם חיפשתם לפי המילים אשה ותנור, ובמדרש כתוב זקינה וכיריים.

רבות מחשבות בלב איש

יהודי פנה אל רבינו בשאלה, בפסוקי דזמרה מיד לאחר ברוך שאמר, אומרים פסוקי "יהי כבוד", וכל פסוקיו נלקחו ממקומות שונים בספר התהילים, והנה באמצע מופיע הפסוק "רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום", ופסוק זה אינו מופיע בתהילים אלא במשלי (יט, כא), ולמה הכניסוהו בין פסוקי התהילים. השיב לו רבינו: אכן אתה צודק, שפסוק זה מקורו במשלי, אבל במדרש תנחומא (מטות ס"ד) כתוב שדוד המלך הוא זה שאמר, וממילא שפיר הכניסוהו מסדרי התפילה יחד עם שאר הפסוקים, שאת כולם אמר דוד המלך ע"ה.

איכא אנא או ליכא אנא

הגר"א מן שליט"א סיפר: שח לי רבינו שפעם נודמן להיות אצל הגרא"ז מלצר זצ"ל, והגרא"ז אמר לו על דברי הגמ' בסוף סוטה, אמר רב יוסף לא תיתני ענוה דאיכא אנא. והקשו וכי איזה ענוה היא זו לומר אני עניו. והביא לו מה שאמרו בשם הגר"א מוילנא ז"ל שיש תנא בירושלמי שנקרא בשם 'אנא', והכוונה שרב יוסף אמר שכל זמן שאותו תנא קיים לא נתבטלה ענוה. והוסיף לי רבינו, שגם בירושלמי אין כזה שם של תנא, אלא שבירושלמי (שבת ו', ה) יש תנא בשם 'אנן', ואולי הגר"א גרס בסוף סוטה 'אנן'. [ויש מציינים לירושלמי (חלה א', ג) אמר ליה און אנא סובר כן, שיתכן להסביר שהכוונה שגם התנא הנקרא אנא סובר כן, ובפשוטו כוונתו לומר שגם אני סובר כן, עיי"ש]. שאלתי את רבינו, מדוע לא אמר זאת להגרא"ז, והשיב לי: שאין זה ממידת דרך ארץ. והנה לפי החשבון היה אז רבינו לכל היותר בן 26 שנה!.

חיפוש אבידה בשבת

נשאל רבינו אם מותר לחפש אבידה בשבת, שחשש השואל אולי יש בזה משום עובדא דחול. והשיבו רבינו שמצינו בגמ' (ערובין ל"ט א') חמרא אירכס ליה, ופרש"י דאזיל לעיוני בתריה, ומבואר שם שהיה הדבר בשבת.

כמה ענינים בשמות אנשים

פעם הזכיר לפניו א' את שם אשתו לרפואה וקראו לה "חן", תמה רבינו הלא חן הוא שם של בן ולא של בת, ולכן יש לשנותו. השומעים תמהו היכן מצינו בן שנקרא בשם חן, ואמר רבינו שכ"ה בגמ' (ב"ב קס"ו ב') חנן מחנני, ולא בשתים, ופירש רשב"ם מהו ולא בשתים כגון, חן מחנני, והיינו שם שהיו כותבים בשטר, עיי"ש.

חזר ושאל האיש את רבינו איך אקרא לאשתי במקום חן, והשיבו רבינו: חנה. אמר האיש הלא לחמותי אמה של אשתי קוראים חנה. אמר רבינו: שיקרא לה "חנוכה". המה שמעו כן תמהו הלא חנוכה ג"כ לא מצינו מעולם שהוא שם, ומה טוב בו יותר מאשר בשם חן, כיון שדרך רבינו להקפיד שלא לקרוא בשמות שאין להם מקור, והראה להם רבינו בבית שמואל (אהע"ז סי' קכ"ט אות ח') שהביא בשמות נשים את השם "חנוכה".

•

ב'

רבינו התקשה במה שמצינו כמה תנאים ואמוראים שנקראו בשם מנחם, והלא בתנ"ך נזכר שם זה כשם של רשע, והוא מנחם בן גדי (מלכים ב' טו, יז), ואיך נקראו בשם רשע, והלא אחז"ל עה"פ שם רשעים ירקב דלא מסקינן בשמייהו [עי' יומא ל"ח ב'].

ותי' רבינו על פי מש"כ במדרש אבכיר ובספר הישר שאביו של נח קראו מנחם, לאמר זה ינחמנו וכו', ומתושלח הוא שציוה לו שלא יפרסם את שמו, כדי שלא יזיקוהו הרשעים בכשפיהם, לכן אמר לכולם שנקרא נח ולא גילה שמנחם שמו. וממילא א"ש שקראום מנחם על שם נח שנקרא מנחם והיה צדיק. [וראה עוד בענין זה באגרו"כ סי' י"ג].

•

ג'

סיפר הגר"מ דרוק שליט"א: פעם נכנסתי עם חותני הגאון רבי מיכל זילבר שליט"א אל הקודש פנימה למעונו של רבינו, תוך כדי הדברים ציטט חותני שליט"א באזני רבינו שכתב הנודע ביהודה (תנינא או"ח ק"ג) שבכל תקופת התנ"ך לא היו רגילין ליקרא בשני שמות, וגם בתקופת התנאים לא קראו לאדם בשני שמות, ומה שמצינו שם "אבא שאול ואבא יוסי" לא נקרא כן, אלא שכך היה שם התואר מלשון חשיבות. והעיר על כך מו"ח לפני רבינו, שכפי הזכור לו בדברי הימים ישנו שם של איש ממשמר הלויים בעל שני שמות, ואינו נזכר כרגע מיהו.

הגיב על כך רבינו: כנראה שאתה מתכוון לדברי הימים א' (כ"ה, ל"א) שם מופיע השם "רוממתי עזר" שהוא בעל שני שמות. ומ"מ יכול להיות, שלמרות שהן שתי מילים, זה נחשב לשם אחד, כמו שמצינו בשם 'בת שבע' שאומר הגר"א שבגט יש לכתוב אותו בשורה אחת מאחר והוא שם אחד, ומביא על כך ראייה מהגמ' (סנהדרין כ"ב ב') שדרשו שדוד המלך ע"ה בא שלש עשרה ביאות על בת שבע, ופי' רש"י שדרשו זאת מכך שבפסוק יש "ג תיבות, ואם נאמר ש'בת שבע' זה שתי שמות, ימצא בפסוק י"ד תיבות. ועל דרך זה יש לתרץ שגם רוממתי עזר אינו ב' שמות אלא שם א'. [וראה מש"כ בענין זה בדקדוקי מצוות עמ' כ"ח].

•

ד'

סיפר הגר"ע טבצניק שליט"א: לפני שנים רבות היה אדם א' שהכרתי שלאשתו קראו זיסל, ולא מצא פסוק המתחיל ומסיים באותיות שמה. אותו אדם הלך לרבינו ושאלו, מיד התחיל רבינו לחשב בראשית, שמות, וכן הלאה, ובמדבר יש פסוק ארוך מידי (במדבר י"ט, ב'), נביאים ראשונים ואחרונים וכתובים עד שהגיע לאיכה ואמר באיכה יש פסוק טוב, "זאת אשיב אל ליבי על כן אוחיל" (איכה ג', כ"א), וכל זה לקח לרבינו כשתי דקות.

•

ה'

סיפר הגר"א וייסבלום שליט"א: בבית הספר של חינוה"ע למד נער אשר סבל חדשים רבים מדלקת בגרון ולא הועילו כל התרופות, מנהל ביה"ס הציע לאבי הנער לבא עמו לרבינו ולקבל את ברכתו, כשהגיעו לרבינו שאל את הנער לשמו, ומשהשיב הזדעזע רבינו הלא זה שם של א' מנביאי הבעל, והורה להם להחליף מיד את השם, הם עשו כן ופסקה הדלקת. מוסיף הגר"א וייסבלום בדקתי בספר הקורקונדציה וגיליתי ששם זה נזכר רק פעם א' ויחידה בדברי הימים.

•

ו'

סיפר בן דודי הרה"ג ר"מ מינצר שליט"א: בשנת תשע"ז ביקש מישהו בנוכחותי מרבינו ברכה עבור יהודי ששמו אוהד, כשראה רבינו את השם "אוהד" ע"ג הכתב, נענה רבינו ואמר אין כזה שם! הרהבתי עוז ואמרתי לרבינו הלא יש כזה שם בפרשת ויגש אוהד בנו של שמעון, השיב לי רבינו בתורה מופיע השם אהד בלי וי", ואתה כתבת עם וי".

•

מעשרו של יעקב אבינו ע"ה

כתיב, וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך (בראשית כח, כב), נשאל רבינו מה באה לרבות תיבת "וכל". והשיב, שהכוונה שגם מבניו נתן יעקב אבינו מעשר, וחלק המעשר היה שבט לוי, וכמבואר במדרש רבה (בראשית ע, ז) הפריש שבטו של לוי אחד מעשרה, עיי"ש כל החשבון.

•

שלם בגופו או ברוחו

נשאל רבינו במי שבנו נסע למדינה רחוקה, ונדר האב שאם יחזור בשלום יתן סך גדול לצדקה. וחזר הבן שלם בגופו אבל שביר ברוחניותו, ושאלת האב האם נחשב דבר זה כמי שחזר בשלום וחייב ליתן הסך לצדקה, או שמא כיון שחזר שביר ברוחו, אין זה בכלל "חזר בשלום".

והשיב רבינו שיש לפשוט שאלה זו, ממה ששינוי (טבול יום ד, ז) במי שאמר הרי זה תרומה על מנת שתעלה שלום, שלום מן השבר והשפיכה אבל לא מן הטומאה, ר"ש אומר אף מן הטומאה. הרי שנחלקו תנאי בכי"ב אם שלום מן השבר והשפיכה ולא מן הטומאה, הוי בכלל שעלתה שלום או לא.

•

הזכרת שם אביו

נשאל רבינו האם אף שאסור לבן להזכיר את שם אביו, מ"מ יוכל להזכירו ע"י שיאמר שפלוני אמר בשם אביו, ומייחס את שם אביו לאמירת פלוני, או שמא גם בכה"ג הדבר אסור כיון שסו"ס מזכירו בפיו.

והשיב רבינו שיש להוכיח הדבר מן הירושלמי (מגילה ד', י') מילין דלא שמע מן אבוי, הוה אמר כן אמר רב בשם רבי אלעזר [שהיה שמו של אביו], הרי שניתן להזכיר בדרך זו את שם אביו.

יכיר בבת

נשאל רבינו האם דין יכיר נאמר רק כלפי בן, או שיש דין יכיר גם כלפי בתו, כגון לענין להיות נאמן שהיא גרושה וכיו"ב. וציין רבינו לדברי המשנ"ב (תקע"א, ה'), שכתב בתוה"ד: שהאב נאמן לבדו על שנות בנותיו, כדי שנדע אם נדרה נדר ואם יכול להפר נדריה, ואחר אינו נאמן אא"כ יש עליה שני עדים. הרי שיש לאב דין יכיר גם בבתו.

ואהבת לרעך באשתו

נשאל אם אדם מקיים באשתו "ואהבת לרעך כמוך", או שמא אין בזה קיום מצות ואהבת לרעך, כיון שזה כאהבת עצמו, שהרי אשתו כגופו.

והשיב שהדבר מבואר בגמ' (קדושין מ"א א') אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו, ורחמנא אמר "ואהבת לרעך כמוך". הרי מפורש שגם באשתו יש קיום מצות ואהבת לרעך כמוך.

מקור למקורות

סיפר הגר"ש גלאי שליט"א: סיפר לי אדם שלפני כ"ה שנים נתן לאברך א' לפענח דברים שכתב א' מגדולי ספרד זצ"ל, והאברך ציין שם גם מקורות נדירים, ושאלתיו איך הגיע אליהם, וענה לי שהדבר פשוט מאד, כל מקום שאיני מוצא את מקורו, אני שולח גלויה לרבינו ומקבל על כך תשובה תוך מס' ימים, ושלח כך לרבינו כארבעים גלויות, ורק בא' מהם קיבל את תשובה "איני יודע"!

סיפר הגר"ש מ' עמאר שליט"א: כשהייתי ראש כולל אמרתי שיעור והתחדש לי איזה דבר בעניני כותיים, הלכתי אל רבינו ביום שישי ונאמר לי שהוא אצל אביו ויבא עוד מעט לביתו, הלכתי וחיכיתי לו ליד בית אביו ברחוב רשב"ם 10, וכשירד התלויתי אליו לביתו והצעתי בפניו את החידוש שחידשתי.

מיד אמר לי רבינו תשעה מקורות בענין זה מדברי הראשונים והקדמונים, הגענו סמוך לביתו ופניתי ליפרד ממנו בברכת שבת שלום, אולם הוא אמר לי בא ונעלה יחד ונראה את הדברים בפנים, הוא פתח את הספרים והראה לי מקור אחר מקור, אולם כשהגיע למה שהזכיר לי מפרקי דרבי אליעזר לא מצא, הוא התרכז רגע וחשב, ושוב הפך לכריכת הספר ושם הראה לי את המקור ממה שכתוב בכתב ידו, מס' שורות שהצנזור השמיט כיון שעוסק בעיניני גרים, אולם הוא העתיקו ע"ג הכריכה ממקורות קדומים.

סיפר הגר"מ הכהן רובין שליט"א: סיפר לי א' מידידי שבשנת תשע"ט הוא היה צריך למסור שיעור על "אור כשדים", וחיפש בהרבה מקומות מתי היה המעשה עם אברהם אבינו באור כשדים ולא מצא. עד שהחליט לשאול את רבינו, והתקשר לא' הנכדים שהיה באותה עת אצל רבינו, ושאל זאת מרבינו, וענהו מיד "בליל פסח", ולשאלתו מנין המקור לזה, השיב רבינו: שכן אי' בפי' האברבנאל להגדה של פסח, בתוך ביאור הזמר ויהי בחצי הלילה.

חסורי מחסרה כפשוטו

סיפר הגר"י זילברמן שליט"א: א' אמר לי ששאל את רבינו, האם זה נכון מה שאומרים שיש בש"ס "חסורי מחסרה והכי קתני" מאתיים ושלשים פעם כמנין ירך, ונרמז הדבר בפסוק בשיר השירים חמו"ק ירכיך. ותיכף ומיד השיבו רבינו שאין בש"ס בבלי כזה מספר (יש רק 75 פעם), ניסה השואל לומר אולי בירושלמי, או לפחות בשניהם יחד יהיה כמספר ירך. השיבו רבינו בירושלמי לא נאמר כלל "חסורי מחסרה והכי קתני".

דובא – זאב ולא דוב

איתא בגמ' (תענית כה.) רבי חנינא בן דוסא הוה ליה הנך עיז, אמרו ליה קא מפסדן, אמר אי קא מפסדן ניכלינהו דובי, ואי לא כל חדא וחדא תיתי לאורתא דובא בקרנייהו, לאורתא אייתי כל חדא וחדא דובא בקרנייהו. ופרש"י: דובים. זאבים שבשדות. ונשאל רבינו מה ראה רש"י על ככה, לפרש דובים לזאבים, ולא פירש דובים כפשוטו. והשיב רבינו: שיותר מסתבר שהביאו העיזים זאבים בקרניהם מאשר דובים, ומצינו בלשון ארמית שדובא הכוונה לזאב, והראה מקור לזה ממה שתרגם יונתן ב"ע (בראשית מט, כז) עה"פ זאב יטרף כדיבא טרפיה. וכיו"ב בגמ' (חולין נ"ט א') סניא דיבי, היינו המקום ששנאו על הזאבים.

יצחק אלחנן, שמאלה

תיאור המעשה נורא כפי הנאמר מידי שנה בשנה

מפי מרן הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א ראש ישיבת "עטרת ישראל" בכינוסי תנועת "בני תורה".

"היה היה בישראל, אחד מגדולי הגדולים, ראש לכל בני הגולה, הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור.

ר' יצחק אלחנן, ישב והנהיג את כל כלל ישראל, בפסקיו ובמנהיגותו, מן העיר קובנא.

האדם הזה, היה גאון בדורו. מכל קצוות הארץ היו פונים אליו בשאלות. "אבל" – היו אומרים ברחוב – "כל גדלותו של ר' יצחק אלחנן הגדול הזה, לא באה לו בעקבות כשרונותיו. 'כשרונותיו' כך אמרו, 'לא מבורכים' במיוחד היו. ואולי פחות מזה".

כל גדלותו באה עליו בעקבות רצונו והתמדתו.

מורי ורבותי – אמר פעם המשגיח בישיבה האמצעית בסלבודקא, כשרצה לחזק את תלמידיו – הבה נתאר לעצמינו. בעיירה אחת שגי ישרי דרך, איש וזוגתו. "ל"ע, חשוכי בנים. "ריבוננו של עולם", הם מבקשים כמו חנה בשעתה, "תן לנו זרע אנשים!".

עומדת האישה בפניה אחת של הבית, עומד האיש בפניה השניה, ואומרים: "רבש"עו תן לנו ולד ואנחנו נקדיש אותו לשמים. כשמואל בשעתו נעלה אותו אליך, ריבוננו של עולם".

הולכים לגדול פלוני, לתלמיד חכם שיתפלל, הולכים לשיבות הפזורות מסביב ומבקשים מהם שיתפללו.

ובא לפקודת השנה. האמא היקרה הזאת נפקדה בזרע אנשים, ולזמן שהתחילו תשעה ירחי לידה שלה, החמירו עצמם בכל מיני קבלות מיוחדות. הירבו בתפילות, הירבו בצדקה, הירבו בחסד.

הגיע היום המיוחל, נמצאת האשה בחדר הפנימי, המיילדת נקראה, האיש עומד בחדר החיצון, אסף אל הבית מנין אנשים, וכבר כמה שעות עומדים ואומרים תהילים.

על מה אומרים תהילים? אומרים תהילים על הלידה המוצלחת, על כך שהולד יהיה לה' ולתורתו.

הגיע הרגע. הפעיה של התינוק נשמעת.

"מזל טוב, מזל טוב!". השמחה רבה. קובעים את יום הברית לכעבור שמונה ימים.

כל העיירה משתתפת בברית. נותנים לרב את הסנדקאות, נותנים לדיין את קריאת הברכות. האבא בעצמו עומד ואוחז את התינוק והדיין אומר את הברכות. "אלוקינו ואלוקי אבותינו, קיים את הילד הזה לאביו ולאימה ויקרא שמו בישראל: 'יצחק אלחנן'!".

יצחק אלחנן נולד, יצחק אלחנן קרוי שם. יצחק אלחנן יונק, יצחק אלחנן נגמל.

יצחק אלחנן מגיע לגיל שלוש. האבא עוטף את יצחק אלחנן הקטן בטלית שלו, מוליך אותו אל המלמד דרדקי, והאמא משתרכת אחריו ובידה שקית עם סוכריות.

"יצחק אלחנן", אומר המלמד, "עלה בבקשה על הכסא, ומן הכסא עלה על השולחן, ותגיד ביחד איתי את האותיות הקדושות של הרבוננו של עולם. תגיד ביחד איתי קמץ אל"ף אה'!".

קצת מתקשה הקטן, אבל בכל זאת יוצאות המילים מפיו, והאמא זורקת את הסוכריות ואומרת לו: "יצחק אלחנן שים לב! כשיודעים להגיד 'קמץ אל"ף אה' באים מלאכים וזורקים סוכריות מן השמיים".

אני מוכרח לומר לכם מורי ורבותי וידידי, אני לא יודע עד כמה המנהג הזה קיים, הוא בוודאי קיים במקומות מסויימים, אבל כמה חינוך יש בזה. ואני רוצה להוסיף, כמה אמת יש בזה! מפני שגם הסוכריות שנזרקות שם מידיה של האמא, אלו הם ידים של מלאכים! מלאכים זורקים את הסוכריות ואין שום נפקא מינא אם הידים הפרקטיות הם של האמא.

"קמץ אל"ף אה', קמץ ב"ת ב"ה" הרבי שם את הידים על ראשו של יצחק אלחנן, ואומר לו "יצחק אלחנן", תגדל ותהיה גדול בישראל. תאמר אמן!".

"אמן!", פועה הילד הקטן, והאבא והאמא תוך כדי בכי, צועקים ומחרים אחריו: "אמן!" עם כל הלב.

יצחק אלחנן בן 4, יצחק אלחנן בן חמש. יצחק אלחנן הולך לחיידר, יצחק אלחנן לומד. ההורים, לא מפסיקים, לא מונעים ולא חוסכים ממנו שם דבר. אבל, מבחינים פה ושם, שהראש איננו כל כך מבריק. ישנם איזה קשיים.

יצחק אלחנן עולה לכיתה גבוהה, יצחק אלחנן עולה לכיתה עוד יותר גבוהה. הקשיים מתגברים קצת, אבל, בכל זאת, עושים מה שאפשר.

יצחק אלחנן כבר בן 13. מלמדים אותו את דרשת הבר מצוה. לא כל כך קל, אבל גם הבר מצוה עוברת. מכניסים אותו לישיבה קטנה, בקושי בקושי הוא גומר את שלושת השנים של הישיבה קטנה.

יצחק אלחנן צריך להיכנס לישיבה גדולה. האבא והאמא, יודעים שצריך לתת לו עזרה מיוחדת. נותנים לו אברך, נותנים לו בחור מבוגר יותר, ויצחק אלחנן – בעצם – ילד טוב, אבל קשה לו.

כשאנחנו רואים מישהו שנתקל בקשיים, במה קשה לנו. אדם עוד לא חדר אל קשייו של חברו בכלל, ולקשיים בלימודים וברוחניות בפרט. בני האדם, לא יודעים כמה מאושרים הם צריכים להיות כאשר לפחות נדמה להם שאין להם קשיים, ובעיקר, מאושרים הם צריכים להיות כאשר הם מחוננים ע"י כשרונות. אבל מה נעשה שבני אדם מבזבזים את כל הטוב והיקר שיש במוחם ובליבם...

נחזור אל יצחק אלחנן.

קשה לו. מנסים לעזור לו. הוא נעזר, הוא משתדל, אבל זה לא כל כך הולך.

הוא בן 18, הוא בן 19.

הוא כבר בן 20, רואים ההורים שזה לא הולך לו. מתקבצים במה יועצים שרוצים את טובתם של ההורים, כנראה. 'כנראה' אבל גם כביכול, ה'כביכול' הוא רק כביכול כי הם באמת כן רוצים את טובתם של ההורים, אבל הוא בכל זאת כביכול כי הם לא יודעים איך לרצות את טובתם של ההורים...

הם אומרים להם, להורים, הבן שלכם כל כך מוכשר. לא מוכשר ללמוד תורה, יעשה דברים אחרים, עבודת כפיים. הרי הוא לא יפסיק להיות ירא שמים, הוא לא יפסיק להיות תומך תורה, הרי החינוך שלכם קבוע בקרבו. ממה אתם חוששים?

אבל ההורים חוששים וחוששים עד שסוף כל סוף הסכימו בעצתם של ידידים.

יצחק אלחנן יוצא לשער החיים, אבל גם עכשיו לא היה דבר טוב שלא היתה ידו של יצחק אלחנן בו. אם היה איזה גמילות חסדים בעיירה, יצחק אלחנן. אם היה איזה 'חברה' בעיירה – 'חברה ש"ס' 'חברא קדישא' 'חברה משניות' 'חברה חיי-אדם' 'חברה עין-יעקב' 'חברה תהילים' – הכל היה בהנהגתו של יצחק אלחנן. לא היה נצרך שלא היה נפקד על ידי יצחק אלחנן.

יצחק אלחנן 'בא לפרק האיש מקדש'. הוא נשא לאשה את זוגתו הצדקת ויחד המשיכו בעבודת הקודש. המשיכו בגמילות חסדים, המשיכו בצדקה, המשיכו בתמיכת התורה, המשיכו בכל דבר טוב.

ליצחק אלחנן נולדו בנים ובנות, כולם יראי שמים, כולם הולכים בדרך ה' כולם בני תורה, מהם תלמידי חכמים גדולים.

לבנים נולדו נכדים, גם נינים. יצחק אלחנן בן 60, יצחק אלחנן בן 70, יצחק אלחנן בן 80.

הגיע עת כל האדם, יצחק אלחנן מונח על מיטתו, מסביבו כל בגי משפחתו ומסביב כל בני העיירה. הרב, הדיינים, השוחט, המגיה כולם.

כולם עומדים סביב מיטתו של יצחק אלחנן והגיע הרגע: "שמע ישראל, ה' אלוהינו, ה' אחד!" ויצאה נשמתו ב'אחד' לילה גדולה עלי ארץ. יצחק אלחנן נשמתו עולה למרום, הוא מגיע לשמים. גדודים של מלאכים מקדמים את פניו, 'ויבא איש צדיק'. מימין מלאכים, משמאל מלאכים, ובתווך צועד לו בצעדים מאושרים יצחק אלחנן. הוא הרי ידע מה עבר עליו, הוא מוכן לגשת לשולחנו של מקום, הוא מוכן לגשת למשפט. הוא אמנם יודע, יצחק אלחנן, שהמשפט בשמים קשה מאוד, 'מי יעמוד לפניך בדין' אבל בכל זאת הוא הרי יודע שהוא נושא איתו את המטען היקר. אוצרות אוצרות של מעשים טובים, אוצרות של מצוות, של גמילות חסד, של כל יקר וגדולה.

הוא צועד בצעדיו המאושרים, גוו זקוף, עיניו למטה, כמו שהוא צעד למטה עלי אדמות כאיגרת הרמב"ן 'עיניך יביטו למטה ולבך למעלה' והוא הולך לעבר שולחנו של מקום. בית דין של מעלה. והנה הוא רואה בצד שמאל דלת צרה. "מה זה שם?", שואל יצחק אלחנן. הוא פותח את הדלת חרץ צר, האש מתלקחת. "אוי גהינום!", הוא בורח. מה ליצחק אלחנן עם גהינום? יצחק אלחנן ממשיך לצעוד, חיוך על שפתותיו, הוא רואה גם בצד ימין דלת. הוא ניגש אל הדלת, קשה לו

קצת לפתוח, הוא כביכול מכניס רגל, מכניס אחרי הרגל גם את הראש, ומה רואות עיניו?
צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם, ונהנים מזיו השכינה. "הו", חושב יצחק אלחנן, "זהו המקום!". הוא פורץ
פנימה, אבל הוא מרגיש שמחזיקים אותו בעורפו וסוחבים אותו החוצה. הוא נעמד בחוץ, החיוך עדיין על שפתותיו,
אבל פתאום הוא שומע כרוז, והכרוז מכריז:

"יצחק אלחנן, שמאלה!"

— "...אני שמאלה?!, למקום של האש מתלקחת?, איך זה יתכן! טעויות בשמים?!..."

אבל הכרוז ממשיך:

"יצחק אלחנן, שמאלה!"

— "...עוד פעם, שמאלה ולא ימינה? המקום שלי לא בגן עדן?", שפתותיו כבר לא מחייכות, והוא שואל "הגידו
נא לי דיינים מומחים, למה שמאלה?!"

— "גש הלום!", אומרים לו. הוא ניגש. "ידענו יצחק אלחנן. ידענו את כל מעשיך הטובים, ידענו את חסדיך,
ידענו את צידקתך, ידענו צדקותיך, ידענו הכל, אבל יצחק אלחנן, שמאלה!".

— והכרוז ממשיך, "רוצה אתה לדעת מדוע שמאלה, מדוע לא ימינה? יצחק אלחנן, רצחת!".

— "אני רצחתי? את מי לא החייתי, מה לא עשיתי כדי להחיות בן אדם!"

אנא! במתותא מכס, את מי רצחתי?"

— "יצחק אלחנן, יודע אתה את מי רצחת? רצחת את הגאון הגדול, רבם של כל בני הגולה, הגאון ר' יצחק
אלחנן ספקטור!".

— "כלומר? אני רצחתי, בקירבי, את מה שאני הייתי מסוגל להיות? וכי גם בשמים שוכחים אתם לא רואים
כאן". "בפנס קסם כל ימי החיים שלו עוברים, מאותה לידה. כל הקשיים, כל העצות, כל הידידים, "כולם אמרו שאני לא
מסוגל, ואתם כאן בשמים אומרים שאני רצחתי את יצחק אלחנן ספקטור?!".

ומן השמים עונים לו: "יצחק אלחנן אתה צדיק, אתה בעל חסד, שכרך הרבה מאוד... אבל יצחק אלחנן, שמאלה!".

שמאלה, מפני שרצחת. רצחת את הפונטציאל שלך, רצחת את ה'בכוח' שלך,

רצחת את מה שהיית מסוגל להיות! ...נכון, היה קשה לך. אבל עוד קצת, יצחק אלחנן, עוד התגברות. אילו היית
ממשיך, אילו היית מתגבר, אכן היית הופך ליצחק אלחנן, הגאון הגדול בתורה. ומאחר שלא עמדת במשימתך ולא ענית
על הציפיות – ויותר מכך, נקודת השבירה היתה ברגע שהפסקת לשאוף – יצחק אלחנן, רצחת! אין שום ברירה".

בגב כפוף, בעינים זולגות דמעות אבל מתוך הבנה וקבלת הדין, הוא חוזר והולך, אבל הפעם, שמאלה.

בצד ימין יושבים צדיקים ונהנים מזיו השכינה. מי יושב שם? מבין יצחק אלחנן, אלה ששאפו, אלא שהמשיכו לשאוף,
אלה שלא נשברו.

שם! על יד רבי עקיבא איגר, על יד ה'חזון איש' ע"י ר' חיים עוזר.

על יד אב"י ורבא, על יד משה רבינו, צדיקים יושבים, ועטרותיהם בראשיהם, ונהנים מזיו השכינה. אבל הוא יצחק
אלחנן, יצחק אלחנן של המשל, הוא יושב שם בגיהנום. הוא יקבל את שכרו, אבל בכל זאת גיהנום. הוא עשה חסד, אבל
בכל זאת רצח!

"נו, תגידו אתם?", שאל המשגיח של הישיבה האמצעית בסלבודקא את תלמידיו, "לא צדקו בשמים שאמרו לו
ליצחק אלחנן 'רצחת'?! הנה תראו מה יצא מיצחק אלחנן! והרי יצחק אלחנן הוא לא בעל כשרון, לא היו לו את הכוחות
המיוחדים, את האיכויות המיוחדות, ובכל זאת תיראו מה יצא ממנו!".

והנה אני פונה אליכם, ידידי היקרים, כמה אלפים ורבבות מסתובבים היום ברחובות, ואפשר ממש לקרוא על מצחם
את ראשי התיבות 'פ"נ' פה נטמן!

'פה נטמן הגאון הגדול ר' יעקב' 'פה נטמן הצדיק ר' אורי' 'פה נטמן הגאון הגדול ר' יורם'

מה אתם מסתובבים עם פ"נ על המצח?! כל אחד הוא מצבה חיה למה שיכול היה להיות ואיננו,

כל הבעיות של כלל ישראל מתחילות מהבעיה שלנו של כל יחיד ויחיד. אם אנחנו לא משתדלים למלא את יעודינו יש
את הצרות של ה'כלל' ישראל. כל אחד יטפל בעצמו גם מתוך מחשבה על כלל ישראל, כי עד כמה שזה נוגע לאחריות,
היא מתחילה ממך, ממני ומכל אחד מאיתנו.

ביד רמ"ה

שיחות ודברי חיזוק מפי מרן הגאון הגדול רבי משה הלל הירש שליט"א

גליון מס' 1

חשיבות הישיבה בחיי האדם

בעוד פחות מחודש אתם עומדים לעשות צעד חשוב מאד בחיים שלכם, אתם נכנסים לישיבה גדולה. יש כמה נקודות כלליות שברצוני להעיר, הנוגעים לענין זה של ישיבה גדולה.

הנקודה הראשונה שצריכים לדעת, היא החשיבות הגדולה של הישיבה גדולה בחיי האדם. ייתכן שלכמה וכמה מכם התקופה הכי חשובה בחיים היא התקופה של הישיבה גדולה. אצל רוב האנשים, הדרגה שהבחור מגיע בישיבה גדולה לתורה ויראת שמים ומידות היא הבסיס שממנו הוא ממשיך לכל החיים.

נתאר לעצמינו בנין עם הרבה קומות ובכל קומה אפשר להתקדם הרבה, אבל יש בבנין כמה קומות. כך גם בחיים. אדם יכול להיות בקומה התחתונה, וכל החיים הוא מתקדם ומתקדם, אבל בקומה התחתונה. אבל אפשר לעלות למעלה למעלה, גבוה יותר ויותר. תמיד אפשר להתקדם עוד ועוד, אבל באיזה קומה נמצאים זה תלוי עכשיו, מפני שאחרי הישיבה גדולה, אחרי החתונה, רוב האנשים אינם משנים את הקומה אלא מתקדמים באותה הקומה, לפי המדרגה של הלימוד שקיבל. מעט מאד יכולים לשנות אחר כך את הקומה. ולכן, עבורכם הנכנסים כעת לישיבה גדולה, זה הזמן כשאתם עוד צעירים לעלות קומה אחרי קומה, בתורה, ביראת שמים ובמידות.

צריכים לדעת שדבר זה חשוב ביותר, וממילא אם יודעים את החשיבות הגדולה, מוכנים לעשות את המאמץ הגדול, כדי להשיג כל מה שאפשר להשיג. ח"ו לא לפספס את הזמן של ישיבה גדולה ולנצל כל רגע ורגע כדי להשיג את המדרגה שצריכים להשיג.

הניסיונות

הנקודה השניה. לכל אחד ואחד יש ניסיונות. לכל בחור ובחור יש בד"כ ניסיונות בחיים הרוחניים, ביראת שמים בתורה ובמידות והוא משתדל לעבוד על זה, לנצל את היצר ולעמוד בנסיון, לפעמים יותר ולפעמים פחות, אבל לכל הפחות יודעים פחות או יותר מה הנסיון, ומנסים לעבוד על זה.

אבל לפעמים יש נסיון חדש. כשאדם נמצא במצב חדש, יש ניסיונות חדשים והוא לא מכיר בכלל שהוא בנסיון, וממילא הוא עושה דברים מפני שהוא לא מכיר שיש נסיון בזה, שיש כאן איזו בעיה - והוא נופל.

בישיבה גדולה יש נסיון חדש. יש גמרא מאד מעניינת, היה ויכוח בין רבי ואנטונינוס. אנטונינוס שאל את רבי ממתי נברא היצר הרע אצל האדם, משעת יצירתו כשהוא עדיין עובר במעי אמו או בשעת יציאתו. ענה לו רבי הקדוש, בשעת ברייתו - כשהוא עובר. אמר לו אנטונינוס, אם הדבר כן הרי שהיה העובר מבעט באמו ויוצא מן הרחם, ורבי הסכים והביא גם ראיה על זה מפסוק, עד שאמר דבר זה למדתי מאנטונינוס.

רבי אברהם גרודזינסקי זצ"ל, המשגיח בסלבודקה, שאל, איזה יצר הרע יש לעובר שרוצה לצאת מרחם אמו, הרי יש לו הכל שם, אוכל ושתייה ומקום להיות, הרי הוא לא יודע בכלל מה שבחוץ, א"כ למה הוא רוצה לצאת. והשיב, שהיצר הרע הכי גדול שיש באדם הוא היצר הרע של חירות, להיות עצמאי. חירות לעשות מה שהוא רוצה, זה יצר הרע. ויצר הרע זה יש גם לעובר. זהו מה שאמר אנטונינוס לרבי, שאם היה לעובר יצר הרע, הרי היה היצר הרע של חירות מחייב אותו לצאת.

עד שבחור מגיע לישיבה גדולה, במידה מסוימת אין לו חירות, הוא תחת ההשפעה והמרות של ההורים, תחת המרות של הרבנים של הישיבה קטנה בצורה חזקה מאד, אין לו הרבה חירות. בד"כ אין לו פנימיה והוא ישן בבית ואוכל בבית הרבה פעמים וממילא אין לו אפשרות לחירות.

כשהוא בא לישיבה גדולה, זה כבר משהו חדש. יש לו אפשרות לחירות, יש לו אפשרות לעצמאות. אפשרות כזו שלא היתה לו בחיים, והוא לא יודע שזה יצר הרע. יש הרבה בחורים שאומרים, אני לא יכול לקבל מרות. או שבחור אומר, אני מבין יותר טוב מה טוב בשבילי, למה שאני אקבל את הדעה של הראש ישיבה או המשגיח, אני מכיר מה שטוב בשבילי.

אבל צריך לדעת שכל הרצון הזה להיות עצמאי, לא לקבל מרות, הבחור חושב שזה מבוסס על מחשבות טובות. אין זה אלא יצר הרע בעלמא, יצר הרע שרוצה להיות חפשי, לעשות מה שאני רוצה ולא לקבל מרות.

ובחור צריך לחשוב ולהבין שזה המצב. זה יצר הרע. לא כל הבחורים, אבל יש מיעוט דמינכרא של בחורים שלא יכולים לקבל מרות, קשה להם. אבל הם צריכים לדעת שזה יצר הרע, יצר הרע גדול מאד.

עוד דבר שצריכים לדעת ביחס לנקודה הזאת. ייתכן כמה פעמים בחיי הישיבה שאם הוא מסתכל על הטוב לו, יכול להיות שיותר טוב בשבילו להתנהג כך וכך. אבל אם כל אחד ואחד היה מתנהג כמו שטוב לו, הרי שלא היה ישיבה בכלל. צריכים להיות חוקים בישיבה ואם לא, הרי שאין ישיבה בכלל ולאף אחד אין שום דבר. ישיבה זו שותפות ובשותפות כל אחד צריך לתת, לא רק לקחת אלא גם לתת. בחור צריך לדעת שכשנכנס לישיבה זה לא רק לקחת, לקחת אבל גם לתת. לצורך הכלל לפעמים צריכים לתת. וסוף כל סוף, גם בשביל עצמו זה יחזור לטובתו.

זאת הנקודה השניה, לדעת שיש נסיון חדש של אפשרות של חירות. ההרגשה שכל אחד רוצה להרגיש שאני יכול לעשות מה שאני רוצה, מה שאני חושב שהקב"ה רוצה מאיתי, לא מה שמישהו אחר חושב, אלא מה שאני חושב. אבל הוא צריך להבין שזה יצר הרע, וצריך להיכנע לדעת ראשי הישיבה וזה יביא את ההצלחה של הבחור.

פנים חדשות באו לכאן

הנקודה השלישית. יש בחורים שבישיבה קטנה היתה להם איזו חולשות, איזה דרכים לא כ"כ חיוביים שהתנהגו, עד שנקבע אצלם אני בחור כך וכך. אני בחור עם חולשה כך וכך. אני בחור עם הרגל כך וכך. זה אני.

זאת טעות. כשבחור בא לישיבה גדולה, המחשבה הראשונה צריכה להיות, אני בן אדם אחר, אני לא אותו בן אדם כמו מקודם, אני עכשיו בן תורה של ישיבה גדולה. בחור של ישיבה גדולה זו בריאה חדשה, זה פנים חדשות באו לכאן. בדומה למה שאומר רבינו יונה ביסוד התשובה, אדם שפשע וחטא וכו' ובא לחסות תחת כנפי השכינה ולהיכנס בדרכי התשובה, אשכילך ואורך בדרך זו תלך. ביום ההוא ישליך מעליו כל פשעיו אשר עשה, ויעשה עצמו כאילו אותו היום נולד ואין בידו לא זכות ולא חובה, וזה היום תחילת מעשיו, ואז ישוב דרכיו ויפלו אורחותיו שלא יטו מעגלותיו מדרך הטוב, וזה הדרך לשוב בתשובה שלימה וכו'.

זו הדרך עבור כל אחד שנכנס לישיבה גדולה. יש בחורים שבישיבה קטנה לא התנהגו כ"כ כמו שצריך, אבל אסור לחשוב, זה אני. גמרנו עם העבר, אתה בחור חדש, בחור שמבין יותר טוב מקודם. עצם הדבר שאתה נכנס לישיבה גדולה ואתה מסתכל על עצמך שהנך בחור בישיבה גדולה זה משהו אחר, זה עצמו יכול לתת לבחור את הכח להתחיל מחדש, זו התחלה חדשה. צריך להכניס לראש את הרעיון שזו התחלה חדשה, ולשכוח מהעבר, אתה בחור עם "פנים חדשות באו לכאן", זה משהו אחר, חיובים אחרים, חשיבות אחר, ואתה מתנהג בצורה אחרת וממילא גם החולשות וההרגלים הלא טובים גם כאילו לא היו, ומתחילים מחדש. זאת הנקודה השלישית, להתחיל מחדש. אין כאן עבר.

השאיפות

הנקודה הרביעית היא, לא רק לזרוק את הדברים השליליים, אלא אתם נכנסים לישיבה גדולה וצריכים קצת להיכנס עם שאיפות גדולות מאד. בחור שנכנס לישיבה גדולה צריך לומר לעצמו שעכשיו הוא מתחיל את דרך החיים לדעת כל התורה כולה, כמה שאפשר בעיון ומה שאפשר שישלים אפילו שלא בעיון, אבל לדעת את כל התורה כולה, להחליט להיות שקוע כולו בלימוד. החלטה להיות ירא שמים מושלם. החלטה ביחס למידות טובות - להיות עניו ולוותר, שענוה היא היסוד לכל המידות טובות. החלטות על גדלות, לא להסתפק במועט ולא לפחד לקבל מדרגות גדולות, אלא לקבל עול תורה במדרגה גדולה, בין ביחס לידיעת התורה ובין ביחס לשקיעות בתורה, כמובן כל אחד לפי כוחותיו ותכונותיו. אבל שכל אחד יקבל עליו לפי כוחותיו ולפי תכונותיו עול תורה.

ויש בחורים, ואפילו כאלו שאינם עוד בחורים, שמפחדים לקבל על עצמם עול תורה - היינו עול תורה אמיתי, ללמוד כל הזמן, גדלות של עול תורה, גדלות של יראת שמים, הם מפחדים, איך אני יכול לקבל עול תורה. ישנם שתי סיבות למה נרתעים מזה. נקריא לכם את דברי החפץ חיים, ואת מה שמורי ראש הישיבה ר' אהרן אמר על זה.

החפץ חיים אומר מעט בדומה למה שהזכרנו מקודם בשם הרבינו יונה. הוא אומר שלפעמים האדם חושב לעשות איזה דבר גדול ולמשל כשהוא נכנס לישיבה גדולה הוא אומר אני אהיה עכשיו מתמיד עצום, ירא שמים, שקוע בלימוד כל הזמן. אמנם היצר הרע, כשמתבונן בבחור הזה שרוצה להתחזק לכבוד ה' יתברך, הוא מפיל עצבות בלב הבחור, והבחור חושב שדבר זה בעצם לא שייך אליו, זה שייך לגדולים, לבחורים מסוימים, אבל לא אליו, 'זה לא בשבילי', לא לקטנים כמותי'. ואז היצר הרע מעלה בזכרוננו את כל הפעולות המגונות שעשה מימי קדם, אע"פ שכבר הפסיק את זה. ואינו מזכיר לו כל זה, אלא כדי להוריד את מצב רוחו לומר שזה לא בשבילי, מי אני, האם אני יכול להיות האדם גדול הזה. אומר הח"ח שזה מעשה היצר. יש לאדם לדעת שהוא יכול להיות אדם גדול, הוא צריך לחשוב לעצמו "אני יכול להיות גדול", אין דבר שאני לא יכול.

מו"ר ר' אהרן זכרנו לברכה, דיבר מבחינה אחרת. מטבע האדם שהאדם ירא להכביד על עצמו בקבלת עול תורה, הוא מפחד, זה מדאי קשה לי, איך אני יכול להכביד על עצמי בקבלת עול תורה ויראת שמים. אמר ר' אהרן שאין זה אלא טעות בהשקפה, משום שאם יקבל עליו את העול, הרי שייכנס לאושר גדול ותענוג אמיתי, וכמו שאמרו אם אתה עושה כן אשריך בעוה"ז וטוב לך בעוה"ב, אך צריך להסכים החלטה גמורה לעשות את זה. ואם הוא חושב בקבלת עול תורה שיהיה עי"ז בצער, אדרבה כאשר יקבל על עצמו, ירגיש בפועל כי תורת ה' תמימה.

אלא שברצוני להוסיף על דבריו מעט. יש להדגיש שלא כל פעם מרגישים מיד את מתיקות התורה. אם בחור חושב שמיד יגיע אליו הגישמאק ומתיקות התורה וירגיש שזה הולך לי, ידע שהרבה פעמים זה לא כך, אין מיד מתיקות התורה.

אבל דבר אחר יש. אם בחור מחדיר לעצמו את חשיבות התורה, שאין דבר המביא את האדם יותר קרוב להקב"ה כמו התורה, כמו שמסביר הרמח"ל בדרך ה', והתורה היא הדבר הכי חשוב שיכול להביא את האדם למדרגות גבוהות, אם הוא מחדיר את זה, הרי שעצם הדבר שהוא מצליח בזה יתן לו סיפוק. אולי לא יהיה לו הנאה מעצם חכמת התורה, אבל יהיה לו סיפוק, שב"ה עשה את הדבר החשוב הזה. ובמשך הזמן יהיה לו ג"כ התענוג שר' אהרן דיבר עליו, אבל לא צריכים לחכות עד שירגיש את התענוג ואז יתחיל ללמוד, אלא הדרך היא להיפך, תחילה לומדים אפילו שזה קשה, בלי תענוג, אבל עם ידיעה שאין שום דבר חשוב כמו התורה. וכשתתחילים ללמוד בצורה זאת, אז יגיע לתענוג האמיתי.

יש הרבה בחורים שמחכים לגישמאק בלימוד ואז מתחילים ללמוד. זו טעות גדולה מאד. צריכים להתחיל בלי הגישמאק בעצם הלימוד, רק עם הידיעה בחשיבות התורה, עם סיפוק שעשיתי דבר כל כך חשוב. זאת היא הנקודה הרביעית, לחשוב בגדלות, אני יהיה גדול, גדול בתורה, לידע את כל התורה כולה לפי כוחותי.

להסתכל על כוחותיו שלו

והנקודה החמישית היא המשך של הנקודה הרביעית. יש לדעת כי נמצאת כאן סכנה גדולה. בשעה שהאדם מחליט שגם הוא רוצה להיות אדם גדול וללמוד את כל התורה כולה ויש לו חבר בעל כשרון גדול מאד, היכול ללמוד כמה דפים או כמה ראשונים וכמה אחרונים בזמן קצר, ויודע את כל הסוגיא עם כל הרעיד בזמן קצר, הרי שהבחור השני שאינו בעל כשרון כל כך גדול מקבל חלישות הדעת, איך זה שאני לא כך. או במקרה שלחבר יש יותר כח ומספיק לו פחות שינה מבחור רגיל והמשגיח מסכים שבשבילו זה בסדר והוא יכול ללמוד מספר שעות אלו, אבל הבחור שלנו צריך עוד שעותיים שינה, והוא תמה איך אוכל לגדול בתורה.

אבל האמת, שהקב"ה רוצה מכל אחד ואחד לפי מה שהוא, זה רצון הקב"ה. גרוע ביותר להסתכל על מישהו אחר ולחקות אותו, מכיון שהוא ער בשעות האלו גם אני ער. אתה תיפול! אתה צריך לעשות מה שאתה יכול לעשות, לפי הכוחות הפיזיים שלך, ולפי כוחות השכל שלך, ולא לנסות להשתוות לאחרים.

מסופר בגמרא על אמורא אחד שעלה לשמים וראה שם איך שהגדולים למטה והקטנים למעלה. ביאר ר' משה פיינשטיין לפי שבעולם האמת יודעים כמה השתמש האדם בכוחות שלו. אם הקטן השתמש בכל הכוחות, הרי שהוא למעלה, ולעומת זאת אם הגדול השתמש רק ברוב הכוחות שלו, אמנם בעולם הזה הוא למעלה, אבל בשמים הוא למטה. משום שכל אחד נמדד לפי מה שהוא.

ויש עוד דבר באותו הענין. בדרך הלימוד, מצוי שיש בחור בעל כשרון לקחת איזה סברא ולנתח אותה ומכאן, בעומק לפניו מעומק. ויש לו חבר טוב שרואה את זה ואומר לעצמו שגם הוא צריך לעשות ככה, בגלל שלבחור הבעל כשרון כולם באים לשמוע הסברא שלו והחקירה שלו. כל זאת בשעה שהבחור הזה אינו מסוגל להבין יותר מחקירה אחת, ואח"כ הוא כבר מעורפל.

צריכים לדעת שבלי בהירות בלימוד אין זה שווה כלום. תשעים וחמש אחוז בהירות זה שווה אפס. צריכים ללמוד ולהבין פשוט במאה אחוז בהירות. בחור צריך ללמוד לא לחקות אחרים גם בדרך הלימוד.

ר' ברוך בער אמר פעם שהוא אומר חקירה בשני צדדים, אז זה הולך. אבל על אחד מהחיתנים שלו אמר שעל כל צד הוא אומר עוד חקירה, הרי זה ארבע רגלים, אז זה זוחל...

עכ"פ יש בחורים שיכולים לעשות ארבע צדדים בחקירה, וזה באמת טוב, אבל הבחור השני יכול למצוא רק שני צדדים. הרי שעליו לעשות רק את השניים, אבל אם ינסה את הארבע הרי הוא לא יצליח בכלל. וראיתי כמה וכמה פעמים על בחורים שלא היו מוכנים להודות בחולשה שלהם בלימוד, והיו מנסים לחקות בחור אחר ולמעשה עברו ככה את כל הישיבה גדולה בלי לעלות כהוא זה, בגלל שאף פעם לא היה ברור להם מה שלומדים, מפני שלמעשה הם אינם לומדים לפי כוחותיהם. אבל בחור אחר שמודע ליכולת שלו ולומד כפי כוחותיו ולפי מה שהוא, הוא זוכה לעלות מעלה מעלה.

זו היא הנקודה החמישית, להיות גדול אבל לפי הכוחות של כל אחד, ולא לחקות אף אחד אלא להתנהג לפי מה שהוא, בין בכמות הלימוד בין באיכות הלימוד, וכמו כן בצורת הלימוד לעשות כך.

אני חוזר על מה שאמרתי בהתחלה. הישיבה גדולה היא הזמן לקבוע את הקומה של כל אחד ואחד, וזה הזמן לעלות ולעלות, כי זה החיוב על כל בן אדם. כל אחד צריך לדעת שיש חיוב על כל בן אדם, לא רק בשיבה קטנה ובישיבה גדולה, אלא בכל החיים, לנסות לעלות ולעלות, אבל המקום שהכי קל לעשות את זה בתורה ויראת שמים ובמידות טובות, הוא בזמן שאתם צעירים ויכולים לעלות ולעלות. זה הזמן לעשות את זה.

הקב"ה יזכה את כולכם שיהיה לכם סייעתא דשמיא באמת לעלות בתורה ויראת שמים ובמידות טובות, וכל אחד ואחד מכם יהיה גדול בישראל לדעת כל התורה כולה. [מתוך תמלול השיחה - לא מוגה].

(נמסר בכנס סדר הכנה - אב תשע"א כולל ברסלב בני ברק)

מערכת 'קובץ גליונות' שמחה להגיש בפניכם

שו"ת בעניני חינוך והדרכה לימי בין הזמנים

שנמסר ע"י מרן הגאון הגדול ד' יהושע אייכנשטיין שליט"א

ראשי ישיבת יד אהרן

בכנס של ארגון 'תבונות' בי-ם בשכונות נוזה יעקב וקרית יובל,

תודתנו נתונה על מסירת הדברים לזיכוי הרבים

יסודות החינוך

אנו עומדים כעת בפתחו של בין הזמנים, אשר ידוע בזמן קשה ומאתגר במיוחד בכל הנוגע לחינוך הילדים כאשר ברבים מן המקרים ההורים עומדים נבוכים אל מול שלל האתגרים שהתקופה הזאת מעמידה בפניהם. התאספנו כאן על מנת לקבל כלים והדרכה בדעת תורה, כיצד לנהוג עם הילדים ולהצליח לעבוד את התקופה הזו בשלום וללא נזקים. בראשית הדברים נבקש לשמוע מראש הישיבה שליט"א כמה מילים על יסודות החינוך, ומהות תפקידנו המיוחד כהורים בחינוך הילדים.

אכן רבים הם הנבוכים בהבנת מהות החינוך, וחשוב מאוד להבין את הדברים מאחר והבנה לא נכונה בשורש החינוך גורמת לבעיות רבות. ננסה לגעת כאן בקצרה בעצם מובן המילה 'חינוך': הורגלנו לחשוב שענין החינוך הוא להרגיל את הילד הקטן בקיום המצוות, במטרה שכאשר יתבגר, ימשיך לקיים את המצוות מתוך ההרגל שהורגל בו; ואילו כעת, קודם החינוך, עיקר החיסרון הוא שהילד עדיין אינו 'רגיל' לכך ולא יוכל לפתע להתחיל לקיים את המצוות בהגיעו לגיל החיוב. אבל האמת היא כי יסוד החינוך הינו דבר יותר עמוק ושורשי, כפי שיבואר.

מקום נוסף שאנו מוצאים בו את הלשון 'חינוך' בפסוק הוא 'חנוכת המזבח'. ואולם חנוכת המזבח ודאי אין

פירושו הרגל, שהרי אין צורך 'להרגיל' את המזבח; אלא מה שחונך את המזבח הוא שמן המשחה, או שעבודתו מחנכתו (עי' גמ' יומא יב, ב) וחונכים אותו פעם אחת לתמיד. אלא יסוד חינוך המזבח הוא הוצאת הקדושה הטמונה בו מכבר, מן הכוח אל הפועל - להביאו לידי ביטוי. והיינו שמתחילה באו וקידשו את המזבח ונתנו בו בתוכו את כוח הקדושה, אלא שעדיין חסר כאן ה'חינוך' שהוא הוצאת הקדושה מן הכוח אל הפועל והעמדת מציאותו; והדרך להוציא ולגלות את הקדושה הטמונה בו הוא על ידי שמן המשחה או העבודה בו, שזוהי פעולה ומעשה המעמיד במזבח את מציאות הקדושה, ומביא את הקדושה שבו לידי מעשה.

ונראה לומר שזהו אף ענין חינוך הקטן למצוות. כאשר הילד נולד, טמון בו כוח הקדושה, אלא שבשלב זה הקדושה נמצאת עדיין 'בכוח', וצריכים להוציא אותה אל הפועל. לכך מחנכים אותו בקיום המצוות, שזהו המעשה הגורם לבניית והעמדת מציאות של קדושה באדם. וכדרך שה'עבודה' במזבח מביאה את קדושתו לידי מעשה, כך גם ה'חנוך' לעזר על פי דרכו, יסודו הוא להעמיד בילד מציאות של קדושה, על ידי קיום המצוות.

נוסיף עוד להעמיק בדברים ונראה היכן זה נוגע לנו מבחינה מעשית: ידוע מה שכתב המסילת ישרים (פ"ז) בענין הזריזות, שהפעולה החיצונית מעוררת את פנימיות האדם, ולכן מי שעושה פעולות חיצוניות, זה מעורר אצלו את החיבור הפנימי לאותו הדבר. בעקבות כך ומתוך תפיסה זו, חושבים הורים רבים שאם הילד לא רוצה לעשות דבר מסוים, מה שנכון לעשות במצב כזה הוא לדחוף אותו לקיים את הדבר, אף כפעולה חיצונית ויבשה ובצורה כפייתית בתקוה שעצם המעשה יעורר אצלו את החיבור הפנימי, עד שיתרגל ויהיה מחונך לכך, מתוך מחשבה שעל ידי ריבוי והרגל המעשים הוא מפנים את הדברים ומתחנך.

אולם אם מדייקים בדבריו של המסילת ישרים, רואים שלא זו כוונתו. הרמח"ל בדבריו מבאר, שהזריזות בעבודת ה' נובעת מתוך אהבה וחיבור פנימי, וכאשר קיים כבר חיבור ורצון שכזה, אף אם בשעה זו החיבור עדיין אינו גדול והאהבה איננה לוחטת כראוי, מכל מקום הפעולה החיצונית מגבירה ומעצימה את אותו החיבור, כנגד הגוף החומרי המתנגד לכך, כאשר האדם פועל במעשים חיצוניים מתוך מטרה להגביר בו את החיבור הפנימי. אבל ודאי שמוכרחת להיות פנימיות מסוימת בעת עשיית המעשה, ומעשה יבש וחיצוני אינו פועל מאומה.

לאור דברים אלו אנו מבינים כי מטרת ומהות החינוך היא להעמיד בילד את כוחותיו הפנימיים, ולכן פעולה חיצונית שאינה קשורה עם הפנימיות, לבטח אינה הדרך לחנך ולבנות. אולם יתירה מזאת: אם כופים את הילד לעשות פעולות חיצוניות כנגד הפנימיות שלו, לא זו בלבד שהוא אינו מתחנך לכך, אלא הניסיון מעיד שזה רק מעורר אצלו במשך הזמן ריאקציה למעשים הללו, הפועלת את ההפך הגמור מחינוך.

ולמשל: האמא מבקשת מהילדה הקטנה לעזור בניקיון הבית, ואילו הילדה עצמה רוצה כעת לשחק, והאמא מכריחה אותה לנקות בעל כרחיה. אם אכן יש לילדה מעט רצון פנימי לבוא ולעזור כעת, הרי שכשהיא עוזרת לנקות, זה מפתח בה את הרצון הפנימי הזה. אבל אם לא היה לה שום רצון והמעשה נעשה בעל כרחיה ובלי שום פנימיות, האילוץ הזה רק עורר אצלה התנגדות פנימית, המחטיאה לגמרי את מטרת החינוך, וזה כלל לא יגרום לה לרצות לעזור ולסייע.

לכן כאשר אנו עוסקים בחינוך ילדים, יש לשקול תמיד את הכוח הפנימי שלהם ביחס למה שאנו רוצים לדרוש מהם לעשות, ולבנות גם את הפנימיות שלהם בטרם נכפה עליהם דברים בצורה חיצונית. ודבר זה הוא המשך ישיר ליסוד שנתבאר בראשית דברינו: החינוך אינו סתם הרגל חיצוני, אלא יסוד החינוך הוא להוציא מן הכוח אל הפועל ולהעצים את מה שנמצא בפנים, ולכן בכל פעולה שאנו מכוונים לה את הילד, עלינו לבדוק האם זה מוציא את מה שקיים בפנימיותו ומרבה בו את המשיכה לקדושה הקיימת בו, או שמא זו רק פעולה חיצונית היוצאת מגדר החינוך.

זהו ביאור הפסוק "חנך לנער על פי דרכו" – גם כי יזקין לא יסור ממנה". מאחר ויסוד החינוך הוא לקנות את הדבר ולהיות מוחזק בו, דבר זה מתאפשר רק כאשר עובדים עם הכוחות הפנימיים, שאותם מוציאים לפועל ומביאים לידי מעשה. אם החינוך אכן היה רק הרגל חיצוני, כעין מסגרת שכולם צריכים להיכנס אליה ולעשות אותו דבר בדיוק, מדוע צריכים לחנך את הנער על פי דרכו, והרי כולם נדרשים לעשות אותו דבר בדיוק. אלא הכוחות הפנימיים משתנים מאוד מאדם לאדם, ולכן כאשר באים לחנך, מוכרחים לפעול בצורה של 'חנך לנער' – על פי דרכו, דהיינו להכיר את התכונות המיוחדות של המתחנך, ולמצוא את הדרך להוציאם אל הפועל.

וכאשר מחנכים בצורה כזאת, האדם קונה את המעלות ונהיה מוחזק בהן, עד ש'גם כי יזקין לא יסור ממנה', משום שהוא בנה את האישיות שלו בצורה נכונה והוציא את כוחותיו הפנימיים אל הפועל לפי דרכו. אבל אם הפעולות הן הרגל חיצוני בעלמא ובתוך הלב מתפתחים ניגודים, מאחר ודרך החינוך הזו אינה מתאימה עבורו, לא שייך כלל להגיע למצב של 'גם כי יזקין לא יסור ממנה'.

ולדאבוננו רבים הם הטועים ביסוד הזה וזה גורם לבעיות רבות מאוד. רבים מהנושרים הקיימים בימינו הם בעקבות הדבר הזה, שרק כפו אותם נגד כוחותיהם הפנימיים ופעלו כל הזמן לכפות ולהכריח אותם לקיים את התו"מ, והדבר גרם להם לניגוד פנימי וריאקציה, ובסופו של דבר אף ירדו מן הדרך.

ענייני בין הזמנים

בדורנו ישנם ניסיונות גדולים וקשים, בפרט עבור בחורים צעירים, ובפרט בבין הזמנים כאשר נמצאים מחוץ למסגרת, הניסיונות יותר זמינים וקשה מאוד להתמודד מולם. מה מאפיין את הניסיונות הקיימים בימינו ומה תפקידנו כחורים לפעול בענין.

דבר ראשון צריכים לדעת שהניסיונות הם באמת עצומים וקשים ופעמים רבות ההורים עצמם אינם מודעים לעומק הבעיות הקיימות כיום, וטועים לחשוב שמדובר באותם הניסיונות שהיו להם עצמם בצעירות לפני כמה עשרות שנים. אולם האמת היא שהפער כאן גדול ועצום, וההורים צריכים להבין שהצעירים עוברים היום ניסיונות קשים בהרבה ממה שהיה לפני עשרים או שלושים שנה.

אין המקום להאריך ולהרחיב בשורש הדברים ובסיבות לניסיונות הגדולים, אולם נגיד כמה מילים בקיצור: אחד הדברים הגורם לשינוי הגדול בדורנו הוא רוח המתירנות הקיימת בעולם. אם פעם ידעו כולם מה אסור לעשות, ואף אם יצרם גבר עליהם ונכשלו, הם ידעו שהדברים הללו אסורים והתביישו בהם, הרי שבימינו רוח המתירנות נותנת את התחושה שהכל מותר, וקיימת הצדקה שכלית ללכת אחר התאוות ולהיכנע לפיתויים. לכן הכוח השכלי להתנגד ליצרים נשחק מאוד וקשה לעמוד בניסיונות. בנוסף לכך, הניסיונות שבימינו נמצאים ממש בהישג יד וללא שום קושי, וזה מגביר את הניסיונות בכפל כפליים.

בעקבות זאת חשוב להדגיש: הורים רבים חושבים שהרי הבן שלי הוא צדיק ובוודאי לא ייכשל ואפשר לתת לו לנהוג בחופשיות ולא יקרה לו כלום, אך לדאבוננו זה ממש לא כך, וישנם בחורים שהיו מצויינים ממש ונפלו בניסיונות. מוטל על ההורים להבין את גודל הניסיונות ולדעת עד כמה המצב מסוכן ושחובה עליהם לדאוג לילדים, בפרט בימי בין הזמנים.

מהו תפקיד ההורים בפועל בימי בין הזמנים על מנת למנוע נפילות שכאלו.

צריכים להרחיק את הילדים עד כמה שאפשר מכל הניסיונות, וכן לדאוג שתהיה להם תעסוקה טובה. הבטלה מביאה לידי שעמום ומכאן פתוחה הדרך לכל הדברים הרעים. לכן חובה על ההורים להשקיע מחשבה בדבר כיצד ניתן להעסיק את הילדים בצורה טובה. אמנם זה ודאי לא דבר קל, אולם לגודל הסכנה חייבים להקדיש לכך הרבה מחשבה. וכן כשנוסעים לטיולים חשוב לדאוג שהכל ייעשה מתוך פיקוח של מבוגר אחראי. ישנם ארגונים העוסקים בכך על ידי ישיבת בין הזמנים תכניות וטיולים מבוקרים, וזה דבר מאוד נחוץ עבור הבחורים.

ישנם בחורים צעירים בגיל 17-16 שרוצים לנסוע לבד עם חברים לצימרים בצפון. בוודאי שזה לא דבר טוב וההורים אינם מרוצים מכך. הבעיה היא שאם אוסרים עליהם לנסוע הם מאוד עצובים וזועפים, שהרי כל החברים שלהם נוסעים. הבחורים עצמם טוענים שאינם עושים שום דבר בעייתי, ומדוברים באמת בבחורים טובים. כיצד ראוי לנהוג בענין.

זו אכן בעיה קשה. באמת מדובר בבחורים טובים ומלכתחילה אינם מתכוונים לעשות שום דבר לא טוב, אבל הבעיה היא שבשעת מעשה רבים וטובים נחשפו במקומות כאלו לכל מיני דברים, ולא עמדו בניסיון.

אז מה באמת ניתן לעשות. קשה מאוד לאסור עליהם לנסוע.

דבר ראשון לבדוק באיזה צימר מדובר ולראות שיהיה איתם משהו אחראי. אם הדבר ממש לא מתאפשר ואין ברירה אחרת, חשוב לכה"פ לשמור איתם על קשר תמידי.

באופן מעט דומה, מסופר על האדמו"ר מגור זצוק"ל שבא אליו אחד מחסידיו להיפרד טרם נסיעתו. שאל אותו האדמו"ר להיכן אתה נוסע, והחסיד פירט את נסיעתו. אמר לו האדמו"ר, כאשר תעבור דרך העיר פאריז שבצרפת, תקנה לי שם קופסה של סיגריות מחברה פלונית. יצא החסיד לדרכו, ובאמצע הדרך ראה את אותם הסיגריות במקום אחר, שמח על המציאה ומיד קנה אותם עבור האדמו"ר. כאשר הוא חזר, הביא עמו את הסיגריות וסיפר לאדמו"ר היכן קנה אותם. אמר לו האדמו"ר: וכי חשבת שאני צריך את הסיגריות האלו, הרי כל מטרתי היתה שגם כשתהיה בפאריז תזכור שיש לך רב'ה! אז הפסדת כאן את כל המטרה.

כך גם לעניינינו, אם הבחור נמצא לבד ואין מה שמקשר אותו, זהו מצב מסוכן. לא ניתן לבטוח בשום דבר, שכן כאמור גם הטובים ביותר נכשלו. לכן חשוב שיהיה כאן פיקוח ולכה"פ לשמור איתם על קשר, שגם זה יכול לעזור במובן מסוים.

כמה שעות ביום צריך בחור ישיבה ללמוד בבין הזמנים

ללמוד סדר אחד בישיבת בין הזמנים, וגם בהמשך היום לקבוע עוד סדר של שעה או שתיים.

כשרוצים שהבן ילמד טוב גם בבין הזמנים, האם נכון לעודד אותו על ידי נתינת פרסים גדולים.

באמצע הזמן לדעתי לא טוב לתת פרסים גדולים מדי, אך בבין הזמנים צריך לעשות את זה, ואפרט: יש מושג של 'פרס עידוד', ויש מושג של 'משתלם לעשות כך בשביל הפרס'. הבח נחשוב: בחור עובד קשה מאוד במשך כל זמן חורף, ונבחן כל שבוע על מה שלמד, ובסוף הזמן הוא מקבל סט משנה ברורה. במתנה, זה הרי לא 'משתלם' לו ונמצא שהוא לא למד רק בשביל שיקבל לבסוף סט משנה ברורה, אלא זהו בגדר פרס עידוד, שהוא רוצה ללמוד תורה והפרס מדרבן אותו לכך.

אבל אם אומרים לבחור, תעשה משמר בליל שישי, לאחמ"כ תקבל מנה של טשולנט בתוספת חמישים שקל, ואז אתה יכול לישון במשך כל יום שישי, זה הרי ממש משתלם לו. נמצא שהוא לא לומד בשביל ללמוד, אלא כל הלימוד הוא כי משתלם לו ללמוד. המושג 'שלא לשמה' הוא טוב כאשר יש נקודה אמיתית, שרוצים ללמוד תורה ולגדול תלמידי חכמים, ונותנים פרסי עידוד מסוימים כדי לדרבן, אבל לא שכל מטרת הלימוד היא בגלל שמשתלם ללמוד.

אולם כאמור, כל זה בתוך הזמן, אך לדעתי כיון שבימי בין הזמנים הסכנה כל כך גדולה, לכן חשוב לתת כל דבר שיעזור וידרבן.

ישנם אברכים שעמלים בתורה בכל כוחם ומנצלים היטב את זמנם, והם מתחבטים מאוד בשאלה עד כמה עליהם להשקיע בבית ולהיות עם הילדים. האם ישנו כלל מסוים שניתן לקבוע בזה, ובפרט בימי בין הזמנים, עד כמה מוטל על האבא ללמוד עם ילדיו על חשבון הלימוד שלו.

היסוד העיקרי כאן הוא להיות 'בר דעת'. צריכים להכיר מהו הצורך של הילדים. ישנם בתים שדורשים יותר, וכן ישנם ילדים שצריכים יותר יחס וזה משתנה מאוד. אבל אכן צריכים להשקיע את הזמן בילדים ולא להתחמק מכך. מרן הרב מברסק למשל, השקיע הרבה מאוד זמן בילדיו, ולא השתמט מכך באמתלות שונות ובהצטדקויות של ביטול תורה. ולכן בבין הזמנים האבא צריך להקדיש גם את הזמן ללמוד עם ילדיו, אך כמובן שעליו למצוא גם את הזמן ללמוד לעצמו.

ובאשר ליחס בין ההורים לילדים, חשוב להדגיש שהאבא צריך לדעת כיצד לחיות יחד עם הילדים. שלא יחיה באשליות וירגיש את עצמו כאחד מגדולי הדור ושלא ראוי לו 'לרדת' אל ילדיו מרום דרגתו. צריכים לדעת כיצד להתקרב לילדים, ולזכור שהם צריכים את הקשר החם ואת תשומת הלב. ישנם אף 'גדולים' שנעמדו על ברכיהם בכדי לשחק עם הילדים, ולרגע לא חשבו שזה לא הולם אותם. עלינו להכיר את צרכיהם של הילדים ולהתייחס אליהם בהתאם.

אחד ה'גדולים' אמר שהזמן היחיד שאנו באמת לומדים בו תורה לשמה הוא בלימוד עם הילדים... ואם מדברים כאן מצד ביטול תורה, צריכים לזכור שבמקרים רבים אם האבא לא ישקיע את הזמן כעת, הסוף יהיה שבהמשך יהיה לו הרבה יותר ביטול תורה...

חינוך לצניעות

אחד הנושאים הבוערים בדורנו, עבוד בנות בפרט, הוא ענין הצניעות. המחנכים והעוסקים בתחום פועלים ללא הרף לשמור על גדר הצניעות ולחנך לכך את הדור הצעיר. מהי באמת הדרך הנכונה להשפיע בענין, וכיצד נשמור על גדר הצניעות שלא ייפרצו.

אכן, אחד הניסיונות הקשים בדורנו הוא ענין הצניעות. העולם החיצוני רחוק ומופקע לגמרי מכל הבנה

במושגים הללו, והרוח הזו אף חודרת ומשפיעה עלינו רבות. אולם בכדי להצליח בכך חשוב מאוד לחדד כאן את הדרך לעבוד על כך:

ודאי שהצניעות היא חובה בסיסית ויסודית, וחייבים לשמור היטב על גדרי הצניעות, ולחנך לכך את הדור הצעיר. אלא, שברבים מן המקרים, צורת ההתעסקות עם הנושא מקנה לצעירים את הרושם כאילו כל ענייני הצניעות הינם גדרים חיצוניים בלבד, שכן הדרך אשר בה מנסים לעבוד על נושא הצניעות היא על ידי תקנות וגדרים חיצוניים, כשלעיתים אף נוצרת מעין תחרות בין המוסדות השונים, מי מביניהם הוא בעל התקנון המחמיר ביותר, שכביכול נחשב למקום יותר 'שמור'; כל זאת בשעה שלא מסבירים כראוי את היסודות השורשיים של הנושא.

הרושם המתקבל מכך הוא שהצניעות היא מין 'תקנון' מסוים המבוסס בעיקרו על הלכות וחומרות, כאשר רבים אינם מפנימים בצורה נכונה את יסודות הצניעות. ובשעה שנושא הצניעות נתפס אצל הצעירים כתקנון חיצוני, הרי שככל שהרצון להתנהג בחוסר צניעות גובר, בעקבות השפעת העולם החיצוני, ההתנהגות לפי הלכות הצניעות נעשית מתוך כפייה, כאשר מנגד לכך ואף בעקבות זאת הכפייה, מתעורר הרצון והדחף לפרוץ את הגדרים.

ודאי שההלכות והתקנות הינן חובות בסיסיות, אבל אם רוצים להצליח לחנך את הצעירים לצניעות, הרי שמעבר לתקנות, צריכים להתמקד גם ובעיקר בשורש מידת הצניעות, כתשובה יסודית לרוח הגוברת בעולם החיצוני.

נסביר מעט את יסוד מידת הצניעות: בפסוק כתוב 'ואת צנועים חכמה', לכאורה יש להבין מה נוגעת החכמה לצניעות. המהר"ל בנתיב הצניעות מסביר את העניין כך: כולנו יודעים שחפצים זולים נמכרים בשווקים הפתוחים, ומכריזים עליהם בראש חוצות. חפצים אלו אינם דורשים הבנה או חכמה מיוחדת, ולהיותם דברים פשוטים וזולים, נמצאים הם בגלוי. אבל חפצים יקרים כגון יהלומים ופנינים אינם נמכרים בגלוי בשוק, כי אם בתוך החנות ובסתר, לפי שלגודל ערכם נושאים ונותנים בהם רק אלו המבינים בכך ובעלי האמצעים, היודעים להעריכם כערכם הנכון.

אף זוהי מידתה של החכמה. החכמה, לגודל מעלתה ורום יקרתה איננה שייכת לשווקים ולרחובות, כי אם נמצאת היא במקום צנוע ונכבד. זהו שנאמר בפסוק 'ואת צנועים חכמה', החכמה, אשר מצד חשיבותה הינה צנועה ונסתרת, שוכנת דווקא בקרב אדם שקיימת בו מידת הצניעות.

מידת הצניעות היא העולם הפנימי והפרטי של האדם. אצל בת בפרט, העולם הפנימי והפרטי שלה הוא הצניעות שלה. כאשר כתוב בפסוק 'כל כבודה בת מלך פנימה' הכוונה היא שזהו הכבוד האמיתי, ופגיעה בצניעות מהווה פגיעה בעולם הפרטי והפנימי.

צריכים לדעת שלכל בת יש באופן טבעי את המידה הפנימית של צניעות, וצריכים לעבוד ולפתח את המידה הזאת. הבעיה מתחילה כאשר לא מציגים את הצניעות בתור מידה ועולם פנימי ובתור 'כבודה בת מלך פנימה' אלא רק בתור תקנון של לבוש, ואז הבנות לא תופסות נכון מהי הצניעות ואין להן את ההבנה הבסיסית בענין.

בעולם של היום אין מושג של צניעות. הכל זול, הכל בפרהסיא ובפרסום וחודרים ללא הפסקה אל תוך הפרטיות של האדם, בטענה של 'זכות הציבור לדעת'. אז בדור שמתנהג בהפך הצניעות, האם שייך לדרוש צניעות חיצונית בלי לדבר על המידה של צניעות, הרי חסר כאן את כל השורש והבסיס. אלא חייבים להגביר את המידה של הצניעות ולהציג את הדברים בצורה נכונה, לא רק לומר מה אסור ומה מותר אלא להגביר את המידה של הצניעות.

והמציאות מוכיחה שכאשר הבנות מבינות נכון את המידה של צניעות, ושמדובר כאן על פגיעה בעולמן הפנימי זה עובד ומשפיע מאוד, כי חוסר הצניעות הוא נגד הטבע האמיתי של בת ישראל.

ב"ה הזדמן לי לדבר פעמים רבות להסביר את נושא הצניעות, ובכל פעם שהסברתי את הענין, הדברים התקבלו מאוד ועשו רושם עז.

עניינים בחינוך

מה עוד ניתן לומר להורים בתפקידם לחנך את ילדיהם.

אחד הדברים החשובים ביותר הוא שהילדים יראו דוגמא אישית אצל ההורים. אם ההורה דורש משהו מהילד והוא עצמו לא עומד בזה, לא שייך שישפיע על הילד. הילד מרגיש שהאבא דורש ממנו דברים רק עבור הכבוד העצמי שלו, שכולם יראו שיש לו ילדים טובים, אבל הוא עצמו אינו מסוגל לקיים את זה. ומצד שני אין דבר טוב יותר מכך שההורים מהווים דוגמא אישית, אם רוצים שהילד ילמד טוב ויתפלל כמו שצריך אז גם האבא צריך לעשות כך.

אומרים בשם הרבי מקאצק זצוק"ל שאם הבן מדבר בזמן שאומרים קדושה, והאבא צועק עליו 'תגיד קדוש קדוש קדוש', זה לא בהכרח שהוא ילמד להגיד קדושה, אלא שהבן יתחנך בס"ה שגם הוא יצעק על הילדים שלו שיגידו קדושה. אם רוצים להשפיע בצורה אמיתית, חייבים להוות דוגמא אישית.

האדמו"ר מגור זצוק"ל אמר שכאשר היה צעיר, הוא דאג לכל הדור כולו. כאשר התבגר מעט התחיל לדאוג ליהודים שברחבי פולין. כאשר התבגר יותר, התחיל לדאוג ליהודי ורשה, התבגר עוד יותר והתחיל לדאוג למשפחה שלו, ובסופו של דבר הוא התחיל לדאוג לעצמו! דבר ראשון שהאבא ידאג לעצמו ויתקן את הצריך תיקון.

מהי הדרך לחבר את הילדים לתפילה. ההורים מנסים לגרום לילד להתפלל אך זה לא תמיד מצליח, ופעמים רבות הוא בכלל לא רוצה לבוא לבית הכנסת.

לדעתי הענין הוא כך: דבר ראשון חסרה מאוד ההבנה בשעת התפילה שאנו מתפללים לפני הקב"ה. לפעמים התחושה היא כאילו עומדים לפני 'כספומט' – מכניסים בקשות ומחכים לקבל את מה שביקשו, וזו גישה מוטעית. צריכים להחדיר את ההבנה שעומדים ומתפללים לפני הקב"ה, והוא מקשיב לתפילתנו; לאו דווקא שהוא ימלא את מה שביקשנו, אבל הוא מקשיב לנו. ההרגשה הזאת נותנת הבנה וחיבור לתפילה.

השלב הבא הוא, להתרגל לבקש בקשות פרטיות ואישיות, משום שבבקשות אלו האדם באמת מתכוון ומתפלל בכל לבו. החיי אדם כותב (קיצור ספר חרדים א, י) שראוי לכל אדם להתפלל תפילה קצרה לאחר תפילת שמו"ע, שבה יבקש בלב שלם את מה שהוא צריך. ומוסיף החיי אדם, שרק בדרך זו מקיימים את מצות 'ולעבדו בכל לבבכם'. והיינו שבמהלך התפילה ישנן בקשות רבות שאנו לא באמת שייכים אליהן, והן אינן באות לגמרי מעומק הלב; ולכן בכדי לקיים את הציווי 'ולעבדו בכל לבבכם' יש למצוא בקשה מסוימת אשר היא באמת חפץ בה בכל לבו, ובה יקיים את מצות התפילה, עיי"ש בדבריו.

ונראה שזוהי דרך טובה לגרום לילדים צעירים להתחבר לתפילה. הרי אין להם עדיין טעם והבנה בתפילה ולא ניתן רק לדרוש מהם להתפלל בלי שיהיה להם חיבור לכך, אלא יש להדריך אותם שיבקשו בתפילתם על הדברים שהם רוצים באמת לפי דרגתם ומושגיהם, אפילו תהיה זו בקשה על הצלחה במשחק או במבחן וכדו', וזה נקרא 'ולעבדו בכל לבבכם' כי הבקשה מגיע מעומק הלב עם הכרה שהכל בא מהקב"ה. צריכים לומר לילד 'אתה רוצה היום לנצח במשחק או להצליח במבחן, אז תתפלל על זה בתפילה והקב"ה מקשיב לבקשות שלך', וזה יגרום לו לקבל טעם אמיתי בתפילה וכך הוא יכיר את המושג של תפילה ויתחבר לזה עד שבמשך הזמן ירצה להתפלל את כל התפילות.

אלו הם השלבים הראשונים והבסיסיים להתחבר לתפילה. לאחמ"כ ניתן לעבוד על כך עוד ועוד, אבל ההתחלה צריכה להיות בנקודות הללו.

לפעמים קורה וישנם קרובי משפחה או מכרים שמשתמשים עם טכנולוגיה שאינה לרצח התורה. מה נכון לומר לילדים בענין וכיצד ניתן להסביר להם שאנחנו שונים.

צריכים לומר להם שאנחנו הולכים בדרך אחרת, אנחנו חיים חיי תורה ואנו יותר מאושרים מהם. העיקר בזה הוא לדבר ולהנחיל מהו האושר האמיתי כשחיים לפי התורה, ושהילדים יבינו שבחיי הפקרות אין אושר כלל, אלא אנו המאושרים האמיתיים.

אני נזכר כעת שבהזדמנות אחת, בעת שהותי בבואנוס איירס שבארגנטינה, נכנסתי לבית הכנסת המקומי, והתפלאתי לראות ציבור גדול של בעלי תשובה, שכולם היו ממש שמחים ומאושרים. זה לא דבר מצוי כל כך לפגוש ציבור כה גדול שמחובר באמת לאידישקייט בצורה נכונה, וביקשתי מרב בית הכנסת לשמוע כיצד הצליח ליצור דבר כזה.

ענה לי אותו רב: האמת היא שאני לא עושה משהו מיוחד. אני פשוט נוהג להזמין אותם לביתי למשך השבת, שזהו זמן איכותי ונפלא, כשכל המשפחה יושבת יחד סביב שולחן השבת. אותם אנשים רואים לראשונה איזה אושר טמון בשבת המשפחתית, לעומת החיים שהם מכירים מבחוץ, והם פשוט נמשכים לזה, ואלו הם התוצאות.

אב המשפחה אברך כולל זהם משתכרים בצמצום, ואילו לשכנים יש יותר אמצעים כלכליים והם חיים יותר ברווחה, והילדים מקנאים בהם ורוצים שגם אנחנו נחיה כמותם.

חשוב שתהיה בבית אווירה של אושר ושמחה על שאנו חיים חיי תורה. ידוע מה שאמר הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שבאמריקה שלפני כמאה ועשרים שנה לא היה שייך להישאר בעבודה בלי לעבוד בשבת. אלו שלא באו לעבודה בשבת פוטרו בשבוע הבא והיו צריכים למצוא עבודה חדשה, וכך בכל שבוע ושבוע. והנה רבים אכן החזיקו מעמד בניסיון הגדול ושמרו שבת, אלא שבחלק מן המקרים הילדים יצאו שומרי תו"מ ובחלק מן המקרים הילדים התקלקלו.

אמר הגר"מ פיינשטיין שההבדל הוא כזה: אם האבא חזר הביתה בערב שבת ואמר מתוך עצב 'כמה קשה לשמור שבת, עכשיו אני לא מחלל שבת ובשבוע הבא מפטרים אותי ואין לי פרנסה, כמה שזה קשה', במקרה כזה הילדים כבר לא יצאו טובים. אבל אבא שחזר הביתה בערב שבת ואמר בשמחה: 'כמה אני מאושר שאני זוכה לקיים מצוות ולשמור שבת, הקב"ה כבר ידאג לנו להמשך הפרנסה', אזי גם הילדים שלו יצאו שומרי תו"מ.

זהו דבר מאוד עקרוני, אם הילדים רואים שמחה פנימית בבית ואושר בקיום התו"מ, המסר נקלט בהם עמוק בלב ואף הם יגדלו להיות כהוריהם. אולם אם התחושה שהאברך משדר היא 'כמה חבל שאני אברך ואין לנו יותר כסף והלוואי שגם לנו היה הרבה כסף', זה חודר לילדים וגורם לבעיות רבות.

וכאשר משרים בבית אווירה טובה ומאושרת, כל הקנאה על אחרים יורדת. אבל צריך שהם באמת ירגישו את האושר האמיתי ושההורים יקרינו את זה. זה הסוד. צריך שתהיה בבית אווירה של אושר ושמחה. נכון, לשכנים יש יותר אמצעים אבל אנחנו הרי לומדים תורה, אשרינו מה טוב חלקנו, אנו זוכים לאושר האמיתי וטוב לנו יותר מלשכנים. אבל צריך לחיות ולהרגיש את זה.

אז למעשה עיקר האווירה המדוברת תלויה בהורים עצמם וממילא זה יחדור לילדים.

יש סיפור עם מגיד שיעור אחד שהגיע למן החזו"א וצוק"ל. אותו מג"ש היה מדבר בשיעורים שלו בעיקר דברים שאינם נוגעים לפשט הסוגיא, והחזו"א אמר לו שעליו ללמוד בשיעור יותר פשט. טען המגיד שיעור 'מה אעשה, לבחורים אין גישמאק בפשט, לכן אני מלמד דברים אחרים'. אמר לו החזו"א: 'אם לך יהיה גישמאק בפשט, גם לתלמידים שלך יהיה גישמאק, הבעיה היא שלך אין גישמאק בפשט'...

מאידך גיסא, בדורנו המזשגים ודאי יותר גדולים ואם לא ניתן לילדים שום דבר הם ירגישו את החסר. פעמים רבות הילדים שואלים מדוע אנחנו לא חיים באותה רמה כמו האחרים, ולמדות כל האושר עלולים להרגיש שחסר להם. האם באמת צריך לתת יותר ומהו הגבול בזה.

באופן כללי אפשר להסביר לילדים שאנחנו חיים חיי תורה ולא חיי מותרות, ואנו מאושרים בזה, וכפי שדיברנו שהאווירה בבית תהיה שמחה ומאושרת. אמנם, ישנם צרכים אמיתיים שעלינו באמת לספק לילדים, אפשר לצאת איתם לטיולים ולעשות גם דברים שלא עולים יותר מדי כסף, ובכך לספק לילדים את מה שהם צריכים מתוך שמחה.

עד כמה באמת צריך לצאת עם הילדים לטייל ולנפוש.

צריכים לדעת אלו דברים הם צורך נכון עבורנו ואלו דברים הם כבר ממש בגדר מותרות. לנסוע לנופש או

לכה"פ לצאת עם הילדים זהו דבר נורמלי לחלוטין וצורך אמיתי, אדם הוא לא מכונה ועליו גם לנוח. אם הילדים רוצים לצאת לטיול אז שההורים ייצאו איתם. אבל זה לא אומר שחייבים ללכת למלון חמישה כוכבים, אפשר בהחלט לספק את הצרכים בדברים זולים יותר.

מה קורה כאשר צריכים לצאת לנופש עם המשפחה אבל כרגע אין תקציב לכך, האם צריכים להתאמץ להשיג את הסכום הדרוש או אף לקחת הלוואה עבור כך.

ככל שהדבר מוכרח, אין ברירה אחרת וחייבים לדאוג לכך, אבל כאמור אפשר להשתדל למצוא דברים זולים יותר. הכל לפי הצורך.

במקרה שאחת מהבנות במשפחה חלשה בלימודים ביחס לשאר הבנות, ובעקבות כך היא מרגישה פגועה, מה אפשר לעשות בכדי לתת לה תחזוקה של חשיבות.

לכל אחד יש משהו טוב ומיוחד, וצריך לפתח את הדברים הטובים שלה ולהחמיא עליהם. היא אמנם אינה מצטיינת בלימודים אבל אולי היא טובה בחסד ובשאר דברים.

בחזר בישיבה גדולה שיש לו חוש מיוחד למוזיקה והוא מאוד נמשך לזה ורוצה ללמוד לנגן. אומרים לו שזה עלול להיות סתירה לצמיחה שלו בישיבה, אך ההתמודדות עם זה מאוד קשה עליו. איך ניתן לעזור לו להתמודד, ומה באמת נכון לעשות במצב כזה.

לא ניתן לכבוש נטיות אמיתיות הקיימות בטבע האדם, אך צריכים לעשות את הדבר בשיקול הדעת, כגון להורות לו שיתעסק עם זה בעיקר בבין הזמנים ולא על חשבון הלימוד, אבל לנסות לכבוש את זה לא יעשה טוב.

האם כדאי ללמוד עם הילדים בספרי מוסר.

כן, אך תלוי באיזה ספר. שמעתי דבר מעניין בשם תלמיד חכם אחד, שבכל ספרי החפץ חיים, כל דבריו מלאים וגדושים ביראת העונש, גן עדן וגיהנום, ואילו כאשר מעיינים בספריו של החזו"א, לא מוצאים שום התייחסות ליראת העונש, אלא ההתמקדות היא יותר על שלימות האדם, ההנאה בלימוד והמעלה של התורה. רואים בזה את שינוי הדורות - שזה מה שמתאים לדור.

בדורנו צריכים להמשיך את דרכו של החזו"א; לדבר על ההנאה והגישמאק בלימוד והמעלות של לימוד התורה וכו' ולא להתמקד בגן עדן וגיהנום. וגם בספרי מוסר שלומדים עם הילדים, יש ללמוד בצורה חיובית ומעודדת.

האזיירה הכללית כיום מאוד שטחית ורדודה. כיצד מקנים לילדים רוממות, שיחיו בצורה יותר גבוהה ומרוממת.

זו שאלה טובה מאוד. צריך הרבה מאוד השקעה בדבר, כי בדור שלנו המושג של צלם אלוהים וקדושת האדם כמעט ולא קיים. לכן צריכים להתחיל ממש מהיסודות הפשוטים ולהסביר מהי פנימיות ורוממות עד שבמשך הזמן הדברים ייקלטו, אך זה דורש השקעה מרובה.

מהי דרך העבודה על שמירת העיניים עבור צעירים, ומה ניתן לומר להם בנושא.

יש ספרים טובים שמדברים על כך בצורה מאוד חיובית וזו גישה טובה מאוד. פעמים רבות מתמקדים בעיקר בצד השלילי וזה לא עושה טוב. צריכים את הגישה החיובית.

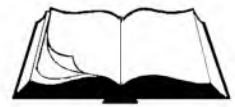
בחזר ישיבה שקורא הרבה ספרי מתח ומתעסק עם דברים שטוטיים ואביו רוצה למנוע אותו מזה, האם יש בעיה בדבר ומה ניתן לעשות.

השאלה היא כמה טעם בלימוד יש לו, צריך לנסות להקנות לו טעם בלימוד ולבנות את אישיותו בצורה נכונה ואז הוא כבר יתעסק פחות עם הדברים הללו.

מחוסר מקום לא הובא השו"ת במלואו, לקבלת השו"ת המלא ניתן לשלוח בקשה למייל: 2715559@gmail.com

מִי יֵדָע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 504

אב תשפ"ג

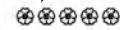
זיכרונות שמעתי (כד) – "ובלכתך בדרך"

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

לע"נ מרן ראש הישיבה

רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוקללה

נלב"ע י' בסיון תשפ"ג

שאלות וחידודים לימי הנופש, שאפשר לקיים בהם
"ודברת בם... ובלכתך בדרך..."

ברכות

1. אילו שלוש מצוות נפרדות שאין שום קשר ביניהן, מברכים עליהם אותה נוסח ברכה?
2. כמה סוגי ברכות "אשר יצר" יש?
3. מי חייב במים אחרונים ופטור מברכת המזון?
4. איך יתכן שאכל והתחייב בשתי ברכות אחרונות, ואח"כ המשיך לאכול ולכן נפטר מברכה אחת?
5. כשאדם שומע ברכה הוא מחויב לענות 'אמן', ולפעמים אסור לו לענות 'אמן', באיזה אופנים מותר לענות 'אמן' אבל אינו מחויב לענות? (ו' אופנים)
6. ראובן שמע ברכה משמעון (כגון ברכת השבח), אם היתה זו ברכה מסוימת יכול לענות אמן, ואם זה ברכה אחרת לא יענה אמן, מדוע?

קריאת התורה

7. מתי קוראים בתורה במשך עשרה ימים ברציפות?
8. מתי קוראים בתורה בחו"ל במשך אחד עשר יום ברציפות?
9. מתי קוראים פ' שקלים ופ' זכור באותה שבת?
10. מתי קוראים ביום חול משתי פרשיות?
11. כשיש קרי וכתוב קוראים כמו הקרי, ולא כמו הכתיב, מתי צריך לקרוא דוקא כמו שכתוב ולא כמו הקרי?

מצוות

12. אילו מצוות מקיימים דווקא בצד שמאל?
13. היכן מצינו בגמרא עוד דבר שמצותו "עד שתכלה רגל מן השוק", מלבד נרות חנוכה?
14. איך יכול להיות אדם בן חורין שחייב בתחילה לקיים רק מצות עשה שאין הזמן גרמא ולאחר זמן מתחייב לקיים מצוות עשה שהזמן גרמא?
15. מתי אלו שאינם קרובי המת יושבים על הרצפה, ומי שהוא קרוב של המת יושב על הספסל?
16. מתי צריכים לגנוז בגדים?

איסורים

17. כתוב: "לא יִרְבֶּה לוֹ נָשִׁים" (דברים י"ז, י"ז) שאסור למלך להרבות יותר מי"ח נשים (משנה סנהדרין כ"א), מתי מותר למלך שיהיו לו יותר משמונה עשרה נשים, ואפילו ארבעים או חמישים נשים ועוד?
18. מתי מותר לאכול בעל חי טמא?
19. אילו ד' בעלי חיים מותרים באכילה בלי שחיטה?
20. איך יתכן שראובן גילה את שערותיו של שמעון (ביום חול), וראובן חייב מלקות?
21. מתי בית דין עונשין מיתה אפילו בלי התראה?

נדרים

22. איזה נדר שהוא בינו לבנינה לא יכול הבעל להפר?
23. איך יכול להיות שלא נדר כלל, ועבר על הלאו של "בל יחל"?

כיבוד אב ואם

24. מתי יש מצוה שהבן לא יבקר את אביו (אביו צדיק שומר תורה ומצוות)?
25. מתי אם הבן מתפלל שאביו יחיה (ואביו צדיק גמור), הוא עובר עבירה?
26. באיזה הלכה מהלכות כיבוד אב ואם, יש לבנו דין קטן גם כשהוא למעלה מבן עשרים?

חושן משפט

27. מתי חז"ל הפקיעו חוב שחייב אדם לחברו?
28. באיזה אופן חייב הלווה לשלם ללווה יותר ממה שלוה, כגון

תלמוד בבלי

29. היכן יש עמוד שלם שהוא משנה ללא גמרא?
30. היכן יש עמוד שיש בו שורה וחצי גמרא?
31. היכן יש עמוד שלם בלי שום משנה וגמרא?

הלכות שונות

32. מתי אם בא עד אחד לבד הוא נאמן, ואם מגיעים שני עדים אינם נאמנים?
33. מתי חתן לא יכול לפעול בלי עזרת חמיו, וחמיו לא יכול לפעול בלי עזרת חתנו?
34. איך יכול להיות שע"י הסתכלות בדבר מסוים יקבל האדם טומאה?
35. איך יתכן אח ואחות תאומים, שאחד מהם מצרי ואחד עמוני?
36. היכן מביא השו"ע הלכה למעשה שנוהגת רק בזמן שבת המקדש קיים?
37. איזה תקנה עשו חז"ל לא לזמנס, אלא רק לדורות הבאים?
38. א. מתי אם כיסה ונתגלה חייב לכסות?
ב. מתי אם כיסה ונתגלה פטור מלכסות?
ג. מתי אם כיסה ונתגלה מותר לכסות?
39. מתי שחיטה פסולה בזר?
40. אילו שלושה דברים עושים כל יום זכר לבית המקדש?
41. מה עושים כל יום זכר לארבע לשונות גאולה?

תשובות

ברכות

1. ברכת "על מצות עירוב" מברכים על:
א. עירוב תבשילין.
ב. עירוב חצרות.
ג. עירוב תחומין.
2. א. "אשר יצר את האדם בחכמה".
ב. "אשר יצר את האדם בצלמו".
ג. "אשר יצר אתכם בדין".
3. אונן ("פתחי תשובה" סי' שמ"א סעיף ד').
4. אכל מזונות ותפוח, התחייב בעל המחיה ובורא נפשות, אח"כ אכל גם ענבים, כיון שמברך "על המחיה ועל העץ" נפטר מבורא נפשות, כי על העץ פטור גם את התפוח (כמבואר בשו"ע סי' ר"ח סעיף י"ג).
5. א. אם שמע מאשה ברכה על מ"ע שהזמן גרמא (משנ"ב סו"ס קכ"ד).
ב. מי שנוהג כדעה אחרת שאין נוהגין כן, כגון שמברך "ברוך אתה ד' חי העולמים", מן הדין השומע ממנו הברכה אינו מחויב לענות 'אמן' דספק 'אמן' לקולא, אבל אין איסור אם עונה ("ביאור הלכה" סו"ס רט"ו). נפק"מ מצויה כשיש שני מנהגים שונים, כגון ברכה שבני אשכנז מברכים ובני ספרד לא מברכים, כגון ברכת הלל בראש חודש, או "על מצות תפילין", אם בן ספרד שמע כן מבן אשכנז אינו מחויב לענות.
ג. אם שמע את סוף הברכה ולא שמע האזכרה ("ביאור הלכה" סו"ס רט"ו ד"ה שלא).
ד. שמע ברכה מגוי, יכול לענות 'אמן', אבל דעת הט"ז שאין בזה חיוב (משנ"ב סי' רט"ו ס"ק י"ב).
ה. מי שעוסק בלימוד תורה או בתפילה, כגון פסוקי דזמרה, ואם יענה 'אמן' יפרע לו מלימודו או מתפילתו, אינו חייב לענות 'אמן' אבל מותר לו לענות (שו"ת "שבט הלוי" ח"ט תש"מ).
- ו. מי שנמצא בחדר אחר ושומע ברכות מבית הכנסת, אינו חייב לענות 'אמן', וכן כששומע את חברו בטלפון מברך, מותר לענות 'אמן' אבל לא חייב (הגר"נ קרליץ זצ"ל).
א. שני אנשים מסיימים ברכה ביחד, אם זו אותה ברכה לא יענה אמן על הברכה של חברו, אבל אם הם שני סוגי ברכות יכול לענות אמן על ברכת חברו (משנ"ב סי' נ"א ס"ק ג').

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א'-ה'):

אחה"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

- ולכן, אם הוא סיים למשל ברכת "מתיר אסורים" וגם חברו סיים באותו הזמן ברכה זו, לא יענה אמן, אבל אם סיים ברכה אחרת יענה אמן.
- ב. ש"ץ באמצע חזרת הש"ץ לא יענה שום אמן, חוץ מאמן של ברכת כהנים (אם מתפלל בסידור), (משנ"ב סי' קכ"ח ס"ק ע"א).
- ג. לאחר "הבחר בעמו ישראל באהבה", לפני קריאת שמע, אם סיים לפני הש"ץ, יענה אמן אחר הש"ץ על ברכה זו, אבל אסור לענות אמן על ברכה אחרת (משנ"ב סי' נ"ט ס"ק כ"ה).
- ד. וכן אם אירע שסיים ברכת "גאל ישראל" של שחרית לפני הש"ץ יענה אמן על ברכת הש"ץ, אבל על ברכות אחרות לא יענה (משנ"ב סי' ס"ו ס"ק ל"ד ל"ו, וסי' קי"א ס"ק ה').

קריאת התורה

7. כשחנכה חל ביום ו', הרי שקראו מיום חמישי עד שבת שאחרי חנוכה ברציפות, סה"כ עשרה ימים.
8. כאשר סוכות חל ביום שלישי קוראים בתורה מיום שני ערב סוכות, ועוד תשעה ימי החג, ולאחר מכן ביום חמישי שהוא אסור חג.
9. כאשר בשבת פ' תצוה קוראים פ' זכור (כמו בשנת תשפ"ג), אזי בשבת במנחה קוראים פ' כי תשא ששם מוזכרת פ' שקלים.
10. א. בראש חודש טבת קוראים קריאת ראש חודש מפ' פנחס, וקריאת חנוכה מפ' נשא.
- ב. בזאת חנוכה, קוראים מפ' נשא ומפ' בהעלותך.
11. סופר סת"ם צריך לקרוא כל מילה לפני שכותב כדי שלא יטעה בכתיבה, ולכן צריך לקרוא כמו שכתוב ולא כמו שקוראים ("קסת הסופר" סי' ד' ו"לשכת הסופר" ס"ק ו').

מצוות

12. תפילין של יד, הסיבה בליל הסדר, קדימה בקשירת נעליים.
13. בגמרא (מנחות ל"ו) לענין לבישת תפילין "ועד מתי מניחין, עד שתשקע החמה, רבי יעקב אומר עד שתכלה רגל מן השוק".
14. טומטום, הוא ספק איש ספק אשה, וכשמגיע לגיל י"ב, אם הוא אשה חייב במצוות עשה שאין הזמן גרמא, ואם הוא איש הוא עדיין קטן וחייב בינתיים רק מצוות כמו אשה, משום ספק דאורייתא לחומרא. אבל כשמגיע לגיל י"ג אולי הוא איש ומתחייב מן התורה מספק גם במצוות עשה שהזמן גרמא (הגר"ד לנדו שליט"א).
15. כשאביו של כהן גדול נפטר, המנחמים בסעודת ההבראה יושבים על הרצפה ואילו הכהן הגדול יושב על ספסל (משנה סנהדרין פרק ב' משנה א').
16. בגדי לבן של כהן גדול לאחר יוה"כ (פסחים כ"ו).

איסורים

17. אם נשא הרבה נשים ואח"כ נתמנה למלך אינו חייב לגרשן ("ליקוטי הלכות" לבעל "הפנח חיים" זצ"ל, סנהדרין פ"ב כ"א. ולומד דין זה מאלמנה לכהן גדול, "אילת השחר" ו"טעמא דקרא" פ' שופטים).
18. תולעת הגדלה בתוך הפרי מותרת באכילה, ובתנאי שהיה תלוש ולא על העץ, ובתנאי שלא פירשה וחזרה (ש"ע יו"ד סי' פ"ד סעיף ד').
19. א. דג.
ב. חגב.
ג. בן פקועה.
ד. תולעת הגדלה בתוך הפרי באופן שמותרת באכילה.
20. אם שמעון הוא נזיר, יש איסור לאו על אדם אחר לגלחו (נזיר מ"ד. שעשה מגלח כמתגלח).
21. עדים זוממים מקבלים מיתה בלי התראה (סנהדרין מ':) והטעם דכתיב "כֹּאֲשֶׁר זָמַם", וזה חשב להורגו בלא התראה (רש"י שם ד"ה שכן צריך).

נדרים

22. אשה קיבלה על עצמה תוספת שבת (וזה מפריע לבעל שהוא רוצה שהיא תמשיך לבשל וכדומה), כתב ה"לבוש" שיכולה להישאל על קבלת שבת כמו נדר, ע"י שם, אבל הבעל לא יכול להפר כיון שהבעל מיגז גז, ומפר רק מכאן ולהבא כיון שכבר חל עד עכשיו, אי אפשר להפסיק קדושת שבת באמצע (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).
23. שמעון עשה קונם ואסר כיכרו על ראובן, הרי ראובן אסור מן התורה לאכלו, ואם ראובן אכלו מקבל מלקות משום "בל יחל", שחייב, כיון שאסור לו לחלל את הנדר של שמעון (ר"ן נדרים ט"ו. ד"ה הלכה).

כיבוד אב ואם

24. אם האב הוא תלמידו של הבן, שחייב האב לעמוד לפניו, עדיף שהבן לא יבוא כדי לא להגיע למצב כזה, וכן עשה המהר"ם מרוטנבורג זצ"ל (רמ"א יו"ד סי' ר"מ סעיף ז').
25. שיטת הר"ן (נדרים מ'). שחולה שיש בו ייסורים רבים מצוה להתפלל עליו שימות, ע"י שם, ולפ"ז אם אביו במצב כזה ח"ו, אסור להתפלל עליו שיחיה.
26. המכה לבנו גדול היו מנדים אותו שהרי עובר על "וְלִפְנֵי עֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל" (ש"ע יו"ד סי' ר"מ סעיף כ'), ולא מקרי גדול לדבר זה רק לאחר כ"ב או כ"ד שנה (רמ"א שם).

חושן משפט

27. לפי הראשונים ששמיטת כספים בזה"ז מדרבנן ומן התורה חייב לשלם ורבנן פטרוהו משום הפקר בי"ד הפקר ("דרך אמונה" הל' שמיטה ויובל פרק ט' ס"ק י"ד).
28. אם הלווה מכחיש ונשבע שלא קיבל הלוואה, ואח"כ הודה משלם קרן וחומש (ויקרא ה', כ"ד), (משנה ב"ק ק"ג. ורמב"ם שבועות פרק א' הל' ח').

תלמוד בבלי

29. נדרים (נ"ז), וכן בסנהדרין (ב').
30. בבא קמא (ע"ז).
31. נזיר (ל"ג).

הלכות שונות

32. אשה האומרת: "התגרשתי מבעלי" נאמנת, דאין אישה מעיזה בפני בעלה, אבל אם היא מביאה עד נוסף שאומר כמותה אינה נאמנת דמעיזה ומעיזה (הגר"י זילברשטיין שליט"א).
33. אם ארוסה עשתה נדר, אביה או בעלה אינם יכולים להפר לבד את הנדר, רק שניהם ביחד מפירים לה (פ' מטות, משנה נדרים פרק י' משנה א').
34. המשמר את הפרה האדומה מטמא בגדים (בבא מציעא צ"ג), (הגר"ד לנדו שליט"א).
35. אם האב עמוני והאם מצרית, ונתגיירו, הולכים אחר הפגום שבהם, לכן הבן דינו כעמוני שפגום יותר שאסור אפילו עשרה דורות, ולא כמצרי שאסור רק עד דור שלישי, והבת דינה כמצרית שאסורה עד דור שלישי, ולא כעמונית שמותרת בקהל, דעמוני ולא עמונית (קידושין ס"ז).
36. "הבימה, כגון בימה שהיו עושים למלך, אין בה קדושת ארון, אלא קדושת בית כנסת" (ש"ע או"ח סי' קנ"ד סעיף ז').
37. יש ראשונים שסוברים שפרוזבול מהני רק בזמן ששביעית דרבנן, שהוא זמן שאין יובל נוהג, וא"כ לאלו שסוברים שיובל נהג בבית שני, ע"כ הלל תיקן פרוזבול לא לזמן שלו אלא רק לדורות הבאים (תוספות גיטין ל"ו. ד"ה בזמן).
38. א. בור (ב"ק נ"ב).
ב. כיסוי הדם (חולין פ"ח).
ג. הטמנה (שבת נ"א). (מהגר"מ טוקר שליט"א)
39. א. י"א ששחיתת פרה אדומה פסולה בזר (מחלוקת אמוראים ביומא מ"ב, ולהלכה לדעת הרמב"ן והסמ"ג מצוה רל"ב שפסולה בזר, ולדעת הרמב"ם פסוה"מ פרק א' הל' ב' כשירה בזר).
- ב. יש מ"ד ששחיתת פרה יום הכיפורים של כהן גדול פסול בזר בדיעבד (יומא מ"ב).
- ג. וכן שאר קרבנות של יום הכיפורים פסולים מדרבנן בזר (תוספות יומא ל"ב: ד"ה אם).
40. א. מניחים מלח על השולחן בשעת אכילה זכר למזבח, שנאמר (ויקרא ב', י"ג): "עַל כֹּל קֶרֶבֶת תִּקְרֹב מִלַּח" (רמ"א סי' קס"ז סעיף ה').
- ב. שיר של יום שהלויים היו אומרים בבית המקדש.
- ג. עפ"י דין מותר להסתכל על ידי הכהנים כיון שאינם מברכים בשם המפורש ואין שכינה, ומ"מ גם עכשיו נוהגים שלא להסתכל בהם כלל (משנ"ב סי' קכ"ח ס"ק פ"ט).
41. א. מצות ציצית, יש לה ארבע כנפות (לא ג' ולא ה') זכר לארבע לשונות של גאולה (רש"י סו"פ שלח בפרשת ציצית).
- ב. בתפילת "עזרת אבותינו" אומרים:
"מוציא אסירים" כנגד "והוצאתי".
"פודה ענוים" כנגד "ווגאלתי".
"יעזור דלים" כנגד "הצלתי".
"ועונה לעמו בעת שועם אליו" כנגד "ולקחתי".
(סידור "שער הרחמים" עם פירוש "מגיד דקדק").

תשובה לחידה מגילון 501

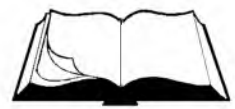
◀ **חידה:** איזו ברכה אפשר לברך רק פעם אחת בחיים?

תשובה:

- א. המל את עצמו מברך "אקב"ו להיכנס בבריתו של אברהם אבינו" (ש"ך ס' רס"ה ס"ק ב', ו"פתחי תשובה" ס"ק ב').
- ב. הפודה את עצמו לדעת השו"ע (ס' ש"ה) מברך "אקב"ו לפדות הבכור".
- (אבל לרמ"א מברך "על פדיון הבכור", וזה גם כשפודה ע"י שליח דלהרבה פוסקים מברך השליח "על פדיון הבכור", וא"כ זה יתכן שיעשה כמה פעמים עבור כמה אנשים.
- וכן "על פדיון הבן" שמברך על בנו הבכור, יתכן כמה פעמים כשהיו לו כמה נשים.
- כמו כן ברכה על קידוש ד' יתכן כמה פעמים, כי אם בירך על קידוש ד' ובסוף לא נהרג, הברכה שבירך אינה לבטלה, שהרי מסר עצמו על קידוש ד', ואם רוצים שוב להורגו יכול לברך שוב).

מִי יֵרֵם הָיִים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח'.)

גליון 505

אב תשפ"ג זיכרונותי שמעתתא (כה) – וכלכתך בדרך

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

שאלות לפלפול

33. לאו הניתק לעשה אין לוקין עליו, א"כ למה לוקים על כל לאו, למה לא נחשב ניתק לעשה של עשיית תשובה?
34. נתכוון לאכול בשר חזיר ועלתה בידו בשר כשר, מדוע צריך כפרה (קידושין פ"א:), הרי מחשבה רעה אין הקב"ה מצרף למעשה?
35. איתא במשנה כהן גדול מותר להיטמא למת מצוה (נזיר פרק ז' משנה א'), היינו כשמצא מת במקום שאין בני אדם, וקשה איך יתכן שכהן גדול יפגע במת מצוה, הרי לכהן גדול אסור לצאת מירושלים?
36. מדוע לא חוששים על כל זוג, איש ואשה, שיהיה בו משום זוגות (כמו שדנו בגמרא בפסחים ק"ט: איך תיקנו ארבע כוסות)?
37. לגבי ישמעאל נאמר: "כִּי־שָׁמַע אֱלֹקִים אֶל קוֹל הַנֶּעֱרַר בְּאֶשֶׁר הוּא שָׁם" (בראשית כ"א, י"ז), ופירש רש"י "לפי מעשים שהוא עושה עכשיו הוא נדון, ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות", ומאי שנא מבן סורר ומורה שדנים אותו על שם סופו והורגים אותו עכשיו, משום "מוטב ימות זכאי ואל ימות חייב"?
38. מבואר בגמרא (שבת ל'): שדוד המלך לאחר שמת היה אסור לטלטלו רק ע"י כיכר או תינוק, וקשה, הרי מלך נכנס ויוצא בספר תורה, וא"כ למה לא הותר לטלטלו אגב ספר תורה שהיה מונח בידו של דוד המלך?

תשובות

תורה

1. בספר "פרשת דרכים" דן בזה אם היו לאבות דין ישראל רק ממילת אברהם ואילך, אבל אדם הראשון היה קודם המילה ובדאי היה לו דין גוי (הג"ר אלחנן ווסרמן זצ"ל שאל את הגר"ד פוברסקי שליט"א בהיותו בן ארבע בברנוביץ האם אדם הראשון היה יהודי או גוי, וענה שהיה גוי, כי אם היה יהודי כל יוצאי חלציו גם הם יהודים ולא היו גויים בעולם כלל).
2. א. "הוא ים המלח" (בראשית י"ד, ג'), וכתב רש"י לאחר זמן נמשך הים לתוכו ונעשה ים המלח, ע"כ. ולפי"ז אי אפשר לברך עליו ברכת "עושה מעשה בראשית", היות שלא היה שם בשעת בריאת העולם (ע"י משגיב סי' רכ"ח ס"ק ו').
- ב. פלגי הפוסקים אם גר יכול לברך בבוקר "שעשני גר", יש סוברים דלא שייך כיון שהוא בחר בעצמו, ולא נעשה בידו שמים (ב"ח סי' מ"ו), ויש סוברים כיון שכתוב בפ' לך לך (ו"ב, ה'): "וְאַתָּה הִנֵּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשָׂה בְּחַרְךָ", מוכח שגם גירות נחשבת לעשייה ("דרכי משה" שם).
3. א. נעמה, כתוב: "וְאַחֲתָה תוֹבֵל קִין נְעָמָה" (בראשית ד', כ"ב), וכתב ב"חזקוני" שהם היו תאומים, ובפסוק: "כִּי אִישׁ הֲרָגְתִּי לִפְעָעִי וְיָגֵד לְחֶבְרֹתִי" (שם כ"ג), מפרש רש"י שלמד הרג את תובל קין, ואח"כ התלוננו לאדם הראשון, ונולד שת בשנת ק"ל (ע"י ברש"י פס' כ"ד), נמצא שנעמה נולדה לפני שנת ק"ל לבריאת העולם.
- כתב רש"י (פס' כ"ב) שנעמה היא אשת נח, והמבול היה בשנת 1656 לבריאת העולם, נמצא שנעמה היתה בערך בת 1530 שנה כשהיתה בתובה בזמן המבול, ואחרי המבול עדיין חיה ויצאה מהתיבה (פרק ח' פסוק י"ח). (מתושלח חי רק 969 שנה).
- ב. ב"מדרש רבה" (פי' משפטים פי' ל"א, י"ז), וב"אור החיים" הקדוש (בראשית ה', ג') בשם מדרש תנחומא מובא שקין מת במבול עם שאר הרשעים, ע"י שם, לפי"ז נמצא שקין חי בערך 1655 שנים (נמצא שבחיו תפס יותר מרבע שנות העולם שהוא רק ששת אלפים שנה).
4. אברהם אבינו, לקח את קטורה (הגר) לאחר עקידת יצחק (בראשית כ"ה, א'), כשכבר היה כבן מאה וארבעים שנים, ונולדו לו עוד ששה ילדים.
5. אדם וחווה, קין, (ווי"א גם הבל) כולם נולדו באותו יום.

לע"נ מרן ראש הישיבה

רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוקל"ה

נלב"ע י' בסיון תשפ"ג

שאלות וחידודים לימי הנופש, שאפשר לקיים בהם "ודברת בם... וכלכתך בדרך..."

תורה

1. האם לאדם וחווה היה דין ישראלים או דין גויים?
2. אילו שתי הלכות מדיני ברכות לומדים מפרשת לך לך?
3. מי מוזכר בספר בראשית, והאריך ימים יותר מכולם?
4. למי משלושת האבות נולדו ילדים לאחר גיל מאה וארבעים שנה?
5. איזה אבא, אמא ובן, היו בני אותו גיל?
6. היכן מוזכר בתורה "מלך" לגבי הקב"ה?
7. מתי ספרו רק ילדים בני שנה או שנתיים, והגיעו למעלה משלושים אלף?
8. במדבר שימש עמוד הענן ביום ועמוד האש בלילה, מתי שימשו שניהם ביחד?
9. מי מת במכת בכורות אף שלא היה בכור?
10. איזו אות לא נמצאת בפרשת המנוחה ולמה?
11. שני שכנים נבונים זה אצל זה חונים, אם תוציא פר מבין שניהם ישארו שניהם שוטים, מי הם?
12. איזה מילה בתורה היא שם של בן, שם של בת וגם שם של מקום?
13. איזה כלי מכלי המשכן היה מכמות מדויקת של זהב, לא פחות ולא יותר, ולמה דווקא כלי זה?
14. כמה נשים מתו במדבר?

כתובים

15. אלו שני פרקים בספר תהילים, הכתובים בזה אחר זה, יש בכל אחד מהם עשרה פסוקים, ומסודרים לפי סדר אלף בית, (כל חצי פסוק מתחיל באות הבהא)?
16. איזה פסוק ממגילת איכה אומרים באחד מהימים טובים כל הציבור ביחד באימה ובריאה? (ב' תשובות)
17. איזה פסוק ממגילת איכה אומרים באחד הימים טובים כל אחד בביתו ולא בבית הכנסת?

תפילה

18. מתי אומרים פרק "לדוד מזמור לד' הארץ ומלואה" 12 או 13 ימים בזה אחר זה? (ב' תשובות)
19. מתי אומרים הלל רק בצהרים ולא בבוקר?
20. איזה דבר נוהגים בתפילת שמונה עשרה בגלל נבוכדנצר הרשע?
21. איפה מרומזת ההבדלה בברכת "אתה חונן"?
22. איפה מרומז בשמונה עשרה שהאב צריך ללמוד עם בנו?
23. איזה פסוק אומרים בתפילה בכל יום שמתחיל ומסתיים באות י', ויש בו עשר יודין, עשר מילים, ומ"ב אותיות?
24. איזה מזמור בתהילים אם מתפללים במנין אומרים אותו לפחות ארבע פעמים בשבוע, ואם מתפללים ביחידות אומרים אותו רק פעם אחת?
25. איך יתכן שבירך ברכת "ברוך שאמר" בכוונה ובמקום נקי, וצריך לחזור ולברך פעם שניה?
26. כתוב בסידור: א' א' א' א' א' א' א' א' א' א' (שמונה פעמים א') מה הביאור?
27. מתי אומרים לכתחילה "יעלה ויבא" בשמו"ע של חול באמצע החדש?
28. איזה תפילת שמונה עשרה של חול הארוכה ביותר?
29. מהי השחרית של יום חול הקצרה ביותר בשנה?
30. בשלוש מקומות בתפילה אומרים בכל יום שלושה פסוקים זה אחר זה, וכל אחד ואחד מהם מתחיל בשם השם, מה הם?
31. איזה פסוקים אומרים כל יום בפסוקי דזמרה שנמצאים גם בהלל?
32. אילו מילים בקריאת שמע אין יודעים להעתיקם לשאר לשונות? (ב' תשובות)

6. מוזכר שלוש פעמים (ראש השנה ל"ב):

א. "יד ימלך לעולם ועד" (שמות, פ' בשלח ט"ו, י"ח).

ב. "ותורעת מלך בו" (במדבר פ' בלק כ"ג, כ"א).

ג. "ויהי בישרון מלך" (דברים פ' וזאת הברכה ל"ג, ה').

7. במלחמת מדין כאשר פנחס הביא את הנשים, ומשה רבינו אמר להרוג את כל מי שבת שלש ומעלה (רש"י פ' מטות ל"א, פסוק י"ז), ואת הנשאים ספרו והגיעו לשלש אלף ומעלה (שם פסוק ל"ה).

8. בלילה של קריעת ים סוף (רש"י פ' בשלח י"ד, י"ט).

9. אשה מעוברת שנשאה בתוכה בכור, הפילו העוברים ומתו גם האמהות ("מדרש רבה" פ' י"ז אות ה'), כיון שניתנה רשות למשחית להמית את העוברים המית גם את האמהות ("חידושי הרד"ל שם).

10. אות ש', רמז לשטן, שמנורה היא כנגד תורה, ובזכות "תורה אור" סותם פי השטן מלהשטין ("בעל הטורים" שמות כ"ה, ל"א).

11. "שפטים ושטרים" (דברים ט"ז, י"ח), הם שני שכנים כתובים ביחד בתורה, אם נוציא אות פ' ממילת "שופטים" ואת ר' ממילת "שוטרים" שניהם יישארו שוטים (מאמרי זצ"ל).

12. א. "אהליבמה", שם של בן "אלוף אהליבמה" (בראשית ל"ו, מ"א). שם של בת "אהליבמה" בת ענה אשת עשו" (שם י"ח), ומבואר ברש"י (שם) שכל האלופים נקראו על שם מדינותיהם, ע"י שם. ולפ"ז הוא גם שם של מקום.

ב. וכן "תמנע", שם של בן "אלוף תמנע" (בראשית ל"ו, מ"ז), שם של בת "ואחות לוטן תמנע" (שם כ"ב), ושם של מקום כמבואר ברש"י הנ"ל.

13. מנורה, דכתיב "ככר זהב טהור יעשה אתה" (שמות כ"ה, ל"ט), ומפרש רש"י: לא פחות ולא יותר. ודוקא כלי זה כדי לרמז שזה כנגד התורה שאסור להוסיף עליה ולא לפחות ממנה ("רבינו בחיי" שם פס' ל"ח).

14. רק מרים הנביאה מתה (פ' חוקת), אבל שאר נשים לא, כמש"כ בפסוק (יהושע ה', ד'): "כל העם הוצא ממצרים הזקרים כל אנשי המלחמה מתו" ("מדרש אספה").

כתובים

15. פרק ק"א: "אודה ד' בכל לבב..." ואחריו פרק ק"ב: "אשרי איש ירא את ד' במצותיו חפץ מאד..."

16. א. "קולי שמעתי אל תעלים אוןך לרונתי לשונתי" (איכה ג', נ"ו).

ב. "השיבנו ד' אליך ונשובה חדש גמינו כקדם" (איכה ה', כ"א).

17. "תדרך באף ותשמידים מתחת שמי ד'" (איכה ג', ס"ו).

תפילה

18. א. כשחל יום ראשון של חנוכה ביום ששי, ביום חמישי ערב חנוכה ובשמונת ימי החנוכה אומרים בכל יום לאחר קריאת התורה בזמן שמחזירים את ספר התורה, גם בשבת אומרים כן במנחה, וכן בשבת שלאחר חנוכה אומרים במנחה, וביום ראשון שלאחר חנוכה אומרים בשיר של יום, וביום שני לאחר קריאת התורה.

ב. בחו"ל כשחל יום טוב ראשון של סוכות ביום שלישי, נמצא שמיום שני ערב סוכות עד יום חמישי שלאחר שמחת תורה ישנם 11 ימים שקורים בתורה ואומרים פרק זה כשמחזירים את ספר התורה (גם בשבת במנחה כנ"ל), וביום ראשון שלפני סוכות אומרים בשיר של יום, וכן בשבת שלפניו במנחה, סה"כ 13 ימים.

19. בשעת הקרבת קרבן הפסח (משנה פסחים ס"ד).

20. לפסוע ג' פסיעות בסוף תפילת שמונה עשרה, כי בזכות ג' פסיעות שרץ נבוכדנצר זכה להחרב את בית המקדש, ולכן פוסעים ג' פסיעות ומתפללים שיבנה בית המקדש (משנ"ב ס' קכ"ג ס"ק ב').

21. "בינה" ראשי תיבות: בַּשְּׁמַיִם, יֵינ, נֶר, הַבְּדֵלָה (משנ"ב ס' קט"ו).

22. מה שתיקנו לומר "אבינו" בברכת "השיבנו", מה שאין כמעט בשום ברכה, כדי להזכיר להקב"ה שהאב חייב ללמוד עם בנו (משנ"ב ס' קט"ו בשם ה"טורי").

23. "יהיו לרצון אמרי פי..." (משנ"ב ס' קכ"ב ס"ק ח').

24. "לדוד מזמור", אומרים אותו בשיר של יום ביום ראשון, וזה אפילו ביחיד, ובציבור אומרים אותו בהחזרת ספר תורה ביום שני וביום חמישי, ובשבת במנחה.

25. אם לאחר שגמר ברכת "ברוך שאמר", הפסיק בדברים בטלים לפני שהתחיל "הודו", צריך לחזור ולברך, משום שברכת ברוך שאמר נחשב כברכה על פסוקי דזמרה (משנ"ב ס' נ"א ס"ק ד' בשם פמ"ג).

26. אין אומרים א-ל אך אפים אלא אם אומרים למנצח.

27. מי נמצא בשבת במקום שאין לו סידור, ואינו יודע את תפילות שבת בעל פה, רק תפילות חול, יתפלל בנוסח של חול ויזכיר שבת באמצע (שו"ע ס' רס"ח סעיף ב'), ועדיף שיאמר את נוסח "יעלה ויבא" ויזכיר שם "ביום השבת הזה" (הגרש"ז אויערבך זצ"ל "שולחן שלמה" שם).

28. א. חזרת השי"ץ של תפילת עצירת גשמים, שאומרים 24 ברכות, (שמעיקר הדין נוהג גם בזמן הזה, כמבואר בשו"ע ס' תקע"ה וס' תקע"ט), ואם חל תענית עצירת גשמים בר"ח טבת (כמבואר בשו"ע ס' תי"ח סעיף ב' שאם התחילו אין

מפסיקין), מוסיפים גם "יעלה ויבא" ו"על הניסים", והוא הארוך ביותר.

ב. לאחריו מנחה של ערב יום כיפור, (אבל רק עם הוידוים ו"אלקי נצור", ולא ב"ח ברכות).

ג. לאחריו חזרת השי"ץ של שחרית פורים, עם הקרוב"ץ (כמנהג ירושלים ואשכנז ועוד) כנדפס בסידורים.

ד. לאחריו מעריב של ר"ח טבת שחל במוצ"ש שאומרים "אתה חוננתנו", "יעלה ויבא", ו"על הניסים", (ובזמן שיש עצירת גשמים, נוהגים להוסיף גם תפילת "וענו בורא עולם" בברכת "שמע קולנו").

29. ערב פסח שחל ביום ששי, לא אומרים "מזמור לתודה", תחנון ו"למנצח", וגם שיר של יום קצר, (משנ"ב בערב יום הכיפורים אע"פ שג"כ לא אומרים כל זה, אבל אומרים "זכרנו" ושאר הוספות בשמו"ע, וכשחל ביום ששי אומרים גם אבינו מלכנו), ("צבא הלוי").

30. א. ב"הודו": "ה' צבקות עמנו..." "ה' צבקות אשרי אדם..." "ה' הושיעה..."

ב. ב"יהי כבוד": "ה' מלך ה' מלך" ה' ימלוד לעולם ועד. "ה' מלך עולם ועד..." "ה' הפר עצת גוים..."

ג. ב"ובא לציון": "ה' צבקות עמנו..." "ה' צבקות אשרי אדם..." "ה' הושיעה..."

ד. בתפילת "הודו" אומרים: "הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו". ונמצא בהלל ב' פעמים.

31. א. בשירת הים אומרים: "עזי וזמרת ק-ה ויהי לי לישועה". ב. בתפילת "יהי כבוד" אומרים: "יהי שם ד' מבורך מעתה ועד עולם", "ממזרח שמש עד מבוא... רם על כל גוים..."

ג. בתפילת "אשרי" אומרים: "ואנחנו נברך ק-ה וגו'". ד. "את".

ב. "לטפפת". (משנ"ב ס' ס"ב ס"ק ג').

שאלות לפלפול

33. א. דוקא עשה המיוחד לאותו לאו נחשב ניתק לעשה, כגון גזילה שניתק לעשה של "להשיב", אבל עשה של תשובה הוא עשה כללי, ולא נחשב ניתק לעשה (חיד"א בספר "נחל קדומים" בשם ספר "נחלת בנימין").

ב. כל ניתק לעשה כגון "ההשיב" הוא מנתק את מעשה העבירה, משא"כ תשובה שזה עשה שמנתק רק את החטא, לא נחשב ניתק לעשה ("ברכת שמואל" הגר"ב זצ"ל ליבוביץ זצ"ל ח"ג מאמר תשובה אות א').

34. דוקא על מחשבה גרידא אין נענש אבל כשעשה מעשה כאכילת בשר כשר צריך כפרה, ועו"ל אין הקב"ה מעניש על מחשבה כמו מעשה אבל המחשבה עצמה צריכה כפרה ("תורת משה" ל"חחם סופר" פ' מטות).

35. כגון שיצא כהן גדול מירושלים לצורך איזה פיקוח נפש, ובדרך היה מת מצוה.

במשך היום מותר לכהן גדול לצאת, והעיקר שיחזור וילון בירושלים בלילה (הגר"ח קניבסקי זצ"ל, ספר "דרך חכמה" הל' כלי המקדש פרק ה' ס"ק מ"ה, ו"ביאור הלכה" שם).

36. א. בדבר מצוה אין בו משום זוגות (כמו תירוץ א' בגמרא פסחים שם).

ב. איש ואשה שכינה שרויה ביניהם, נמצא שהם שלושה ולא שנים (עיין יעקב פסחים ק"ט:).

ג. כתוב ב"זהר" לפני החתונה כל אחד הוא 'פלג-גופא', נמצא שביחד הם רק אחד ולא שנים (עיין יעקב שם).

37. א. אצל ישמעאל רק זרעו יהיו רשעים, אבל הוא צדיק, משא"כ בן סורר ומורה שהוא עצמו יהיה רשע ("מושב זקנים" שם).

ב. בן סורר ומורה כבר התחיל להתנהג שלא כראוי, ומתחילתו הוא רשע על מה שעתיד להיות, משא"כ ישמעאל שעכשיו הוא עדיין צדיק לענין העתיד ("חזקוני" שם). וב"מושב זקנים" העיר על זה שכתוב בפסוק: "ותרא שרה את בן הגר...מצחק" (בראשית כ"א, ט"ז), ומפרשים חז"ל שזה לשון עבודה זרה ושפיכות דמים.

ג. בן סורר ומורה, בית דין של מטה דנים אותו על שם סופר, כדי להצילו מדין של מעלה, משא"כ בית דין של מעלה שדנים לפי המצב באותה השעה ("גור אריה" על התורה שם).

38. א. יש סוברים שאין חיוב שיהיה ממש בידו רק סמוך אליו, ומצוי אצלו ("לחם משנה" ורדב"ז הל' מלכים פרק ג' הל' א'), או שאדם אחר נשא בשבילו (ר"ן סנהדרין כ"א:). וא"כ לא היה בידו ספר תורה.

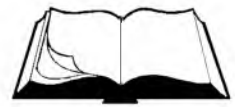
ב. ועוד שמא נפל מידו כשמת (דלא מוזכר שצריך שיהיה תפור בבגדיו).

ג. ברמב"ם (הל' ספר תורה פרק ז' הל' ג') כתב שבליילה לא היה מונח עליו, ע"י שם, ושמא זה היה בלילה.

ד. בספר תורה זה היה מותר רק למלך להשתמש בו ולא לשתם אדם, וא"כ שמא זה מוקצה בשבת לאחר שמת דוד המלך ("ידעת תורה" למהרש"ם או"ח ס' שיי"א סעיף ב').

מִי יֵרֵם הָיִים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 506

אב תשפ"ג

זיכרונות שמעתתא (כו) – "ובלכתך בדרך"

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

לע"נ מרן ראש הישיבה

רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוקללה

נלב"ע י' בסיון תשפ"ג

שאלות וחידודים לימי הנופש, שאפשר לקיים בהם
"ודברת בם... ובלכתך בדרך..."

שבת

1. מי חייב להניח תפילין בשבת?
2. עשה פעולה בשבת בבוקר בשעה 06:00 – ופטור, ואותה פעולה עשה בשעה 10:00 – וחייב מיתה, מהי?
3. האם שבת לשון זכר או לשון נקבה?

חול המועד

4. מה מותר לעשות בשבת ויו"ט ואסור בחוה"מ, (אפילו לשיטות שמלאכות חוה"מ אסורות רק מדרבנן)?

יום הכיפורים

5. מתי אומרים ביום הכיפורים מלכויות זכרונות ושופרות?
6. מתי בונים סוכה לצורך יו"כ?

סוכות

7. הכלל הוא שסכך פסול בסוכה פסול בארבעה טפחים, ואוויר פוסל בשלושה טפחים (שו"ע ס' תרל"ב), מתי סכך פסול פסול בשלושה טפחים?

חנוכה

8. שנים הדליקו נרות חנוכה באותו שמן ואותן פתילות, אחד קיים מצוה והשני עבר עבירה, הכיצד?
9. מתי מותר להדליק נר חנוכה רק בשמן שאינו ראוי לאכילה?
10. איך יתכן מי שיש לו שמן זית מהודר, ואעפ"כ צריך להדליק בנרות שעווה?

פורים

11. איך יתכן עיר גדולה שקוראים בה מגילה ביי"ד, ואם בנו שם בית אחד צריך לקרוא בט"ו כמו מוקף?
12. מי חייב במגילה אבל אינו יכול להוציא את עצמו אלא חייב לשמוע מאחרים?
13. שמע מגילה כדן ממגילה כשרה ומאדם בר חיובא ובזמן החיוב, ולאחר חצי שעה נודע לו שחייב לשמוע את המגילה פעם נוספת, מדוע?
14. איפה מרומז שם הוי"ה במגילה?

פסח

15. א. איזו מצה כשירה בפסח ראשון, ואינה כשירה למצות מצה של פסח שני?
- ב. איזו מצה כשירה לפסח שני, ואינה כשירה לפסח ראשון?
16. מתי חייב לאכול כזית מצה בתוך סוכה?
17. מתי יש חיוב לאכול מצה ומרר עליה "שהכל"?
18. איש ואשה שותים ד' כוסות מאותו בקבוק יין, האיש לא יצא יד"ח והאשה יצאה, כיצד?
19. איזה חמץ מותר מדאורייתא להשהותו בפסח, אבל אם אוכלים אותו חייב כרת?
20. אם עבר על "בל יראה ובל ימצא" לפעמים לוקין עליו ולפעמים מקבלים רק מכת מרדות, מהו?
21. אילו שני דברים הנוגעים להלכות פסח, אסור לעשותם מעט ומותר הרבה?
22. מתי מותר לאכול חמץ ביו"ט של פסח (גם לאנשים בריאים)?

ענינים שונים

23. מה היה במשכן, ולא היה במשכן שילה ולא בבית המקדש הראשון והשני, אלא יחזור ויהיה בבית המקדש השלישי בב"א?
24. היכן מצאנו שאדם בן שמונים נקרא ילד?

תשובות

שבת

1. א. מי שנמצא במדבר ולא יודע מתי שבת, כיון שיש לו ספק דאורייתא מניח תפילין כל יום, ואפילו ביום השביעי שהוא נוהג דיני שבת ועושה קידוש, בכל אופן מניח תפילין ("ביאור הלכה" ס' שד"ם סעיף א' ד"ה אפילו).
ב. ערל שמתו אחיו מחמת מילה דעת ה"תרומת הדשן" שחייב להניח תפילין בשבת (כי כל אחד צריך ב' אותות מילה ותפילין, ובשבת יש שתי אותות שבת ומילה, אבל ערל שאין לו אות של מילה צריך אות של תפילין). אבל ה"בית יוסף" (או"ח ס' כ"ט) כתב שאין נוהגים כן (מהגר"ח קניבסקי זצ"ל).
2. א. חגב לא רואה בלילה רק ביום, ולכן הצד חגב בשעה 06:00 בבוקר כשעדיין חשוך, והחגב לא מסוגל לזוז, אין איסור מן התורה לתפסו כיון שהוא לא יכול ללכת, הרי"ז ניצוד בעצמו. אך בשעה 10:00 שהכל מואר כבר יכול לעוף, וחייב (ע"י משנ"ב ס' שטי"ז ס"ק ז').
ב. בורר ואוכל פסולת בשעה 06:00 בבוקר סמוך לסעודה מותר, ואם עושה אותה ברירה בשעה 10:00 שהוא כבר אחרי הסעודה ואינו עומד לאכול עכשיו, הרי"ז חייב משום בורר שעומד לאכול רק לאחר זמן, וחייב.
ג. יולדת אחר ג' ימים, ובשעה 06:00 בבוקר היתה עדיין תוך מעלי"ע, ומחללים עליה שבת אפילו אם אומרת שאינה צריכה, אבל בשעה 10:00 שהיא כבר לאחר שלושה ימים מעלי"ע, ואם אמרה אינה צריכה ואעפ"כ עשו את המלאכה, חייבים משום חילול שבת (שו"ע ס' ש"ל סעיף ד').
3. לפעמים שבת הוא בלשון זכר דכתיב: "כל העשה בן מלאכה יומת" (שמות ל"ה, ב'), וכן נאמר (ישעיהו נ"ו, ב'): "שמר שבת מחלל". ולפעמים בלשון נקבה: "מחללה מות יומת" (שמות ל"א, י"ד). (תוספות כתובות ה' ד"ה שמא), וכן בתפילה בליל שבת אומרים "וינוחו בה", ובבוקר אומרים "וינוחו בו".

חול המועד

4. אמר לגוי לעשות מלאכה עבורו מתי שירצה, והלך ועבד בביתו שהוא מחוץ לתחום, כיון שלא שייך להגיע לשם בשבת ויו"ט, אין בו משום מראית עין, ומותר לגוי לעבוד שם (ע"י שו"ע ס' רמ"ד סעיף א') אבל בחוה"מ כיון שיהודי יכול להגיע לשם ויראה, אסור לגוי לעבוד ברשות ישראל משום מראית עין (שו"ע ס' תקמ"ג סעיף ב' וס"ק ד').

יום הכיפורים

5. ביום הכיפורים של יובל (רמב"ם הל' שופר פרק ג' הל' ח', משנ"ב ס' תקצ"ג ס"ק א').
6. כששלחו ביום כיפור שער לעזאזל למדבר בנו סוכות לפני יו"כ, כדי שהשלח יוכל לנוח בדרך שם (משנה יומא).

סוכות

7. אם גזל סכך פסול, יש גם פסול משום מצוה הבאה בעבירה, ובלי הגזילה היה שם אוויר והסוכה היתה פסולה, נמצא שע"י גזילת הסכך הסוכה כשרה, ולכן פסולה משום מצוה הבאה בעבירה.

חנוכה

8. שנים הדליקו נרות חנוכה בערב שבת בפתילות שאסרו חכמים להשתמש בהן לנרות שבת, הנותן שמן בשיעור, קיים מצות הדלקה (כיון שאסור להשתמש לאורה, אין חשש שמא יטה), והשני שנתן יותר שמן מהשעור, אף שקיים מצוה, בכל זאת גם עשה עבירה, כיון שהיה אסור לו להדליק, שהרי יש חשש שמא יטה לאחר זמן (ש"ע ורמ"א סי' תרע"ג סעיף א', ומשנ"ב סי' ק"ו).
9. הניח שני שמנים תחת המיטה, אחד שמן שראוי לאכילה ואחד שאינו ראוי לאכילה, צריך להדליק רק בשמן שאינו ראוי לאכילה כיון שעליו אין שורה רוח רעה ("כף החיים" סי' תרע"ג סעיף י"א).
10. אם התחיל להדליק נרות שעווה, ואח"כ הביאו לו שמן זית, י"א שעדיף שידליק בנרות שעווה משום שאין לבזות את הנרות שעווה בגלל מצוה מן המובחר, ויש חולקים ("באר היטב" ו"שערי תשובה" סי' תרע"ג).

פורים

11. א. יש עיר מוקפת חומה מימות יהושע, ובה חמש מאות בתים שנונו "לפני" החומה, דינה כעיר פרוזה, וכן אם בנו אח"כ עוד חמש מאות בתים, עדיין דינה כפרוז. אך אם הוסיפו לבנות עוד בית אחד, כיון שרוב הבתים נבנו לאחר החומה יש לה דין "כרך" וקוראים את המגילה בט"ו ("ביאור הלכה" סי' תרפ"ח סעיף א' ד"ה על דעת).
- ב. היתה עיר רחוקה מן הכרך ולא נראית לכרך, קוראים שם בי"ד, אם בנו בית אחד ועכשיו ניתן לראות את העיר, או שנהיתה סמוכה לעיר, קוראים בה בט"ו (ש"ע סי' תרפ"ח סעיף ב').
12. א. חצי עבד וחצי בן חורין (רמ"א סי' תרפ"ט סעיף ג').
- ב. אשה לכתחילה לא קוראת לעצמה רק שומעת מאחרים (משנ"ב סי' תרפ"ט ס"ק ח' בשם "מגן אברהם").
- ג. סומא (משום שאסור לקרוא בעל פה).
- ד. מי שאינו יודע לקרוא.
- ה. אילם (וה"ה בריא שצריך מאוד וכד', ולא יכול לדבר כל כך הרבה).
13. חצי עבד וחצי בן חורין שמע מגילה מאדם בר חיובא, ואח"כ האדון שחררו, ועכשיו חייב מגילה בכל גופו, ולא יצא בזה ששמע כשהיה חצי עבד, שהרי כשהיה עבד לא היה חייב במגילה (עי' רמ"א סי' תרפ"ט סעיף ג', אפילו לעצמו לא יוצא), (הגרי"ד לנדו שליט"א).
14. "יבוא תמלך נהמן תיום" (אסתר ה', ד'), (מהר"ם שיף, סוף מס' חולין דרושים נחמדים), וכן בסוף תיבות של: "היא וכלהנשים יתנו" (אסתר א', כ'), "זָה אֵינָנו שֶׁהָ לָ" (ה', י"ג), "כִּי כָלְתָה אֶלְנִי הָרָעָה" (ז', ז').

פסח

15. א. מצה של דמאי, יתכן שמוותר לאכול בפסח ראשון, כיון שעניים מותרים לאכול דמאי, ולחם עוני הר"ז כאילו אנחנו עניים (תוספות נפסחים ל"ה: ד"ה יוצאין הסתפקו בזה, ע"י שם), אבל בפסח שני אין דין של לחם עוני (כן נוטה הצ"ח ברכות ל"ז: ע"י שם) א"כ אסור לאכול מצה של דמאי.
- ב. מצה של חדש אסור לאכול בפסח ראשון כזית מצה של חדש, כי עשה קודם הדיבור (של פסח), לא דוחה ילא תעשה של חדש, (תוספות פסחים ל"ח: ד"ה אקריב בשם ירושלמי ע"י שם). וכל זה בפסח ראשון (שנאמר כבר במצרים), אבל פסח שני (שנצטוו רק במדבר) שנאמר לאחר מותן תורה אפשר לומר עשה דוחה ל"ח, ויאכל מצה של חדש.
16. א. הנמצא במדבר ולא יודע איזה חודש הוא, וכשנתמלאה הלבנה יודע שהוא יום ט"ו לחודש אבל אינו יודע באיזה חודש, יש ספק אם ט"ו בניסן או ט"ו בתשרי, יצטרך לאכול כזית מצה בתוך סוכה.
- ב. בזמן שבית המקדש קיים ואוכלים מנחות שהם מצה ולא חמץ, י"א שחייבים לאוכלם בסוכה (עי' "מנהיג" ה"ל סוכה בשם רב האי גאון ו"מעשי למלך" מבית הבחירה פרק א' ה"ל ט', אמנם ב"פנים יפות" פ' ראה כתב שאסור לבנות סוכה בעזרה, וע"כ שמוותרים לאכלם מחוץ לסוכה, ע"י שם).
17. מי שחייב בפסח שני, כשכורך מצה עם הפסח (לפי הלל) מברך שהכל, משום שהמצה באה רק מחמת הפסח, והפסח עיקר והמצה טפילה ("ירושלים במועדיה" להג"ר אביגדור בנצאל שליט"א).
18. יין של טבל מותר לשתותו ארעי, הירושלמי מסתפק אם 'הסבה' נחשבת כקבע, יש סוברים דשבת קובע וי"ו"ט לא קובע ("מאירי" ביצה ל"ד, "דרך אמונה" מעשר פי"ג ס"ק כ"ד, ו"ציון ההלכה" שם), ולפי' האיש ששתה בהסבה נחשב לקביעות ושתיית קבע אסורה משום טבל, ולא יצא משום מצוה הבאה בעבירה והאשה ששתתה בלי הסבה יצאה ידי חובה (מהג"ר ישעיהו גריינמן שליט"א).
19. בישל אוכל עם חמץ והסיר את החמץ, לא נשאר בו אלא הטעם (ולא היה בו שישים לבטלו), אסור לאוכלו משום טעם כעיקר דאורייתא, אבל לענין "בל יראה ובל ימצא" י"א שאינו עובר כיון שאין בו ממש (משנ"ב סי' תמ"ב ס"ק א' בשם "חק יעקב", ויש חולקים ע"ז) אבל מדרבנן לכו"ע חייב לבערו (שם).

20. אם מחמץ חמץ בפסח או קונה לוקה עליו, אבל אם רק משהה חמץ בפסח, כיון שאין בו מעשה לוקה מכת מרדות (רמב"ם ה"ל חמץ ומצה פרק א' ה"ל ג').
21. א. לצלות קרבן פסח מעט אסור, דכתיב: "אל תאכלו ממנו נא" (שמות י"ב, ט'), אבל לצלות הרבה מותר שאז הוא צלוי לגמרי.
- ב. לשתות מעט יין אסור בערב פסח משום שמשביע, אבל הרבה יין מותר שגורר תאוות המאכל (שו"ע סי' תע"א סעיף א').
22. בשביעי של פסח, כשמוסיף תוספת יו"ט לאחר צאת הכוכבים, עדיין הוא יו"ט אצלו, אבל מותר לאכול חמץ כיון שזה כבר כ"ב בניסן (משנ"ב סי' תצ"א ס"ק א' בשם "מגן אברהם", אולם ב"שו"ע הרב" שם סעיף ג' מפרש הכוונה שכבר נפקע היו"ט).

ענינים שונים

23. כתב הספורנו (סוף פ' פקודי) כי ענן ד' שהיה על המשכן לא היה בשילה, לא בבית ראשון ושני, אבל בבית שלישי שיבנה בית המקדש בב"א הוא יחזור ויהיה.
24. איתא בגמרא (חולין כ"ד.) ילד עד כמה אמר רבי אילעא א"ר יוחנן כל שעומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו. ואמרו עליו על רבי חנינא שהיה בן שמונים שנה והיה עומד על רגלו האחת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו.
25. כתוב ב"תרגום יונתן" (פ' פקודי מ', י"ג): "משחא בר אפרים", ע"י שם, וע"י ב"ביאורי יונתן" (חומש "עוז והדר") בשם חז"ל שיהיה גם משיח בן מנשה.
26. א. משה רבינו כמבואר בגמרא (זבחים ק"א.) שהיה כהן גדול ולא היה מזרעו של אהרן הכהן.
- ב. שם בן נח היה "כהן לקל עליון" (בראשית י"ד, י"ח, וברש"י שם), ולא היה מזרעו של אהרן הכהן.
- ג. אהרן הכהן.
27. א. אור הגנוז, שנברא ביום ראשון, והבדילו לצדיקים לעתיד לבוא (רש"י בראשית א', ד').
- ב. נקבת הלויית, שהרגה ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא (גמ' ב"ב ע"ד: רש"י בראשית א', כ"א).
- ג. יין המשומר בענבו ("במדבר רבה" פ' נשא פרשה י"ג).
- ד. יהלומים ואבנים גדולות שלושים אמה על שלושים אמה שיעמידו בשערי ירושלים בבית שלישי (בבא בתרא ע"ה).
28. בטוקיו, גדלים גרגרי זהב בתוך הענבים, וגם חוטי זהב על גבי הענבים (הגהות יעב"ץ יומא כ"א:).
29. מגריפה (ערכין י').
30. חמש.
31. שנים-ששים.
32. שש.
33. עשר.
34. א. שבעה ימי השבוע.
- ב. שבע שנים של שמיטה.
- ג. שבע שמיטות ליובל.
- ד. שבעה ימים של פסח.
- ה. שבעה ימים של סוכות.
- ו. "שבע שבתות תמימות תהיין" (ויקרא כ"ג ט"ו).
- ז. שבעת ימי המשתה.
- ח. שבע ברכות.
- ט. שבעת ימי אָבֵל.
- י. שבעת ימי המילואים.
- יא. שבעת ימי הפרשת כהן גדול (לפני יוהכ"פ, וכן לפני שריפת פרה אדומה).
- יב. שבע הזאות (לכהן גדול ביוה"כ, בין הבדים, וכן על הפרוכת, וכן על מזבח הזהב. וכן בפר ושעיר של סנהדרין וכהן גדול, בין הבדים, וכן על הפרוכת. וכן בפרה אדומה).
- יג. "הקסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים" (ויקרא י"ג, ד').
- יד. שבעת ימי טהרת מצורע.
- טו. שבעה ימי טומאת מת.
- טז. שבע מצוות דרבנן.
- יז. שבעה קני מנורה, וכן הדלקת שבעה נרות.
- יח. שבעת המינים.
- יט. שבעה רקיעים.
- כ. שבעה משקין מכשירים.
- כא. שבעה דנחמא.
- כב. "שבע יפול צדיק וקם" (משלי כ"ד, ט"ז).
- כג. "שבע ביום הללתיך" (תהילים קי"ט, קס"ד).
- כד. "חצבנה עמודיה שבעה" (משלי ט', א').
- כה. שבעת האושפזין.
- כו. שבע אומות.
- כז. שבעה דברים בחכם ושבעה בגולם.

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 115

מתנה טובה יש לי בבית גנזי – ושבבת שמה!

ואתחנן תשפ"ג

עוד אלא שכל המשמר את השבת כל עוונותיו מחולק שנאמר 'שומר שבת מחללו' אל תקרי 'מחללו' אלא 'מחול לו'. ואמנם מצד שני מי שלא שומר שבת אמרו עליו "כל המחלל את השבת כאילו עשה כל רע, וכאילו עבד ע"ז, וכל עבירות שבתורה"

לא תבערו אש בכל מושבותיכם

הנה בתחילת ויקהל אומרת התורה "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" וכאן מפורט האיסור להבעיר אש בשבת, וקשה הרי מלאכה זו נכללת בכל הל'ט מלאכות, ולמה פירטה אותה התורה בפני עצמה, והקשו כן במסכת שבת (ע, ב) "למה יצאה מלאכה זו? ור' יוסי למד מכאן שמלאכת הבערה ללאו יצאה, שאין בה אלא איסור לאו, ולא כרת ומיתה, ור' נתן למד מכאן לחלק, והיינו שכל העושה שני מלאכות בהעלם אחד חייב שנים, כגון אם נטע וחרש חייב שנים, שכל מלאכה יש לה שם בפ"ע וחייבין עליה בפני עצמה.

עוד פירשו בזה במדרש, על פי מה שאמרו במסכת שבת (קט, ב) "אין הדליקה מצוייה אלא במקום שיש חילול שבת" ודרשו כן מהפסוק בירמיהו (יז, כז) "ואם לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת, ולבלתי שאת משא... והצתי אש בשעריה, ואכלה ארמנות ירושלים ולא תכבה" והכוונה היא, שמי שמחלל את השבת יהיה לו דליקה בזמן כזה, שלא יהיו אנשים - שיוכלו לכבות אותה, ואז השריפה תכלה את הכל.

ועל דרך זה פירשו ג"כ כוונת הכתוב "שבת שבתון לה" – לא תבערו אש" והיינו שכדאי לכם לשמור את השבת כהלכתה, כי אם לא תשמרוה, ותעשו בה מלאכה, הרי עלולים אתם להבעיר אש במושבותיכם, שעל ידי חילול שבת - השריפה מתפשטת בשכונות שלכם, ומספיק אדם אחד שמחלל שבת, כדי שתוכל לבוא שריפה ולהתפשט בשכונה שלו.

זכורני שלפני הרבה שנים, היה פה בבני ברק כמה מחללי שבת, ותושבי העיר היו מנסים להניא אותם מזה בכל דרך, שלא יחללו את השבת בפרהסיא, ואחד מאותם מחללי שבת (שהיה גר באזור חזון איש - ישמח משה) היה רגיל לסוע באופנוע בפרהסיא בשבת רח"ל, ותושבי העיר מחו בו, והפגינו נגדו, ופעם אחת הוא נסע בשבת באופנוע, ונתקע באיזה דבר קטן, ונפל במקום ונפצע אנושות, אינני זוכר אם הוא מת בסוף או לא, אבל על כל פנים אנו למדים - שהשבת תובעת את כבודו, ומי שלא שומר שבת חייב מיתה.

איסור מבעיר בכל נשיפה ונשיפה

זכורני שבמרוקו היו רגילים לומר, שיעשון בשבת היה נקרא חילול שבת גדול - יותר מכל חילול שבת, והמעשן בשבת היה נקרא מחלל שבת גדול, יותר מכל מחלל שבת אחר, והטעם בזה נראה לי, לפי שבעישון עוברים על מלאכת מבעיר בכל שהוא, שלא נאמר שיעור לחיוב הבערה, ולכן המעשן סיגריה בשבת, בכל נשיפה ונשיפה, הרי הוא עובר באיסור סקילה וכת, וזה שונה ממלאכת הוצאה או בורר וכי"ב, שאינו עובר עליהם אלא בשיעור גרוגרת, ופחות מזה אינו חייב מיתה, אבל כאן בכל גרגיר טבק שמבעיר בסיגריה, מיד עובר באיסור תורה גמור, ולכן הוא "מחלל שבת גדול" שמרבה באיסורים.

כעין זה נראה לי, שניתן לומר על מי שנוהג ברכב בשבת רח"ל, שבכל לחיצה ולחיצה שלוחץ על הדוושה, הרי הוא מזרים ניצוצות של בניין ומבעיר אותם, וכל טיפת בניין שהוא מבעיר הרי זו מלאכת מבעיר גמורה, נמצא שהנוהג ברכב בשבת עובר הרבה איסורי תורה, על כל טיפה וטיפה של הבערה, אוי להם למי שמחללים שבת, בכל כך הרבה מלאכות.

שמירת שבת – שמירה על השבת

זכורני מלפני הרבה שנים, שהתקיים כינוס בבית הכנסת הגדול בבני ברק, בכדי לחזק את שמירת השבת, והרבי הרב שך נאם שם, והביא את מה שנאמר בתורה "ושמרו בני את השבת, לעשות את השבת לדורותם ברית עולם" וביאר, הרי רואים שהתורה מצווה אותנו לשמור את השבת, הבה נחשוב מהי כוונת התורה שנהיה שומרים של השבת? הרי שומר חינוס שמפקידים אצלו חפץ לשמרו, מפני מה הוא שומר? וכי הוא שומר מעצמו שלא יגנוב? בוודאי שלא! הרי עיקר השמירה שלו היא לדאוג שאחרים לא יגנוב, ובשביל זה הביאו לו את החפץ. וא"כ כשיצווה אותנו התורה בשמירת שבת, הכוונה היא ג"כ ששמור על השבת מפני אחרים שרוצים לחלל אותה, שזו חלק מהאחריות שלנו כשומרי שבת, לדאוג שהשבת לא תתחלל על ידי כל בני ישראל, וכך אנחנו שומרים את השבת!

מצוות שבת נאמרה בהקהל

מצוות שבת נאמרה בתורה הרבה פעמים, אחד מהם הוא בתחילת פרשת ויקהל, וכך אומרת התורה "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, ויאמר אליהם אלה הדברים אשר ציוה ה' לעשות אותם, ששת ימים תעשה מלאכה, וביום השביעי יהיה לכם קודש, שבת שבתון לה', כל העושה בו מלאכה יומת"

והנה ההתקלה הזו היתה למחרת יוה"כ (כמו שכתב רש"י שם) לאחר שמשה ירד מהר סיני, שהרי משה רבינו עלה להר שלושה פעמים, ובפעם השלישית עלה בר"ח אלול לבקש מהשם שיסלח לעמו, ולהוריד את הלוחות שניות, ובי"כ אמר לו השם 'סלחתי כדברך' ואחר יום הכיפורים ירד משה לארץ, ולמחרת יוה"כ - הדבר הראשון שהוא עשה, אסף את כל בני ישראל, ומה הוא לימד אותם באותה אסיפה? פרשת שבת! זה כל מה שנאמר להם.

וומה שאמר להם אח"כ את הציווי להתנדב למשכן, זו היתה אמירה אחרת, שלא נאמרה באותה אסיפה, ונמצא אם כן שכל ההקהל של משה רבינו, היה כדי להשמיעם פרשת שבת]

וצריך להבין מדוע דוקא מצוות שבת, נאמרה באופן כזה שכל ישראל התקהלו כדי לשמוע אותה, ובמה היא שונה משאר המצוות? וכבר הקשו כן במדרש (ילקוט שמעוני, תח) "מתחילת התורה ועד סופה, אין פרשה שנאמר בה ויקהל אלא שבת בלבד, אמר הקב"ה עשה לך קהילות גדולות, ודרוש לפניהם רבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים, להקהיל קהילות בכל שבת ושבת, ולכנוס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה, כדי שיהא שמי הגדול מתקלט בין בני"

והיינו שרצה הקב"ה לקבוע לדורות הבאים, שבשבת קודש מתאספים בבתי מדרשות, ומקהילים קהילות רבים ללימוד ההלכות, ולכן עשה כך משה רבינו, שהקהיל את כולם ללמד פרשת שבת.

שקולה שבת כנגד כל התורה כולה

"אלה הדברים אשר ציוה השם" מצות שבת פותחת בלשון 'אלה הדברים' ודרשו מזה חז"ל, שיש דמיון בין שבת לעשרת הדיברות, שבעשרת הדיברות ג"כ נאמר 'וידבר ה' את 'הדברים האלה' אל כל ישראל' וזה בא ללמדנו ששקולה שבת כנגד עשרת הדיברות. עוד אמרו במדרש הגדול, מהו שאמר הכתוב (ישעיהו נז, ג) "אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה, שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע" מה הכוונה יעשה זאת? רבי ישמעאל אומר אשרי המקיים כל מצוותיה של תורה באהבה, ועוסק בה לשמה, ואין זאת אלא תורה שנה" וזאת התורה אשר שם משה".

היינו שתחילת הפסוק מדבר על מי שמקיים את כל התורה כולה, ובכל זאת הוסיף הכתוב 'שומר שבת מחללו' לומר לנו, שחזן מה שהוא מקיים את כל התורה, הוא גם שומר את השבת, ומזה למדים ששקולה שבת כנגד כל התורה, ולכן פירט הכתוב את מצוות שבת בפני עצמו. וכעין זה מובא שם בשם רבי עקיבא.

ובמדרש שמות רבה (כח, יב) מצינו עוד מקורות לזה, בשם רבי אלעזר בר אבינא 'מצינו בתורה נביאים וכתובים ששקולה שבת כנגד כל המצוות בתורה מנין: שבשעה ששכח משה לומר להם מצוות שבת, אמר לו הקב"ה (שמות טז, כח) 'עד אנה מאנתם לשמור מצותי' ומה כתבו אחריו 'ראו כי ה' נתן לכם את השבת' בנביאים מנין שנאמר (יחזקאל כ, יג) 'וימרו בי בית ישראל במדבר, בחוקותי לא הלכו, ואת שבתותי חיללו' בכתובים מנין שנאמר (נחמיה ט, יג) 'ועל הר סיני ירדת ודברת עמם' וכתוב אחריו 'ואת שבת קדשך הודעת להם' אמר להם הקב"ה לישראל, אם תזכו לשמור שבת, מעלה אני עליכם כאלו שמרתם כל המצוות שבתורה, ואם חיללתם אותה, מעלה אני עליכם כאלו חיללתם כל המצוות!"

בכל הפסוקים שהביאו במדרש, התורה כוללת את התורה וכל המצוות בפני עצמם, ואת מצוות השבת בפני עצמה, ומזה למדים ששקולה שבת כנגד כל התורה, ולכן נמנית בפני עצמה.

שומר שבת 'מחללו' – מחול לו

עוד אמרו שם במדרש בשם רבי עקיבא "חמורה שבת - שכל המשמרה כראוי - כאילו שמר ידו מעשות כל רע" שמירת השבת היא לא דבר קל, ובכדי לקיים את השבת כראוי, צריך ללמוד היטב את הלכותיה, ומי שאכן למד וידע, ונוהג בשמירת שבת כראוי, הוא זוכה למעלה הזו, שהוא כאילו לא עשה שום רע! וממשיך רבי עקיבא ואומר "ולא

ובזה ביאר את המשך הפסוק **לעשות את השבת לדורותם** שאם אנחנו אכן נשמור על הציון של השבת, אז תשתמר השבת גם לדורות הבאים, שאם האדם דואג ומשתדל, שהשבת לא תתחלל גם ע"י אחרים, ולמחות במי שהוא יכול, אז תישאר ציונה של השבת קיימת לעם ישראל לדורי דורות.

וכן אנחנו רואים בעיר ברק, שבעבר היו בה חילולי שבת, וציבור בני התורה מחו בהם והזהירו אותם, ואכן כיום אין חילולי שבת בבני ברק, שעל ידי שדואגים לשמירת השבת, הרי היא עומדת לנו ולזרעינו לברית עולם.

שמור וזכור בדיבור אחד

בגמרא ברכות (ט, ב) אמרו "נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה" וביארו הטעם "משום שנאמר זכור ושמור, כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, והני נשים שאיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה" הרי נשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא, ובלא תעשה חייבות, ולכן היו ראויות להתחייב ב'שמור' את יום השבת' שהוא לאו, ולהיפטר ממצוות 'זכור' שהוא עשה, ואמנם למדו בהיקש מזכור ושמור, שכל שמחייב בשמור ידשנו נמי בכלל זכור.

ואף שזכור ושמור לא נאמרו באותו מקום בתורה, שהרי זכור נאמר בפרשת יתרו, ושמור בפרשת ואתחנן, מכל מקום יש בהם היקש מפני שזכור ושמור בדיבור אחד נאמרו, מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע כמו שאמרו בראש השנה (כו, א) ולמדו כן במדרש (אגדה ואתחנן ה, יב) מהפסוק "אחת דיבר אלוקים שנים זו שמעתי" (תהילים סב, יב) ומאיה טעם נאמרו בבת אחת, כדי ללמדנו שכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה.

ושמעתי לפרש ע"ד דרש, מה כוונת הפסוק "שנים זו שמעתי" שתיבה זו היא ראשי תיבות של זכור ושמור, שאלוים דיבר אחת ואנו שמענו שנים, שהם ז', זכור ושמור.

אות היא ביני וביניכם

בפרשת כי תישא נאמר בתורה (שמות לא, יג) "אך את שבתותי חשמור, כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם, לדעת, כי אני ה' מקדישכם" הרי מבואר כאן בפסוק, שהשבת מהווה סימן לכך, שאנחנו בני ישראל נבחרנו ונתקדשנו להיות עם השם.

עוד נאמר שם בתורה (שם, יז) "אות היא לעולם, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש" ומהו אנו למדים, שהשבת מהווה אות וסימן על כך ששישה ימים ברא השם את העולם, וביום השביעי שבת.

נמצא אם כן, שיש בשבת שני אותות, הראשונה מעידה על כך ש'אני ה' מקדישכם' והאות השנייה מעידה על כך ש'ביום השביעי שבת וינפש' וצריך להבין, הניחא האות השנייה היא מובנת, שהמנוחה ביום שבת מעידה על כך שהשבת שבת ונח ביום זה, אבל האות הראשונה שהשם קידש אותנו ונבחר בנו לעם, היכן היא ניכרת בשבת?

ואמנם ברש"י שם (יג) כתב: "אות גדולה היא בינינו, ללמדנו שבחרתי בכם, בהנחילי לכם את יום מנוחתו" ונראה מדבריו, שעצם הדבר שהשם נתן לנו את יום השבת, ולא לאומות העולם, זה עצמו האות שאנחנו האומה הנבחרת, ואותו השם קידש מכל העמים.

וביאר הדברים, שהרי יש המוני בריות בעולם! כמה מיליארדים של אנשים! וכולם צאצאיו של אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה, וא"כ כולם בריותיו של הקב"ה, והיה מן הראוי שביום המנוחה שבו שבת השם מכל מלאכתו, שכל בריותיו של הקב"ה ישבתו וינוחו, ובכל זאת השם בחר לתת את השבת רק לנו ולא לגויים, וזה מלמד אותנו, שעיקר תכלית הבריאה היא בשביל ישראל, ואנחנו הייעוד של כל העולם, ולכן דוקא אנחנו נבחרנו לשבות, כדי להעיד על מעשה שמים וארץ!

אבל הגויים, אינם חלק מהתכלית של עולם, ולא עבורם נברא העולם, ולכן לא ניתנה להם הזכות להעיד על בריאת שמים וארץ. וכמו שכתוב בספר ישעיה (מ, טו) "הן גויים כמר מדלי" והיינו, שהגויים דומים לטיפות שנזלו מהדלי של המים, שאין להם תפקיד, ולא באו לשם במכוון, זה היחס של אומות העולם כלפי הייעוד של הבריאה, ולכן רק בני ישראל שובתים בשבת ולא הגויים, וגדולה מזו אמרו (סנהדרין נח, ב) "גוי ששבת חייב מיתה" מפני שאין לו רשות להיכנס במעלת השבת להעיד על בריאת שמים וארץ.

ובזה מובן שאכן השבת מהווה אות וסימן על כך, ש'אני ה' מקדישכם' ולכן רק אנחנו נבחרנו להעיד על מעשה שמים וארץ.

והנה בפרשת ואתחנן אומרת התורה בטעם מצוות השבת "וזכרת כי עבד היית בארץ מצריים, ויוציאך ה' משם ביד חזקה, על כן ציון ה' אלוקים לעשות את השבת" (דברים ה, טו) וצריך להבין איך מצות השבת מזכירה לנו שהיינו עבדים במצרים. אמנם הביאור הוא כנ"ל, שכאשר האדם שובת בשבת, הוא שם אל ליבו, למה רק אני שומר שבת, ושאר אומות העולם לא? מה היחס שלי יותר מהם? ואז הוא מבין שאנחנו האומה היחידה שהשם הוציאנו ממצרים, וקידש אותנו להיות לעם השם.

ונראה לי שמטעם זה אמרו בגמרא שלהי פסחים (קז, ב) "אמר רב אחא בר יעקב: וצריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום" והיינו שיש מצוה להזכיר יציאת מצרים בקידוש היום, וכמו שאנחנו אומרים בנוסח של הקידוש 'זכר ליציאת מצרים'.

וביאר הדבר, שכיון שהשבת מהווה אות והיכר לכך ש'אני ה' מקדישכם' לכן צריך להזכיר זאת בקידוש, שאותו הוציא השם ממצרים ובחר בנו להיות לו לעם, שכל זה מונח וניכר בכך שרק לנו ניתנה השבת ולא לאומות העולם.

שבת - לה' אלוקים

ראיתי רעיון נפלא, בשם הגאון ר' לייב מינצברג זצ"ל שישנו הבדל יסודי בין שבת המועדים, כל המועדים הם על שם המאורעות שהיו לבני ישראל, שבפסח יצאנו ממצרים, ובסוכות הקב"ה סוכם עלינו בעניי כבוד, והגן עלינו מהשרב והקור שיש במדבר (מידע במדבר חם מאד ביום, וקר מאד בלילה, כי אין שם בתים לעצור את הרוחות, ובשעות היום האדמה מתחממת מאד ומחזירה את החום) ושבעות הוא זמן מתן תורתנו, ועל שם כל המאורעות הללו נקבעו לנו המועדים.

ואמנם ביום השבת לא קרה לנו שום דבר, לא היה לבני ישראל שום מאורע, אלא הקב"ה שבת ממלאכתו, והיינו שהמאורע של יום השבת הוא של השם לבדו, ולא לנו, רק שהשם ברוב חסדו נתן לנו מתנה, שגם אנחנו נשבות יחד איתו, וכמו שאומרת התורה "ששת ימים תעבוד וכו' ויום השביעי שבת לה' אלוקים" המושג שבת הוא להשם, שהוא שבת ממלאכה ביום זה, ואנחנו קיבלנו את המתנה הזו לשבות ולנוח במנוחתו של השם יתברך.

וזה מה שאנו אומרים בתפילת שחרית של שבת "ולא נתתו ה' אלוקיני לגוי הארצות, ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים, וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים, כי לישראל עמך נתתו באהבה" מדובר כאן על מנוחתו של השם, שברוב חסדו נתן לנו את הזכות לשכון בה, והגויים לא זכו.

מתנה בבית גנוז

אמרו במסכת שבת (ז, ב) "אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: מתנה טובה יש לי בבית גנוז ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל - לך והודיעם" ראיתי בשם החפץ חיים שכתב, אין ניתן לדעת מהו הערך של כל דבר, לפי מי שחפץ בו ורוצה אותו, אם אדם ממוצע רוצה מוצר מסוים, זה מעיד שהוא דבר נצרך, ותו לא, אבל כאשר אדם עשיר ונכבד חפץ באיזה מוצר, כנראה שערך גדול מאד.

ומזה למד הח"ח על ערך מעלתה של התורה, שהמלאכים אמרו להקב"ה "מה אנוש כי תזכרנו... תנה הודך על השמים" והיינו שהם השתוקקו וביקשו שהתורה תינתן להם ולא לבני אדם, ומזה אנחנו למדים, את יקר מעלתה של התורה, שאם המלאכים כ"כ השתוקקו לה, כנראה שמעלתה יקרהה עצומה מאד, שגם מי שקרוב מאד להקב"ה, מבין שזה יקר ערך, וכל שכן לנו.

וכעין זה נאמר אף אנו, לגבי השבת, שהרי הקב"ה מעיד לישראל ואומר "מתנה טובה יש לי בבית גנוז" נחשוב, מה יש לאדם בבית הגנוזים? הדברים הכי יקרים! יהלומים, אבני חן, וא"כ מה יש בבית גנוזי של הקב"ה? בוודאי כל מחמדי תבל, ובאותו בית גנוזים - נמצאת השבת, הוי אומר שהשבת היא מתנה יקרה מאד, וערכה לא יסולא בפז!!

הארת פנים בשבת

שמעתי מאחד משכניו של זקני רבי רפאל ברוך זצ"ל, שכל פעם שהיה רואה את רבי ברוך בליל שבת, כשהוא יוצא לתפילת ערבית, היה רואה עליו אור על הפנים! והיה ניכר שאור השבת היה נסוך על פניו! כיו"ב סיפר ר' אלי' לופיאן על ר' שמחה זיסל מקלם, שבשבת היו הפנים שלו משתנות, והיו מאירות! וכידוע שר' שמחה זיסל בדרך כלל לא היה בקו הבריאות, מפני שהיה מחמיר גדול בביטול תורה, והיה ממעט בשינה ויוסק הרבה בתורה בלילות, ובכל זאת בשבת קודש היו משתנים פניו, ונראות בריאות ומאירות, והיה ניכר מהם אור השבת.

מתוך מחאה על ראש עיריית טבריה - לפני כמה שנים - שעודד חילולי שבת בפרהסיה בעירו רח"ל

אנחנו מדברים על השבת, היום שומעים ששמירת שבת בארץ ישראל נפרצה, יש אנשים שמרמזים ידם נגד תורת משה, לא חוששים לעצמם לכולם, כי הם כופרים, ואינם מאמינים בשכר ועונש, הם לא יודעים שהקב"ה רואה את הכל ומעניש, או יי למי שמבטל שבת מעם ישראל!! אנחנו מוחים באותו רשע מטבריה, שהריס ידו על שבת קודש, טבריה היא עיר קדושה, קבורים בה קדושי עליון, האיש ההוא שהיום הוא כאן ומחר בקבר, בא ומשנה את המסורת של צביון השבת בטבריה, אנחנו קוראים לך מפה! חזור בך חזור בך!! שלא תיענש!! בטוח שהקב"ה יפרע ממך, ולא ישתוק לך, מחלל שבת בפרהסיה - כאילו עובד ע"ז ויוני יין נסד.

מה הוא חושב לך? באיזה זכות הוא נמצא כאן בארץ ישראל? הרי אמרו חז"ל (שבת קט, ב) לא נחרבה ירושלים אלא שחיללו בה את השבת, הרשע הזה רוצה להחריב את עם ישראל, ואנחנו מוחים בו, חזור בך! תפסיק להשתגע ולמרוד בתורת משה רבינו!! תראה את כל הרשעים שהיו במשך הדורות, איפה הם?! הרי כולם נעקרו מן העולם! וכי בגלל שאתה ראש עיר, אתה רוצה למצוא חן בעיני החילונים, לכן אתה מקלקל לעצמך? דע לך שהקב"ה לא יוותר לך, לא יהיה לך קל, יה"ר שתחזור בתשובה שלימה.

גיליון זה נכתב על פי הבנת הכותב בלבד

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר בטל' 054-8520-936 או דרך נדרים פלום בהיפוש 'עוטה אור'

ניתן להאזין לשיחה בשידור חי בקו 'עוטה אור' 0733-718-148 או במערכת קול יהודי מרוק' 0747-962-335

כמור"ב ניתן לקבל את הגיליון במייל 6082566@gmail.com

פתאום יבוא אל היכלו

לעתים קהות החושים מציפה לגאולה, באה מהמחשבה איך אני יצליח במקום שקדושי עליון נכשלו. והאמת שהדורות הקדמונים שברו עבורנו את החלק הקשה, אנו צריכים רק לפתוח את הידית, הכי קל

מאי קא משמע לן?

יוודע במביא למעלה

אין לנו אלא חידושו של המספר.

אדם עומד ביום הכיפורים וקורא את הפסוק 'לעולם ה' דברך נצב בשמים', פעם אחר פעם, י"ב פעמים כתקנת רבינו הרש"ש. הוא לא מבין מה הוא פועל בעולמות העליונים בכל פעם, ובוודאי שגם לא מבין את ההבדל בין הפעם הרביעית לפעם החמישית, אבל ימשיך באמירה בעלמא.

רבינו הבן איש חי תיקן לומר פסוק 'ואמרתם כה לחי' בליל ראש השנה, עשרה פעמים, יחד עם פסוקים אחרים במספרים שונים. אין לנו מושג מה פועלת האמירה הזו, ומדוע אי אפשר להסתפק בט' פעמים, אבל כך אנו אומרים כמצווים ועושים.

כי מצד אחד האדם קטן ולא יבין ולא יידע עד היכן יגיעו יכולותיו לפעול בהיכל מלך ועד היכן יוודע במביא למעלה, ומצד שני הוא אכן 'במביא למעלה'. יכול להיות נער צעיר, אבל הוא מנענע את כל העולמות במאמר פיו, נותן חיות להיכלות עד אין קץ ומשפיע רוב שפע וברכה לתבל ויושבי בה.

חרב בין ירבותיו

כלל נמסר לאדם (קדושין מ:), לעולם יראה אדם עצמו חציו זכאי וחציו חייב ואת העולם כולו, חציו זכאי וחציו חייב. זכה, מכריע את העולם כולו לכף זכות, לא זכה, מכריע את העולם כולו לכף חובה.

הכלל הזה לא נמסר לראשי סנהדראות ולא ליושבי על מדין, אלא לכל יהודי משראלי. גם בחור צעיר משיבה קמנה. בכל עת הולך הוא עם שמן משחת אלהיו על ראשו, במרחק חגירת הציפורן יכול להכריע את העולם לכאן או לשם. בהליכתו ברחוב, בשיחתו עם חבריו, בעלותו על יצועו וכל שכן בהגותו בתלמודו.

מעטות מאוד המה השבתות שנקבע שמם בישראל על שם ההפטרה. מהן השבת הקודמת, 'שבת חזון' והשבת הקרובה, 'שבת נחמו'. אפשר גם לצרף את 'שבת הגדול' לחד טעמא שנקראת השבת על שם ההפטרה שקוראים בה (מלאכי ג, כג) 'לפני בוא יום ה' הגדול והנורא' (מטה משה ס' תקמ"ב).

פעמים ההפטרה היא מעניינה של הפרשה, ופעמים רומזת דרך אגב לעניין המוזכר בה. וכיון שכך, יש לנו להתבונן ולדעת מה שייכותה של הפטרת נחמו עם פרשת ואתחנן ומה רמז ושייכות יש בה.

תקמ"ו תפילות

רמזו הקדמונים בתיבת 'ואתחנן' על תפילות המרובות של משה רבינו להיכנס לארץ חמדת אבות. גם משמעות המילה 'ואתחנן' היא לשון תפילה ותחינה, וגם מניינה כמניין 'תפילה' וגם כמספר התפילות שערך, סך הכל תקמ"ו תפילות, ואם היה מוסיף תפילה אחת היה נענה.

המספר הזה לא מובן. כללים יש לה לתפילה, אותם גילו רבותינו. ידענו שאדם המתפלל בלב נשבר ונדכה, תפילתו רצויה. ידענו ששערי דמעות לא ננעלו. ידענו שיפה תפילת החולה על עצמו וידענו שאם יתום ואלמנה צועקים, הם נענים.

יש גילויים בתורה הקדושה על דרכים בהם התפילה פועלת. גם במשך הדורות גילו חכמים בספריהם על עתות רצון מיוחדות, זמנים ופעולות בהם הרקיע נד ומטהר ומלאכי השרת מכנסים את התפילות להיכלות הפנימיים. הנה וכהנה.

לעומת זאת, מעודנו לא ראינו שאם אדם יתפלל תקמ"ו פעמים, תקובל תפילתו.

כאן מקום יחיד, בו מצאנו שאם משה יערוך שוועה במשך חמש מאות וחמש עשרה פעמים, לא תתקבל תפילתו ותישאר הדלת סגורה בעדו. אולם אם יתפלל עוד תפילה אחת, תיפתח הדלת.

הבית יוסף כשעוד היו מאתיים רבנים גדולים ממנו שסמכוהו.
בתקופת המשנה למלך והמחנה אפרים, בציפייה הדרוכה של
החפץ חיים והבבא סאלי -

בימיהם לא נושעה יהודה, בימינו תוושע?

הטובים אנו מהם?

השתא תנוד חיותא

אבל כאן מגיע הסוד של התקט"ו תפילות. הם עשו עבורנו
את התקט"ו תפילות, לנו לא נותר אלא לסיים את התפילה
התקט"ז וכבר יבוא האדון אל היכלו.

בתהליכי הטבע אין הדבר נראה. חוט השערה הוא הפרש
דק בין כן מוחלט ללא מוחלט, אבל כשיבוא האדון, פתאום יבוא.

שעבוד מצרים הסתיים בפתע. יום קודם שקועים היו בטיט
ובלבנים ויום אחרי הכה משה את היאור ופסקה המלאכה עד
שיצאו ממצרים בפועל.

מסתברא מילתא שמושה לא ידע את המספר של תקט"ו או
תקט"ז, ומסתבר שלא לשם כיוון מגמתו. הוא המשיך בתפילתו
כי ידע שכח התפילה לפעול ולשבר מנעולין דפרזלא, בלי קשר
למספר כזה או אחר.

ובכל זאת לא התייאש.

העולם אומרים, בניגון, מבלי מקור או אסמכתא, שבית
המקדש לא נבנה מאבנים אלא מדמעות. ואנחנו אומרים, בית
המקדש נבנה מתפילות, מתחנונים, מלימוד הלכות בית הבחירה
ברמב"ם, מלימוד דיני הקרבנות לפרטיהם ומעשה אחד מכריע
את העולם כולו.

תפילה אחת מכריעה את העולם כולו.

וייתכן שזו תהיה התפילה שלך - - -

כי כך היא המידה של העולם. העולם נמצא בדיוק בגבול
הזה, בידיו של האדם להגיד את החבל לכאן או לשם.

דיין יושב בבית דין, אין לו כוח לטרוח לעיין היטב בפוסקים
ולברר את הדין. שמע נא (יבמות קט:), 'לעולם יראה דיין כאילו
חרב חדה מונחת בין ירכותיו'. אל תסטה. תנודה אחת לא
נכונה, והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם, והיה אם יצעק
אלי, שמוע אשמע צעקתו.

אין כאן מליצה. חרב בין ירכותיו היא המידה והיא ההגדרה.
תנודה אחת משנה את התמונה.

בעי רב ירמיה

כך עלינו ללמוד את הבעיות של רב ירמיה. השאלה
האחרונה שלו הייתה על שיעור חכמים שגזל לא ידדה מהשוכך
יותר מנ' אמה, ולכן בתוך השטח הזה, עדיין שייך הגזל לבעל
השוכך. 'בעי רב ירמיה, רגלו אחת בתוך נ' אמה ורגלו אחת
מחוץ לנ' אמה, מה?'

זו השאלה שגרמה לחכמים להוציא את רב ירמיה מבית
המדרש. אם קבעו שזה השיעור, לא ייתכן בעולם שהגזל ידדה
יותר מחמישים אמה, גם לא בצעד של רגל קמנה אחת. אין
שיעור כזה!

כל מידות חכמים הם אבסולוטיים והחלטיים. מ' סאה מים
במקוה מטהרים, חסר טיפה אחת, לא עלתה טהרה לטובל בהם.

שבת מתקדשת ברגע ששקעה חמה, שניה אחת של מלאכה
אחר שקיעת החמה, אדם מתחייב סקילה.

שחיטת בהמה צריכה להיות בסכין חלקה, פגימה קלה
בסכין והבהמה נטרפת.

וכך כל מידות חכמים.

האנחנו?

מחשבה נוקרת בראש, ולבא לפומא לא גליא. אם ראשונים
כמלאכים עברו את הגלות ולא נושעו, מהיבא תיתי שיבוא
משיח אלינו? בזמן רבינא ורב אשי לא ראה המשיח לנכון להגיע,
בזמן בעלי התוספות והרמב"ם, בדור דעה של רבינו האר"י ומרן

נדבת הרב מרדכי בירדוגו שליט"א

בני ברק

לעילוי נשמת

הדיין המופלא גדול בדורו

הרב המרבי"ץ

כמוהר"ר רבי מרדכי בן הג"ר יוסף בירדוגו זצלה"ה

יום היא"צ יד מנ"א

נפשו בטוב תלין וזרעו יירש ארץ

לעילוי נשמת

האשה הצדקת, אשר כיובל שנים מסרה נפשה

לחנך ילדי ישראל לתורה ויראת שמים

מרת חנה ע"ה

בת הגה"ח כמוהר"ר שלום לופס זיע"א

רב העיר עכו ת"ו

יום היא"צ יג מנ"א

ת.נ.צ.ב.ה.

נפשה בטוב תלין וזרעה יירש ארץ

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmell.com

פרשת ואתחנן

כרחק, שבשביל להשיג משהו כאן, מוכרחים להתפלל על זה.

לכן גם משה רבינו, עם כל הזכויות העצומות שיש לו, הוא מוכרח לתפילות כדי להשיג את מה שהוא רוצה. ולכן הוא עומד ושוטח תקט"ו תפילות חדשות ושונות זו מזו, כדי שהקב"ה יזכה אותו להכנס לארץ ישראל. ומשה מבקש, שגם אם לא יזכה להכנס לארץ ישראל בחייו, מכל מקום שיזכה וגופו יקבר בארץ ישראל ועצמותיו יכנסו לארץ, כמו שאמרו רבותינו (סוף מדרש דברים רבה). וכל כך למה? מפני שנאמר (דברים לב, מג) 'זכר אדמתו עמו', מי שנקבר בארץ ישראל, יש לו כפרה בבחינה מסוימת. וכך אמרו בירושלמי (כלאים פ"ט ה"ג וכתובות פ"ב ה"ג) על אחד מגדולי האמוראים, עולא, שהיה צריך הרבה פעמים לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ, כמו שהיה בזמנם שפעמים הרבה הוצרכו לברוח מארץ ישראל, ועולא בכה תמיד ואמר, מי יודע היכן אמות? ואכן, כך היה, שמת בסוף בחוץ לארץ. ולמה בכה? – כי חכמי ישראל הבינו את המעלה והערך של ארץ ישראל, אפילו בשביל הקבורה בה לבד.

פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם

כאן אנחנו רואים את הערך של התפילה. לא משנה כמה זכויות יש לאדם, אם הוא רוצה להשיג משהו – הוא מוכרח להתפלל, ורק התפילה היא שמסוגלת שתבטיח לו את שביקש.

יש לנו שני סוגים של תפילות. הסוג הראשון, הוא מה שתקנו לנו חז"ל, להתפלל שלשה תפילות ביום עם הציבור. וזה דבר שצריך לעשות בשבילו את כל המאמצים, להתפלל את כל התפילות בציבור. אל לו לאדם לפטור את עצמו ולומר, אמנם אני לא מתפלל עם הציבור, אבל סוף סוף אני מתפלל בבית. בזה הקדוש (ויחי דף רלד.) איתא, רבי אבא פתח ואמר, 'פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם' (תהלים קב), פנה, הקשיב מיבעי ליה, או שמע, מאי פנה. כלומר, מה הכוונה 'פנה אל תפילת הערער', היה לו לומר 'הקשיב אל תפילת הערער'. אלא, כל צלותין דעלמא צלותין, וצלותא דיחיד לא על קמיה מלכא קדישא אלא בחילא תקיפא, אמנם כל תפילה היא תפילה, אבל תפילה שאדם מתפלל ביחיד צריך כח עצום וחזק כדי שהיא תבוא לפני הקב"ה. למה? – דעד דלא עאלת הויתא צלותא להתעטרא בדוכתא, עד שלא תכנס אותה תפילה שאדם התפלל ביחיד למקום המיוחד לה, אשנה בה קודשא בריך הוא ואסתכי בה, הקב"ה מסתכל בה וצופה ובוחר אותה, האם באמת התפילה הזו היא תפילה ראויה, האם אכן היתה כאן כוונה כמו שצריך, אם לא היו בה מחשבות זרות וכיוצא בזה. ואיסתכי בחובי ובזכותיה דהווא בר נש, אחרי שבוחנים את התפילה עצמה, בוחנים את האדם. בודקים מי הוא זה המתפלל ומה מעשיו, אם הם טובים אם לא. מה דלא עביד כן בצלותא דסגיאין, אבל בתפילת רבים, הכללים הם אחרים. בתפילה של ציבור, אין את הבחינה הנוראית שהקב"ה 'איסתכי בה', צופה ובוחר אותה ומדקדק אחריה איך הוא מתפלל ומי הוא המתפלל. בצלותא דסגיאין, בתפילת הציבור, אומר הוזהר הקדוש, כמה אינן צלותין דלא זכאין אינן, יש אנשים שהם לא זכאים, ועאלין כולו קמיה קודשא בריך הוא, אף על פי כן כל התפילות של הציבור מגיעות לפני הקב"ה ועולות עד כסא הכבוד, ולא אשנה בחוביהו, הקב"ה לא מסתכל ומתבונן בחובותיהם של המתפללים.

בגין כך, פנה אל תפילת הערער. כלומר, הקב"ה נפנה להתבונן ולעיין, לבדוק ולבחון את תפילת הערער, האם היא ראויה להתקבל אם לאו. מהפך ואיסתכי בה, במאי רעותא אתעביד, איך היתה התפילה ואיך היתה הכוונה בה, ומאן הווא בר נש דצלי צלותא דא, מי הוא זה המתפלל, ומה אינן עובדי, מה הם מעשיו. בגין כך ליבעי ליה לבר נש דלצלי צלותא בציבורא, לכן על האדם להזהר שלא להתפלל לעולם ביחיד, אלא להתפלל כל תפילותיו עם הציבור. מאי טעמא, בגין דלא בזה את תפילתם, אף על גב דלאו כולו ככוונה ורעותא דלכא. כשיחיד מתפלל, 'פנה אל תפילה הערער', יש בדיקה מיוחדת, אבל כשהציבור מתפלל, 'לא בזה את תפילתם', זכות הרבים עומדת להם, ולא בוחנים ומדקדקים אחר כל תפילה ותפילה.

התפילה מוכרחת לאדם כדי להשיג לו את מבוקשו

בפרשה: ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה. ידוע מדרשם של רבותינו, 'ואתחנן' במגטריא 'תפלה', וכן 'ואתחנן' בגמטריא תקט"ו, מלמד שמשה רבינו עמד והתפלל לפני הבורא חמש מאות וחמש עשרה תפילות.

הגמרא בברכות אומרת (דף לב:) תנו רבנן, ארבעה דברים צריכים חיזוק. ומפרש רש"י, 'שיתחזק בהם אדם תמיד, בכל כוחו. תורה, ותפילה, דרך ארץ ומעשים טובים. תפילה היא מאותם הדברים שעומדים ברומם של עולם, אבל בני אדם מזלזלים בהם. מה הכוונה דברים העומדים ברומם של עולם? מה זה רומם של עולם? הכוונה בזה היא לאדם עצמו, שהרי האדם נקרא עולם קטן בלשון הקדמונים (הרמב"ם בספר מורה נבוכים ח"א פ"ב ועוד). והתפילה עומדת ברומם של עולם, היינו, שהתפילה היא שיכולה לרומם את האדם ולהביא אותו להשגות נפלאות, אך בני אדם מזלזלים בהם, ולא משתמשים בכח הזה של התפילה.

באדרת אליהו על הפרשה כתב הגר"א, שחמש מאות וחמש עשרה התפילות של משה רבינו לא היו בנוסח אחיד וקבוע, אלא בכל פעם היה משה מבקש ומתפלל בסגנון חדש. אף על פי כן, אמר לו הקב"ה כי כבר נגזרה הגזירה, 'אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה'. ובאמת המדקדק יראה, שמשמע שאם לא היה הקב"ה אומר לו 'אל תוסף דבר אלי', לא היה משה רבינו מסתפק בחמש מאות וחמש עשרה התפילות, אלא היה ממשיך עוד ועוד להתפלל כהנה וכהנה. אלא שבגלל שהקב"ה אמר לו להפסיק להתפלל, עצר מתפילותיו.

והנה, זה עצמו שמשה רבינו התפלל כל כך, אומר דרשני. הרי משה רבינו, לכאורה גם בלא התפילה היו לו מספיק זכויות כדי להכנס לארץ ישראל. למי עוד יש זכויות כמו למשה רבינו, שקיבל תורה מסיני ונהג בנו טובת עין ונתנה לנו כמו שאומרת הגמרא (נדרים לה). שזכה וזיכה את ישראל (ואבות ה, יט), והרביץ תורה כפי שלא עשה איש מעולם? ואם כן הוא שהיו לו זכויות לאין גבול, למה הוצרך לעמוד כאן ולהתפלל ולבקש כל כך?

אלא, אמר המשגיח רבי יחזקאל לינשטיין זצ"ל, מבואר כאן דבר נורא, שלהשיג דבר בעולם הזה, לא יעזור שום זכות, וחייבים בשביל זה תפילה.

כמה ראיות מביא המשגיח ליסוד הזה. הנה, מי לנו כאברהם אבינו שהפקיר את עצמו ואת חייו, ואפילו את מעלותיו הרוחניות הפקיר וכמו שכתב החתם סופר (בסאמר פתוחי חותם בראש שו"ת חתם סופר י"ד) שיכל אברהם להתעלות עוד יותר במדרגות הנבואה, ואף על פי כן יתר על כל זה כדי להכניס אמונה בלב הבריות. באיזה בריות? עם מי אברהם אבינו התעסק? עם עובדי עבודה זרה, ואוכלי אדם. האנשים הכי פשוטים ובהמיים שיש. נתאר לעצמנו שמביאים לנו איזה כושי מקו המשווה, ואומרים לנו, בוא ותכניס לו קצת אמונה, ותלמד אותו יהדות. אדם שרואה דבר כזה תמוה, הבאת לי כאן משהו שהוא ספק אדם ספק גורילה, ואתה רוצה שאת כל החיים שלי אקדיש לכולם? שאלו לא דעת ולא תבונה?..

אבל אברהם אבינו, עם אלו התעסק. רק עם אלו. ולא עם אחד ושנים, אלא עם אלפים ורבות, כמו שכתב הרמב"ם (הלכות ע"ז פ"א ה"ג). עם כל אלו האנשים הכי פשוטים שיש התעסק אברהם אבינו, ולהם הקדיש את חייו. אותם הוא לימד דעת, ואותם לימד שיש מנהיג לבריאה שאליו פונים ואליה מתפללים.

יש לך משהו שיש לו זכות גדולה כזו כמו של אברהם, שהקנה להקב"ה שמים וארץ (סוטה ד:)?! ועם כל זה, אומר המשגיח זצ"ל, אנחנו רואים שבשעה שהיה צריך אברהם למצוא כלה לבנו יצחק, שאל אותו אליעזר עבדו איך אצליה למצוא בשבילך את הכלה המתאימה, ואברהם ענה לו שאני אעמוד ואתפלל. אותה תלך ותחפש ליצחק כלה, ואני אתפלל שהקב"ה יהיה בעזרך למצוא אותה. ולכאורה, למה אברהם אבינו אומר לאליעזר שהוא יתפלל? שיגיד לאליעזר, אתה תלך לחפש, ובדאי הזכויות שיש לי יעמדו לך ויסייעו אותך. אלא על

רבי חיים מוולוז'ין בחיבורו רוח חיים על מסכת אבות (פ"ב ט"ג), מבאר שזה כונת התנא שאמר 'אל תהיה רשע בפני עצמך'. כלומר, כשאתה מתפלל לבד, עם עצמך, חלילה אהיה יכול להמצא בגדר של רשע לפני המקום. אבל אם אדם מתפלל בציבור, לא מדקדקים אחריו, ולא בזה את תפילתו.

דרכים להתחזק בכוונת התפילה

והנה, אנחנו יודעים כמה קשה להתפלל תפילה מתחילה ועד סופה בלי מחשבות זרות, ובפרט בדור שלנו שנחלשו הכוחות. הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל שהיה לפני כמאתים שנה, כותב (יערות דבש ח"א דרוש ג) על זמנו שאם יש אחד שהתפלל שלוש פעמים במשך כל חייו תפילות שהיו מתחילות ועד סופם בלי מחשבות זרות – אשריו ואשרי חלקו. זה היה בזמנו, ומה אנחנו בדרא בתראה, יתמי דיתמי, נענה אבתריה.

ועם כל זה שנחלשו הכוחות וקשה לכוון בתפילה מתחילה ועד סוף, אין זה פוטר אותנו ואנחנו צריכים להשתדל בדבר. הרי אם היה ברור בידינו שאם אחד יתפלל את כל התפילה מהתחלה ועד הסוף בכוונה ראויה ובלי מחשבה זרה, הוא יקבל עשרת אלפים דולר, הוא היה מתפלל בכוונה כראוי או לא? קרוב לוודאי שהיה מתפלל כמו הרש"ש... הוא היה זורק את כל המחשבות הזרות מהראש שלו ומדקדק בכל מילה ומילה שהוא מוציא משפתיו. למה? – עשרת אלפים דולר.. וכאן מבטיחים למי שיתאמץ ש"י עולמות, זה לא מספיק ולא כדאי לו בשביל זה להתאמץ?! נכון שקשה, אבל זה אפשרי.

כדי להצליח לכוון בתפילה, יש שתי דברים שאדם צריך לעשות. הדבר הראשון, הוא ללמוד את הסידור. יש בני אדם שמתפללים כל חייהם בסידור, וכמעט שלא מבינים את מה שהם מוציאים משפתותיהם. ואני לא מדבר על העומק שיש בכל מילה, אלא על פשט המילים ממש, שגם אותו לא יודעים. אם תשאל אחד מהם מה הוא מכוון במילים 'ברוך אתה', הוא יגיד לך אני לא מכוון, אני אומר... או שיגיד לך שהכוונה שאהיה מבורך. אבל הרבה טועים בזה, וכמו שכתוב רבי חיים מוולוז'ין שאין הפירוש שאתה הוא מבורך, אלא אתה הוא מקור הברכות. תשאל אחד מה פירוש המילה 'רוקע הארץ על המים'?! הרי אתה אומר בכל יום את שמונה עשרה הברכות האלו בנשימה אחת, משל היו חלילה עשרת בני המן.. ומה אתה מתכוון כשאתה אומר 'רוקע הארץ'?! הוא יענה לך, מה יש כאן לפרש? 'רוקע הארץ' על המים' הפירוש הוא שהוא רוקע הארץ על המים.. או אם תשאל אחד מה הכוונה כשהוא אומר 'אשרי יושבי ביתך עוד יהללך סלה', מה זה 'סלה'? יש אחד שיפרש שזה מלשון 'סלע', שהוא גבוה וחזק.. אבל 'סלה' פירושו לנצח, כמו שאומרת הגמרא בעירובין (נד).

אדם מתפלל כל יום שלשה תפילות, למה שלא יפנה לעצמו זמן להבין את מה שהוא אומר?! הסידור הוא מהספרים הקשים ביותר שיש לנו, וצריך ללמוד אותו. יש הרבה פירושים קלים ונוחים לבאר את סדר התפילה, הן מרביתנו הקדמונים האבודתהם והגאון יעב"ץ ועוד, והן ביאורים שכתבו חכמי הזמן כעין פירוש רש"י על כל סדר התפילה.

זה סגולה גדולה להצליח לכוון בתפילה. כשאדם לא מבין את פשט המילים שהוא מוציא משפתיו, קשה לו לכוון כראוי, והמחשבות שלו הולכות למקומות אחרים. הרמב"ן כותב בפירושו לשיר השירים, שאחד הדברים הכי קשים שיש הוא שיהיו פיו ולבו שווים בשעת התפילה, וזהו נפלא המהות והענין של התפילה, שיהיו פיו ולבו שווים, שהרי לכן התפילה נקראת 'עבודה שבלב', וכמו שדרשו חז"ל (תענית ב.) 'איזו היא עבודה שבלב, זו התפילה'. אך כשאדם לומד את הסידור והוא מבין את מה שהוא אומר, יקל עליו יותר לכוון בתפילה כראוי.

זה דבר אחד. עוד עצה שמעתי פעם מאחד הגדולים, להתפלל שנוכל להתפלל. אם אדם קשה לו לכוון בתפילה כראוי מתחילה ועד סוף, לכל הפחות שישב חמש דקות לפני התפילה ויבקש מוקב"ה, רבונו של עולם, אני מתעתד עכשיו להתפלל תפילת שחרית, ואני מבקש ממך שתעזור לי להתפלל לפניך כראוי. התפילה הזו עצמה תעשה פרי ויסיעוהו מן השמים לכוון בתפילה.

חובת ומעלת התפילה בציבור

מכל מקום, הגם שכמו שנתבאר יש דרכים שאדם יכול להתחזק בהם בענין הכוונה בתפילה, עדיין זו היא עבודה גדולה. והנה, אמרו רבותינו במדרש בשמות רבה (פכ"א ט"ד), שיש מלאך מיוחד שממונה לאסוף את התפילות של כלל ישראל, ומהם לעשות כביכול כתר ועטרה להקב"ה. וכתבו תלמידי הגר"א בספר גבעת שמואל, שבזה יש לנו נחמה ופיוס על ענין הכוונה בתפילה, לאלו שמתפללים בציבור. מדוע? – מפני שכתר מלוכה עושים אותו שיהיה הכי משובח והכי יפה שיש. הכתר מסמל את המלוכה, ולכן היהלומים שמשבצים בו הם היהלומים היקרים ביותר שיש בממלכה, והזהב ממנו עשוי הכתר הוא הזהב הכי משובח, וכן הלאה וכן הלאה. אבל אחד הדברים שמשמשים את נוי הכתר, הוא דווקא החורים שיש בו. הכתר לא עשוי כמקשה אחת כולה, אלא עושים בו

חורים בכמה מקומות, וזה עצמו מוסיף נוי לכתר.

אחד כזה שמתפלל בציבור בלי כוונה, מהתפילה שלו יעשו את החורים שבכתר.. יקחו את התפילה שלו, שהיא נקובה במחשבות זרות וכיוצא בזה, ויצרפו אותה לכתר בתור החור שמהווה אף הוא חלק מהנוי של הכתר, ותזכה גם התפילה הזו להיות שובה ועטרה לחי העולמים. אך במה דברים אמורים, כשהוא מתפלל בציבור. אבל אם הוא מתפלל ביחיד, חור לבד מה הוא שווה?...

תפילה בציבור היא אחד הנשקים היותר גדולים שיש בידינו. דוד המלך שלא היו חסרים לו זכויות, עם כל זה הוא אומר (תהלים נה, יט) 'פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי', ומפרשת הגמרא בברכות (דף ה.) שמה שהועיל לו היתה התפילה בציבור.

התפילה מרוממת את האדם ומקרבת אותו להקב"ה

וכשאדם מתפלל, אין זה רק במטרה שישגי את מה שהוא צריך ומה שהוא מבקש עליו בתפילה. והראיה לזה היא, שגם אם יש לאדם כל מה שהוא צריך, יש לו בריאות ופרנסה, יש לו הצלחה ויש לו הכל, עדיין הוא מחוייב להתפלל. מדוע? – הרי כבר יש לו הכל?! אלא שמטרת התפילה היא לחזק בלבנו את ענין האמונה בבורא. כשאדם מחדד בקרבו את ההבנה והידיעה שיש אחד שאליו הוא פונה, אליו הוא מתחנן וממנו הוא מבקש, אזי בעצם התפילה הוא מקרב את עצמו לבורא, ומתחזק באמונה ובבטחון בו.

לכן אדם צריך להתחנך בדבר הזה, להתפלל ולבקש על כל דבר שהוא נצרך לו. וגם ישפיע על בני ביתו שיעשו כן. וכמו שהבאנו, אין לך תפילה שאינה עושה פרי לטובה. בראש ובראשונה עצם התפילה מקרבת אותו לבורא ומחזקת לו את הקשר עם ה' יתברך, ומלבד זאת יהיה אדם סמוך ובטוח שהתפילה שלו תתקבל, ואם לא עכשיו לאחר זמן, אבל בוודאי שתתקבל.

התפילה על הענינים הרוחניים של האדם

ובפרט על האדם לבקש על הרוחניות. לבקש על אהבת ה' יתברך, לבקש על אהבת התורה, ולבקש להנצל מחטא ועוון. וכשאדם מתפלל על דברים רוחניים, תפילתו נשמעת. והרי קל וחומר הוא, אם תפילה על דברים גשמיים נשמעת, קל וחומר שתפילה על עניני רוחניות נשמעת ומקובלת לפני ה' יתברך. ויש קבלה בידינו מרבי סעדיה גאון, שכשאדם מבקש בקשות רוחניות, לא מתבקר פנקסו. כלומר, לעתים כשאדם מבקש איזו בקשה, כגון שמבקש להיות עשיר, דנים על זה בשמים ואומרים, באמת מגיע לו עושר? הבה נראה, מה מעשיו של זה, מה פעולותיו ומה הם מחשבותיו. אחרי זה בודקים, מה יעשה עם כל העושר שניתן לו, דברים טובים או לא? וכך דנים ודנים ויש שקלא וטריא עד שישכימו למלא את מבוקשו. אבל כל זה רק בדברים גשמיים, בהם פותחים את הפנקס של האדם ובודקים אם הוא ראוי למלא את מבוקשו. אבל בדברים רוחניים, כיון שהוא לא מבקש להועלת עצמו, שהרי אדם שמבקש להיות ירא ה', אדם שמבקש שיהיה לו חשק בלימוד התורה, וכי לעצמו הוא מבקש את זה? – הוא מבקש את זה כדי לעשות נחת רוח להקב"ה, והואיל וכן הוא, לא בודקים מה הוא ומה טיבו, מה מעשיו ומה ענינו, ונותנים לו את כל מה ששאל.

אם אדם היה מרגיל את עצמו, שבכל יום בדרך שהולך לעבודתו הוא מתפלל שתהיה לו בעבודה ברכה והצלחה, ולא רק שיריוח הרבה, אלא שלא תעלה לו העבודה בהפסד של קנינים רוחניים, כמה זה היה מקובל ומרוצה לפני הקב"ה. למשל, ישטח תפילה שהיצר לא יתפוס אותו ויבטל ממנו תפילת מנחה בציבור, כמו שאנחנו רואים שלפעמים יש חנויות שעומדות כל היום ריקות מקליינטים, ורק בשעת המנחה, כאשר המוכר צריך ללכת להתפלל, פתאום השיירות מצויות. זה נסיון קשה, שדווקא עכשיו שהגיעו אנשים, צריך המוכר להגיד לכולם, רבותי, אני מצטער, אבל אני צריך ללכת להתפלל ותבואו עוד רבע שעה. זה נסיון קשה, והעולם אומר על דרך צחות שזה מה שנאמר (אבות ה, ו) 'המזיקין – בין השמשות נברא'... אלו שבאים להזיק לך להפסיד את התפילה, מגיעים בבין השמשות, כדי שתפסיד את תפילת מנחה... והאדם המאמין בחי העולמים יודע שמובטח לו שאם יתגבר ויסגור את החנות לרבע שעה לא תגרע לו הפרנסה, ואדרבה, הקב"ה ישלח לו כפל כפלים ממקום אחר. אבל מכיוון שזה נסיון גדול, על האדם להקדים תפילה לזה, שלא יבוא לו הנסיון ואם יבוא שיעמוד בו.

וכן למשל, צריך להקדים תפילה על שלא יכשל בלשון הרע במקום העבודה, וכמו שאמרו במדרש תנחומא (פרשת בראשית ס"ה) שהאומן אינו שונא ואינו מדבר אלא על בני אומנותו, אחד שהוא נגר תמיד יגיד שהגרים האחרים הם פחותים, וחנוני תמיד אומר שאני לא כמו החנות ליד שכל הפירות שם מאתמול, אצלי כל הפירות הם טריים, לא מהיום אלא ממחר... וכן הלאה, אפשר חלילה בנקל לבוא לידי לשון הרע ודיבורים אסורים. וכאשר אדם מבקש כאלו בקשות על הרוחניות שלו מעומק הלב, חזקה על התפילות שלו שלא ישובו ריקם, ויעשו פרי לטובה, וה' יהיה בעזרו.

פרשת ואתחנן תשפ"ג

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

שליח שלא אמר תפילת הדרך

שאלה

שליח שעובד בשכר נשלח להעביר במכוניתו חפצים יקרי ערך מעיר לעיר. באמצע הדרך פגעה במכוניתו מכונית שנסעה מהר, וכתוצאה מכך החל לבעור המנוע במכונית של השליח. השליח ברח ממכוניתו, ומיד לאחר צאתו - המכונית עם תכולתה עלו באש.

כעת טוען השליח למשלח, שהוא פטור מהנזק שנגרם, מאחר ושומר שכר פטור באונס. כמו כן הוא תובע ממנו שישלם לו עבור עבודתו כפי שסוכם, למרות שלא הביא מחמת האונס את המשלוח ליעדו.

לעומת זאת המשלח רוצה לחייבו בתשלום עבור החפצים, מאחר והשליח מודה שלא התפלל תפילת הדרך, ולטענת המשלח, נחשב הדבר כפשיעה בשמירה. שאפילו אם היה שומר חנם היה צריך לשלם על הנזק שנגרם. כמו כן לטענתו - הוא פטור מלשלם לשליח עבור עבודתו, כי לא נהנה ממנה.

עם מי הצדק?

תשובה

א. השליח פטור מלשלם עבור החפצים שנשרפו. וכמו כן מגיע לו שכר כפי התועלת שהיתה שווה עבודתו למשלח עד המקום בו נשרפה המכונית.

כגון: אם סוכם שישלם לו עבור השליחות חמש מאות שקל, ומהמקום שהמכונית נשרפה אם היה שוכר שליח חדש היה משלם מאתיים שקל - ישלם המשלח לשליח שלש מאות שקל.

אולם אם המשלח לא היה מרוויח כלום, מאחר ומהמקום שבו נשרפה המכונית, גם אם היה שוכר שליח חדש היה משלם חמש מאות שקל - פטור המשלח מלשלם לשליח כל תשלום.

מקורות

כתוב בתורה בפ' משפטים, ששומר שכר, שמקבל תמורה כספית עבור שמירה על חפץ של השני, מתחייב לשלם לבעה"ב אם החפץ לא נמצא ברשותו, רק כאשר החפץ יצא מרשותו בגלל שפשע בשמירתו או מחמת שנגנב או אבד ממנו. אבל אם מחמת אונס שלא תלוי בו יצא החפץ מרשותו - פטור שומר שכר מלשלם עבורו. ופרטי דינים אלו מבוארים בשו"ע (ח"מ סי' שג) וע"ש.

וכתב הקצות (סי' שה, ס"ק ב) שאם החפץ אבד מהשומר מחמת אונס, נחשב הדבר כאילו החפץ השומר חזר לבית בעה"ב - וממנו הוא נלקח. ולכן מגיע לשומר תשלום עבור שמירתו באותם הימים. או כפי התועלת שהיה בעה"ב מקבל אם היה מביאו עד המקום שנעשה האונס. כלומר, אע"פ שלמעשה כעת אין לבעלים שום תועלת משמירתו, כי החפץ נלקח או נשרף מחמת האונס, אולם מאחר ואנו רואים שכשקרה האונס כאילו השומר החזירו לבית בעליו, ואצל הבעלים קרה האונס, לפיכך אין זה מענינו של השומר לדעת מה שקרה עם החפץ לאחר שהשיבו לבעליו. ולכן מגיע לו שכר כפי התועלת הממונית שהיתה נגרמת לבעלים אם היה משיבו להם עד רגע האונס. ועיין גם בגמ' ב"מ (עט.) ובתוס' (שם ד"ה אילו עד הכא וכו'), ובהכרעת הרמ"א (ח"מ סי' שי, ב) וקצת קצת.

המקור בחז"ל שתפילות מועילות גם לחייב ממון

אלא שיש לדון בטענת בעה"ב לשליח, שמבואר בגמ' ב"מ (ק.) לגבי מי שחכר שדה מחבירו והותנה ביניהם מראש שיזרע בה חיטים, והמחכיר והפועל יתחלקו בסוף השנה ביבול שיצמח, ולבסוף החוכר זרע שם שעורים בניגוד להסכם שביניהם. אלא שבאותה שנה בכל האיזור היתה מכת מדינה, וכל היבול של כל מי זרע שם נבל ונרקב, וכעת רוצה הפועל להפטר מלשלם למחכיר את חלקו. כי טוען לו, אע"פ ששיניתי מההסכם, אולם גם אם הייתי זורע חיטים הם היו נרקבים כי זו היתה מכת מדינה, וממילא לא מזלי הרע גרם להפסד זה, אלא מזלך גרם להפסד השעורים.

אולם המחכיר משיב לו, אני התפללתי בראש השנה לקב"ה שיצליח את יבול החיטים שיזרע בשדה שלי, ויתכן ששמעו בשמים את תפילתי, ואם היית זורע חיטים - לא היו נובלות, אע"פ שלכל המדינה נבלו. אבל מאחר זורעת שעורים עבורם לא התפללתי, לכן הם נבלו כמו שקרה לכל בני המדינה. ולכן תשלם לי מחצית מהרווח שהייתי מרוויח אם היית זורע חיטים כפי שסוכם בינינו. הרי מבואר שיתכן שע"י התפילה מראש, יכולים להינצל מהפסד ועוד להרוויח כסף, למרות שתפילות שאר בני המדינה לא עזרו להם, והפסידו את יבולם וכספם.

ולפי"ז טוען בעה"ב גם בנידון דנן, למרות שקרה כאן אונס, אבל אם היית מתפלל תפילת הדרך, אולי היית ניצול מהתאונה וממוני היה נשמר, לפיכך פשעת בשמירתך בזה שלא התפללת תפילת הדרך, ולכן למרות האונס, תשלם לי עבור החפצים שניזוקו.

הטעם למה אי אמירת תפילת הדרך לא מחייבת ממון

אלא שלענ"ד המקרים חלוקים ביסודם. חיובי השומרים הינם אך ורק בכפוף לאמור בתורה בפרשת משפטים, ובכפוף להלכות המפורטות בחו"מ בהלכות שומרים (סימנים רצא-שמו) בלבד. ורק על

דעת כן השומר מסכים להיות שומר. והחוב להתפלל תפילת הדרך - הוא חוב שחל על השומר בינו לבין הקב"ה בלבד, ואינו קשור כלל לחיובי ולהסכמי השמירה שישנם בינו לבין בעה"ב. ולכן חוב תפילת הדרך לא הוזכר בשום מקום בחו"מ, ובפרט לא בהלכות שומרים.

וגם בנידון הגמ' בב"מ (קו.) - לא חוב הפועל בגלל תפילתו של בעה"ב שיצליחו החיטים שיזרעו בשדהו. אלא סיבת חוב הפועל הינה - אך ורק בגלל ששינה מההסכם שביניהם. ובעה"ב טוען לו, סיכמנו שתזרע חיטים ואני אקבל מחצית מהיבול שיגדל. ואם לא תזרע חיטים כגון, שתשאיר את האדמה שוממה או שתזרע תבואה מסוג אחר, ושווי התבואה שתצמח יהיה פחות מהחיטים, תצטרך לשלם לי מכסף את הפסד הממון שנגרם לי מחמת ששינית מהסיכום שביננו. כי רק על דעת הסיכום הראשוני שעשינו החכרתי לך את הקרקע. וגם אתה התחייבת לי על כך מראש. וממילא מאחר ובנידון הגמ' בב"מ (קו.) שינית וזרעת שעורים והם לא צמחו - לכן אני מחייב אותך לשלם לי מחצית מהיבול שהיה צריך לגדול, אם היית זורע חיטים בכפוף למה שסוכם בינינו מראש שתזרע בשדה.

אלא שטוען לו החוכר, הרי מבואר במשנה, שאם הייתי זורע כפי מה שסוכם בינינו - חיטים, והיתה מכת מדינה, ולכולם היתה התבואה נרקבת, במקרה זה הייתי פטור מלשלם לך, כי יכולתי לטעון שיש כאן מכת מדינה, וממילא מזלך גרם להפסד ולא מזלי. ולכן אני פטור מלשלם לך - למרות שזרעתי שעורים. לפיכך ביחס לטענה זו בלבד שמחמתה רוצה הפועל להפטר, עונה לו המחכיר, שאם היית זורע חיטים כמו שסיכמנו מראש - היבול שלי לא היה נרקב, בגלל שהתפללתי על כך בראש השנה, ואולי קבלו בשמים את תפילתי, ואע"פ שאת תפילות שאר בני המדינה לא קיבלו.

נמצאנו למדים, שלא התפילה או חוסר התפילה מחייבים את החוכר לשלם ממון, אלא החוכר חייב לשלם בגלל ההסכם הראשוני שנעשה בינו לבין המחכיר שהוא - לזרוע חיטים, ושרק על דעת כן החכירו לו את השדה. והיות ובאותו הסכם הוא גם התחייב למחכיר, וכך גם מנהג המדינה שם - שאם ישנה ממה שסוכם או שיוביר את השדה ולא יזרע כלום, ומחמת זה יפסיד המחכיר כסף - תמיד הוא ישלם למחכיר, את הפסדו בכפוף לסיכום הראשוני שביניהם. לכן חייב החוכר לשלם למחכיר אם השעורים שזרע בניגוד להתחייבותו נבלו, והמחכיר הפסיד.

אלא שכלפי טענת החוכר, שלמרות ששיניתי מההסכם, ישנה סיבה נוספת לפטור אותי, כי גם אם הייתי זורע כפי ההסכם לא היה צומח כלום, מאחר שהיתה כאן מכת מדינה. כלפי טענה זו בלבד טוען לו המחכיר, אולי אצלי לא היה נגרם נזק למרות מכת המדינה, כי התפללתי על כך בראש השנה, ואולי שמעו לתפילתי.

למסקנה, ברור שאי אפשר להוציא ממון ממוחזק על סמך התפילה או אי התפילה, ובפרט שלא ידוע כלל שהיא התקבלה בשמים. אלא סיבת חוב הממון הינה אך ורק בגלל ההסכם המחייב שנעשה בין המוכר למחכיר בזמן החכירות. ורק ביחס לטענת הפטור שרוצה החוכר מחמתה להתנער מהחוב ומההסכם שלו למחכיר, כלפי זה בלבד אומר לו המחכיר, יש לי טענה שדוחה את הפטור,

כי אולי בשמים קיבלו את תפילתי, ולכן נשאר בעינו החוב שלך כלפי כפי שהיה מסוכם ביננו בשעת החכירה. ולכן רק מחמת חוב זה אני תובע ממך כעת שתשלם לך מחצית מיבול החיטים שהיה צריך לגדול, בכפוף למה שהתחייבת לי מראש.

גניבת חפץ מרכב שיחונה בחניון

שאלה

שליח קיבל מהמעביד כסף כדי לקנות עבורו מכשיר חשמלי בסך ארבעת אלפים שקל. לאחר שקנאו בשעות הערב, הניחו במושב האחורי של מכוניתו, והחנה אותה בחניון מסודר, והלך לקניות נוספות לעצמו באותו איזור. כשחזר למכוניתו, גילה לתדהמתו, שגנבים ניפצו אחת מחלונות הרכב, וגנבו את המכשיר. האם השליח חייב לשלם למעביד עבור גניבת המכשיר?

תשובה

א. אם השליח קיבל שכר עבור קניית המכשיר או שקניה זו היא חלק מעבודתו עבור המעביד, שעבודה הוא מקבל את שכרו החודשי - חייב השליח לשלם למעביד עבור הנזק.

אולם אם קנה את המכשיר החשמלי בתור טובה למעביד לאחר שעות העבודה - פטור מלשלם עבור הנזק.

מקורות

1. מבואר במשנה ב"מ (צג.) וכן נפסק בשו"ע (חו"מ סי' שג, ב) ששומר שכר חייב אם נגנב או אבד החפץ שקיבל לשמור עליו. ומבואר שם ברמ"א (סעיף א) שאפילו טובת הנאה הקטנה ביותר שקיבל השומר עבור שמירתו, ולולא זאת לא היה מקבלה - נחשבת כשכר, אם הנאה זו שווה פרוטה - כעשר אג' בזמן הזה. ובמקרה כזה - אם החפץ נגנב - יתחייב השומר לשלם את עלות החפץ.

לפי זה בנידון השאלה דנן, שהחפץ נגנב ממכוניתו - ודאי שחייב הפועל לשלם עבור הגניבה. חוב זה קיים אפילו לדעת המרדכי שהובא בדרכי משה על הטור (חו"מ סי' שו, א), לגבי סופר שקיבל ספר כדי שיעתיק ממנו ספר נוסף תמורת שכר. והניחו הסופר בביתו, ובליילה נגנב הספר מביתו, שפטרו המרדכי למרות שדינו כשומר שכר. מאחר ונחשב שהסופר שמר על הספר כדרך השומרים בביתם, שישנים בשעות הלילה, והרי הוא נחשב כאנוס על גניבה זו, ע"כ.

חידש המרדכי, שאם הפועל לא מקבל שכר מיוחד עבור השמירה, אלא שכרו משולם עבור עבודתו, אולם מכיון שיש לו הנאה בזה שבעה"ב נתן דוקא לו את העבודה שמחמתה מרוויח כסף, לכן מחמת הנאה זו ששווה כסף - הוא מסכים להיות שומר שכר. ובמקרים אלו חידש המרדכי, שאם השומר הניח את החפץ בביתו והלך בלילה לישון, ונגנב החפץ מביתו באמצע הלילה כשישן, מאחר והוא לא מקבל כסף במיוחד לצורך השמירה כדי שיהיה יושב ומשמר את החפץ, אלא שכרו משולם רק עבור עבודתו, לפיכך סוג כזה של שומר שכר שהבעלים יודעים שבלילה הוא ישן ולא יושב ושומר על החפץ, אם נגנב ממנו החפץ בשעת שנתו בלילה - פטור מלשלם למרות היותו שומר שכר.

ושינויי הטבע שנעשו ע"י משה כמו: קריעת ים סוף, שלא אכל ושתה מאה ועשרים יום, שדיבר עם הקב"ה פנים בפנים וכו', מכיון שהיו בני גילו וחיו עימו בשווה, לכן חלק מהם מחמת קנאה וגאווה עצמית לא חלקו כבוד למשה, ואדרבה עוד זילזלו בו, כמו שקרה במחלוקת קרח ועדתו. וכן כתוב בגמ' בקידושין (לג): שחלק מהעם הביט אחרי משה בביקורת תמידית וע"ש.

אולם לאחר מות הדור ההוא במדבר, אם היה משה נכנס עם הדור שנולד אחריהם, מאחר והם היו צעירים ממשה, הם יסתכלו עליו ככח עליון שביכולתו לשנות את מערכות הטבע כרצונו, והיו סוגדים ומשתחווים לו. וכפי שאמרו חז"ל במדרש רבה במדבר (יט, יב) על הפסוק "וידבר העם באלוקים ובמשה" שהשווה עבד - לקונו. כלומר, לא רק בתחום השלילי באו בתרעומת על שניהם, וכפי שנהגו דור יוצאי מצרים. אלא שהדור שנולד אחריהם שנכנס לארץ - ישווה כבוד העבד משה לכבוד הקב"ה, כאילו גם למשה יש כח עליון, והינו שותף עם הקב"ה בהנהגת העולם חלילה, ולכן צריכים לסגוד ולעבוד גם את משה. לפיכך גם מסיבה זו נמנע ממשה להיכנס לארץ ישראל. וזהו מה שכתוב בפסוק "וה' התאנף בי - על דבריכם לבלתי עבור". כלומר, כדי שלא תעשו ממני פסל תמונת זכר, וע"י כך תהפכו אותי לחפץ עבודה זרה, ותכפרו בקב"ה שהינו הכח עליון היחידי בבריאה, לכן מחמתכם נגזר עלי למות במדבר עתה וע"ש.

ביאור למה פירסמה התורה את חטא מרים ואהרן ועונשם

לאור דברי המשך חכמה אלו, אולי נוכל לבאר בס"ד דברים נוספים שהוזכרו בתורה.

שלכאורה צריך להבין, הרי הקב"ה חס על כבודו של כל אדם, ואפילו על כבוד הרשע הגדול, ומסיבה זו התורה לא פרסמה את השם של מקושש העצים בשבת שהוזכר בפ' שלח (טו, לב), למרות שכל העם בדורו ידעו מי הוא, שהרי הם סקלו אותו. ורק רבי עקיבא במסכת שבת (יג) גילה לנו שנקרא צלפחד. כמו כן התורה בספר ויקרא פ' אמור (פ' כד) לא פירסמה מי היה מגדף השם, אע"פ שגם אותו הכירו כל העם שבדורו, כי הם סקלוהו, ורק חז"ל בגמ' ובמדרשים גילו לנו שהיה בנה של שלומית בת דברי.

ולעומת זאת כשמרים הנביאה דיברה בחשאי עם אהרן אחיה על הנהגותיו של משה במשפחתו, בסוף פרשת בהעלותך (פ' יב), למרות שאף אדם לא שמע ולא ידע מכך, פרסמה הקב"ה בתורה, וזה נשאר לנצח נצחים. ולכאורה למה הקב"ה לא חס על כבוד הצדיקים הללו ששגגו בהבנתם, והרי היה ניתן לכתוב בתורה למשל, וידברו שני אנשים דיבה על משה, ויענישם ה' בצרעת וכו'. וחז"ל בגמ' היו מגלים לנו מי היו, ובודאי שכבודם של צדיקים ונביאים אלו חשוב בעיני הקב"ה באופן הנעלה ביותר?

ולפי דברי המשך חכמה יתכן שניתן לישב זאת. שאדרבה דווקא בגלל שזכו מרים ואהרן הצדיקים שבזכותם נעשו ניסים מעל הטבע. שבזכות מרים - זכו מליוני אנשים בבאר המים שהיתה עמם במדבר במשך ארבעים שנה. וכן בזכות אהרן - זכו העם בענני הכבוד במשך שנים אלו. וכן אהרן הצליח לתפוס את מלאך המוות

משא"כ בנידון דנן, החפץ הונח במכונית שחנתה ללא שמירה במקום ציבורי, שכולם עוברים ויכולים לראות מה נמצא במכונית, ובפרט הגנבים שמסתכלים על כך, והעובדה שהמכונית היתה בחניון, אינה יוצרת שמירה על החפצים שבה, וכל הולך רגל יכול להיכנס לחניון, ושום דבר לא מנע מהגנבים לגנוב. לפיכך זוהי הגניבה הרגילה שכל שומר שכר חייב לשלם אם היא תקרה. ולכן בנידון דנן טוען לו בעה"ב, לאחר קניית החפץ, היית צריך ליסוע לביתך ולהניחו שם. ולא להשאירו במקום פרוץ וגלוי לכל גנב שירצה לגנובו. ורק אם היה נגנב מביתך בשעת שנתך בלילה, במקרה זה אין לי טענות כלפך, כי ידעתי שבלילה אתה ישן. וזהו טבעו של אדם, ולכן לפי המרדכי היית פטור מלשלם, משא"כ בנידון דנן.

2. ביחס לשומר חנם, מאחר והמכונית היתה נעולה כראוי, ולצורך הגניבה היו הגנבים צריכים לפרוץ אותה או לשבור את חלון המכונית וכו', אין כאן פשיעה בשמירה, אלא מעשה גניבה רגיל, ששומר חנם פטור מלשלם כשהחפץ נגנב.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

מצוות אמונת חכמים

כתוב בפרשה (פרק ד', פסוקים: טו-טז, כא) "ונשמרתם מאד לנפשותיכם - כי לא ראיתם כל תמונה ביום דיבר ה' אליכם בחורב... פן תשחיתון, ועשיתם לכם פסל תמונה - תבנית זכר וכו'. וה' התאנף בי - על דבריכם, וישבע לבלתי עוברי את הירדן" וכו'. ופשוטם של הדברים הוא, שהקב"ה כעס על משה במי מריבה כמבואר בפ' חקת (פ' כ), ובגלל זה נגזר על משה שלא יכנס לארץ ישראל. וכך גם כתב שם בדברים (פסוק כא) בתרגום יונתן ב"ע וע"ש.

שתי סיבות מהמדרש, למה משה לא נכנס לארץ

אמנם במדרש רבה נכתבו שני טעמים נוספים למה משה לא נכנס לארץ. טעם אחד - שאם היה נכנס לארץ, היה משה בונה את ביהמ"ק, ובמקרה הזה, בגלל הקדושה הגדולה שהיתה לביהמ"ק - לא היתה יכולת לגויים להחריבו. וממילא כשבני ישראל יחטאו, לא יוכל הקב"ה כביכול לפדות את העונש שמגיע להם בהחזרת ביהמ"ק, אלא יצטרך להעניש את החוטאים עצמם, וזה יגרום חלילה לכליה של שונאי ישראל [בלשון סגי נהור].

טעם נוסף - שבזכות קבורת משה במדבר, כשתבוא הגאולה הסופית ויקומו המתים בתחיית המתים, כשיקום משה לתחיה במדבר, הוא יביא עמו את כל יוצאי מצרים שקבורים שם, כי הוא היה מנהיגם המסור בעבר, לכן גם ינהיגם בעתיד. אבל אם יכנס משה לארץ - לא יהיה מי שידאג להכניסם לארץ ישראל.

סיבה נוספת שחידש המשך חכמה

והנה כתב בספר משך חכמה על פסוקים אלו, רעיון נוסף כסיבה למניעת כניסת משה לארץ ישראל. מפני שבדורו של משה, למרות שהעם ואפילו הצדיקים שבהם ראו את כל המופתים

ולעצור אותו מלנגוף את העם כמבואר בפ' קרח. ממילא גם ביחס אליהם העם שחי בדורם או על כל פנים בדור השני שנכנס לארץ - היה הופך אותם לכח עליון ששולט על הטבע כרצונו.

ובפרט יש חשש שהנשים הצדקניות יתייחסו כך למרים הנביאה, שהן הרי לא חטאו בחטא העגל, ובחטא המרגלים, ולכן כולן זכו להיכנס לארץ ישראל. והנשים הרי לא קינאו במרים, אלא אדרבה היא היתה מנהיגתם, והלכו כולן אחריה ככתוב בפ' בשלח (טו, ב) "ותצאנה כל הנשים אחריה" וכו' וממילא היו יכולים להופכה לכח עליון, שזה כפירה בה'. לפיכך בכוונה פירסם הקב"ה את חטא מרים ואהרן למרות שנעשה בצנעה, והיה מזערי ביותר. וכן פירסמה התורה את עונשם הקשה, למרות שהיה להם בו בזיון רב. שכולם ראו וידעו שהיה להם צרעת בגופם. כמבואר בספרי שם, שגם אהרן נענש בצרעת, אלא שהתרפא ממנה מיד לאחר מכן. ואילו אצל מרים בגלל שהיא החלה בדיבור, נענשה שבעה ימים בצרעת. לפיכך כשראו העם שהם נענשו בעונש קשה ומבוזה כזה, ממילא לא יסגדו להם יותר. שהרי לא יכול להיות אלוה שיש לו צרעת. כמו כן יתבאר בס"ד להלן, שגם לצדיקים טוב יותר שלא יעשו אותם כח עליון, כי אחרת הם יענשו על כך, ואפילו אם הם אנוסים במה שהעם עושה אותם, ואפילו כשהסוגדים להם הינם גויים רשעים.

פחדו של יעקב אבינו מהעונש אם יעשו אותו כח עליון

מבואר בתנ"ך ששני צדיקי עולם פחדו ממצאות, שהגויים הרשעים יעשו אותם כח עליון ויסגדו להם, ועקב כך הם ייענשו. אע"פ שהדבר נעשה לאונסם של צדיקים אלו, ומבלי שהיתה להם יכולת למנוע זאת.

כתוב בפ' ויחי (מו, כט) שיעקב ציוה על יוסף בנו, שיקברנו בארץ ישראל ולא במצרים. ומבואר שם ברש"י בשם המדרש רבה שם שאחד מהטעמים היה, כדי שהמצרים הרשעים לא יעשו אותו לאחר מותו אלוה ויסגדו לו, בגלל המופתים העל טבעיים שעשה יעקב אבינו להם במצרים כמו: שביום שהגיע למצרים - פסק הרעב. וכן בירך את פרעה שהנילוס יעלה לקראתו, וכך קרה. ומבואר בגמ' בסוכה (ג.) שכשם שנפרעים מעובדי העבודה זרה - כך נפרעים מהאליל עצמו שעבדו לו.

פחדו של דניאל מועונש בגלל שעשו אותו כח עליון

כמו כן דניאל הצדיק, לאחר שפתר לנבוכדנצר הרשע את חלומותיו, השתחוה לו נבוכדנצר ועשה אותו אלוה בעל כורחו של דניאל. ולמרות שדניאל אמר לו, שהקב"ה גילה לו את פתרון החלום, ואין זה כח עצמי שלו. ולפיכך פחד דניאל להצטרף לחבריו הצדיקים: חנניה, מישאל, ועזריה בשעה שקידשו את ה'. והושלכו לאש. כי שמא אע"פ שלהם ייעשה נס וינצלו, אולם לדניאל - לא יעשה הנס. מאחר וכתוב "ופסילי אלוהיהם" - תשרפון באש" וממילא הוא ישרף באש, מאחר ונבוכדנצר הרשע הפך אותו לאלוה, וזאת למרות שהדבר נעשה בעל כורחו, ונעשה ע"י גוי ולא ע"י יהודי.

הגדר של אמונת חכמים והמסתעף מכך

לאור האמור עלינו ללמוד מכך, שצריך זהירות מרובה, שלפעמים בשגגה מתוך הרצון להתחזק במצווה החשובה של אמונת חכמים, אפילו שראינו ושמענו אצל הצדיקים המופלגים שחיים עמנו, וכן על אלו שחיו בדורות קדומים, שבזכות גדלותם ועמלם בתורה, וביראת שמים, ובעבודת ה' במסירות נפש, זכו שהקב"ה עשה באמצעותם ניסים מעל הטבע. וכן ידוע שמופתים ושינויי הטבע היו שכיחים בחיי חיותם של הצדיקים המופלגים מדורות קדומים כמו: התנאים, והאמוראים, שהקטן שבהם - החיה מתים כמבואר בגמ' בעבודה זרה (ג.).

כמו כן ידוע, וכן מנהג ישראל לדורותיו, שישנה תועלת רבה להתברך מהצדיקים שחיים עמנו או לפקוד את קברי הצדיקים שנפטרו, כדי להתפלל שם, וכדברי הר"ן בדרשותיו [דרוש ח] שהשכינה הקדושה שורה שם, וכן כתב הגר"א ז"ל בתיקוני הזוהר. ולכן ראוי מקום זה להתפלל ולבקש מהקב"ה את בקשותינו בזכות הצדיקים הקבורים שם. או שנבקש מהצדיקים שקבורים שם, שהם גם יבקשו מהקב"ה עבורינו. וכך גם נפסק להלכה ברמ"א בהל' תשעה באב (או"ח סי' תקנ"ט, י) וע"ש במשנ"ב (ס"ק מא). וכן ברמ"א הל' ראש השנה (או"ח סי' תקפ"א, ד) וע"ש במשנ"ב (ס"ק כז). אולם חלילה שנטעה במחשבתנו וכ"ש בדיבורינו, שיש לצדיקים אלו כח עליון, ושיכולתם לשנות את הטבע ומה שנגזר. ולכן כאילו מספיק לנו להתפלל או לבקש מהם את צרכנו, והם כבר יסדרו את זה למענינו.

אלא עלינו להפנים, שתמיד רק הקב"ה גוזר מה שקורה ויקרה, ורק הוא מנהיג את העולם, והוא הבעלים היחיד לשנות את הטבע, ואת הגזירות שגזר, ולכן רק אליו צריכים להתפלל. אלא שבכוחו של הצדיק לברך או לבקש עבורנו מהקב"ה, ובמקרים רבים בזכות זכויותיו הרבות הקב"ה נעתר לבקשתו. אבל לעולם גם לצדיק אין שום כח עצמי מעל הטבע, אלא הינו משמש ככלי שרת בידי הקב"ה, ובאמונה זו ובהליכה בדרך הזאת - אנו מקיימים בהידור את מצוות אמונת חכמים שנצטוונו בה.

[ונוסיף רק, שאין בכל האמור לעיל, שום סתירה מדברי חז"ל, שיש לפעמים כח לצדיק בהיותו בחיים לגזור והקב"ה יקיים את רצונו. כי גם במקרים אלו - רק הקב"ה בעלים לקבוע האם לקיים את רצון הצדיק או לא, ולמרות גזרת הצדיק - אין הדבר מחייב את הקב"ה. וכמו הדוגמאות הרבות שהובאו בגמ' בתענית (כה.), שהצדיקים המופלגים כמו: התנאים והאמוראים גזרו על ירידת הגשמים, ולא תמיד נענתה בקשתם. ואם כך קרה בחייהם - כל שכן שכך קורה ויקרה לאחר מותם, מאחר וכעת אין כאן יותר את הבחינה של צדיק גוזר. ואע"פ שזכויותיו הרבות של הצדיק קיימות לנצח, ורבים נושעו וגם ישועו לעתיד בזכות תפילתם במקום קברו, אולם תמיד זה רק בגלל התפילות והבקשות מקב"ה הן של המתפלל, והן של הצדיק, ולא בגלל שניתן לייחס לצדיק כח עליון שביכולתו לשנות את הטבע.]

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 372
אב תשס"ג

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

שעות נצא עם הבנה ברורה ומעשית, שאפשר גם ליישם אותה לבד, במידה מסוימת.

כינוס זה מיועד גם למי שעדיין לא למד ועסק בהלכות אלו, כי הלימוד מתחיל מהבסיס ממש, ומהר מאוד מגיעים לפן המעשי וההלכתי. בתוך המהלך שזורים הרבה פתרונות ועצות פרקטיות להקמת עירוב, והדברים מועילים מאוד למי שבבין הזמנים רוצה לעשות עירוב לחצר שלו היכן שיהיה.

סדרי הכינוס הם: תחילת המעמד יהיה סדר לימוד בחברות, או לבד, מתוך חוברת קיצור הלכות נפלא, שנדפס מחדש בחוברת "עירובין למעשה", מלווה בתמונות צבעוניות להמחשה. לאחר מכן יתקיים שיעור מלווה במצגת שקופיות, לסיכום הדינים ולהסביר יותר את המציאות בשטח, משולב בשאלות אקטואליות. כמו כן יהיה דף של שאלות שיחולק לציבור, על מנת שישבו עליהם בכתב, ויחזירו לתיבת התשובות.

אחר שרכשו את ידיעת ההלכות, נצא לשדות המושב, לראות את העירוב, ולראות איך מתמודדים עם התחזוקה, ועם מגוון של דרישות ותנאי שטח. ומשם נחזור לחצר בית הכנסת, להקים עירוב לחצר, מתוך שימת לב לפרטי ההלכות בבניית צורת הפתח, ובעומד מרובה על הפרוץ. שמתוך כך נדע ליישם כעין זה, כאשר אנו נצטרך להקים עירוב ביום מן הימים, בשנה זו או בשנה אחרת, הקנין הזה ילווה אותנו בעז"ה לכל החיים.

הדגמת הערכה החדשה להקמת עירוב בשטח

בשלב זה נשתמש בערכה החדשה להקמת עירוב בשטח, באמצעות לחיים מיוחדים שהם משמשים גם כעמודים לקשירת החוט בראשם, ויש להם תושבת המייצבת אותם, שיכולים לעמוד גם ללא שום חיבור בקרקע כגון על קרקע מרוצפת, שזה אחד מההתמודדויות בחצרות הצימרים. אך כמובן שכאשר קושרים עליו את החוט ומותחים את החוט שלא יתנדנד ברוח, אין הלחי יכול להחזיק מעמד. כמו כן יש גם תנאי הלכתי בלחי המשמש לצורת הפתח, שצריך שיהיה ראוי להעמיד דלת כלשהי (שר"ע סי' שס"ב ס"א), ואם יתברר דלת קלה הוא יכול אינו כשר לצוה"פ. לצורך כך

יש חורים בצדי הלחיים, שבהם מעבירים חוט, וקושרים את הלחי לכל מיני זיזים שיש בשטח, למזגן, סורג, עץ, וכדומה. המעלה היא שבמצב כזה שהחיבור אינו נדרש כדי לייצב את הלחי, אלא כדי להגן עליו ממתיחה של החוט והדלת, ולצורך זה אפשר שהקשירה תהיה גם לדבר רחוק מעט, וזה דבר קל למצוא.

כמו כן הושקע עוד הרבה מחשבה לעשות אותם בגודל פרקטי שנוכנס לרכב רגיל, ומצד שני שלא יהיה בגובה מצומצם, כדי שיוכל להיות כשר גם במקומות עפר, כגון במקום שהאדמה עם תולדות קטנות של עשרה ס"מ, הרי אם הלחי יהיה בגובה מטר, וממילא גם החוט שעליו יהיה בגובה זה, הרי היה קטע מהפתח שאין בו חלל בגובה י" טפחים, והוא יאבד דין פתח. ולגבי זה לא יעזור דין עומד מרובה, כי כשהפתח נפסל כולו נפסל, וגם בקטעים שיש חלל י" טפחים אינו כשר, [ונעשה פירצה יותר מי אמות]. לכן הגובה הוא מטר ועשרים, ומודגש בדף ההוראות שצריך לבדוק שיש חלל י" טפחים תחת החוט, לכל אורך הפתח.

יתר מעשרה ישובים זכינו להכשיר בשנה האחרונה - בזכותך??
בשבוע האחרון התקיימו שני כינוסים מיוחדים, בירושלים ובבני ברק, לעשרות אברכים מלומדי השיעורים, שהתגייסו כדי להגדיל את הפעילות של מוקד העירוב בס"ד. כפי שהובא בפרוספקט המתפרסם בימים אלו, זכינו בשנה האחרונה לזכות יותר מעשרה ערים וישובים שלא היה בהם

רבים צריכים לו, לא נשאיר לאחרים לקחת את הזכויות

בימים אלו שנמצאים לקראת ימי בין הזמנים, מוקד העירוב משקיע מאמצים לערוך לציבור הרחב סיורים מיוחדים, שבהם יוכלו להכיר מקרוב את הלכות עירובין ואת הצורה הפרקטית שעושים עירוב בזמננו. יחד עם כל העומס של ימי המגבית השנתית המתקיימת בימים אלו, תחת הכותרת "רבים צריכים לו".

ובעצם לא רק "רבים", אלא כל אחד כפשוטו, צריך לדעת מתי להסתמך על העירוב, בין אם זה אדם שרגיל לטלטל בעירו וכעת נוסע לשוב שבו ספק אם העירוב כשר, וצריך להתקשר ולברר כל מקום לגופו. ובין אם זה אדם שלא מטלטל תמיד גם בשכונה, וכעת סועד את החולה בבית החולים ואינו מוצא דרך לברר האם הוא יכול לטלטל בתוך המחלקה. כמו כן משפחה או ישיבה שנסעה למתחם מבודד, וחשבו שהכל מוקף בגדר, וכשבאו גילו שיש כמה פתחים ופירצות ומתעוררות להם שאלות סבוכות כולם, כולם, צריכים לדעת לברר, לדעת לא לסמוך על שמועות סתם, להגיע אל המקומות המוסמכים, ולפעמים גם לעשות בידיים תיקונים שיש בהם הצלה לרבים.

לשם כך אנו פונים כעת לציבור, לתמוך ולתרום למגבית הגדולה, למען המשך הקיום של המפעל הגדול הזה - מוקד העירוב, שבס"ד מביא תועלת עצומה לכלל ולפרט, בתיקון העירובים ובנתינת המידע הנכון. כעת זה התפקיד שלנו, לא נמתין שאחרים יתנו, אחרים יקבלו את הזכויות הגדולות האלו, אלא אנחנו נתאמץ להיות שותפים גדולים בתרומה גדולה, ויחד נזכה להוסיף ולהדד בשמירת השבת שלנו ושל כל יהודי בעולם.

יום עיון ללימוד הלכות עירובין למעשה, קנין לכל החיים

יחד עם הצורך בהשגת התרומות, מוקד העירוב ממשיך עם המשימות החשובות להגדיל תורה ולהאדירה, ולארגן כינוסים וסיורים לציבור הרחב, שמבקש ומשתוקק להבין הכל ברגע אחד.

לאור הביקוש הגדול. יתקיים בעז"ה גם בשנה זו, יום עיון מיוחד בישוב "בית חלקיה", הישוב שמארח אותנו בכבוד כבר כמה שנים, ובו נלמד בס"ד מהבסיס ההלכתי ועד צורת העשיה בפועל עם המחשה מעשית. תוך כמה

יום עיון חווייתי

בנושאי עירוב

בני התורה מוזמנים בימי בין הזמנים
להדגמת הלכות עירובין למעשה
הסיור יתקיים ביום ראשון, י"ב אב
במושב בית חלקיה

15:00 לימוד הלכות ושאלות אקטואליות
עם החוברת החדשה "עירובין למעשה"
16:30 דברי הלכה מאחד הרבנים שליט"א
16:45 שיעור בליווי מצגת
18:00 יציאה לשטח לעירוב המושב

המחשה ודיון בבעיות ובפתרונות.
19:00 בניית עירוב לדוגמא בחצר במושב
הסעה מאורגנת נצא מירושלים ובני ברק
קוי תחבורה ציבורית: מב"כ 366, מירושלים 451

ההרשמה מראש חובה | טלפון 055-678-3323

בית "שארית ישראל" שלמה המלך 19 ב"ב
ת.ד. 3288 בני ברק, סלפון. 03-6773330 פקס. 03-6777030

שהצוה"פ מתירות את כל המקום שכולל גם דיורים, נחשב כולו היקף לדיורים שמתור לעשותו בצורת הפתח. ולפי"כ כשיש קו של צוה"פ המפריד בין העיר לבין השטח הפנוי, גם לדעת החזו"א זה יהיה אסור. וצ"ע למעשה, לפני כמה שנים כאשר נתבקשנו לסייע בתכנית לעירוב בעיר בית שמש, בין רמה א' לרמה ב', [והיה בזה נפק"מ לדין התחומין], עוררנו ג"כ את הנידון הזה, כיון שלרמה א' יש עירוב שכונתי שסוגר בסוף השכונה, ולרמה ב' יש ג" סגירה לעירוב, והקטע של הכביש שביניהם [נחל הקישון] אין בו דיורים, וההיקף שלו הוא רק צוה"פ. לכן עשו שם פתרון, שהבית האחרון חצוי מחוץ לעירוב של השכונה, ופתחו אל העירוב המחר, וכך יש עכ"פ בית אחד בתוך ההיקף.

גדר חדשה עם פירצות קטנות ושתיים מתוכן פוסלות

בשבוע שעבר צלצל למוקד העירוב האחראי על העירוב באחת הערים הידועות, ואמר שיש לו בקשה שנגיע לבדוק משהו שהשתנה לו בעירוב, שלדעתו זה נראה בסדר, והוא גם קרא לאחד מהרבנים בעיר והראה לו והוא אישר את הענין, ובכל זאת כדאי שאתה מקצועי "רק תשים עין" לראות שאין בעיה. במקרה זה היה קו של עירוב שבעבר עשינו חידוש לחוטים שהיו שם, וכעת המועצה עשתה פתאום גדר לאורך הטיילת באורך קילומטר! וזה יכול להיות תחליף לעמודים והחוטים שמאחוריהם, ויחסוך בבדיקה ובתחזוקה.

הגענו למקום ועברנו לאורך הגדר, היו בה הרבה פירצות קטנות באורך מטר, שהשאירו כוונה כדי שיהיה גישה לארונות חשמל המותקנים צמוד לטיילת. [ואין בהם בקיעת רבים, כי אחריו יש נחל וקוצים]. האחראי כבר ידע לומר שזה בסדר כי כולם פחות מי אמות, אבל כפי שלמדנו בשיעורים ובגליונות שבמקרים אלו צריך בעיקר לבדוק שיהיה מכון זה כנגד זה, ולא יהיה כפירצה בקרן זוית, שהיא פוסלת גם בפחות מי אמות, ואפילו בג' או ד' טפחים [עי' משנ"ב סי' שס"א ס"ק י']. עברנו אחד אחרי השני, והכל הסתדר מכון זה כנגד זה. אך רגע אחד לפני הסוף, הגענו למקום שהיו שני פתחים סמוכים, הדבר הזה הדליק לנו מחשבה, למדוד כמה יש בכל פירצה. מדדנו ומצאנו שיש פירצה באורך 1.45 מטר, ואחריה גדר באותה מידה 1.45 מטר, ואחריה פירצה באורך 2.50 מטר. כל פירצה פחות מי אמות נראה שזה מותר, ואז עורר הבדק שזה נפסל על קוצו של גדר. כיון שיש דין "אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה", ומבואר בפוסקים שזה נאמר גם כאשר בצד אחד שווה לגדר, ובצד שני יותר מהגדר. וא"כ הגדר שבאמצע מתבטלת, ויוצא שנחשב הכל כפירצה אחת גדולה באורך של 5.40 מטר! וזה יותר מי אמות ופוסל את העירוב.

הדבר הזה מלמד אותנו כמה צריך עירנות לכל פרטי ההלכות, לא מספיק לדעת את ההלכות העיקריות, ולא לראות במבט שטחי, אלא צריך לחשב כל דבר, כי לפעמים חוסר שימת לב קטנה, יכול להיות שכל העירוב של עיר שלימה יהיה פסול. [למעשה נית לתקן בצורה קלה, להאריך את הגדר ולצמצם את הפירצה הקטה בשני ס"מ, ואז יהיה בצד אחד פחות משיעור העומד, ואז אין דין אתי אוירא, כי בצד אחד הפרוץ פחות מהעומד].

בשורה משמחת לחודש אלול

בעז"ה בתחילת חודש אלול יתקיימו השיעורים המיוחדים בהלכות סוכה הלכה למעשה, מלווים בחידושי פוסקי זמנינו, עם עשרות נפק"מ מצויות בסוכות בזמנינו, מלווים בהסברים ברורים והמחשבות ע"י מצגת שרטוטים ותמונות, שיש בהם תועלת עצומה לכל אברך, לרכוש ידיעה בהשקעה לא גדולה.

המסגרת כוללת 4 שיעורים, בשעות הערב

בערים: בני ברק, ירושלים, ומודיעין עילית

הרישום יפתח בעז"ה בימים הקרובים

בטל' של מוקד העירוב - 0548483320 שלוחה 6

עירוב כשר כלל, היה עמודים שנפלו, וחוטם שהיו קשורים מהצד של העמוד, ועוד דברים הפוסלים מעיקר הדין, וכעת הוסיפו כמה עשרות עמודים בכל ישוב, והכשירו את העירוב.

אמנם ברוב המקומות עדיין זה לא עירוב שכונתי מהודר, כי אין כזו אפשרות בעירוב של עיר גדולה, ונוזקים להסתמך על קולות גדולות, לכן איננו מפרסמים את שמותיהם, כי בני תורה צריכים להקפיד על רמת כשרות גבוהה יותר. אבל רבותינו לימדנו, שיש צורך לתקן את העירובים האלו, שלא יהיו פסולים, כדי להציל את המטלטלים מחילול שבת, וכן נהג מרן החזו"א עצמו, שהיה מורה שלא לטלטל בעירוב של העיר בבני ברק, ובכל זאת שלח לתקן את העירוב, והאחראי היה מתעץ עם מרן זצ"ל. כלומר, שאם העירוב מתיר לפי שיטות מסוימות, אף שאנו נחמיר לעצמינו וגם לבני משפחותינו, בכל זאת זו זכות של הצלה מחילול שבת והזכות הזאת עומדת לפנינו כעת במגבית "רבים צריכים לו", להגדיל ולהרחיב את המענה לעוד ערים וישובים.

מרן החזו"א טרח לתקן עירוב שאינו ניתן לטלטל בו

מסופר על מרן החזו"א שכאשר הגיע לעיר צפת וראה שיש עמוד בתוך חצר המוקפת, שדעת המקור חיים והמשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) שהוא פסול, קרא למשמשו והלך עימו בשטח להוציא את העמוד ולחבר אותו מחוץ לחצר. למרות שמסתמא הוא ידע שזה לא במצב שכל שאר הדברים כשרים לשביעות רצונו, בכל זאת מה שראה הוא טרח לתקן. אם כך החזו"א טרח בגופו, בגיל שכבר לא היה צעיר ולא בריא, מה נאמר אנחנו שבסה"כ לא מבקשים מאיתנו לסחוב עמוד או לחפור בור באדמה באיזה ישוב או עיר רחוקה, אלא לתת את הדלק ואת האפשרות לאלו שמתאמצים במלאכת הקודש, שיהיה להם את האמצעים הנדרשים לכך. ודאי שהמאמץ לתרום 300 שקלים שווה לנו.

אם נעשה חשבון פשוט, כמה זכויות אפשר לזכות בהצלת ישוב אחד, נעשה חשבון, 2000 תושבים [ישוב קלאסי לא גדול], בכל שבת לפחות עשרה פעמים מוציאים דברים, סה"כ 20,000 מצוות בשבת אחת, כפול 54 שבתות שיש בשנה ויום כיפור = למעלה ממיליון מצוות בשנה אחת!

דין היקף בקעה בעירוב המחר בין הישובים

בכינוס שהתקיים בירושלים השתתף הגאון רבי משה ברלין שליט"א, שבא לזרז את האברכים לצאת לפעילות ולסייע למוקד העירוב. ויחד עם זה עסקנו גם בפלפול בהלכות, בדין עירוב הנעשה בין שני ישובים, ולכל ישוב יש עירוב בנפרד, יוצא א"כ שהעירוב שביניהם הוא מקיף רק בקעה, כלומר שטח שאין בו דיורים. ואמנם אינו כקרפף, כיון שאנשים משתמשים בו ללכת ממקום למקום, ואפשר להקיף אותו במחיצות, אבל יש הגבלה בשו"ע (סי' שס"ב ס"י) שאי אפשר להקיף בצורות הפתח [כגון העמודים והחוטים שעושים בזמנינו], אלא שיהיה לפחות רובו במחיצות ממש. וזה נוגע בהרבה מקומות, כגון בין חפץ חיים לבית חלקיה, ובין בית חלקיה ליד בנימין, ועוד מאות מקומות, ודעת הגר"מ לובין שיש לזה דין בקעה, שהצוה"פ אינה יכולה להועיל.

הגר"מ ברלין שליט"א בתוך דבריו על החיזוק למוקד העירוב, שקע בפלפולים בסברת דין זה, לטעון שאפשר להתיר את העירוב שביניהם [כאשר מפקחים על תיקונו מידי שבוץ], כיון שזה גם דרך לדיורים שבתוך העיר, הוא מקבל שם של היקף לדיורים. ועוד האריך בסברות בזה. אך כבר הבאנו שמדברי הפוסקים משמע לאסור, שהפוסקים דנו כשיש שטח גדול פנוי הסמוך לעיר, והקיפו היקף גדול שכולל גם שטח זה, דעת החתם סופר (שו"ת או"ח סי' פ"ח) שהצוה"פ שנמצאת סמוך לשטח הפנוי, נחשבת כצורת הפתח בבקעה, ואינה יכולה להשלים את היקף העיר אלא אם יהיו רוב ההיקף סמוך לבתים. אבל החזו"א (סי' ע"ט סק"ה) חולק ומתיר, שכיון

התקיימו לטען דורות הפעילות של מוקד העירוב

הגר"מ ברלין בדיון על צוה"פ בבקעה

תורמים עכשיו!

<p>בטלפון: מערכת ממוחשבת: 073-2757-008 ע"י נציג: 054-8483320</p>	<p>במכשירי נדרים פלוס או קהילות בחיפוש "מוקד העירוב"</p>
<p>בהעברה בנקאית בנק מרכנתיל 17, סניף 732 חשבון 49410 מוקד העירוב</p>	<p>בדף הקמפיין רבים צריכים לו</p>

מרן הגר"מ של גלאי שליט"א, יעתיר בעד התורמים למוקד העירוב ומניין ת"ח יעתייר עליך בציון מרן החזו"א זצ"ל, מרא דעירובין לשמירה כהלכה בכל ימי בין הזמנים

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת ואתחנן תשפ"ג

שלושה נתיבים של נחמה

תוכן

א' - נחמה יומיומית / א

ב' - נחמת האומה / ד

ג' - נחמת הנצח / ו

ומלבד זאת, לכל אחד יש "פעקאלע" משלו. למי אין התמודדות כזו או אחרת? אין אדם בעולם שאינו זקוק לנחמה ועידוד. אפילו המיליונרים הגדולים ביותר מתמודדים עם קשיים. חלקם אפילו יותר מכפי שאתם מעלים בדעתכם.

לכן מלמד אותנו השי"ת, באמצעות נביאו, את העבודה החשובה הזו - לנחם ולעודד יהודים. לכל יהודי שומר תורה ומצוות מגיע שיסייעו לו ויעודדו אותו. הנביא מדבר אל כולנו - "נַחֲמוּ", לשון רבים, ומצווה על כל אחד ואחד מאיתנו לנחם יהודים.

מבט חדש

כמו בכל דבר אותו אנו לומדים, גם במקרה זה, עלינו להתרחק ממבט השטחי וממילים שאין מאחוריהם מחשבה, ולחשוב על משמעות הדברים. הדברים שאומר ישעיהו הנביא אינם דברי מליצה בעלמא, אלא ציווי אמיתי ומעשי. הוא מלמד אותנו את האופן שבו יהודים יראי שמים צריכים לנהוג זה בזה - לעודד ולנחם.

ולא מספיק לעשות זאת פעם אחת, אלא "נַחֲמוּ נַחֲמוּ" - המילה חוזרת על עצמה פעמיים כדי להדגיש בפנינו שעלינו לעסוק בזה באופן תדיר, ולא רק מפעם לפעם. עלינו לנחם ולעודד אחרים תמיד, להמשיך בהנהגה זו, ולא להרפות ממנה. זה לא דבר ששייך רק פעם בשנה, בשבת נחמו, ולא קשור דוקא לחורבן בית המקדש. עלינו לעסוק בעבודת הנחמה במשך כל השנה כולה, ולאורך כל חייו. זהו רצון ה' - שננחם ונעודד את בני עמו.

לא רק לנחם אנשים באופן כללי, אלא מחויבים אנו לעודד כל יחיד ויחיד, כל יהודי אותו אנו פוגשים, ולנסות לשמחו. כמובן שלכל אחד יש דאגות משל עצמו, ולכן אין לנו אפשרות להאריך ולשבת עם כל אחד ואחד, אולם

א' - נחמה יומיומית

ציווי מפורש

כולנו מכירים את המילים המפורסמות של ישעיהו הנביא, שבהן פותחת הפטרת השבת הקרובה: "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי" (ישעיה מ, א). הנביא מצווה אותנו לנחם. כמובן, ישעיהו לא אמר את הדברים מדעתו, אלא "אמר אלקיכם" - הוי אומר, הקב"ה בכבודו ובעצמו מטיל עלינו את העבודה הזו - עבודת הנחמה.

ואת מי אנו מצווים לנחם ולעודד? הפסוק אומר במפורש: את "עַמִּי" - עם ישראל הם אלו הראויים לעידוד מיוחד. הפסוק מוסיף הסבר לענין: "כִּי לָקַחְתָּ מִיַּד ה' כָּפָלִים בְּכָל חַטֹּאתֶיהָ" - עם ישראל סבל כל כך, ולכן יש לנחמו.

הסבל שלנו אינו רק נחלת העבר, אלא גם כיום, כולנו יודעים שהגויים לא מחבבים יהודים במיוחד, בפרט אלו הנראים כמו יהודים. היהודי מוקף בגויים שגורמים לו לעתים קרובות לצרות, ומוטל להתמודד תמיד עם האתגרים הללו.

מאמץ והקרבה

מלבד ההתמודדות מול הגויים, הרי שכדי להיות יהודי שומר תורה ומצוות דרושה הקרבה תמידית. לגדל משפחה יהודית זו משימה שדורשת עבודה תמידית. האמא היהודיה עסוקה במיוחד. הילדים "מטפסים" על הקירות, והיא עייפה ומותשת. בעלה יושב ולומד שעות ארוכות ב"כולל" או שהוא עובד קשה כדי לפרנס את המשפחה.

שטועים בהבנתו של פסוק זה, וסבורים שהכוונה היא שמותר לרמות אדם רמאי, אך לא זוהי כוונת הפסוק. הפירוש הוא כך: לפעמים האדם ניצב בפני "עיקש", כלומר אדם בעל שכל עקום ומפותל, כזה שאי אפשר לדבר איתו דיבורים ישרים. מה עושים אם רוצים להחדיר בו מסר ישר? כיצד ניתן להכניס דבר ישר לתוך כלי עקום? כאן מלמד אותנו דוד המלך את הדרך לעשות זאת: "תִּתְּפֹתֶל" - לוקחים את הרעיון הישר, ומסובבים אותו כך שיצליח להיכנס אל תוך השכל העקום. לאחר שהצלחנו להכניס פנימה את הרעיון הזה, הרי שבעבור זמן מה הרעיון מתיישר, ויחד אתו מתיישר שכלו של האדם. אך מתחילה עלינו להכניס פנימה את הרעיון - גם אם הדרך לעשות זאת היא על ידי עיקומו.

כשמדברים עם ילד, אי אפשר לעשות זאת בצורה ישרה. שכלו של הילד הוא עקש, ובכך שאנו נותנים לו סוכריה, אנחנו מעקמים את שכלנו עבורו. מהי כבר סוכריה? האם יש בה כדי לרפא את שברו? לא, יש כאן פיתול. אבל זה בסדר! "עם עֵקֶשׁ תִּתְּפֹתֶל" - עליך לפתל את עצמך כדי להתאים את המסר שאתה מנסה להחדיר, לרמתו של המקבל. לאחר זמן מה, לאחר ששכלו נרגע, תוכל אולי לגשת אליו לומר, "בני היקר - נכון שמזג האוויר היום נאה כל כך?" כעת הצגת בפניו מדרגה גבוהה יותר. זוהי מדרגה גבוהה - להעריך את מזג האוויר! בשלב מאוחר יותר תוכל גם לדבר עמו על דברים יותר מרוממים, על גדולתו של עם ישראל, וכן על גדולתו של העולם הבא.

סוכריה בטעם חיוך

בעסקנו עם בני אדם, לא תמיד ניתן לדבר עמם בענייני נחמה אמיתיים - עניינים שכליים ורוחניים. אי אפשר לדבר עמם על גודל המתנה שנתן לנו השי"ת בכך ששם אותנו בעולם הזה, שבו אנו יכולים לעסוק בתורה ובמצוות; לבאר להם במתק לשון כיצד העולם הזה אינו אלא פרוזדור בפני העולם הבא, וכי עלינו להתקין עצמנו בפרוזדור כדי שניכנס לטרקלין. אי אפשר לדבר דיבורים כאלו לאדם עצוב. לפעמים צריך לתת לו איזו "סוכריה" כדי להקל על כאבו.

כמובן שלאדם מבוגר אי אפשר לתת סוכריה של ממש, זה לא יעזור לו, אך ישנן כל מיני "סוכריות" שיכולות לשמש כתחליף. הנה דוגמא לכזו שמועילה למבוגרים: חיוך! כאשר אדם מאיר פנים לחבירו, הוא משמח אותו ומעודד אותו, וזוהי צורת עידוד שזמינה תמיד. גם אם אינך מכיר את האיש שחולף על פניך - הלא הוא אחי יהודי, ועליך לזכור את הציווי שמצוה אותנו ישעיה הנביא, ולהאיר פניך אליו עם חיוך לבבי.

עלינו להשתדל לעודד כל יהודי באשר הוא, כפי האמצעים העומדים לרשותנו. זהו חיוב, ויש כאן אחריות גדולה המוטלת עלינו, ועלינו לתת עליה את הדעת. למעשה אנחנו לומדים כאן עבודת חיים חדשה עבור היהודי: עלינו לעודד ולשמח יהודים, ולהפוך את העניין הזה לערך עליון.

אין צורך לומר שההקדמה לעבודה זו היא חלק ה"סור מרע", דהיינו לשים לב שלא לצער אף יהודי ח"ו. אחת הדוגמאות המצויות לדבר שמצער אחרים היא מחלוקות ומריבות. מריבות גורמות לאנשים להצטער, ומי שמרבה להתקוטט ולריב עם שכניו וחבריו, עושה בדיוק את ההפך מהציווי הגדול של "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי".

הוא הדין למי שנוהג עם אחרים בקרירות ח"ו או אומר להם מילים פוגעות ומזלזלות. זהו ההפך מתנחומים. מוטל עלינו לעודד, לשמח, לנחם - זה מה שה' אלקינו דורש מאיתנו.

נחמה בדמות סוכריה

כיצד בדיוק לנחם - זהו דבר הדורש למידה, וכדי לדעת בדיוק מה לעשות בכל מצב, עלינו להתחנך ולעיין בזה, אך במקרים רבים, הדבר פשוט וקל. אולי תופתעו לשמוע זאת, אך היודעים אתם מהי צורת הנחמה הנצרכת יותר מכל? ברוב המקרים, התשובה היא: סוכריה! אסביר את דברי.

ניקח לדוגמא יהודי הפוסע עם בנו הפעוט ברחובה של עיר, והילד בוכה בכי תמרורים, כאילו איבד זה עתה את היקר לו מכל. מה באמת קרה? הוא איבד משרוקית פלסטיק קטנה, כזו שקונים ב"הכל בשקל".

נשאלת השאלה, מה מוטל כעת על האבא? כיצד יוכל הוא לקיים את הציווי של "נַחֲמוּ נַחֲמוּ"? הוא יכול לפנות אל בנו ולומר לו כך: "צדיק'ל, מדוע אתה בוכה? תשמח שאתה חי! תשמח שאתה לובש ציצית, שאתה יהודי! תשמח בכך שהקב"ה נתן לנו את התורה, וש'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא'!"

לכאורה - כך יכול האב לומר. הרי אלו הם תנחומים של השכל! אך לא, האב אינו אומר כך לבנו, כי הוא יודע שזה לא יעזור - דיבורים מעין אלו לא ינחמו אותו כלל. מה כן יעזור? סוכריה. היא תפתור את הבעיה. אם זו סוכריה מחליפת צבעים - עוד יותר טוב! האב נותן לו סוכריה, ובה מוצא הילד את נחמתו. אה! "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי!" זכית לנחם יהודי!

דרך פתלתלה

יסוד זה למדנו מדוד המלך עליו השלום, שמדריך אותנו ומורה לנו: "עם עֵקֶשׁ תִּתְּפֹתֶל" (תהילים יח, כז). יש

מאיתנו הוא חלק מעם ה', ועלינו ללמוד כיצד לעודד את עצמנו. כל אחד צריך ללמוד כיצד לרומם את רוחו בעצמו.

אם אתה מרגיש עצוב ואינך יודע מדוע, מוטלת עליך כעת האחריות למלא את חובתך ולמצוא דרך לעודד את עצמך. יתכן ואתה דומה לאותו ילד קטן שבוכה על דבר של מה בכך, אולם למעשה - זה מצער אותך. במצב זה, הקב"ה פונה אליך ורוצה שתיקח "סוכריה". בדיוק כפי שצריכים לתת לשני "סוכריה", כך לפעמים צריך האדם לתת לעצמו "סוכריה".

במקרה זה, "סוכריה" אינה רק משל. פעמים רבות, סוכריה, שוקולד, או פרוסת עוגה, אכן יכולים לרומם את מצב רוחו של האדם ולדחוף אותו קדימה. פעמים רבות יהודי מרגיש מדוכדך ועצוב, ובמקרה כזה, מומלץ שיאכל איזה ממתק ויהנה קצת יותר ממה שהוא רגיל ביום יום. אין זה אומר שצריכים לרדוף אחר ממתקים ותענוגות, וגם לא צריך לשתות "לחיים", אך לפעמים זוהי דרך לנחם את עצמנו. כל דבר שלא יזיק לך, ושאינך חשש שהוא יגרור אותך להרגלים לא טובים וישעבד אותך אליהם - הרי שמחויב אתה לעשות זאת.

נחמת ה"משקפיים הוורודות"

לפעמים עלינו לנקוט בדרך זו, אולם למען האמת, הדרך הטובה ביותר לנחם את עצמנו, היא ללמוד את "אומנות" האופטימיות - ללמוד לראות דברים באור חיובי. זה מביא לאדם אושר אמיתי, וזוהי הנחמה האמיתית שלה הקב"ה מצפה מאיתנו. יהודי צריך לנסות ולהיות מאושר בעולם הזה, עולמו של השי"ת, משום שמצווים אנו לנחם ולשמח את עצמנו. עלינו לשמוח ברגליים שלנו. עלינו לשמוח בראות שלנו. הכליות עובדות? הלב פועם? אה, איזו נחמה!

יש עוד כל כך הרבה דרכים שבהן נוכל לשמח את עצמנו. אחת מהן היא ללכת לישון בזמן. אי, כמה שזה חשוב! זה יגרום לך להיות שמח ורגוע. כמו כן, צריך להקפיד לאכול ארוחות קבועות ומסודרות.

אך הדבר החשוב מכל הוא ללמד אחרים ולחנך את עצמנו, כיצד לחיות חיים של הערכה ואושר; להעריך את כל הטובות שה' עושה עמנו ולשמח בהם. זהו בכלל הצייו של "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי". הקב"ה ברא בעולמו דברים כל כך יפים ומשמחים, אשר תכליתם היא לשמח אותנו ולרומם את רוחנו, וככל שנרבה להתמקד בהם ולדבר עליהם - עם אחרים ועם עצמנו, כך נקיים יותר ויותר את המצוה הזו.

ישנן הזדמנויות רבות כל כך לעודד אדם אחר, אפילו מבלי להכירו, ובלי לומר לו דבר. לדוגמא, אתה יושב באוטובוס או ברכבת התחתית, ובתחנה עולה יהודי שומר תורה ומצוות. כל המושבים תפוסים, ואף אחד אינו מעיף לעברו מבט, ובוודאי שאינו מאיר אליו פנים. הנה לך הזדמנות. קום על רגליך, לחץ את ידו, ואמור לו "שלום עליכם" לבבי. אחר כך תוכל לשבת בחזרה במקום, אבל לפחות הראית לו שאתה מכבד אותו. זה מה שעלינו לעשות, לא לשבת ולהתעלם ממנו. איך אפשר להתעלם מיהודי שומר תורה ומצוות? התפקיד שלנו הוא לקום ולומר לו "שלום עליכם". שכולם יראו עד כמה אתה מחשיב ומעריך את היהודי הזה.

תן לו להרגיש כמה אתה מעריך ומחשיב אותו. זה ישמח אותו. זה ישפר את בריאותו. זה ישנה לו את כל היום, והוא לעולם לא ישכח את זה.

חינוך לחיוך

אכן, זה דורש התרגלות מסוימת. אדם צריך לחנך ולהרגיל את עצמו לשים לב לשני ולהאיר לו פנים, אך לאחר זמן, ההרגל נעשה טבעי. מי שאינו משקיע מאמץ בזה, נשאר "גולם", כלומר אדם בלתי מחונך. יש אנשים שאתה עובר על ידם ברחוב, ולמרות שהם מכירים אותך, הם בקושי מתייחסים אליך. חיוך - בוודאי שלא. זה מראה שהם אינם מחונכים. מוטל עלינו להקדים שלום לאח יהודי, ולעשות זאת בשמחה, ובפרט אם הוא יהודי שומר תורה ומצוות. אם רואים יהודי חרדי, עלינו להאיר פנים אליו ולברך אותו בשמחה. גם אם הוא לא חרדי, כל עוד הוא חובש כיפה, עלינו להאיר לו פנים.

חיוך אינו עולה כסף, ומאידך - זוהי חובה גמורה המוטלת עלינו. לא מדובר במידת חסידות. ואם ישאל השואל: "איפה זה כתוב בתורה?" התשובה היא שזהו פסוק מפורש - "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי"! עלינו ללמד לעצמנו את הגישה הזו - בבית, בכולל, בעבודה, ברחוב, בבית הכנסת - בכל מקום שבו אנו נמצאים, עלינו ללמוד לשמח יהודים אחרים. גם אם אינך אוהב אותו במיוחד, עליך להעמיד פנים שאתה אוהב אותו. תן לו הרגשה טובה! זוהי חובה המוטלת עליך.

גם אתה בכלל "עמי"!

לפני שאמשיך הלאה בנושא הזה - ואפילו לא התחלתי - ברצוני להוסיף נקודה חשובה. עליך לזכור שבכלל ה"עמי" שאותו מצוה אותך הנביא לנחם, הוא גם אתה בעצמך! מדוע יגרע חלקך? כפי שהקב"ה חפץ שננחם אחרים, כך הוא רוצה שננחם את עצמנו. כל אחד ואחד

אדמתו. היום כבר התרגלנו למושג של "היהודי הנודד", אולם באותה תקופה התקבעה בלב כולם ההבנה שעם ישראל נמצא בארצו לנצח. לא עלה על דעתנו שיתכן וחלק מהעם יאבד בגלות.

ערעור היסודות

אירוע זה ערער את יסודות האומה. כמובן שהם האמינו בלב שלם בה', וידעו כי הוא זה שמוביל אותם ושומר עליהם מאז היו לעם. הם לא יכלו לשכוח את הניסים שראו ביציאת מצרים, את הנפלאות שעשה ה' למענם. הלא הסבא רבה שלהם ראה את הדברים בעיניו!

אולם לפתע נראה היה כי הקב"ה עזב אותם ושכח מהם חלילה. זוהי המסקנה שרבים מעם ישראל הגיעו אליה. אחרת, כיצד ניתן להסביר את הטרגדיה הזו? לרבים היתה אף תרעומת כלפי מעלה, והצדיקים מביניהם, על אף שלא כעסו, מכל מקום הסיקו שככל הנראה הקב"ה שכח מהם.

וכאן מגיע הנביא ומפריך את טענותיהם: "לא יתכן! הִתְשַׁכַּח אִשָּׁה עוֹלָה? האם אשה מסוגלת לשכוח את התינוק שלה? זה בלתי אפשרי! ה' חושב זוכר אתכם וחושב עליכם תמיד!"

מספר בלתי נתפס

הגמרא בברכות מבארת את הפסוק הזה - מה הכוונה שהשי"ת אינו שוכח את עמו? מה הפירוש שהוא חושב עליהם בכל עת?

הסכימו ושמעו את דברי הגמרא: "אמר לה הקב"ה בתי, י"ב מזלות בראתי ברקיע, ועל כל מזל ומזל בראתי לו שלשים חיל, ועל כל חיל וחיל בראתי לו שלשים לגיון, ועל כל לגיון ולגיון בראתי לו שלשים רהטון, ועל כל רהטון ורהטון בראתי לו שלשים קרטון, ועל כל קרטון וקרטון בראתי לו שלשים גסטרא" - כל אלו הם כינויים לקבוצות של כוכבים הנמצאים ברקיע. "ועל כל גסטרא וגסטרא תליתי בו שלש מאות וששים וחמשה אלפי ריבוא כוכבים כנגד ימות החמה" - אם רק ננסה לחשב את המספר הזה, הרי שמדובר במיליוני מיליארדים של כוכבים.

וכאן ממשיך הקב"ה ואומר לעם ישראל דבר מבהיל על הרעיון: "וכלן לא בראתי אלא בשבילך". כן, כל אלו נבראו רק עבורנו! עלינו להחדיר את ההשקפה הזו אל ראשנו. מיליוני כוכבים - ואגב, זה לא רק מיליונים או מיליארדים, אלא טריליונים של כוכבים - חלקם בעלי גודל עצום, הרבה יותר מהשמש, וכולם לא נבראו אלא עבורנו. "כיצד אפוא יכולים אתם לומר ששכחתי אתכם ועזבתי אתכם?" אומר לנו ה'.

ב' - נחמת האומה

השלב הבא

לאור האמור, עלינו להתבונן בהמשך נבואתו של ישעיה, שם נגלה דבר מה מעניין. כאשר ישעיה מתחיל לפרט את נבואתו, נראה שהדוגמאות שהוא נותן לעניין זה של נחמה אינן קשורות לנושאים עליהם דיברנו. הוא מדבר על דברים אחרים לגמרי, ומתאר אופן נעלה יותר של נחמה.

בל נטעה - על אף שהוא אינו מזכיר את סוג הנחמה עליה שוחחנו עד כה, אין ספק שהיא נכללת בדבריו. בכלל חובת הנחמה היא ללמוד כיצד להנות מהעולם ולשמוח בו, ולקנות מבט אופטימי באמצעות ענייניו הגשמיים של העולם. אלא שכאן ממשיך הנביא הלאה, ומבאר לנו את המדרגה הבאה של הנחמה.

מי שילמד את ההפטרה הזו, יראה כי הנושא שלה הוא גדולתו של הבורא יתברך. ועלינו להבין - כיצד זה קשור לענין הנחמה?

אילו ישעיה היה אומר בשם ה', "יהודים יקרים! נחמו נחמו בכך שאני עתיד לבנות שוב את ירושלים עיר הקודש. כולכם תתכנסו מגלויותיכם ותזכו לראות את בית המקדש!" - או אז היינו מבינים הכל. אולם במקום לומר דברי נחמה כגון אלו, ישעיה הנביא מלמד אותנו את הרעיון המרומם שה' הוא זה ששולט ביקום כולו. עלינו להבין - מה טבעה של נחמה זו?

הטרגדיה הגדולה

בהפטרה של השבת שאחרי שבת נחמו, ישעיה הנביא פותח במילים, "וְתֹאמַר צִיּוֹן עֲזָבְנִי ה' וְה' שָׁכַחְנִי" (מט, יד). מהו הרקע למילים אלו? בתקופה זו, התרחשה אחת הטרגדיות הגדולות ביותר בתולדות האומה היהודית. היתה זו תחילתו של החורבן. עשרת השבטים, שנפרדו ממלכות יהודה ובנימין והקימו ממלכה משל עצמם, נלקחו לגלות.

הפילוג כשלעצמו היה טרגדיה בעלת ממדים נוראיים כל כך עד שכלל לא ניתן היה להעלות על הדעת שהיא תתרחש, אולם כעת הגיע המכה בפטיש - סנחריב מלך אשור כבש את עשרת השבטים והגלה אותם לבין האומות. אחינו היהודים אבדו לנו.

אי אפשר בכלל לתאר איזו מכה קשה היתה זו עבור העם היהודי. עם ישראל שכן בארץ ישראל מאז שנכנסו אליו בימי יהושע. חיינו יחד - י"ב שבטי י-ה - ואף אחד לא העלה בדעתו מציאות כזו שעם ישראל יגורש מעל

כל כך היו חולמים על כבוד שכזה הוא חסר משמעות. מיהו מלך אנגליה? הוא גוי שיכור, אדם שפל שבשפלים. הוא אפילו לא מדען. מילא אם היתה בו חכמה כלשהי, אך הוא "כלומניק" של ממש.

חשוב שנדע אם כן מי הוא זה שמאמץ אותנו. להבדיל אלף אלפי הבדלות, כאשר מלך מלכי המלכים אומר לנו בצורה מפורשת, "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם" - 'אני מאמץ אתכם להיות בנ' - הרי שזהו הכבוד הגדול ביותר שניתן להעלות על הדעת.

כאשר אנחנו מתבוננים בגדולתו האינוסופית של הבורא יתברך, ומבינים שהדבר החשוב והאהוב ביותר אצלו זה אנחנו - כלל ישראל, הרי שזוהי הנחמה הגדולה ביותר שתוכל להימצא בעולם הזה.

"גזענות" בתורה

עלינו ללמוד את הענין הזה. למרבה הצער, אנחנו רגילים כל כך לראות יהודים שומרי תורה ומצוות, עד שהם אינם חשובים כל כך בעינינו, וכאשר אנו מגיעים למקום שבו יש מספר רב של יהודים, הדבר אינו יוצר אצלנו שום התפעלות. "בסך הכל מדובר ביהודים", כך אנו חושבים. אך זהו מבט מוטעה! כשרואים יהודי, יהודי אחד בודד, הפוסע ברחוב, עלינו להביט בו כעל הדבר החשוב ביותר ביקום כולו! איני מדבר כעת על האומה היהודית, אלא על יהודי אחד בודד! ילד קטן הלומד בחיידר. ילדה הלומדת בבית יעקב - חשובים יותר ממיליארדי הכוכבים. כל יהודי! איש או אשה, ילד או ילדה, כל אחד ואחד מהם חשוב בעיני ה' יותר מכל צבא מרום.

ישנם גויים המאשימים יהודים מסוימים ב"גזענות", ולועגים למי שחושב שהעם שלו הוא החשוב ביותר. אך זו אינה אשמתו של יהודי כזה או אחר - אלו הם דברי השי"ת בכבודו ובעצמו! כל יהודי חייב לאמץ לעצמו השקפה זו, אחרת הוא אינו יהודי תורני - אדרבה, הוא מורד כנגד התורה. כל יהודי צריך לחשוב כך. העם היהודי נמצא בראש מחשבותיו של ה', והוא צריך להימצא בראש מחשבותינו גם כן. "הַתְּשַׁכַּח אִשָּׁה עוֹלָה מִרְחֹם בֶּן בְּטָנָה גַם אֵלָה תִשְׁכַּחנָה וְאֶנְכִי לֹא אֶשְׁכַּח" - הקב"ה אינו שוכח אותנו!

למען האמת, זהו פסוק מפורש בתורה, פסוק שמוטל עלינו ללמוד אותו היטב ולזכור אותו כל חיינו. לאחר שיחה זו, כל אחד צריך לחזור הביתה, לקחת חומש דברים מתוך ארון הספרים, ולשנן את הפסוק הזה עד שידע אותו בעל פה. "הֵן לַה' אֱלֹהֵיךְ הַשָּׁמַיִם וְהַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ" (דברים י, יד) - 'העולם כולו, הארץ, השמים, ומה שמעליהם, שייך ל' אומר ה'. אולם "רַק בְּאַבְתָּיִן חֶשֶׁק ה' לְאַהֲבָה אוֹתָם" - למרות שהיקום כולו שייך לו, הקב"ה אינו מביט כלל בכל זה. הוא מתעלם לחלוטין מטריליוני הכוכבים העצומים הללו, ובחר לאהוב את אבותינו. אברהם, יצחק ויעקב - הם היו הכל בשבילו, ולעומתם לא נחשב צבא השמים לכולם.

ואם חשבתם שאהבה זו היתה קיימת רק כלפי האבות הקדושים, מגיע הפסוק ומלמד אותנו שלא כך הם פני הדברים: "וַיִּבְחַר בְּזַרְעֹם אֶחָדֵיהֶם בְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים כִּי־הָיָה" - הפסוק מדבר אלינו, אל כולנו, "כיום הזה" - כל מי שרק מאזין למילים אלו, יידע שהן לא השתנו, אלא תקפות וקיימות לעד! הקב"ה חושב עלינו, על כל יהודי ויהודי, יותר מכל טריליוני הכוכבים. אנחנו חשובים בעיניו יותר מכל היקום כולו.

הנסיך המאומץ

כעת אנחנו יכולים להבין את דברי הנביא בהפטרה. ההפטרה כולה עוסקת בגדולתו של השי"ת, שכן גדולתו היא גדולתו, וזוהי נחמתנו האמיתית. ככל שנשיג יותר ויותר מגדולתו ונצחיותו של הבורא יתברך, ככל שנכיר יותר את חכמתו ואת חסדיו האינוסופיים, כך תגדל נחמתנו. כפי ערך גדולתו של הקב"ה בשכלנו, כך נבין טוב יותר מהי משמעותה של אהבתו אלינו, וכך אנחנו מרגישים אותה בצורה עמוקה יותר.

משל למה הדבר דומה, לאדם שביום בהיר אחד קיבל מכתב בדואר, שבו הוא מתבשר שמלך אנגליה החליט לאמץ אותו כבן. כעת הוא נסיך! מסתבר שהאדם הזה ירוץ להראות לכל חבריו את המכתב המיוחד, וימהר לעלות על מטוס לכיוון הממלכה המאוחדת. מדובר הלא בכבוד גדול ביותר!

למרות שבינינו, לא מדובר בכבוד גדול כלל וכלל. אדרבה, זהו דבר כמעט חסר ערך. העובדה שאנשים רבים

מערכת תורת אביגדור זקוקים לעזרתכם.

לפרטים נא ליצור קשר

ey@torasavigdor.org | 076-599-4020

הנחמה הגדולה

ג' - נחמת הנצח

כי עבדים אנחנו

וכעת אנחנו מגיעים לחלק האחרון של הנושא הגדול הזה של "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי", ולמעשה זוהי הנחמה האמיתית והחשובה ביותר שבה מתנחם עם ישראל, והיא: הנחמה של העולם הבא. עולם הבא - זוהי הנחמה האמיתית, וכל נחמה הקשורה לעולם הזה, מחוויר לעומתה.

למרות שגם בעולם הזה יכולים אנו למצוא נחמה רבה. במקומות רבים, הגויים משמשים כמשרתים בבתי היהודים, אך לעולם לא תמצא יהודי המשמש כמשרת בביתו של גוי. זה לא קיים. אין מציאות כזו שיהודי עובד בעבודות בית בביתו של גוי.

למרות שאנחנו שרויים בגלות, רמת החיים שלנו, באופן כללי, משופרת מזו של הגויים. גם בפולין ובליטא, שבהם היהודים היו די עניים, בבתיהם שרתו נערות נכריות, בנות העניים. זכורני שכאשר למדתי בישיבת סלבודקה שבליטא, אמר לי פעם גוי אחד, "הלוואי שגם לכם היהודים תהיה מדינה משל עצמכם. כך נוכל להגיע לגור שם, ואתם תצטרכו לעבוד אצלנו בעבודות בית!"

הכוזרי מדבר על ענין זה. הוא מבאר כיצד גם בגלותנו, על אף העובדה ש"כי עבדים אנחנו", ובמידה מסוימת אנחנו נתונים תחת מרותם של אומות העולם וכפופים אליהם, מכל מקום, גם בעבודות זו, הקב"ה אינו עוזב אותנו. הוא כותב שהמעמד הכלכלי של היהודים בגלות תמיד היה מעט מעל לממוצע. אמנם תמיד היינו מעט מתחת למעמד האצולה, אך היינו מעל רוב העם. זוהי עובדה שנכונה לכל מקום בעולם. תמיד חייו הגשמיים של היהודי טובים יותר מזו של שכנו הגוי.

אשריך בעולם הזה

נמצא אם כן שגם בעודנו בגלות, הקב"ה עסוק בלנחם אותנו. יהודי ירא שמים חי חיים טובים ומאושרים יותר משאר בני אדם. אפילו בימי קדם, כאשר הגויים היו מהוגנים יותר ממה שאנחנו רואים כיום, גם אז היהודים חיו חיים טובים ושלווים יותר.

אני זוכר את אותם גויים "מהוגנים" של פעם. בכל שבת, הם היו מקבלים את המשכורת השבועית, ומיד היו שמים את פעמיהם לבית המרזח, שם הם היו משתכרים. חלקם אפילו לא היו מצליחים לחזור אחר כך לבתיהם, וכאשר היינו הולכים ברחוב בשעת בוקר מוקדמת של יום ראשון, היה זה מראה נפוץ לראות גויים - מדובר על גויים לבושים היטב - שרועים ברחוב, שיכורים לגמרי. אני זוכר זאת

זוהי דרגה גבוהה יותר של נחמה עבור עם ישראל. "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי" עלינו להתנחם במילה הזו לבדה, "עַמִּי". אנחנו עם ה', ובזה ננוחם.

אנחנו לומדים כאן דרך חדשה כיצד לנחם את עצמנו. עלינו להתרגל לרעיון הזה, ללימוד הגדול והיסודי אותו מבקש הקב"ה שנלמד. הוא אוהב כל אחד ואחד מאיתנו, יותר מכל היקום כולו, יותר מטריליוני הכוכבים במרום.

עלינו לזכור שהדברים הללו אינן גוזמא כלל וכלל, כפי שנוטים לחשוב אלו שלא למדו את הנושא הזה. הם מעולם לא השקיעו מחשבה בענין, ולכן הם בטוחים שאלו רק מילים יפות שאני אומר כדי שיהיה לי על מה לדבר. אך זו טעות! אני אומר את הדברים משום שעלינו להתחנך בהם. כאשר אתה הולך ברחוב ורואה יהודי שומר תורה ומצוות שהולך בצידו השני של הרחוב, גם אם אינך מכיר אותו, דבר אחד אתה כן יודע - הוא חשוב בעיני ה' יותר מכל היקום כולו.

דרוש וקבל שכר

חלק מעבודת הנחמה המוטלת עלינו, היא ללמד את היסוד הגדול הזה לאחרים, ולהסביר ליהודים כמה גדולה חשיבותם. עלינו להפיץ את הדברים בינינו לבין עצמנו, ולדבר על כך בכל הזדמנות. שום דבר בעולם הזה אינו חשוב מלבד עם ישראל! עלינו ללמד את זה לילדינו. לדבר על זה עם השכנים. הם צוחקים עליך? תמשיך לומר את זה. מצא דרכים אחרות להחדיר את המסר. יום אחד תאמר את זה כך, וביום שלמחרת אמור את זה באופן אחר. בסוף זה חודר פנימה ומהווה נחמה גדולה.

אך כפי שאמרנו לעיל, גם בנחמה זו, לא מספיק לנחם אחרים. "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי" כולל גם את החובה לנחם את עצמנו. עלינו לנחם את עצמנו בכך שנלמד את עצמנו את היסוד הגדול הזה. אדם צריך לומר לעצמו שוב ושוב, "ה' אוהב אותי יותר מכל היקום כולו. הוא אוהב אותי יותר מכל העצים שבעולם. יותר מכל ההרים ומכל הימים הגדולים. הוא אוהב אותי יותר מכל בעלי החיים. הוא אוהב אותי יותר מכל הסינייים והמקסיקנים. גם אילו הייתי היהודי האחרון בעולם, אל מול מיליארדי גויים - הוא היה אוהב אותי יותר מכולם". בכך אנחנו מקיימים את הציווי של "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי".

שלו, מכל הכבוד אליו זכה, ביום אשר ימצא את עצמו בקבר? האם זהו האושר שלו אנחנו מצפים?

הנחמה האמיתית היא רק כאשר האדם מחזק את עצמו במחשבה אודות התנחומים הגדולים שהזכיר דוד המלך ע"ה כאשר באו עליו קשיים. "בְּרַב שְׂרָעִפִּי בְּקֶרֶב־י" - כאשר אני טרוד במחשבות ודאגות, "תִּנְחֹמֵיךְ יִשְׁעִשְׂעוּ נַפְשִׁי" - התנחומים שלך ה', הם אלו שמביאים לי שמחה אמיתית.

על אילו תנחומים דיבר דוד המלך? הוא דיבר על העולם הבא! זוהי הנחמה האמיתית. רק אדם שחי עם ראש "עולם הבא'דיג", יוכל לעבור בגבורה את הסערות העזות של העולם הזה.

הסעודה הגדולה

כאשר אנו קוראים את המילים "נִחְמוּ נִחְמוּ עִמִּי", עלינו לחשוב על הנחמה הכפולה שבה ה' מנחם אותנו. לא רק בעולם הזה אנו זוכים לחיי אושר וסיפוק, אלא גם בעולם הבא נזכה לחיי נצח של שמחה אינסופית.

ישעיהו הנביא מתאר את אשר יתרחש בעולם הבא: "הִנֵּה עֹבְדֵי יֹאכְלוּ - וְאֵתָם תִּרְעֶבוּ, הִנֵּה עֹבְדֵי יִשְׁתּוּ - וְאֵתָם תִּצְמָאוּ, הִנֵּה עֹבְדֵי יִשְׁמְחוּ - וְאֵתָם תִּבְשּׁוּ" (ישעיה סה, יג-יד). כולנו נשב באולם גדול, ונהנה עד אין קץ מהסעודה הנפלאה שתוגש שם. אל תבקשו ממני לתאר לכם אותה, כי אני יכול, אבל כך יהיה - רק הרבה הרבה יותר טוב מכפי שאנחנו מסוגלים לדמיין. נשב בסעודה המיוחדת הזו ונאכל את המטעמים הנפלאים שיוגשו שם, ואילו אויבינו יעמדו מהצד ויביטו בנו בעיניים כלות. הם יהיו רעבים מאוד, אך לא ינתן להם דבר. הם יעמדו ויביטו בנו, עם ישראל, ויראו כיצד אנחנו מתענגים בתענוגים הגדולים ביותר, ועיניהם כמעט יצאו מחוריהם מרוב קנאה. וכך זה ישאר לנצח נצחים.

זהו חלק מנחמתנו. המילים "נחם" ו"נקם" קשורות זו לזו על פי כללי הדקדוק, כי הנקמה מהרשעים היא חלק עיקרי מהנחמה.

אין כניסה לנאצים

כל אותם עמים שזלזלו בנו, השפילו ורדפו אותנו - לא יקבלו הזמנה לסעודה הגדולה. הכניסה מותרת אך ורק לעם ישראל.

הגויים האנטישמיים יעמדו מהצד ויבכו משברון לב - וזה כולל את רוב רובם של אומות העולם. יתכן ויהיו כמה סינים שלא יכללו בזה, אולי עוד כמה קוריאנים - אני יודע. אך מה שברור הוא שאלו שהגיעו לאמריקה והפכו לאנטישמיים, בוודאי יעמדו שם ויבכו. מן הסתם ישנם כושים רבים המתגוררים באפריקה שמעולם לא הרעו

היטב. היינו רואים גויים שיכורים מוטלים בכל עבר. אך אצל היהודים - מעולם לא היו מראות כאלו. מעולם לא.

וזה לא הסתיים רק בכך. אצל הגויים תמיד היו יריות. אצל הטובים יותר היו דקירות, אבל אלימות תמיד היתה שם. אך כמובן, אצל היהודים לא היו דברים כאלו.

כמובן שהמצב אצל הגויים כיום גרוע פי מאה. אין להם בכלל ילדים, ולמי שכן יש - הילדים הם בטלנים גמורים, שעסוקים בכל מיני רוע ושפלות, ורבים מהם מתים בגיל צעיר. לעומת זאת, אצל היהודים יש נחת מהילדים, ולאחר מכן מהנכדים ומהנינים. נמצא שגם בעולם הזה, המעלות של החיים על פי התורה ניכרות וברורות, וגם זהו חלק מנחמתו של הבורא יתברך.

וטוב לך בעולם הבא

האושר הזה קיים לא רק ברמת הפרט, אלא גם ברמת הכלל. ברוך ה', זוכים אנו לראות בעינינו כיצד עם ישראל בנה מחדש חלק גדול ממה שהוא איבד בשואה. בארה"ב לבד יש כיום כשש מאות ישיבות קטנות וסמינרים לבנות! כמובן שבארץ ישראל ציבור שומרי התורה גדל בצורה מדהימה. לאחרונה עובדה זו הגיעה לכותרות של עיתון ה"ניו יורק טיימס". הם בכלל לא שבעי רצון מכוחם העולה של החרדים בארה"ק, והם חורקים את שיניהם בכעס. ואנחנו אומרים - שימשיכו לחרוק שיניים, עד שאלו יישברו להם לגמרי! אנחנו מודים לה' על מספר היהודים ההולך וגדל! זוהי נחמתנו!

אולם כל זה אינו כלום לעומת הנחמה האמיתית. אולי תופתעו לשמוע זאת, אולם הנחמה האמיתית מגיעה דוקא מהידיעה שהעולם הזה יגיע לקיצו מתי שהוא! גם ההצלחה הגדולה ביותר בחיים, לא תישאר לעד. במוקדם או במאוחר, החיים בעולם הזה יסתיימו, ואז מתחילה הנחמה האמיתית.

ההצלחה הגדולה ביותר שלנו, זו שתביא לנו את האושר הרב ביותר, היא חיי העולם הבא. זוהי נחמתם של ישראל! הקב"ה הודיע לנו כי "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", והוא נאמן לקיים דברו. בעולם הבא נזכה לקרבת אלקים עצומה, וקרבה זו היא נחמתנו האמיתית.

שעשועי הנפש

חלק נכבד מעבודת הנחמה היא לחשוב תמיד על העולם הבא. עלינו לדבר על זה. אם אין מי שיקשיב לדברך, חשוב על זה בליבך, ונחם את עצמך בתנחומים הגדולים ביותר. התבונן על כך שכל תענוגי העולם הזה אינם שווים כקליפת השום לעומת העולם הבא. גם המיליונר הגדול ביותר - איזו תועלת יש לו מכל המיליונים

מקיימים את הציווי האלקי "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֵאמֶר אֱלֹקֵיכֶם". ה' אומר לנו ומצווה אותנו ללמוד ולעסוק בעבודת הנחמה על כל חלקיה - הנחמה שבשמחה מחיי העולם הזה, הנחמה שבשמחה מלהיות עם ה', והנחמה שבשמחת הדבקות בה' בעולם הבא - שמחה שתימשך לעד ולנצח נצחים!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

לומדים את אומנות הנחמה

הקב"ה מצווה אותנו לנחם את עמו, ובכלל זה את עצמנו. השבוע נעבוד בלי נדר על שלושת ענייני הנחמה שלמדנו במאמר זה: 1. פעם אחת ביום נאיר פנים ליהודי אחר וניתן לו הרגשה טובה. 2. פעם ביום, כאשר אנו רואים יהודי, נתבונן בכך שהוא חשוב ויקר בעיני ה', יותר מהיקום כולו. 3. נקדיש שלושים שניות בכל יום כדי להזכיר לעצמנו שהעולם הזה אינו התחנה הסופית, ושהוא אינו אלא פרודור לעולם שכולו טוב.

שאלה:

האם יש בעיה כלשהי בלשרוק?

תשובה:

ליהודי ישנן הנהגות מסוימות, או יותר נכון גינונים מסוימים, שבהם עליו לנהוג, ושריקה אינה נמנית בין גינונים אלה. זוהי צורת התנהגות של גויים. בעבר היתה זו הנהגה נפוצה בקרב כל הגויים - ללכת ברחוב ולשרוק. היום לא כולם עושים כך, אבל זו עדיין אינה הנהגה של יהודי.

תשאלו אותי - מה הבעיה בזה? אין בעיה בעצם הפעולה, אך הרצון להידמות לאומות העולם היא הבעייתית, שכן הוא מגלה על חולשת האופי וכן על חוסר הבנה במהותו של היהודי.

עם ישראל הוא עם קדוש! איננו מבינים שכאשר הקב"ה מעיד עלינו כי אנחנו "ממלכת כהנים וגוי קדוש" - לא מדובר במשל או בצורת התבטאות, אלא פשוטו כמשמעו! כל יהודי צריך להרגיש כמו כהן, וכפי שברור לנו שכהן המתהלך בבית המקדש לא ישרוק, כך עלינו להתייחס לעצמנו, ולנהוג בהתאם.

כאמור, אין בעיה בעצם הפעולה, ומי שרוצה לשרוק לעצמו, אין בכך שום איסור, אך ללכת ברחוב ולשרוק - זהו סימן שאתה מזדהה עם אומות העולם.

לאף יהודי, אולם אלו שהגיעו לארה"ב והציקו ליהודים - יהיו חלק נכבד מקהל העומדים מהצד. כך גם ההיספאניים מדרום אמריקה - אילו נשארו במדינותיהם, אולי הם לא היו צריכים לסבול כל כך. הם אמנם לא היו נכנסים לגן עדן, אך הם לא היו צריכים לסבול. אולם כעת שהיגרו לאמריקה ורדפו יהודים - הם ישלמו על מעשיהם. כל אלו שהציקו לנו יעמדו שם - ללא כל ספק.

הנאצים - מה השאלה? אך לא רק חיילי האס.אס; הקב"ה יעניש כל אזרח גרמני שהצביע עבור המפלגה הנאצית והעלה את הצורך ימ"ש לשלטון. כולם יעמדו על רגליהם ויראו כיצד יהודים יראים ושלמים יושבים על יד השולחנות ושרים מתוך שמחה אדירה. דקירות הרעב ייסרו את הגרמנים הללו, והם יבכו בכי עמוק וקורע, אך שום דבר לא יעזור להם; הם ימשיכו לבכות ולהתייסר לנצח נצחים.

לצייר את האושר

"הִנֵּה עֲבָדֵי יְרֵנוּ מְטוֹב לֵב" - עם ישראל ישב וישיר יחדיו, שירה אדירה של שמחה והודיה לה', "וְאַתֶּם תִּצְעֲקוּ מִקָּאֵב לֵב וּמִשְׁכַּר רוּחַ תִּלְלִילוּ".

אל נא נחשוב שמדובר במשל בעלמא - אדרבה, התיאור הזה הוא הרבה פחות נורא ממה שיהיה שם באמת. האמת היא איומה כל כך, עד שאי אפשר לתארה במילים. לכן השיא של "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי" הוא המבט הזה - להסתכל על העולם עם שכל "עולם הבא"יג" - שאותו אנו מצווים ללמד את עצמנו ואת האחרים גם כן. הקב"ה מנחם אותנו בנחמת האמת, ומבטיח לנו שאנחנו נזכה להתחבר לגדולתו וטובו, ולחוות את האושר והעונג הגדול ביותר שיכולים להימצא.

תיאור הסעודה הגדולה של העולם הבא, ניתן לנו על ידי ישעיה הנביא כדי שמפעם לפעם נצייר בשכלנו את המעמד הזה - כיצד כולנו יושבים סביב שולחנות ערוכים, ונהנים מהטוב האינוסופי של העולם הבא. עלינו לאמץ את שכלנו ולהחדיר אליו את המבט הזה שכעת ממש יושבים יהודים ומתענגים בעונג האמיתי והנצחי של העולם הבא, עונג שאי אפשר כלל לתארו במילים. עלינו להרגיל את עצמנו לחשוב בדרך זו, משום שזה נכלל בציווי של "נַחֲמוּ".

כאשר אנחנו מקדישים זמן כדי לצייר בשכלנו את הציווי הזה, הקב"ה משלם לנו שכר על כך, כי מחשבות אלו מצד עצמן, יש בהן קיום מצוה. גם אם המחשבות לא גרמו לנו להתחזק בלימוד התורה ובעבודת ה', הרי שהן בעצמן מצוה, ויש בזה הישג רוחני גדול ביותר. בזה אנחנו

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת המקדש ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר בעצמו

'שער יכניה' – 'שבו יצא יכניה לגלותו'

למה? כי עד הרגע האחרון שהוא יכול הוא נשאר קרוב.
כך, אמר מרן הגרי"ש זצ"ל, היה עם יכניה.
כשהיה צריך לגלות לבבל, כמה ימים לפני כן נפרד מהעם; אחר כך, כשעברו עוד יום-יומיים, הוא נפרד מהשרים; אחר-כך, מכל רכושו וסגולת אוצרו, משם לקרוביו ומשם לבני ביתו הקרובים ללבו-של-אדם.
אבל לא מהם הוא 'יצא לגלותו'! אפילו בני-ביתו לא היו אלה שנפרד מהם אחרונה.
ממי נפרד יכניה אחרון?
מבית-המקדש.
בית המקדש היה קרוב ללבו יותר מהכל ולכן לפני שיצא לגלות, נכנס יכניה לבית המקדש, השתחוה והתפלל, ו'משם יצא יכניה לגלותו'.
זה עומק כוונת המשנה שנקרא שער יכניה כך על שם שמשם יצא לגלותו.
כעת, בית המקדש חרב. אבל נותר לנו בית-מקדש-מעט, הלא המה בתי הכנסיות ובתי המדרשות די בכל אתר ואתר.
כמה חשוב להדר יותר בכבודם באלו הימים, להראות חביבותנו לבית-המקדש, בית-חיינו.
יתן השי"ת שנוזה לראות בבניין ירושלים בקרוב.

במסכת מידות (פ"ב) ובמסכת שקלים (פ"ו) מפרטת המשנה את השערים שהיו בבית המקדש. אחד מהם הוא 'שער-יכניה', ולא מבואר במשנה למה נקרא שם השער כך.
בירושלמי שקלים (פ"ו) מבואר הטעם: 'שבו יצא יכניה לגלותו'. וגם זה לא מספיק מבואר, מה הכוונה שבו יצא יכניה לגלותו, וכי מה נוגע לנו מהיכן יצא יכניה לגלות אס ממקום זה או מקום זה?
ברא"ש שם כ' שלפני שיצא לגלות נכנס לבית המקדש והשתחוה. ובתפא"י הוסיף שהתפלל שם.
ביאר מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל ביאור יקר שהיה מקובל בק"ק וילנא, (כ"כ בדברי אגדה' עמ' ת"ט, ובקובץ תשובות סי' ר"ב, וכן שמענו ממרן יבדלחט"א הגרי"י זילברשטיין שליט"א שאמר משמו) וכך ביאר.
אדם שנגזר עליו, חס-וחלילה, ללכת לבית-האסורים או לארץ רחוקה, נפרד ממכריו, מידידיו ומכל יודעיו. כך מנהגו של עולם.
ממי הוא נפרד קודם וממי הוא נפרד אחר כך?
מי שלא כל-כך קרוב ללב של האדם, הוא נפרד ממנו קודם, מי שקרוב ללב, הוא נפרד ממנו אחרון.
מי שקרוב ללבו של אדם, הוא האחרון שממנו ייפרד האדם לפני שהשוטרים באים לאוסרו באזיקים.

הרחקת פלאפון מביית הכנסת

דברי חיזוק מאת הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת חברון.
...מה שכתב לעורר בנושא של חיזוק שמירת מקדשי מעט, והביא מדברי רבותינו גדולי ראשי הישיבות, והוא דבר חשוב מאוד מאוד כאשר הלב מתפלץ לראות כאשר אפילו אברכים... מסוגלים לדבר בטלפון בתוך בית המדרש, ולא חלו ולא הרגישו כמה זילותא יש בזה לקדושת בית המדרש וקדושת בית הכנסת, ומבטלים לגמרי את צורת בתי המדרשות שהיו בכלל ישראל, כאשר לא היה בבית המדרש חוץ מעמל התורה ועבודת הבורא יתברך, ומלבד שיש בזה גם ביטול תורה ותפילה דברים, יש בזה אחריות נוראה לפגוע בקדושת המקום שהם מקומות של השראת השכינה בישראל ומויוחדים לעבודת התורה והתפילה, ועון זה חמור למעלה ראש ועונשו חמור מאוד, ובודאי דבר גדול הוא מאוד לבוא ולעורר על ענין זה שאצל הרבה באים הדברים מתוך חסרון התבוננות ותשומת לב, ואינם מרגישים מה היא המשמעות של הדברים ומה היא חומרתן, והלואי ויעלה חפץ ה' בידו ויוזה לעורר הלבבות ולחזק ידים כושלות לשמור על הצורה ועל המטבע של בתי מקדש מעט וצורת עבודת התורה והתפילה הראויה לבני תורה. הכו"ח למען כבוד שמים וכבוד התורה חתימת הרב שליט"א

ברצוננו השבוע להביא דברי חיזוק בענין ההימנעות מהחזקת פלאפון פתוח בביהמ"ד, ממין פוסק הדור בעל ה"שבט הלוי" זצוק"ל, וז"ל:
באתי בדברים אלו לעורר ולהזהיר על המכשלה הנפוצה בכרם בית ישראל לאלו הבאים ללמוד ולהתפלל בבית המדרש ואינם סוגרים את מכשיר הפלאפון, ולא מיבעיא אם הפלאפון מצלצל בקול שהוא זלזול חמור בכבוד שמים, אלא אפילו אלו העושים את הפלאפון על רטט ורגילים להוציאו ולראות מי מתקשר אליו, ולפעמים מרמזים באמצע התפילה נו, הן, יש בדבר איסור חמור מאוד, שמלבד שע"פ הלכה צריך כל אדם להסיר כל דבר הטורדו מכוונת התפילה, וק"ו את הפלאפון שהוא מניעה גדולה לזה, הרי זה גם ביון גדול מאוד, שמעט הזמן שהאדם מקדיש לעמוד לפני קונו ולבקש על צרכיו ומשאלותיו, אינו יכול להתנתק מהבלי העולם. והנביא ישעיה מצוח ואומר 'מי ביקש זאת מידכם רמס חצרי', ודוד המלך אומר בתהלים 'מה לך לספר חקי'. על כן חובה על כל אחד ואחד קודם שנכנס לבית המדרש לסגור לגמרי את מכשיר הפלאפון.

בירורי הלכה

בעניין שיחה בטילה בבית הכנסת

בבית הכנסת, לסכם עם חבריו באיזה שעה יתחילו ללמוד מחר, מותר לומר לגבאי שיש לו יארצייט וצריך לקבל עליה לתורה, משום שכל זה דיבור לצורך מצוה (עיין שו"ע סי' קנא א' שמותר לחשב חשבונות של מצוה).

ה. מותר לומר לחבירו שלום בבית הכנסת, ויש אומרים שכמו שמותר לומר שלום מותר להתעניין במצבו, וכן אם היה חולה ונתרפא מותר

להתעניין איך מרגיש דכל זה נחשב צורך מצוה של דרכי שלום ורעות, ומ"מ יזהר לא להאריך שלא יגרר לשיחה בטילה (כתב אליה רבה (סימן סו סק"ב) כתב גליון מרדכי (בחינוכי אנשי שם מ"ב אות ג) בשם רבי יהודה חסיד, משיב מפני הכבוד דווקא שלום ולא יותר וכו', משמע דאם אינו עוסק בברכות ובפסוקי דזמרה שואלין בבית הכנסת. וכ"מ בתשב"ץ (קטן) סי' רמ"ו זה לשונו, שואל הר"מ בשלום כל אדם קודם תפלה ואפילו בבית הכנסת" עכ"ל).

ו. הלומדים בבית המדרש בקביעות מותר להם לדבר בקיצור דברים מוכרחים, כיון שאם יצטרכו לצאת לדבר בחוץ ולחזור יגרם להם ביטול תורה, והיתר זה נאמר דוקא בבית מדרש שלומדים ולא בבית הכנסת.

א. אסור לדבר בבית הכנסת וכן בביהמ"ד גם שלא בשעת התפילה דברים בטלים לגמרי כגון: פוליטיקה, בדיחות, חדשות, לספר ממה נפטר פלוני, ממה התעשר אלמוני, איסור זה חמור מאוד ונחשב "קלות ראש גדול" וגם אם עשו תנאי בשעת בניית ביהמ"ד אסור לדבר דברים בטלים ממש.

ב. כמו שאסור לדבר בביהמ"ד דברים בטלים, כמו כן אסור לשמוע דברים בטלים כיון שנחשב קלות ראש גדול בבית הכנסת.

ג. הכרעת הפוסקים שאסור לדבר בבית הכנסת לצורך פרנסה, כגון להתייעץ עם חבריו האם לקנות דירה להשקעה, או לומר לבנו מה צריך לקנות במכולת וכדו'.

ד. מותר לדבר בבית הכנסת לצורך מצוה, ונפרט כמה דוגמאות: מותר לעני לבקש מהציבור לעזור לו, מותר לתת מטבע לעני ולבקש ממנו עודף, מצא אבידה מותר להכריז עליה (שו"ע ח"מ סימן רסז, ג), מותר לבקש מחבירו להדליק את המזגן, לסגור את החלון שלא יהיה קר, מותר לקבוע חברותא

ז. ש"צ שהתפלל וכן רב שמסר שיעור בבית הכנסת, מותר לומר להם "ישר כח" אחר התפילה או אחר השיעור (ענין מטה אפרים (סימן תקצב יא) שנהגים לומר לחזן אחרי התפילה יאשר כח, וכן לכהנים, וכן כתב משנ"ב (סימן קכ"ח סק"ס) שאומרים לכהנים ישר כח).

ח. מי ששאלו אותו שאלה של שיחה בטילה, יענה לו תשובה בקצרה בכדי לא לפגוע בשואל, ואם מבקש ממנו לדבר באריכות יאמר לו "בא נצא החוצה" (כתב בספר חוט שני (ענינים שונים, עמוד רמו) וז"ל: "אנשים המתעניינים על מצבו, כגון היכן הוא לומד והיכן הוא גר וכיוצא בזה, אם שואלים כך בבית הכנסת, מותר לענות להם דיש כאן משום כבוד הבריות, ואע"פ שיוצא שהוא דבר מרומה, שהוא שואל בגללו והוא עונה בגללו, מ"מ כיון שכבר שאל, איכא בזה משום כבודו ויש לענות לו, אמנם לא יכנס בשיחה עמו אלא יענה לו" עכ"ל. וכן כתב בספר אשרי האיש (פסקי הגרי"ש אלישיב, ח"א עמוד קנה) וז"ל: "מי שנכנס לבית הכנסת לשאול איזה דבר בגניני חולין, ואם יענו לו שרוצים לצאת לחוץ לדבר עמו ועל, יש להקל לענות לו בפנים" עכ"ל, ונראה בביאור הדברים דכיון שמותר לדבר בבית הכנסת לצורך מצוה, לכן מותר לענות לחבירו בקצרה, משום דהוי מצוה שלא לפגוע בחבירו).

ט. מותר לבעל גמ"ח לתת הלוואות בבית הכנסת אחרי התפילה כיון שמקיים בזה מצות הלוואה, וכמו שמותר לתת צדקה בבית הכנסת יש לדון האם מותר לבעל גמ"ח לתת הלוואות בבית הכנסת, ונראה שמותר משום שמקיים בזה מצות הלוואה, אכן לכאורה קשה הלא הלווה לא מקיים מצוה א"כ כיצד מותר ללווה לבקש את ההלוואה, ושמעתי מהגרמ"מ לובין שליט"א שמותר גם ללווה לבקש את ההלוואה והביא ראיה מדברי הר"ן (פסחים דף יט, ב מדפי הרי"ף) שכתב וז"ל: לאפקי אורחים ידי חובתן דאכלו ושתו בבי כנישתא, שאע"פ שאמרו (מגילה כח א) בבתי כנסיות שאין אוכלין בהן ואין שותין בהן, אפשר דאורחין מותרין שמצות הרבים היא

לכבוד העלון החשוב 'קדושת בתי מקדש מעט'. י"שר כח על החיזוק שאתם עושים בנושא חשוב זה. ראיתי פעם ווארט שחזק אותי מאוד (שכחתי את שם אומרו) בנין מעלת שמירת 'קדושת בתי מקדש מעט' שזהו גורם ליציאה מהגלות ולבנין בית המקדש השלישי ולגאולה שלמה בב"א, וזהו תוכן דבריו: הגמ' בברכות ח' ע"א: 'אמר ריש לקיש כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל נקרא רע וכי' ולא עוד אלא שגורם גלות לו ולבניו' ולכאורה צ"ב מה מידה כנגד מידה? וכן? ולכאורה אפשר לבאר ע"פ דברי המהר"ל בספרו 'נצח ישראל' פ"י על דברי הגמ' בברכות (שם): 'אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם', ומבאר שם המהר"ל שכאשר מתקבצים יהודים לתפילה הם מתאספים אל ה' יתברך, ובכך נחשב שהם יוצאים מתחת יד אומות העולם ומרשותם ומתעלים אל ה' ונחשב שהם יוצאים מן הגלות, כי כאשר ישראל הם בין האומות ואף אם הם אלף ביחד נקראו פזורים בין האומות, אמנם כאשר הם מתפללים בציבור והם מתאספים ומתקבצים אל ה' זהו יציאה מן רשות האומות והתעלות מתוכם אל ה'.

ולפ"ז מבוארים שפיר דברי הגמ' דעונש מי שאינו נכנס לביהכ"ל להתפלל הוא שגורם גלות לו ולבניו, דהוי מידה כנגד מידה, דכנגד מה שהיה יכול לפדות את הקב"ה שכלל ישראל מבין אומות העולם ע"י תפילתו עם הציבור ולא עשה כן הרי שנושג בגלות לו ולבניו. ובזוהר הקדוש (פר' ויקהל) כתב וז"ל: מאן דמשתעי בבי כנישתא אנהיג קלנא בשכינתא ועל דא מתעכבי ישראל בגלותא ולית ליה חולקא באלקי ישראל וכו' [תרגום: מי שמדבר בבית הכנסת מנהיג ולזול בשכינה, ועל זה מתעכבים ישראל בגלות, ואין לו חלק באלוקי ישראל...]. מפורש בדבריו שאי שמירת קדושת הבתי כנגד מעט גורמת לעיכוּב הגאולה. י.ס. ב"ב

בשבוע שעבר בכ"ח תמוז חל האירצייט למרן רה"י ר' משה מרדכי בן מרן המשגיח ר' מאיר חדש זצק"ל ר"י אור אלחנן ירושלים, ובספר גדלות ואדם עמוד 229 מסופר עליו כך: כבוד התורה שאפיין את... התבטא אף בהנהגתו בבית המדרש, שהייתה כעין מורא המקדש. סיפור תלמידו רבי שמואל ליטמן: "פעם אחת ניגשתי לראש הישיבה לבקש חתימה על טופס כלשהוא, רה"י סירב לחתום על דברי חולים בתוך בית המדרש, ע"כ יצא לחדר צדדי ורק שם חתם על הטופס".

לאחד מילדי המתפללים שטייל הלוך ושוב על בימת ארון הקודש בשעת התפילה. רמז לחדול. ולאחר התפילה קרא לו והסביר: "ארון הקודש הוא כמו כסא שיושב עליו המלך, ואין מן הכבוד לעבור לפניו הלוך ושוב..."

פעם חזר מנסיעה ארוכה לחו"ל והגיע לבנין הישיבה בזמן הפסקת הצהריים, בטרם סר לביתו נכנס לבית המדרש, והנה ניירות זרוקים על הרצפה! בלא השתהות החל להתכופף ולנקות בעצמו את בית המדרש, ובאוזני תלמיד שנכנס תמה בצער, האיך יתכן שקורה דבר כזה בבית המדרש!

אף את ספרי הקודש פעמים רבות היה מסדר בעצמו משום כבודם, בזיכרונם

שאוכלין שם מקופה של צדקה של בני העיר" עכ"ל, מבואר מדברי הר"ן שיותר לאורחים לאכול בבית הכנסת, כיון שאוכלים מקופה של צדקה של בני העיר, וקשה הלא האורחים שאוכלים לא מקיימים בזה מצוה א"כ מדוע מותר לאורחים לאכול, אלא מוכח דכיון שבני העיר מקיימים בזה מצוה של רבים לכן מותר גם לאורחים לאכול, ולפי"ז ה"ה מותר לעני לעמוד בבית הכנסת ולדרוש ברבים שזקוק לכסף כיון שהציבור מקיים מצוה, אפילו שהעני לא מקיים מצוה עכ"ד. ונראה להביא עוד ראיה מדברי הגמ' (ב"מ דף כח ב; שו"ע סימן רס"ג) שמותר להכריז על אבידה בבית הכנסת, כיון שהמוצא מקיים מצות השבת אבידה, ומשמע שמותר למאבד לדבר עם המוצא, אפילו שהמאבד לא מקיים בזה מצוה).

י. משגיח בישיבה שתפקידו לדבר עם בחורים לחזק את רוחם ולעודד אותם מותר לדבר עם בחורים בהיכל הישיבה כיון שמקיים בזה מצוה, וכן אדם שרואה את חבירו שזקוק לעידוד מותר לומר לו דברי עידוד וכמו שמותר לתת צדקה בבית הכנסת, שהמפיס את חבירו בדברים חשוב יותר מהנותן פרוטה לעני כמבואר בגמ' (ב"ב ט ב) ולומדים מהפסוק בישיעה "ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע וזרח בחשך אורך" (שמעתי מהגרמ"מ לובין שליט"א)

יא. אסור לשאול את חבירו בבית הכנסת "מה השעה", אלא אם כן צריך לדעת מה השעה לצורך מצוה, כגון שרוצה להתחיל את התפילה בשעה שקבעו וכיוצא בזה, אבל בבית מדרש מותר ללומדים הקבועים לשאול מה השעה כדי שלא יצטרך לצאת החוצה.

[הדברים נכתבו ע"י הרב מ.י. מאיר, כולל מורשה ודעת ב"ב]

קוראים כותבים

יה"ר שתמשיכו לחזק את כלל ישראל ונזכה כולנו לבנין ביהמ"ק בב"א.

לכבוד העלון החשוב והמחזק 'קדושת בתי מקדש מעט'. י"שר כוחכם על כל החיזוק שאתם עושים בענין נשגב זה של שמירת קדושת בית ה'. ברצוני להתייחס לכבוד ב"בימה" שעליה אנו מניחים את הס"ת. בס"ד מצוי מאוד ובמיוחד בימי בין הומנים שבתי המדרש מלאים עד אפס מקום, ונוצר מצב שלא נשארו פנויים להנחת הכובעים והחליפות וכן לא נשארו מקומות ישיבה פנויים שאפשר לרכז שם את הכובעים והחליפות, ולצערנו נוצר מצב שהבימה היא זאת שהופכת להיות חלק ממתלי הכובעים והחליפות! [בדרך כלל בישיבות ובכוללים שכל אחד מכיר את מקומו ויודע איפה מקום הנחת חליפתו בס"ד הדבר נדיר יותר].

עצם המחזה שביהמ"ד מלא על גדותיו זהו קידוש ה' גדול מאוד 'אשרי העם שככה לו', אבל יחד עם זאת צריכים אנו להתבונן בכבוד ה' בימה'. זלזול בבימה הינו זלזול ח"ו בס"ת ובכבוד שמים, נכון שע"פ הרוב דבר זה נעשה מחמת הדחק ומתוך אי-מחשבה ושימת-לב, וכן ע"י כל מיני סברות היתר למדיניות לא נכונות, אבל לענ"ד אנו צריכים להיזהר בזה מאוד דלא יתכן שבמקום שאנו קוראים את הס"ת החפץ היקר לנו מכל בתוך ביהמ"ד בית ה' שמה יתלה רעיא קולתיה! וגם ב'בימות' שמקפידים תמיד לפרוס בקריאת התורה מפה, ובכה"ג שמיומה הראשון של אותה ה'בימה' לא פספסו אף פעם מלהניח את הס"ת שלא על המפה, מ"מ איה כבוד שמים.

והמג"א (קנ"א סק"י) מביא מספר חסידים, שרבינו יעקב היה מכבד בזקנו לפני הארון הקודש, רבינו יעקב לא הסתפק במטאטא בכדי לכבד את ארה"ק אלא בוקנו דווקא! לכאורה זהו משום הכבוד שרחש לבית ה' ולמקום הס"ת, אנחנו לא בדרגה הזאת אבל לפחות אנחנו צריכים להתבונן שלא לזלזל בבימת הס"ת. יה"ר שנוזכה כולנו להתחזק בשמירת קדושת ביהמ"ד, אמן. א.ה.ב.ש.

סיפור השבוע

של תלמידים רבים עומד מראה אופייני - רה"י עובר בבית המדרש, ובדרכו למקומו מספר את הספרים בצורה ראויה, "מפרק" ערימת ספרים שנערמה ע"ג סטנדר, ומעמידם בצורה מכובדת. פעם ראה בחור לומד בישיבה ולידו סטנדר עמוס ספרים, שבקלות היה אפשר לסדרו, פנה אליו רה"י בתמיחה: "איך אפשר לראות ספרים בצורה כזו ולהמשיך הלאה?"

"י"שר וכח והרבה הצלחה. י.א. ק.

בחודש שבט תשפ"ב, שלושה בחורים מבוגרים (באזור גיל הארבעים) מעוכבי שידוך, הגיעו לבית-החיים להתפלל על עצמם שימצאו בס"ד שידוך. בבית-החיים פגשו בגאון הצדיק רבי יצחק קולדצקי שליט"א, ניגשו אליו הבחורים וסיפרו לו על צרתם, וביקשו מהרב ברכה ועצה. ענה להם הרב שליט"א, תקבלו על עצמכם לא לדבר בתפילה כלל וכלל, ותלכו להתפלל ליד קבר האדמו"ר מלעלוב זצוק"ל שכידוע מסר נפשו על הזהירות בכבוד התפילה.

שנים מהבחורים קבלו לאלתר ע"ע לא לדבר בתפילה כלל וכלל, ובס"ד הם התארכו תוך שבועיים.

בסייעתא דשמיא עם הרחבת הפצת הגליון עלו כמו כן העלויות, ואי לכך קופת הגליון נמצאת בגירעון כספי של כאלף חמש מאות ש"ח, מבקשים אנו מכל מי שנשאו ליבו לבוא ולשאת בהוצאת והפצת הגליון, בא לפנות לטלפון 0527101970 בשעות בין הסדרים (אפשר גם במייל הרשום מטה) ניתן להנציח לרפואה וישועה.

לעילוי נשמת מזכי הרבים הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל לתרומות ולהפצת הגליון 0527101970 לשליחת חומר ולהבלת הגליון: פהס: 15335748722 v0527176420@gmail.com

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

ואתחנן - עקב - ראה - תשפ"ג

שהגיע למספר תפלות כמנין "ואתחנן. ואז אמר לו הקב"ה. "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה.

והוכיח מזה הרב, עד היכן מגעת כוחה של הפצרה בתפלה, שאחרי כל כך הרבה תפלות לא נתייאש משה, והיה חסר רק עוד פעם אחת של תפלה שבה היתה נענית בקשתו להכנס לארץ, עד שהוצרך הש"ת להזהירו "אל תוסף דבר אלי עוד..."

דברים נוקבים אלו ששמעתי, חלחלו בקרבי, ועוררו אותי לעשות מעשה. נכנסתי מיד לבית הכנסת ופתחתי את ארון הקודש, והחילוני לשפוך שוב - כמימים ימימה - את צקון לבי לפני הבורא ית"ש. התפללתי ובכיתי שוב בדמעות שליש ואמרתי: רבונו של עולם, שמעתי עכשיו מהרב שאין להתייחס מלהרבות בתפלה, ושאפשר שאחרי ריבוי התפלות תבוא הישועה מתפלה אחת נוספת, כמו שמצינו אצל משה רבינו. אם כן, גם אני אחרי כל התפלות שהתפללתי לפניך, אני מוסיף עוד לשפוך שיחי לפניך, אנה ה' שמע תפילתי, הושיעני, ופקוד אותי בזרע של קיימא... וכך המשכתי להתפלל ולבכות עוד זמן מה.

"והנה עתה" - סיים האבא הנרגש את סיפורו הרי עיניכם הרואות כי הש"ת אכן נענה ושמע תפילתי ופקד אותי בן זכר. על כן מוכרח הרב להיות סנדק... כי רק בזכותו נתעוררתי להתפלל את אותה תפלה גורלית שבה זכיתי להפקד..."

הפסטר נחזו

מספר המשגיח דליקוד (נועם המוסר דף קב). הנה שמעתי איש מפי איש שראה המעשה בהנובהרדיקר פנקס שהיה מלמד עני שכל ימיו היה עוסק במצות הכנסת כלה. ויהי היום וביקשו ממנו ממון עבור כלה אחת וענה שבקופה אפס כסף וגם אין לו עוד ממי ליטול כעת. אבל כיון שהמצוה בערה בו אמר שיש לו עצה שאולי יוכל להשיג ממון עבורו, והיינו על ידי שילך אצל הפריץ שהיה מכירו ואף שהוא רשע אפשר שיפול שגעון במוחו ויתן לו הסכום שצריך. והלך אליו והסכים הפריץ לתת לו המעות בתנאי אחד שביום שיתן לו הכסף, יעשה הפריץ סעודת מרעים ויבוא המלמד וירקוד ערום לפניו לקול כלי שיר. וענה אותו המלמד שאי אפשר לו להסכים לתנאי כזה. אבל הפריץ עמד על שלו ולא נתרצה ליתן לו המעות רק בתנאי זה.

לבסוף הסכים המלמד וחשב לעצמו שכדאי לבזות עצמו בשביל מצוה חשובה כזו. כשהגיע היום של סעודת מרעים נתנו להמלמד חדר מיוחד לפני האולם ששם יפשוט בגדיו. אבל כשהגיע הרגע לפתוח הדלת וליכנס ערום לא היה יכול להתגבר על עצמו וחזר לאחוריו. אח"כ פתח הדלת עוד הפעם והחליט בעצמו שיתגבר על עצמו ולא היה יכול. וכן כמה פעמים עד שהחליט שאין יכול לקיים תנאו וחזר לביתו.

והנה בימים ההם היה מפורסם בכל ליטא "הנובהרדיקר גלגול". ואותו היום שהיה המלמד צריך לקיים תנאו הלך הגלגול וצעק בקול רם כמה פעמים מלמד בלייבט מלמד (מלמד נשאר מלמד). וביאר הגלגול דבריו ואמר להם שבאותו השעה שהתחיל המלמד להפשיט כותנתו עמדו ודנו בבית דין של מעלה שבזכות דבר כזה שמבזה עצמו כל כך בשביל מצות הכנסת כלה יבוא משיח. וכשחזר לאחוריו עמדו מלידון. וכשחזר ונתגבר על עצמו שוב חזרו לישב לפסוק הדין וכן כמה פעמים עד שחזר המלמד לביתו, ואז אמרו בבית דין של מעלה מלמד בלייבט מלמד ע"כ.

האם יש היתר לעבוד בבהמת שותפות

יום השביעי שבת לה' אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ושורך וחמורך וכל בהמתך וגרך אשר בשעריך למען ינוח עבדך ואמתך כמוך. [ואתחנן ה, יד]

ושמעתי מכבוד הרב הגאון האמיתי מאור הגולה מוה' יצחק אלחנן נ"י הגאב"ד דק"ק קאוונאי יצ"ו שרב אב"ד אחד שמח"ל כתב לו היתר חדש בבהמת השותפות של א"י מדכתיב ב' יתרו לא תעשה כל מלאכה וגו' ואמתך ובהמתך בלשון יחיד וכן ב' משפטים למען ינוח שורך וחמורך וכן במשנה תורה ב' ואתחנן כתיב ושורך וחמורך וכל בהמתך וא"כ איכא למידרש בהמתך ולא של שותפות א"י וכמו דדרשינן בחולין דף קל"ה בבכור דכתיב בבקר וצאנך למעוטי שותפות א"י וכן במעשר ובפיאה. ועי' תוס' שם ד"ה ביתך אלו דברי הרב דח"ל והגאון נ"י הנ"ל אמר דראה בד' הגאון בעל רביד הזהב ב' יתרו שעמד גם כן על מדוכה זו ודעתו ג"כ דשותפות א"י אינו חייב בשביתה מדכתיב בהמתך.

אך דהגאב"ד הנ"ל אמר דיש לדחות הדרשא זו משום דכתיב וכל בהמתך ודרשינן בבכורות דף ג' ע"א אליבא דרבנן בכור מקצת בכור ומדכתיב כל בכור אמרינן עד דאיכא כוליה וא"כ הכא כיון דשורך הוא משמע דבעינן דיהיה כולו של ישראל וכמו דדרשינן בש"ס דחולין הנ"ל א"כ ע"כ האי כל אתי למעט להיפך דאפילו כל דהוא של ישראל נמי מצווה על שביתה וכמו דדריש ר"י שם בבכורות לפי מה דס"ל דבכור כוליה בכור משמע ע"ש כן שמעתי מפי הגאון הנ"ל ודפח"ח. (בנין שלמה ח"א סט"ז)

עוד תפילה אחת

ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה. [ואתחנן ג, כו]

שח ראש ישיבת תפארת ישראל הגאון רבי ישראל מאיר דרוק שליט"א על אביו הגאון רבי מרדכי דרוק זצ"ל, יהודי שומר תורה ומצוות התייצב יום אחד לפני אביו המגיד מישורים הנודע הגאון רבי מרדכי דרוק זצ"ל ובישר לו בהתרגשות ובשמחה על הולדת בנו הבכור במזל טוב הוא הוסיף ואמר לו שהוא מבקש לכבדו בסנדקאות. רבי מרדכי שלא הכיר כלל את האיש הביע כמובן את תמיהתו איזו שייכות להיות אצלו סנדק. אך יחד עם זאת הודיע לו נחרצות, כי מנהגו הוא שאינו לוקח סנדקאות אף לא אצל בני משפחתו.

אולם אותו יהודי התעקש והמשיך לבקש ולהפציר מאד. הוא טען שהרב דרוק "מוכרח" להיות סנדק אצלו. לפליאתו הרבה של הגר"מ דרוק החל לספר את סיפורו המופלא:

"בני בכורי זה, נולד לי במזל טוב, אחרי עשרים שנה מנישואי! כל השנים שעברו לא זכיתי לזרע של קיימא. אי אפשר לתאר כמה תפלות, תחינות ודמעות שפכתי לבורא עולם, וכמה השתדלויות וסגולות ניסתי ולא נענתי. בלית ברירה, כשלא מצאתי כל קרן של תקוה ולא ראיתי כל סיכוי לבנים, נתייאשתי והשלמתי עם מצבי הנורא.

והנה יום אחד, בשעת צהרים, נזדמנתי במקרה לסביבת בית הכנסת 'זכרון משה', ונכנסתי לאחד השטיבלאך, אשר בו נמסר באותה שעה שיעור, ונתברר לי שהוא של הרב מרדכי דרוק. בדיוק אז דיבר הרב על מעלת התפלה, והביא את דברי חז"ל על משה רבינו שהרבה להתפלל עוד ועוד תפלות שיורשה להכנס לארץ המובטחת, עד

גדר חרבת מזוזה

וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. [עקב יא, כ]

כותב רבי יצחק אלחנן ספקטור: ב"ה יום ב' ח' אייר תר"ל לפ"ק. מה שהשבתי לרב א' שביקש ממני לחוות דעתי במה שכתב רע"א זצ"ל בסוף סי' ט' לדון במי שהולך מביתו לעסקיו לשוק דכשחזר לביתו יברך על המזוזה ושקיל וטרי כת"ר בזה.

א. הנני להשיבו כי לדעתי ברור דא"צ לברך והוא דהשיטה מקובצת לב"מ (דף ק"א ע"א) כתב על מה דאמרו מזוזה חובת הדר כו' דאפי' יש לו עשרה בתים שאינו דר בהם דירה קבועה אלא שנכנס פעם אחת בשנה חייבות כולן במזוזה חוץ מבית העצים שהנשים כו' ה"ר יהונתן ז"ל עכ"ל השמ"ק. וכה"ג כתב הנימוקי יוסף בהלכות מזוזה בסופו במה דאמרו שם על השוכר להביא מזוזה כו' דאע"ג שאם לא ה' שוכרה ה' חייב המוכר לעשות מזוזה מידי דהוי אבית התבן ובית העצים כו' עכ"ל. א"כ לדבריהם הדין הוא דאף בשעה שיוצא מביתו חייב ג"כ במזוזה כיון שנכנס לפרקים שם ולא פקע ממנו חייב מצוה זו. וכמו בבית התבן דאין נכנס אלא לפרקים וכן באוצרות יין ושמן לפי שהשמש נכנס שם אף דאין זה בקביעות דגם זה בכלל דירה יחשב. ואף לפמ"ש"כ השמ"ק לב"מ שם בשם הרא"ש דמי שיש לו עשרה בתים ואינו דר בהם אינו חייב לקבוע מזוזה כו' היינו היכא דדר בו לפרקים ולא דר בקביעות. אבל היכא דאין לו דירה אחרת רק שיוצא לעסקיו דוודאי מקרי דירתו וחייב במזוזה כיון דהוי ביתו כמ"ש"כ ה"ר יהונתן והנימוקי יוסף שם. ואפוא פלוגתא לא מפשינן. לכן לא שייך לברך משום דאף בעת שיוצא מביתו לא פקע ממנו המצוה. (עין יעקב יור"ד ס' ל"א)

שאלה ובקשה

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את יקוק אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאחבה אותו ולעבד את יקוק אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך. [עקב י, יב]

איתא בגמ' מגילה דף כ"ב ע"א, ועתה ישראל מה ד' אלקיך דורש מעמך כי אם ליראה מכלל דיראה מילתא זוטרתא היא אין לגבי משה מילתא זוטרתא הוא משל לאדם שמבקשין הימנו כלי גדול ויש לו דומה עליו ככלי קטן קטן ואין לו דומה עליו ככלי גדול עכ"ל דברי הגמ'.

ושמעתי מפי הגאון אב"ד דקאוונא מן ר' צבי הירש ראבינאוויץ זצ"ל בדרשה לשבת תשובה זה יותר משלשים שנה, דהנה שאלה ובקשה בשמות הנרדפים, שאלה הונח על אדם אחד ששואל מחבירו איזה טובה או גמ' ואמר לו אם תעשה לי את הטובה ואת הגמ' מה טוב ותבוא עליך ברכה, אבל אם לא תמלא את חפצי ומשאלותי מטעם שלא תוכל לקיים או שלא תחפוץ למלא אז גם כן שפיר וטוב. ובקשה הונח על אדם אחד שמבקש מחבירו בקשה לעשות לו טובה להציל אותו מהאסון שילווה לו מעות כדי שיכול להציל את עצמו ממיתה וכליון ואם לא ימלא את בקשתו לא ילך מאתו ולא יעזוב אותו עד שיפציר אותו בבכיות ובדמעות שימלא את בקשתו.

וזה שאמרה אסתר נפשי בשאלתי, אם תרצה להציל את נפשי וחיי ממיתה ואת נשמת מחרפה ואבדון מה טוב תבוא עליך ברכה. ואם לא תרצה למלא את משאלותי וחפצי להציל את נפשי וחיי ממיתה ואת כבודי מחרפה ובזיון וחלול, אז ג"כ נכון כי הנני מוכנה ומזומנת להפקיר את נפשי וכבודי ולהקריב על מזבח האומה את חיי ונשמת בגלל האומה הישראלית, ועמי בבקשתי אבקש מאתך שתציל את האומה הישראלית מכליון ואבדון ואם לא תמלא את בקשתי אז לא אלך מאתך בידיים ריקניות ולא אעזוב אותך עד שתמלא את בקשתי להציל את האומה הישראלית מכליון ואבדון.

וזה דפריך הגמ' אטו יראה מילתא זוטרתא היא לכתוב מה ד' אלקיך מבקש מעמך. דיראה דבר גדול הוא וצריך לומר בלשון בקשה בלי שום תירוץ ועוכב, ומשני הגמ' לגבי משה מילתא זוטרתא היא כאחד המבקש מעשיר גדול גמ' של חמשה דולר, כמ"כ לגבי משה דבר קטן הוא ושייך שפיר הלשון של שאלה, עכ"ל הגאון הנ"ל ודפח"ח. (הגאון רבי יעקב מעסקין זצ"ל בספר אבן יעקב עמ"ס מגילה כב, א)

להתברר בטובות ה'

כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר. [ואתחנן ח, ז]
כותב הדבר אברהם: וענין הזה מרבוי הטובה הנהפך לבעליו לרועץ מבואר בתורה (דברים ח' ד') כי ה' אלקיך מביאך אל ארץ טובה ארץ

נחלי מים עינות ותהמת יוצאים בבקעה ובהר, ארץ חטה ושערה גפן ותאנה ורמון וגו' ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת וגו' השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך לבלתי שמור מצותיו ומשפטיו וחוקותיו אשר אנכי מצוך היום, פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרב וצאנך ירבין וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה, ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים, המוליךך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים, המוציא לך מים מצור החלמיש, המאכילך מן במדבר אשר לא ידעון אבותיך למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחריתך, ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע לאבותיך כיום הזה".

"כי ה' אלקיך מביאך אל ארץ טובה" ורב אשרך וטובך "השמר לך", השמר לעצמך, שמור את נפשך ומכל משמר נצור לבך לבל יחפך לך אשרך לרועץ בשכחך את ה' אלקיך לבלתי שמור מצותיו ומשפטיו וחוקותיו. השמר לך "פן תאכל - מן הטובה - ושבעת" רק אתה, מבלי פרוס לרעב לחמך, "ובתים טובים תבנה וישבת" רק אתה לבדך, מבלי שתתן גם לעובר אורח מקום מנוחה ולינה בהם, מבלי שיהיה ביתך פתוח לפני בני עניים וכף רגל אביון לא תדרוך על מפתנך. "ובקרב וצאנך - כי - ירבין וכסף וזהב ירבה - לך", מבלי תת מעשר לצדקה, אלא "וכל אשר לך ירבה", רק לך ולך, רק לך לבדך, לך אף לך ירבה, כי מרוחב לב וממרום מצבך לא תשפיל לראות בעיני אחיך ובצרותם לא תרגיש "ורם לבבך" כל כך עד, "ושכחת" - גם - את ה' אלקיך" ולא תזכור כי הוא המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים. ולא רחוקים הימים שגם אתה, האציל המתגאה הפוסע בשאט נפש על ראשי אחיך העניים, היית "עבד לעבדים" ותעבוד בחמר ובלבנים לפרעה במצרים, לא רחוקים הימים שגם הוליךך ה' "במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון" אשר גם מים לא היה לך אלא בנס גלוי ע"פ ה' "המוציא לך מים מצור החלמיש", ולחם טבעי לא היה לך כ"א בדרך נס ע"פ ה' "המאכילך מן במדבר" ... כל זה שכחת בין רגע. אך זרח זרחה עליך שמש ההצלחה וכבר לבשת גאוה בברך זהבך, אך רום התרוממת רגע מאשפתות וכבר מתנכר לאחיך הנך, אך פשוט פשטת בגדי גולה וכבר "רם לבבך ושכחת את ה' אלקיך", אך המלא נמלא כיסך מפתיתי כסף וזהב וכבר "רם לבבך", כבר תתברך לאמר כי חכמת משבעה משיבי טעם, "ואשר לו המאות לו הרעות" והדעת, עד כי גם בשמים תשלח פיך ובאמונה בה' תשפוט רמים. (דרוש למעשה הצדקה)

לימוד על נייר מחוק

ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך. [עקב יא, יט]

כותב הדבר אברהם: רצוי לי להזכיר כאן שיחה נאה של ידידי הרה"ג מוה"ר נחום אלפער נ"י אח"כ רב בע"ק באבר כשבהתחילו להוציא משניות לפני חברי אגודת אומנים באים בימים, אמר בפתיחתו: אמרו חז"ל: (אבות ד, כה): "הלומד ילד למה הוא דומה? לדיו כתובה על נייר חדש, והלומד זקן למה הוא דומה? לדיו כתובה על נייר מחוק". בפשוטה המשנה מספרת במעלת הלומד ילד על הלומד זקן, ואולם יש זמן שיש בצד ידוע מעלה ללמוד זקן על הלומד ילד. כי הלומד ילד, שדומה לדיו כתובה על נייר חדש, כבר אפשר לרצונו שישתנה ללימוד אחר ואז ימחק את הכתב הראשון ועל הנייר המחוק יכתוב כתב אחר... אבל הלומד זקן, שדומה לדיו כתובה על נייר מחוק, כבר יהיה זה הכתב האחרון, הקבוע, לפי שנייר מחוק אי אפשר למחוק שנית ולכתוב אחרת... והדברים נעימים ומתאמתים במציאות. (דרוש לחג השבועות)

חוצן

כה אמר א-ד-נ-י ה' הנה אשא אל גוים יד ואל עמים ארים נסי והביאו בניך בחצן ובנתיק על כתף תנשאנה. [ישעיהו מט, כב - הפסרת כי תצא]

ופרש"י "בחוצן - אישיל"א בלע"ז דומה לו בעזרא וגם אני חצני נערת (נחמיה ה"). והרד"ק פירש "בחצן - זרוע או כנף הבגד וכן חצני נערת". והגאון רבי דוד בהר"ן זצ"ל אמר שנראה לו לומר בדרך צחות שכאן רמז הנביא למטוסים שהיו באחרית הימים, והכונה בחצן, במטוס, והיינו שביאו את בניך במטוסים לארץ ישראל.

מהו לשון כי ירחיב

כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אכלה בשר כי תאווה נפשך לאכל בשר בכל אות נפשך תאכל בשר. [ראה יב, כ]

סיפר תלמיד חכם אחד ישיש כמדומני ששמו היה ר' פנחס, אשר אביו בגיל תשע או עשר למד בצוותא עם רבי יצחק אלחנן בהיותו גם הוא בגיל זה תלמוד ופוסקים אצל הרב דמתא רבי ישראל איסר אביו של רבי יצחק אלחנן. פעם אחת - סיפר לי איש שיחי בשם אביו ישבו שני הצעירים ישבו לפני רבם ועסקו באיזו סוגיא עמוקה פתאום נפתחה הדלת ושני אנשים מבני העיר נכנסו ישר לחדרו של הרב הם באו לדון לפניו בדבר סכסוך שהיה ביניהם והתובע סידר בראשונה את טענותיו לפני הרב. חברי זה לווה ממני סכום כסף וקבע זמן לפרעון הגיע הזמן והלווה לא היה יכול לפרוע את החוב כולו הוא שילם רק את מחציתו ועל השאר נתן לי שטר חוב בנוסח זה כשירחיב ד' את גבולי מתחייב אני החתום מטה לשלם לפלוני בן פלוני את יתר החוב המגיע לו ממני בסכום כך וכך, והנה כבר עברו כשלוש שנים טען התובע, וכפי שנודע לי כבר הרחיב ד' את גבולו של בעל חוב שלי מצבו הוטב ואני תובע ממנו להחזיר לי את חובי כפי שהבטיח והתחייב בחתימת ידו הנתבע אישר את התביעה אבל טען כי אין אדם יודע מה שיש בקדרתו של חברו עדיין לא הרחיב ד' את גבולי הוסיף הנתבע לטעון וגם עכשיו אין אני יכול עדיין לשלם חובי.

מתוך כובד ראש שמע הרב את טענותיהם של שני הצדדים והרהר רגעים אחדים ופתאום תלה עיניו בבנו ותלמידו הסתכל בפניהם ואמר להם ילדים תלמידים הלא שמעתם את הטענות זה אומר כי כבר הרחיב ד' את גבולו של בעל חובו והלה מכחש הענין מסובך כי קודם שהספיק חברו להתעמק בשאלה זו. קפץ יצחק אלחנן הצעיר ואמר אבא הלא יש לפנינו גמרא מפורשת במסכת חולין (דף טז, א) על הפסוק כי ירחיב ד' את גבולך ואמרת אוכלה בשרי מכאן אמר רבי אלעזר בן עזריה מי שיש לו מנה יקח לפסו לקדרתו לבשל ליטרא ירק עשרה מנה יקח לפסו ליטרא דגים חמשים מנה יקח לפסו ליטרא בשר והרי מוכרח מכאן מי שיש לו חמשים מנה כלומר חמשת אלפים זהובים זוהי הרחבת גבול. ישבע איפוא הנתבע שאין לו עדיין חמושת אלפים זהובים והתובע יהיה מוכרח לחכות עד לכשירחיב באותה שעה סיים חברו את סיפורו שאמר מובטחני כי חברי זה יהיה אחד מגדולי מורי הוראה בישראל. (קובץ סיני מח ח"ו עמ' שיג)

צדקה מועיל אפי' שלא לשמה

נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך [ראה טו, י]

כתב רבנו: שאמנם כשעושה הרשע מצוות, טורפין לו אותן בפניו [כל עוד לא חזר בתשובה], מכל מקום אין הדבר כן בנוגע לצדקה, וגם רשע שנותן צדקה שלא לשמה, דינה כמו צדקה לשמה ואין טורפין לו אותה, וזוכה על ידה לשכר הנצחי, וזה שאמר במעלות הצדקה 'פזר נתן לאבינונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד', דהיינו המפזר לאבינונים צדקתו, אף שמכוון להנאתו וטובתו החוזרת לעצמו, מכל מקום צדקתו עומדת לעד, ושכרו נצחי. ואף שקרנו תרום 'בכבוד', שעושה צדקה למען כבודו, עם כל זה עומדת לעד, ושכרו כמו כל שכר המצוות שנעשו לשמה. וטעם הדבר הוא, שצדקה אף כשעושהה שלא לשמה, הרי היא לתכליתה, משום שעל כל פנים גרם להחיות נפש אחת מישראל, ולעניי אין זה משנה כלל אם נתן לשמה או לא. (בפתיחה לנחל יצחק)

ומביא הגאון רבי ישכר תמר זצ"ל בס' עלי תמר כתובות פי"א ה"ג. והנה בהגהת הרמ"א אבהע"ז קי"ט ס"ח, מותר לאדם לזון גרושתו ומצוה היא יותר מבשאר עני וכו'. ומהא דאמרין בפ"א ה"ב חס הוא על כבוד אלמנתו בין מן האירוסין בין מן הנשואין לכאורה משמע שאף בגרושה מן האירוסין דינא הכי. ברם לפי הטעם מבושרך לא תתעלם בגרושתו מן האירוסין לא שייך זה. אולם בבבלי אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד וארוסה נקראת אשתו בכמ"ק בגמרא עיין שד"ח ובית האוצר להגר"י ענגיל ז"ל, ובמשודכת שמת המשודך לה יש לעיין אם אומרים ג"כ חס אדם על כבוד המשודכת שלו. ודומני שראיתי כתוב שמרן הגאון רבי יצחק אלחנן עשה חסד עם המשודכת שלו שנתפרדה החבילה ביניהם, אולם בתולדות יצחק פ"ב שנזכר שם המעשה לא כתוב מזה. אבל נראה שהגר"א ז"ל עשה זה ממדת חסידות ויתכן אפילו לפניו משורת החסידות, עכ"ד.

כבד את ה'

נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך [ראה טו, י]

כבד את ה' מהונך אל תקרי מהונך אלא מגורונך (רש"י משלי ג, ט). היה ר' יצחק אלחנן אומר אם בעל ממון אתה ובידך לפזר לצדקה נתון תתן מהונך, ואם לאו שאין ידך משגת כבד את ה' מגורונך חשוך ממה שאתה נותן בגורונך וחי אחיך עמך. (מאת הגאון רבי רפאל קוק זצ"ל - נורת שבת כרך ג' עמ' קמה)

מהו הכינה בלבבך

נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך [ראה טו, י]

כותב רבי יצחק אלחנן: ועל פי זה יש לפרש הפסוק (דברים ט"ו י"י) ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברך ה' משום דאמרו (תענית ט' א') עשר בשביל שתתעשר, והוי צדיק גמור, ולבבך הוא שני יצריך, וזהו כוונת הפסוק (שם) ולא ירע לבבך בתתך לו, למען שיברך ה' בגלל הדבר הזה, דשני יצריך יתרוצו לזה דזוכה על ידי זה לשכר בעולם הבא ובעולם הזה, וכן כתב בנחלת יעקב (דברים שם ד"ה ולא) להגאון מליסא זצ"ל, לפי דהיצר הטוב יתראה לפי דהוי צדיק גמור, וכן היצר הרע כיון דעושה להנאתו, והדברים ארוכים. (בפתיחה לנחל יצחק)

גם ממקורם רע אפשר להצליח

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם וגו'. והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלהיכם וסרתם מן הדרך וגו'. והיה כי יביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונתת את הברכה על הר גרזים ואת הקללה על הר עיבל. [ראה י"א, כ"ט]

זאת דרש הרב הגאון מ"ה צבי הירש שליט"א מ"מ ומ"ץ דק"ק ווילנא יצ"ו. וצריכין להבין למה חלק הקדוש ברוך הוא וגבל מקום הברכה בפני עצמו על הר גרזים, והקללה קבע על הר עיבל, והלא לכאורה היו יכולים לומר הברכות והקללות על מקום אחד, או על הר גרזים או על הר עיבל, ועוד קשה דקאמר להלן בפרשת תבוא (כ"ז י"ב), אלה יעמדו לברך את העם על הר גרזים בעברכם את הירדן שמעון ולוי ויהודה וגו', דמשמע מזה כאילו הם היו המברכים, ובאמת לא כן הדבר, רק הלויים היו עומדים באמצע, והפכו פניהם כלפי הר גרזים ופתחו בברכה ואלו ואלו עונים אמן, וכן בקללה כדאיתא בסוטה, מובא ברש"י ז"ל ע"ש, ואם כן מה זה אמר אלה יעמדו לברך.

ועוד צריכין להבין המדרש, דאיתא פה במדרש, אמר ר' חגי ולא עוד שנתתי לכם שני דרכים, אלא שנכנסתי לפניו משורת הדין, ואמרת

לכם ובחרת בחיים ע"כ ע"ש, וצריכין להבין כוונתו. אך הענין בזה הוא כן, אמר הרב הנ"ל, דבאמת היה יכול שמו יתעלה ליתן הברכות והקללות על מקום אחד, או על הר גרזים או על הר עיבל, אך רמז רמז לנו שמו יתעלה, דלעולם צריך להיות מקום הברכה והטוב מיוחד בפני עצמו, ומקום הקללה והרע בפני עצמו, ואיש הישראלי ילך תמיד אל מקום הטוב והברכה, דבזה יצליח לעצמו ולכל ישראל, ואם ילך חלילה למקום הרע, אז יאבד את עצמו ח"ו, ויעשה רעה לכל ישראל, כי יכריעם לכך חוב חלילה.

ואף שאיש הישראלי יכול לקנות חיי העולם הבא אף במקום הרע, כדאיתא במסכת תענית (כ"ב ע"א) ר' ברוקא חוזא הוה קאי בשוקא דבי לפט (מקום) חוח שכיח אליהו גביה, א"ל (ר' ברוקא זאליהו) איכא בהאי שוקא בר עלמא דאתי, א"ל לא.

אדחכי והכי חזא לההוא גברא דהוה סיים מסאני אוכמי ולא רמי חוטי דתכלתא בגלימיה, א"ל האי בר עלמא דאתי הוא, רהט בתריה א"ל מאי עובדך, א"ל זיל האידנא ותא למחר, למחר א"ל מאי עובדך, א"ל זנדוקנא (שומר בית חאסורין) אנא, ואסרנא גברי לחוד ונשי לחוד וכו', כי חזינא בת ישראל דיהבו נכרים עלח עינייהו, מסרנא נפשאי ומצילנא לה, יומא חד הוות נערה מאורסה גבן דיהבו בה נכרים עינייהו, שקלי דורדייא דשמרא (שמרים של יין האדומים כדם) ושדאי ליה בשיפולה (בשול) בגדיה) ואמר דיסתנא היא, אמרתי ליה מאי טעמא לית לך חוטי וסיימת מסאני אוכמי, אמר לי עיילנא ונפיקנא ביני עו"ג, כי חיכי דלא לידעו דיהודאא אנא, דמי הוו גזרי גזירתא, מודענא להו לרבנן ובעו רחמי ומנטלי לגזירתייהו. אדחכי והכי אתו הנך תרי אחי, א"ל הנך נמי בני עלמא דאתי נינחו, אזל לגבייהו אמר להו מאי עובדיכו, אמרו ליה אינשי בדוחי אנן, מבדחינן עציבי, אי

נמי כי חזינן בי תרי דאית להן תיגרא בהדיהו טרחינן ועבדינן להו שלמא ע"כ.

והנה לפי הנראה מהענין, דשוקא דבי לפט, היה מקום מגונה, והיה מקום נועד לאנשים רעים וחטאים, לכן שאל לאליהו ז"ל, מי איכא בהאי שוקא בר עלמא דאיתי, והראה ליה דגם במקום הזה נוכל לזכות לחיי העולם הבא, ואיש הישראלי בכל מקום שהוא, יוכל לסגל מעשים טובים ולקדש שמו הגדול.

אך בכל זאת צריכין לברוח ממקומות כאלה כמפני הארי, כי מקומות כאלה מסוכנים הם (גיפנרליך) לאיש הישראלי, וכמו שאמר נעים זמירות ישראל, בחרתי הסתופף בבית אלהי מדור באהלי רשע (תהלים פ"ד י"א). והנה לכאורה דברים אלו אין להם שחר, דלא שייך לערוך שני דברים זה כנגד זה, אלא אם כן יש להם איזה יחס והשתוות להדדי, אז צריכין לשקול הדבר להבחין איזה מהן יבחר, אך בשני דברים שאחד מהן עומד בתכלית המעלה שאין למעלה הימנו, והשני הוא בתכלית השפלות שלא יוכל להיות שפל יותר, בזה צריך הבחנה לשקול איזה מהן טוב יותר. ואם כן מאי משמיענו דוד המלך ע"ה בזה שאמר בחרתי הסתופף בבית אלהי מדור באהלי רשע, מי לא ידע שזה טוב יותר.

אך הענין הוא כמו שאמרנו, דבאמת גם במקום רע ובאהלי רשע נוכל לזכות לחיי העוה"ב, כמעשה דזנדוקנא הנ"ל, דוד המלך ע"ה אף אם היה במקום רשע, גם שם הצטיין בחסידותו ופרישותו, גם שם היה מוצא מרגליות טובות ומעשים יקרים, אך בכל זאת לא רצה בזה, ובחר יותר, להסתופף בבית אלקים, משום דזה הדרך בטוח יותר דהמנורה בכל מקום שהיתה עומדת היתה מאירה, בכל זאת מקומה היתה בבית המקדש, לכן יחד הקדוש ברוך הוא מקום להברכה בפני עצמו, להורות דאיש הישראלי יהיה מרוחק ממקום הרע ומקללה, דבזה יעשה טוב לעצמו ולכל ישראל כנ"ל, לכן כתיב אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים, לרמז דתמיד בכל דור ודור כשאישי הישראלי עומד על מקום הטוב והברכה אז הוא מברך בזה לכלל ישראל, חוץ ממה שיעשה טוב לעצמו.

ועתה מורי ורבותי! מה מאד ידוע לבנו וחשכו עינינו על אלה האנשים ההולכים תמיד בבתי משחק ובגנים, דחוץ ממה שעושים רעה לעצמם, עוד הם מחרפים בזה לכלל ישראל, באמור עליהם הגוים צר לנו המקום, בשביל היהודים אין אנו מוצאים לעולם מקום בבתי משחק, ולא בגנים לשאוף רוח צח, ובפרט בשבת ויום טוב אשר אז מלאים הבתים והגנים מהיהודים.

ונוכל להמליץ עליהם הכתוב בישעיה (ט"ו י"ז), המתקדשים והמטהרים אל הגנות, דהנה הדרך הוא שאיש הישראלי מצפה ומיחל בכל השבוע על יום השבת, משום דבכל ימות השבוע כל אחד מתעמל במלאכתו, זה באומנתו וזה בעסקו, זה במשרתו וזה בעבודתו, ורק אל השבת עיניהם נשואות לשאוף בו הרוח ולהנפש מעבודתם וכל שעשועיו הוא נוטל ביום השבת, אך לפנים כאשר בא השבת, זה הלך לבית המדרש ולמד שיעורו בגפ"ת, וזה בפוסקים, זה למד משניות, וזה בספרי מוסר, זה הגיד תהלים, וזה הלך לשמוע המגידים, בקיצור כל אחד ואחד התענג על ה' ביום חשבת, וזאת היתה כל מגמתם, ועתה מיחלים גם כן בכל השבוע על השבת, וטורחים ומכינים גם כן בכל השבוע על השבת, אך מה עושים עתה בעוונותינו הרבים ביום חשבת, אוכלים ושותים, ואחר כך לובשים ומקשטין עצמם, והולכים כל היום לטייל בגנות ופרדסים.

וזהו שאמר המתקדשים והמטהרים אל הגנות, בתוך הגנות לא נאמר, אלא אל הגנות, דמתקדשים ומזמנים בכל השבוע לשבת, ומה עושים בשבת הולכים לטייל כל היום בגנות, ואם כן הרי כאילו התקדשו והזמינו בכל השבוע אל הגנות, ולא אל השבת.

ועתה נסיים המדרש שהתחלנו, ולא עוד שנתתי לכם שני דרכים, אלא שנכנסתי לפנים משורת הדין, ואמרתי לכם ובחרת בחיים, הענין בזה הוא כן, דהנה ידוע דבמחלקות חיל המלך, יש מחלקת מחלקת נפרדות, ונמצא ביניהם מחלקה וגוד אחד (א"י פולק) העומדת רק לכבוד ולתפארת, והמחלקה הזאת נשלחת לכבוד המלך וכיוצא בזה, אמנם האנשים ההם צריכים להיות אנשים ישרים, נשמרים מכל דבר רע, ואם המצא ימצא בהם איזה דבר מגונה, אז נענשים קשה, משום דמקלקלים ומחללים את הוד תפארתם, כמו כן הקדוש ברוך הוא בחר לו לישראל עם סגולתו, להיות לו לכבוד ולתפארת, כמו שכתוב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות י"ט ו'), ואם כן היה לו להענישם תיכף אחר החטא כנ"ל, אך הוא לא עשה כן, רק נכנס לפנים משורת הדין, ואמר להם ובחרת בחיים, ר"ל אתה בעצמך תבחר בחיים והוא לא הכריחם על כך, דאם לא כן היה בטל הבחירה, ולא היה להם על מה לקבל שכר. (קהלת יצחק)

מה אזהרה בלא תתגדדו

בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגדדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת. [ראה יד, א]

ואיתא ביבמות (י"ג ע"ב) לא תתגדדו לא תעשו אגודות אגודות, מדלא כתיב לא תגודדו ע"ש, וצריכין להבין מה שייכות האזהרה זו למת?

ושמעתי מהרב הגאון מר"ה צבי הירש שליט"א אב"ד דעיר קאוונא שהיה מו"ץ ומ"מ דק"ק ווילנא יצ"ו, שאמר דשפיר שייך האזהרה זו אצל מת, משום דמטעם המצוה הזאת שלא יעשו גדידות ושרט בבשרם על מת יצא הדין שלא יעשו אגודות אגודות כאשר נאמר והוא, דמה טעם עושים האמוריים גדידות ושריטות וחבורות בבשרם על מת, משום דקשה עליהם פרידת המת, שהיה נאהב עליהם כנפשם לזאת קצו בחייהם בהפרדו מהם, כדאמרי אינשי או חברותא או מיתותא, כדאיתא במסכת תענית (כג, א) לכן יתגודדו וישחיתו את בשרם דמראים בעצמם דלא ניחא להו עתה בחייהם וטוב להם עתה העדרם והשחתתם מקיומם, כי נבחר להם מות מחיים, זאת היא כונת האמוריים בהשחת בשרת על המת.

אכן זה לא היה טוב, רק אם היה חייתם וקיומם אך בעד נפשם לבד אפשר שהיו יכולין לומר הננו מוותרים ומוחלים בטובת החיים, ואינו רוצים לחיות עוד, אבל באמת אינו חי האדם רק עבור עצמו, אך הוא נברא וחי גם להועיל להכלל, וצריך לעשות טוב גם לעצמו גם לאחרים, לזאת לא יוכל למאוס ולוותר את חייו, כי הוא אינו יכול למחול רק טובת עצמו, אבל למחול על טובת אחריו על זה הוא אינו בעל דעה, לכן אמרה התורה, לא תתגודדו על מת, ועתה ממילא נשמע מזה, שלא תעשו אגודות אגודות אחרי כי כולם נבראו לתועלת הכלל, לזאת לא יוכל שום איש ליפרד ולבלד מהכלל. (בית יצחק)

לשמור פקדיו

כי יהיה בך מאחד אחיך באחד שעריך בארץ אשר ה' אלהיך נתן לך לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיך האביון. [ראה טו, ז]

"באחד שעריך בארץ אשר ה' אלקיך נתן לך", ולא שבטלת בעצמך בכחך ועוצם ידך, ואם כן אפוא גם שלך שלו וצריך אתה לשמור פקודיו בנוגע לכל מה שהוא שלך, כאמרם ז"ל (אבות פ"ג): "תן לו משלו שאתה ושלק שלו. (דבר אברהם - דרוש למעשה הצדקה)

גלגל חזור בעולם

נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתן לו כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלך ידך. [ראה טו, י]

כותה הדבר אברהם: אמרו רז"ל (שבת קנא, ב) "אמר לה ר' חייא לדביתהו: כי אתאי עניא אקדים ליה ריפתה: כי היכי דליקדמו לבניך". אמרה ליה "מילט קא לייטת להו?" אמר לה: קרא קא כתיב, "כי ב ג ל ל הדבר הזה" ותנא דבי ר' ישמעאל "גלגל הוא שחזור בעולם", אלה העומדים היום בראש מעלות הגלגל יסחפו מחר במורד ואלה המתגלגלים היום במורד בסתר המדרגה יגבהו מחר עוף". "וקרא עליך אל ה'", כי יתבע מאת ה' את חלקו אשר הפקידו ה' בידך, "והיה בך חטא" (בשני מובניו!) א) עון שאתה עובר על מצות ה' ואינך מרחם על הבריות. ב) חסרון ומגרעת, שבשביל זה יחזור הקב"ה ויטול את פקדונו מידך, אחר שאינך ממלא את התנאים שהותנו עמך. "ולא ירע לבבך בתתן לו" — כל תדמה כי משלך אתה נתון ורכושך מתמעט עי"ז, אלא משל הקב"ה אתה נתון, "כי ממך הכל ומידך נתנו לך". ולא זו בלבד שאין רכושך מתמעט עי"ז, "כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלקיך", כלומר! על מנת כן ברכך ה' בעושר בעבד, ויברך בהוה על מנת שתתן חלק ידוע לאחיך האביון, והרי הוא כמפקיד חלק העני בידך ונמצא שאתה רק כמחזיר פקדונו ואין מקום להתמעטות רכושך, אלא אדרבא עוד "בגלל הדבר הזה יברך ה' אלקיך" בעתיד, שירבה טובך ועשרך עוד יותר, כאמרם ז"ל (שבת ק"ט): "עשר תעשר" - עשר בשביל שתתעשר.

החידוש המלמדנו הוא לא רק "שהוא חוזר בעולם" אלא גם עיקר המושג שהוא ג ל ג ל יש בו משום חידוש ולימוד. העומד על מקום מישור יש לו שטח ומרחב ידוע השווה למקום תפיסת רגליו, ואם יטולטל או יודח ממקום מעמדו אל אחד הצדדים הוא נמצא באותו הגובה עצמו כשהיה. אבל העומד ע"ג גלגל אפילו ע"ג נקודה היותר גבוהה שלו יש לו בסיס הגובה רק כחוט השערה, ואם יזוז אף זיז כל שהוא לכאן מול כאן הרי בהכרח הוא יורד ממצב גבוה ורעיון והחילוק מקביל לאותו החילוק שבין הולך ע"ג קרקע לבין הולך ע"ג חבל ע"ג חוט השערה המתוח באויר, כך הוא ערך המצבים של העומדים ע"ג גלגל החיים אפילו כשהוא נח. יתר על כן שהגלגל אינו נח אלא חוזר תמיד; כך הוא המצב כשהגלגל חוזר במהירות הרגילה, אבל יש שרוח שאינה מצויה תשוב בגלגל החיים וסער מתחולל בחזקה יהפנו, אז יוריד תהומות יעלה שמים עד שלא יכיר איש את מקומו. אז אוי לו למי שלא היה מוכן לזה בהשגה שכלו. (דרוש למעשה הצדקה)

זרע שמשון

רבי שמשון היים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמדו בספריו:
תשלומו חן וחסד ושלמא רבא
מן שמאי ועיניכם תראנה בנים
ובני בנים כשתילי ויהיו סביב
לשולחנכם, חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ומונני טבי.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ, וכי"כ הנח"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין וז"ל: הבטיח הגאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור, וכן היה באמת.
עשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למגן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקודיגלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכי"כ השם משמאל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימנים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמדו או יפרסם דבריו
אני אטיב עמכם להמליץ טוב בעדכם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איהו מומור תהלים
ג"כ אשתחוה גם אני לפני שומע
קול בבית עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפלותי עמכם
לשוב להם, כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוחי, אקוה שלא לחיות
כפוי טובה ח"ו, ובעולם האמת
אקוה כי לא יבושו בי תומכי.

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארגענשטערן זצ"ל
בהספרו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסייע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

צדקת הצדיק

רבי צדוק
ב"ר יעקב רבינובין זצ"ל
אמר קודם פטירתו
שמבטיח כמו הבטחת בעל
מלא העומר שמי שידפיס
דבריו יהיה לו למליץ יושר

שערי זבול

רבי זבולון
ב"ר אברהם משה המבורגר זצ"ל
הבטיח כמה פעמים שיעשה
טובה וימליץ טוב למי שיעשה
טובה לנשמתו, וכך חרות על
מצבתו

מלוצי יושר

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב?
פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

זייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, צדקת הצדיק, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב, און ר' יהזקאל אברמסקי, ר' זבולון המבורגר זצ"ל וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הרה"ק המקובל המלוב"ן ר' רפאל ב"ר אברהם ריס ז"ע

ותחנן אל ה' בעת ההיא לאמר. פירש"י לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דמיתו שמא הותר הנדר. וצ"ע מדוע דוקא אחר שכבש את ארץ סיחון ועוג עלה כך בדעתו של משה. ועוד יש לדקדק מדוע משה התאוה כ"כ להיכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך, ואם תאמר מפני שרצה לקיים את המצוות שתלויות בארץ, הלא הבטיחו הקב"ה לשלם לו שכר כאילו קיימם (ע' סוטה יד), וא"כ מדוע רצה כל כך להיכנס לארץ ישראל עד שהוצרך הקב"ה לצוות עליו 'רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה'. ויש לתרץ, דהנה אמרו (כתובות קי): כל הדר בחו"ל דומה כאילו אין לו אלוה, וכל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוה. וכן מצינו אצל יעקב אבינו שאף שהקב"ה כשנגלה אליו בחלום כתב: 'והנה אנכי עמך', אעפ"כ בהמשך דבריו אמר יעקב שרק אם 'ושבתי בשלום אל בית אבי', אז דוקא היינו כשיחזור לארץ ישראל, 'והיה ה' לי לאלוקים'. וכך גם משה רבנו אף שעלה לשמים והיה נקרא 'איש האלוקים', עדיין רצה להמשיך להתעלות עוד יותר ולהיכנס לארץ ישראל בכדי לזכות למדה זו שיהיה ה' לו לאלוקים בזכות עצמו, כי אף שזכה למדריגות גבוהים מקודם, הכל היה בזכות ישראל, והיה לו בושות פנים ליהנות מאחרים ולא בזכות עצמו. ועל כך השיב לו הקב"ה 'רב לך אל תוסף', היינו שאעפ"י שזכית בגלל בני ישראל, עם כל זה אין לך סיבה להיות עם בושות פנים משום כך, שהרי הם יזכו בגללך לתחיית המתים, כידוע שלכן נקבר משה בחו"ל, וזה הרבה יותר ממה שאתה זכית בגללם, נמצא שאתה נתת להם יותר ממה שקבלת מהם, וממילא אין סיבה להרגיש בושות פנים. וזה כוונת הכתוב 'רב לך', היינו שאתה נותן להם יותר, ומשום כך 'אל תוסף', היינו שאין סיבה שתצטרך להמשיך לבקש להיכנס לא"י.

ולפי"ז מובן מדוע דוקא לאחר כיבוש סיחון ועוג חשב משה שהותר הנדר, משום דלפני כיבוש סיחון ועוג נתיירא משה שמא מחמת העונות של בני ישראל לא יזכו הם להיכנס לא"י, וממילא גם הוא לא יזכה לכך שהקב"ה יהיה לו לאלוקים, שהרי אמרו (ברכות לב.) שאמר לו הקב"ה שכל גדלותו רק משום ישראל. אמנם כשראה משה שהיה הקב"ה עמו במלחמת סיחון ועוג, והיתה התחלת זכות לישראל לכבוש את כל הארץ, לכן חשב משה בדעתו שיהיה גם לו זה הזכות. (זרע שמשון אות א').

לע"נ חב' אליהו ב"ר יצחק ע"ה יא"צ ה' אב

כי אל רחום ה' אלקיך לא ירפך ולא ישחיתך. כי הוא יתברך מחזיק ידי השבים, ובת קול יוצאת 'שובו בנים שובבים', וכתבו הספרים שמזה בא התעוררות לאדם. וזהו שאמר הכתוב 'לא ירפך', דיתן לך התעוררות תשובה, ואם אין האדם מתעורר מעצמו, אז שולח עליו הקב"ה יסורין לפשפש במעשיו, אך 'לא ישחיתך' לגמרי.

וזכרת כי עבד היות בארץ מצרים ויוציאך ה' אלהיך משם כו' על כן צוה ה' אלהיך לעשות את יום השבת. מה שתלה שבת במצרים (ע' תוס' פסחים קיז: ד"ה למען), יש לומר, כי כתיב 'כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה', והם לא היו רק רד"ו שנים, לכן אפשר לומר כי ידוע שכל השבוע מקבל מבחינת שבת, דשבת משפיע לכל השבוע, דכל השבוע מושפעת מקדושת שבת ומהשאת הקדושה (ע' פ"ח שער השבת פ"א), וזהו קיום העולם (ע' זוהר ח"ב פח.). וא"כ בשבת עצמו יש כל כחות של כל השבוע, א"כ אחר שנגזר עליהם ארבע מאות שנה עבדות, היינו בימי החול, ימי עבודה, אבל במצרים שעבדו גם בשבת, נחשב לעבדות כפולה: (א) כללות הנקודה והיא שבת. (ב) ימי החול והיינו ההשאת שמשפעת השבת לכל השבוע, ולכן נחשב שפיר ארבע מאות שנה. אם כן אתי שפיר מה שתלה הכתוב שבת ביציאת מצרים, שבזה הבחינה יצאו מצרים יען כי עבדו עמהם גם בשבת, ולא נגזר רק ימי המעשה, ויום שבת נחשב נגד כל ששת ימי המעשה, וזהו הסיבה למחר האנולה לרד"ו שנים, אם כן מובן שפיר [שתלה הכתוב טעם שבת ביציאת מצרים, כי ע"י שעבדו במצרים גם בשבתות, נחשב להם רד"ו שנים לארבע מאות שנה ויצאו קודם הזמן].

לע"נ חב' צבי הירש ב"ר חנוך הענין פישמאן ז"ל יא"צ ה' אב

ואתחנן אל ה'. אמרו חז"ל (דברים רבה פ"א ו'): בשעה שנגזר על משה שלא יכנס לארץ, היה תחילה הגזירה בלא שבועה, והיתה הגזירה קלה בעיניו של משה רבינו, ואמר לעצמו, כמה גזירות כבר ביטלתי בתפילתי, מיד קפץ עליו הקב"ה בשבועה, ע"כ. והכוונה, דהיה בזה כעין חטא, שהיה בטוח בעצמו שיוכל לבטל הגזירה, ובאמת כן היה בתחילה אם הגזירה היה קשה בעיניו, אבל ע"י שנקלה בעיניו הגזירה, לכן קפץ עליו הקב"ה בשבועה. ולכן התפלל משה בלשון תחנונים "ואתחנן", שהיא אחד מעשרה לשונות של תפילה, שרצה לתקן זה במה שיתפלל בתחנונים כעני, כמו שאמרו חז"ל שם שאין לבריה שום תביעה אצל בוראה, לכן התפלל עכשיו כעני, היפך ממה שהיה תחילה מוחזק בעצמו שיפעול בתפילתו. (נאות הדשא).

וזכים לבנים ע"י שמישים עצמו כאין. 'ואתחנן', אין חנוך בכ"מ אלא לשון מתנת חנם, כדאיתא במדרש (שמו"ר פמ"ה ו'): באותה שעה הראה לו הקב"ה למשה את כל אוצרות של מתן שחר שהן מתוקנין לצדיקים, והוא אומר אוצר זה של מי וכו', של עושי מצוות וכו', זה של מגדלי יתומים וכו', אח"כ ראה אוצר גדול, אמר האוצר הזה של מי הוא, אמר לו מי שיש לו אני נותן

לו שכרו, ומי שאין לו אני עושה לו חנם ונותן לו מזה, ע"כ. והוא פלאי דאיך יגדל שכר מי שאין לו משכר מי שיש לו.

אך הענין, דמי שהוא שפל בעיניו ויודע שאין לו כלום, כמו שהוא באמת, כמ"ש במדרש (תנחומא ואתחנן ג') שכל מעשיו של אדם אינם כדאים עבור מה שהוא חוטא בדיבורו, לזה אני נותן

מאוצר הגדול. וזה שהתפלל משה בלשון 'ואתחנן' שתנתן לו מתנת חנם, שידע שאין לו כלום משלו, כדכתיב 'והאיש משה ענו מאד מכל האדם'. ובהו יתפרש מה שמבואר בזה"ק (ח"ב דף רכא.) ובספרי הקבלה, כי מרע"ה הוא בחינת דעת, דהנה מתפללים "אתה חונן לאדם דעת", ומוכח מזה שדעת אי אפשר שיזכה בו האדם מצד מעשיו, כיון שהיא מדריגה גדולה מאד, ואינה באה לאדם רק בבחינת חנינה ובבחינת מתנת חנם, ולכן רק משה שהיה עניו מכל אדם, זכה לבחינת דעת בשלימות כמאמר המדרש הנ"ל.

וכן בנין [זוכין ע"י שמישים עצמו כאין], כדאיתא בבכורות (דף מד: עה"פ "לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך", בזמן שאתה משים עצמך כבהמה. ופי' התוס' שם שמישים עצמו כמי שאינו. והיינו כנ"ל, דבנים באים בבחינת חנינה, כמו שדרשו (מדרש רבה פ"א י"ג) בפסוק "ויוחנן" - יחון אותך בבנים. וכמו דכתיב "הילדים אשר חנן אלקים את עבדך", ומאחר שזוכים לבנים ע"י בחינת חנינה, לכן אינם באים לאדם אלא בזמן שמישים עצמו כאין, שאין לו משלו כלום. וכן נאמר ביקטן (רש"י בראשית י:כה) שלפי שהקטין עצמו זכה להעמיד כל המשפחות הללו. (נאות הדשא).

לוחות הראשונים ולוחות השניים. להבין מדוע בלוחות השניים היה רק 'המכתב' מכתב אלקים, ואילו גוף הלוחות היו מעשה בשר ודם של משה רבינו, ולעומת זאת בלוחות הראשונים היה הכל מעשה ה'.

ויובן בהקדם הגמ' (שבת קה:) דהעומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע, למה זה דומה לספר תורה שנשרף. והענין, דהנשמה הקדושה בגופו של אדם דומה לאותיות הקדושות על גבי גוילין, [דהנשמה היא האותיות, והגוף הוא הגוילין], וכבר כתב הרמב"ן (מלחמות, פ"ק סוכה) דגוילין נחשבים רק תשימי קדושה, וא"כ גם גופו של אדם כשר הוא תשימי קדושה, [ולכן גופו של אדם שמת, דומה לגוילין שנשרף].

והנה בשעה שעמדו על הר סיני, אלמלא היו חוטאים בעגל לא היו מתים (ע' ע"ז ה.), והרי ידוע דכל חומר נפסד, ולכן על כרחך צריך לומר שנוזקך גופם כמו גופו של אליהו, וכן מבואר בזה"ק (ח"ב דף צד.) שנתקדש גופם כמלאכים, וכיון דהיה אז אף גופם - גוף קדוש, לכן אף הלוחות עצמם שהם דוגמת הגוילין היו מעשה ה'. אך לאחר שחטאו בעגל, דאז חזר להיות גופם - גוף גשמי, לכן גם גוף הלוחות היה מעשה אדם, רק המכתב שהוא דוגמת הנשמה היה מכתב אלקים. (נאות הדשא).

לע"נ אדמו"ר מיאבולנה הרה"ק ר' יעקב טאוב ב"ר משה יוסף זצ"ל יא"צ ה' אב

שבת ואתחנן. כתיב 'עולת שבת בשבתו', והכוונה, שכל שבת יש לו קדושה מיוחדת השייך לאותו שבת, וקדושת כל שבת מרומז בהפרשה בדברי תורה שקורין בשבת זה. ופרשת ואתחנן קורין תמיד אחר תשעה באב, שבסיום הקינות נאמר 'השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם', ובמדרש (איכה רבה ה:כא): 'כקדם - כאדם הראשון'. היינו לתקן כל קלקול אדם הראשון שיהיה כקודם החטא, וזה 'כקדם'. ובמדרש (שמות רבה ל"ח ד:.) דברים אני מבקש וכו' ואין דברים אלא דברי תורה, שנאמר אלה הדברים וגו', אמרו לו אין אנו יודעין, אמר להם בכו והתפללו לפני וכו', ע"כ. והיינו דעיקר שבירת היצו"ר הוא ע"י דברי תורה, כמו שאמרו (סוכה נב:) משכחו לבית המדרש, ובזה"ק (ח"ב דף רב.) דהא לית לך מלה לתברא יצו"ר אלא אורייתא. ועיקר ע"י תורה שבעל פה, וזהו הפירוש 'משכחו לבית המדרש' שהוא מקום חידוש הלכות תורה שבעל פה. אך מ"מ יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומתחדש בכל יום, שכל הגדול מחבירו יצרו גדול ומתחדש בכל פעם שמתגדל אדם יותר, כמו שאמרו בגמרא (שם) וכו'. והרי אף באמוראים שהיו כמלאכים יכול לכנס ולפתות.

ואף בתנאים מצינו (קידושין פא.) בר' עקיבא ובר' מאיר אי לאו דמכרזי עלך ברקיעא הזהרו בר' עקיבא ובתורתו הזהרו בר' מאיר ובתורתו וכו', שרק מן השמים שמרו לאותן הצדיקים שהיו שורש תורה שבע"פ. ועל זה צריך תפילה שהשי"ת יעזרוהו, וכמו שאמרו (סוכה שם) שאלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו.

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$250 פאר גליון מליצי יושר
וועט מען מוודיע זיין ביי די ציונים פון די פלאצקע גאון - וואראשא, אבני נזר - סוכאטשוב, צדקת הצדיק - לובלין, ילקוט סופר - פאקש, לב העברי - הר הזיתים, ר' יוסף ענגיל - ויינ, בן לאשרי חזון יחזקאל שערי זבול - הר המנוחות אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!

געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

gilylonmy@gmail.com 732-510-0560

לכבוד עורך הגליון 'מליצי יושר'

הנה בקשר למה שאתם נוסעים לקברי צדיקים של מליצי יושר לקרא הפתקאות של תומכי הגליון, רציני לכתוב לכם סיפור נפלא ששמעתי מאת הרה"ג המפורסם רבי יוסף חיים גרינוואלד שליט"א:

חסיד של בעל התניא זי"ע עבר עליו גל של צרות ויסורים ל"ע, ובא להתפלל על הציון של בעל התניא זי"ע, ובכה שם הרבה, וביקש מבעל התניא שיבטל בשמים הגזירות שנגזרו עליו. בלילה בא בעל התניא זי"ע לבנו הרה"ק ר' דוב בער זי"ע, ואמר לו בעל התניא: 'פב"פ בא כאן ותבע ממנו כך וכך, וכי אני חייב לו משהו? הוא תובע ותובע כאילו אני חייב לו'.

וביאר בנו הרה"ק ר' דוב בער זי"ע כוונת אביו, דאם באים לקבר של צדיק ומקבלים איזה קבלה טובה לעילוי נשמתו, אז יש לו פתחון פה לתבוע מהצדיק שיתאמץ עבורו, דכשם שהוא עשה לו טובה, כך מבקש שהצדיק יעשה לו טובה. וגם הצדיק יש לו פתחון פה בב"ד של מעלה לבטל הגזירה בזכות הקבלה טובה שקיבל על עצמו. אבל בלי קבלה, מה הטעם לתבוע מהצדיק, ואיך יכול הצדיק להמליץ יושר עליו, עכ"ד.

בנוגע לענינו, עזרתי הרבה להפצת הגליון, כבר נדבתי להוצאות כמה גליונות, אף שזה יותר מכוחותי, לכן בקשתי אליך כשאתם קוראים הפתקא שלי בקברי הצדיקים (מצו"ב), תבקש מהם בכח ובחזקה שהם צריכים ומחויבים לקיים מה שהבטיחו. וכפי הפתגם שלכם 'מקח בלייבט מקח'. וכמו ששמענו כמה פעמים מהרה"ק מהר"א מסקולען זי"ע שאמר: די האסט זיך אנגעשטרענגט פאר מיך, וועל איך זיך אנשטרענגען פאר דיך'.

כל טוב

י.ב. וויליאמסבורג

וזה שבא אחר זה פרשת ואתחנן שבו נכתב הדברות שניות שאמרו (שמות רבה מו:א, ומו:ז) שיש בהן מדרש הלכות ואגדות, כי כפלים לתושיה, והוא מסוגל לתבאר יצה"ר ולתקן כל העבר ע"י דברי תורה, כמו שנאמר 'ולכל בשרו מרפא'. והתחלת הפרשה 'ואתחנן אל ה' שהוא שורש התפילה, ונאמר 'מי כה' אלהינו אשר לו אלהים קרובים אליו בכל קראנו אליו. ושבת זמן תורה, כמו שאמרו (שבת פו:) דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה, ובזוה"ק (ח"א מז:) 'יום השביעי דא תורה שבעל פה' דאיהו יום שביעי' דמלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה'. ובו הזמן לתשובה כמו שנאמר 'טוב להודות לה', שכל מי שמודה ועוזב ניצול מדינה של גיהנום כמו שאמרו בפרקי דרבי אליעזר (פרק ט), וגם מצינו (שבת קיח:) המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו, והזמן לזכות לתשובה ע"י תורה ותפילה, ובפרט ששבת זה שקדושתו המרומז בהפרשה הוא תורה ותפילה וכו', והזמן בשבת זה לזכות בו לתשובה על ידי תורה ותפילה שיהיו מיד נגאלין.

לע"נ הג"ר יהושע בן עזרא צורף גולדשטיין זצ"ל יא"צ י"א אב

וקשרתם לאות על ידך וחיו לטוטפות בין עיניך. במסכת שבת (דף קנ"ג) דרשו עה"פ 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר', 'בגדיך לבנים' אלו ציצית, 'שמן על ראשך' אלו תפילין. ופירש אחי מו"ה שמואל בנימין ז"ל, לפי מה שאמרו חז"ל (יבמות ק"ה) העומד להתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה, דשני דברים ברשותו של אדם ליתן רסן נגד היצר הרע: א) שיסתכל על מקור מקומו טהור ורוממות נשמתו, כי נשמתו חצובה מתחת כסא כבודו. ב) יסתכל באחריתו לאן הוא הולך למקום רימה ותולעה. וזה הכונה מה שאמרו שצריך שיתן עיניו למטה שיתבונן בשפלות גופו ולאן אתה הולך, וחזון מזה לבו למעלה שיסתכל על רוממות נשמתו, ואז יהיה תפלתו זכה ורצויה.

ובילקוט אליעזר (ערך ציצית אות נ"ט) כתב רמז למצות ציצית ז' חוטין לבנים וא' תכלת, שז' חוטים רומזים על מחשבת האדם לאן אתה הולך שבוזה יתבונן בלבו, אבל שפלות גופו לבד לא יועיל לו, רק צריך להתבונן גם ברוממות נשמתו. וזה הכונה מה שאמרו 'טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משה' באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו, שאף שטוב ללכת אל בית אבל למען ישים האדם על לבו מה יתרון לו בכל עמלו, אבל מ"מ והחי יתן על לבו שיוזכור גם נצחיותו, וזה הכונה שצריך מצות ציצית ז' חוטין לזכור השבעים שנה בעולם, מ"מ צריך גם תכלת הרומז לרקיע שיוזכור האדם גם ברוממות נשמתו, עכ"כ.

ולכן דרשו חז"ל 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים' אלו ציצית, שיש בהם ז' חוטין ורומז על התבוננות לאן אתה הולך, כי 'ציצית' מלשון הבטה, להיות מציץ על כנפי בגדיהם, להתבונן הכנף והקץ בכל דבר. מכל מקום 'שמן על ראשך' אלו תפילין, והיינו תפילין שבראש מורה ובא כי האדם הוא סולם מוצב למטה אך 'ראשו' מגיע השמימה, שבנוסף להתבוננות בציצית, צריך גם תפילין שיתבונן האדם ברוממות נשמתו בל ישכח ששוכן שםחות את פניו נעימות בימינך נצח, ובכח זה יתגבר על יצרו.

לע"נ יס"ב ב"ר יהואל ראובנבערג ע"ה יא"צ ג' אב

וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת. שמעתי מהר"ש נ"י בשם שלה"ק, דצדקה נחשב רק למי שהוא מקיים כל התורה, אז מה שנותן לצדקה הרי זה נדבה. משא"כ חוטא, הרי צריך ליתן לפדיון נפשו, כדכתיב 'וחטאך בצדקה פרוק' (דניאל ד:כד), לכן מה שנותן אין דינה כצדקה,

עכ"ד. ונראה לי על דרך זה, שלא יעלה על הדעת שצדקה שעושים עבריינים יחשב כצדקה וכו', דבאמת זה נחשב כמו 'בוצע בך נאף ה', ו'זבח רשעים תועבה', ו'חסד לאומים חטאת'. אלא צריך מקודם 'סור מרע', ואח"כ 'ועשה טוב'. וזה שאמר הכתוב 'וצדקה תהיה לנו', רק אם 'נשמור לעשות את כל המצוה הזאת'.

עוד נ"ל, דאימתי יהיה צדקה שלנו חשובה, אם נעשה כהלכה בהלכות צדקה, [כגון ליתן קודם לעניי עירך], אמנם אם נותן צדקה ע"פ דעתו וסברתו, אינו צדקה, כי אם אין משפט, אין צדקה, וכאשר יאכל בשר הנשחט כהלכות שחיטה אז נחשב כשר, ואם לא כן הרי זה נבילה, כן יעשו צדקה כהלכה. [וזה שאמר 'וצדקה תהיה לנו', רק אם 'נשמור לעשות את כל המצוה הזאת' של צדקה כהלכה].

שאו מרום עיניכם וגו' מרוב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר. פירש"י: כל הצבא אשר תראו במרום מרוב אונים שיש לו ושהוא אמיץ כח, איש מהצבא לא נעדר שלא יקרא בשם, עכ"ל. וזה רבותא גדולה, לא כבשר ודם אשר ע"י עבודה לרבים נתבלבל, לא כן כביכול משיג על כל פרט כאילו רק הוא אחד היה בעולם, איש לא נעדר מהשגחה פרטיות. והכי נמי 'איש לא נעדר', היינו דאין 'איש' בכלל 'הנעדר' להתייחס מן הרחמים, ואל תהי מפליג לכל דבר להגביה שפלים, ד'מרוב אונים ואמיץ כח', בידו להרים ראש, ד'איש לא נעדר' מלהיות רב להושיע בישועת עולמים, ולא כבשר ודם אשר ע"י רוב הטידות לא יכול להשיג כל כך על הפרט, אבל אצל כביכול כל איש מיוחד לו חשבונו, כדאמרו (ב"ב טז.) אשר בין נימא ונימא השגחתו על כל פרט כאילו הברירה היה לבדו בשבילו.

וכן להיפך צריך כל אדם לומר בשבילי נברא העולם להכריע בו כל העולם (ע' קידושין מ.). והסבר הדבר איך אחד מכריע כל העולם, יש לומר שהוא כמו כלי מחשבת השעות (-שעון), אשר יש בו גלגלים רבים ויתדות המחברים, אלמלי חסר יתד קטן שבקטנים, עומד השעה, כי כולם קשורין ותלויין זה בזה, ונצרך ליתד קטן כמו הגלגל הגדול. הכא נמי בגלגלי עולם, כל פעל ה' למענהו, מרוב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר, דאין אחד אשר אינו נצרך לתכלית עולם, על כן אל תהי בז לכל אדם.

לע"נ הרה"ח ר' יואל ב"ר דפאל נחמן כהן זצ"ל יא"צ י"א אב

לא תחנם. בע"ז (דף כ:). לא תחנם, לא תתן להם חן. ופירש"י שם וז": שלא יאמר כמה עכ"ם זה נאה, דלא ימשוך אבתריה, עכ"ל. ויש ללמוד מדבריו דשייך איסור דאורייתא משום סייג, דאיסור זה דלא תתן להם חן הוא דאורייתא, דנלמד מקרא 'לא תחנם', ועם כל זה האיסור רק משום סייג דילמא אתי לאימשוכי בתריה, דהא אין זה ודאי דאתי לאימשוכי בתריה אם יאמר עליו שהוא נאה כמובן מסברא, והוא רק חשש דילמא מימשיך אבתריה, הרי מבואר דשייך איסור דאורייתא משום סייג וכבר הארכתי בזה בספרי לקח טוב כלל ח'. (גליוני הש"ס ברכות מג:)

לא תחנם. אמרו בע"ז שם 'לא תחנם', לא תתן להם חניה בקרקע בא"י. ונראה דיותר למכור קרקע בא"י כדי להפקיע קדושת שביעית, דמשום 'לא תחנם' דאיסור נתינת חניה בקרקע לגוי, יש לומר דליכא, כיון דהמכירה הוא רק להפקיע איסור שביעית, [לכן אע"ג דהמכירה חל, מ"מ לא חשיב

"מכירה", וכמבואר בתוס' (עירובין סו. ד"ה יפה) דכיון דמכירה הוא רק להתיר איסור שבת לא חשוב "מקח וממכר" בשבת. (קונטרס שביעית בזה"ז).

לזכות מ.ב.ה. להצלחה בכל"ע

ואתחנן. אמרו חז"ל: מתנת חינם, אע"פ שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשין מהקב"ה אלא מתנת חינם, ע"כ. ויש לדקדק דהרי עה"פ 'מי הקדמני ואשלם', אמרו רז"ל (ויקרא רבה כז:ב), שאין לו לשום בריה חוב אצל הקב"ה, דמי קיים מצות מילה עד שלא נתתי לו בן, מי עשה ציצית עד שלא נתתי לו טלית, מי עשה מזוזה עד שלא נתתי לו בית, ואיך אמרו חז"ל שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים.

אך כתב בספר דברי אמת מהחזוהי מלובלין ז"ע וז"ל: חננו ה' חננו כי רב שבענו בזה, דאיתא בזהר ברעיא מהימנא שביקש משה מאליהו ז"ל להתפלל אל ה' שלא יהיה הת"ח מבזים בעיני העולם, וידוע שח"ח ניצוצי משה, והנה עשרה לשונות של תפלה יש, ודאי עש טעם על כל לשון, וז"ל כשמבקש חן, קאמר לשון 'חנינה'. וזה ז"ל 'חננו ה' חננו', חן לנו החנינה להיות לנו חן בעיני ההמון, וכן לישראל בעיני האומות, 'כי רב שבענו בזה', וזהו 'ואתחנן אל ה' בעת ההוא', הזמן הפחות הוא זמן עקבות דמשיחא, 'לאמור' לשון 'האמרת', להיות חשובים בעיני ההמון וישראל בעיני האומות, עכ"ל.

והנה ידועים דברי חובת הלבבות (שער הכניעה פ"ד), שכל המדבר לה"ר או מבזה ת"ח, הנעלבין ואין עולבין ומקבלין יסורי הבזיון באהבה, אז כל מעשים טובים של המדבר ומבזה נכתבים על שם המתבזה או שנדבר עליו, ועבירות שלהם נכתבים על המבזה או מי שדבר לה"ר. ולפי זה פירשנו הפסוק 'חננו ה' חננו כי רב שבענו בזה', דאחר האסון הנורא שנתקיים בנו התוכחה 'ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו תסתתר', ורוב הגאונים והצדיקים האמיתיים מתו במיתות משונות ה"ד, הנה העזי פנים חוצפא יסגי לבזות את כל הת"ח ויראי שמים שהם החיילים בהאסון במה שמנעו הסרים למשמעתם מעלות לא", ואומרים כי אם היו מסייעים שיקנה כרטיסי עליה שהיה אפשר אז לקנות, והיו בני ישראל עולים ומתישבים בא", היו ניצולים רבבות מבני ישראל, ואף כי הם עצמם גם עתה נוסעים חזרה לפולניה ומהם משתקעים בארץ אשכנז הרווייה מדם בני ישראל ומחבקים חיק בנות המרצחים, ואין בדעתם לגמרי לחיות בא", זה פרי החוצפה שידבר מה שידוע בעצמו שהוא שקר, אך בכדי להבזות את המוכיחו, ומי קרוב יותר לכוס הבזיון מהת"ח ורב העיר, שבכל יום מוכרח לעורר למוסר אזנם. אכן גם הקהל השומע בבזיון הרב ושותקים, לא ינקה, כעובדא דר"א בן ר"ש (ב"מ פד:), ועיד"ז נשארים בלי מעשים טובים כנ"ל, ומוכרחים לבקש מתנת חנם. וזה שאמר הכתוב 'חננו ה' חננו', 'כי את ה'ר', 'שבענו בזה', ונכתבו על פנקסו מעשים טובים שלנו. ולכן אותם הנעלבים ואינם עולבים שהשיגו ממחרפיהם שעלבו, דברשעים כתיב 'ומשלם אל שונאיו אל פניו בעוה"ז, דין הוא שהש"ת ישלם לרב הזה ג"כ בעוה"ז.

וזה כוונת רז"ל אע"פ שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, היינו במה שאומרים מוסר וכופין הרשעים לקיים המוטל עליהם, 'ומעשיהם' הוא מלשון 'אט המעושה', וכמו דכתיב בישיעיה (לב:ז) 'והיה מעשה הצדקה', ודרשו (ב"ב טו.) על גבאי צדקה שכופין העם ליתן צדקה, וזה 'מעשיהם', מה שכופים 'הטובים', היינו שהרשעים ישובו מדרכם הרעה ויעשו דברים טובים, ועיד"ז נתבזו מהם, וממילא ירשו מעט זכויות של הרשעים, שזמן פרעון שלהם הוא בעוה"ז, ומי נתבזה יותר ממשה רבינו עד שהעידו רז"ל (מוע"ק יח:) עה"פ 'ויקנאו למשה במחנה', שכל אחד קנא לאשתו ממשה, היתכן חוצפא וטעות כזה, אע"פ אין מבקשים מהקב"ה אלא מתנת חנם, כי מחזירים להרשעים חלקם. כמו שכתבו (שער הכונות דרוש מזמור שיר ליום השבת) על דברי חז"ל (שבת פח.) עה"פ 'ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב ומשה יקח את האהל', שהכתרים שנלקחו מבני ישראל, וזה משה, ומשה נוהג בהם טובת עין ומחזירים לבני ישראל בכל שבת קודש.

לזכות דבורה רחל בת חיה הינדא להצלחה בכל"ע

ביטול ברוב בדבר שתחילתו לעולם מעורב. אמרו בזבחים (דף כו.), דאם נתערב בדם שמנונית הבשר, נפסל הדם לזריקה. והקשה החפץ חיים (ליקוטי הלכות שם), דלמה יפסול כל הדם לזריקה משום מעט שמנונית הבשר שמעורב בו, והלא נתבטל השמנונית ברוב, ונשאר בצע"ג.

ולכאורה קשה יותר, שאפילו אם נימא שהשמנונית אינה בטלה ברוב, אמנם הדם שהוא הרוב ודאי לא בטל, וא"כ כי זרק ממנו על המזבח, שפיר יוכשר הקרבן, דאטו משום תערובות שמנונית [ישי בזה פסול יוצא, ע"ש בסוגיא], נפסלת עצם הדם שלא תועיל זריקתו, ואילו הלשון 'פסול' סתמא משמע שאפילו בדיעבד פסול.

ואולי יש ליישב לפי דברי רש"י (זבחים כה: ד"ה שחט) שכתב הטעם שדם הפסול לא בטל ברוב דם הכשר, וז"ל: כל דמי בהמה יונקים זה מזה ועלה ויצא דרך בית שחיטה ונתערב בדם המזרק ופסלו, עכ"ל. וכוונתו, שכל דבר שנתערב כשהוא נוזל בגוף הבהמה, אינם כשני דברים שנתערבו זה בזה, אך הם יונקים זה מזה ונעשים דבר אחד, ולכן יש פסול בכל הדם. וכן יש לפרש כאן בנתערב שמנונית הבשר, דשמנונית זו והדם נוזלים בגוף הבהמה והם יונקים זה מזה ונעשים כגוף אחד, ולכן גם הדם פסול משום פסול יוצא, כמו דיש פסול יוצא בשמנונית. ונמצא דאם ליכא פסול יוצא בשמנונית, אז לא איכפת לן במה שמעורב מעט שמנונית ברוב דם.

אבל לכאורה קשה מהא דאיתא ביבמות (דף קה:). יבמה שרקקה דם, תחלוץ, לפי שאי אפשר לדם בלא צחצוח רוק. ובמרדכי (חולין פרק הזרוע) תמה מדוע לא יבטל הדם את הרוק. ותירץ, דליכא למימר ביטול ברוב אלא בדבר שהיה ניכר בפני עצמו ואחר כך נתערב, אבל בדבר שתחילתו לעולם מעורב כגון הכא ביבמות ליכא למימר דבטיל, עכ"ד. [וקשה דהכא אמרינן דשמנונית ודם כיון שתחילתו לעולם מעורב, חל פסול גם בדם, וא"כ מדוע לא אמרינן כן ברוק ודם שתחילתו לעולם מעורב, דחל פסול גם על הרוק].

ונראה דשאני התם, דליכא פסול בדם דנימא שפסול אשר בדם פסל הרוק, אלא שברקיקת יבמה בעינן רוק ולא דם, וכיון שהרוק לא בטל מטעם שדבר מתחילתו מעורב לא בטיל, יש כאן רקיקת יבמה. אבל אילו הכא יש בשמנונית פסול יוצא, וכיון שהשמנונית והדם נוזלים בגוף יחד, הם יונקים זה מזה ונעשים כדבר אחד, ונפסל גם הדם בפסול יוצא. (חזו"י זבחים כו.).

לזכות מ.ב.ה. להצלחה מרובה במעשי ידינו

אעברה נא. במדרש פליאה: 'אעברה נא, אמר הקב"ה למשה אם אעברה נא אתה מבקש, בטל סלח נא', ע"כ. ולענ"ד דהא ידוע דמשה רבינו הוציא את הערב רב ממצרים, ומבואר בהאריז"ל דזהו עשה על פי דעתו, מפני שהיו מקליפת נשמת משה רבינו וחשב לתקנם וקילקלו וגרמו לעשות העגל, ובלי עשיית העגל היו ישראל כמו מלאכי השרת והיו חיים לעולם, אבל בעשיית העגל ירדו ממדריגתם ונגזרו הגלויות וכו', וא"כ משה רבינו גם גרם לזה בהוצאת הערב רב ממצרים, ובכן במרגלים הקב"ה אמר שלח לך רק אם רצונך בכך, ובסוף הוציאו דבת הארץ, וזהו גם גרם עשיית העגל, מפני שבלי עשיית העגל היו במדרגה יותר גדולה, ולא היו מוציאים דבת הארץ, והיו נכנסים ישר בא". וא"כ הכל היה המשך אחד, וכשהקב"ה רצה לכלות ח"ו עם ישראל, אז קם משה רבינו בכל המסירות נפש וביקש מהקב"ה לסלוח לעם ישראל, והקב"ה אמר 'סלחתי כדברך'.

והנה בגמ' סנהדרין יש מחלוקת אם דור המדבר יש להם חלק לעוה"ב או לא, והלכה שיש להם חלק לעוה"ב. והנה מבואר שמשם רבינו נקבר בחוץ לארץ כי בזכותו יקומו דור המדבר בתחיית המתים, וזהו חיי עולם הבא. ולענ"ד שזהו הביאור במדרש אם אעברה נא אתה מבקש, א"כ אתה לא תיקבר ליד דור המדבר, וא"כ יהיה חסר להם זכות משה רבינו לקום בתחיית המתים, וא"כ אתה צריך לבטל סלח נא, אבל שאתה מבקש סלח נא וזה שיהיה לדור המדבר חיי עולם הבא, אתה מוכרח לבטל על אעברה נא, ואז ישאר סלח נא, ודברינו מאוד נפלאים בביאור דברי המדרש הפליאה ודו"ק.

סגולת אריה"ק ע"פ הדרכת הרה"צ מ'אראד

אריינברענגען יראת חטא אין אייערע קינד דורך א שטיין ביי קברי צדיקים

א ת"ח ויר"ש וועט טון פאר אייך די סגולה בנאמנות די אריה"ק איז מבטיח

"יבער לבו לשמים לטובה, ותראה פלאים"

שטרענג קאנפידענשעל. מ'קען עס געבען פון מעשר

מכון דורות ישרים

dorosyesharim@gmail.com 917-635-3883

הגליון בארץ ישראל נתנדב ע"י הרב חיים מאיר בן עלקא שליט"א

זכות הצדיקים מליצי יושר יעמוד לו ולמשפחתו ולכל יו"ח להתברך בכל מילי דמיטב בגשם וברוח, וימלא ה' כל משאלותיו לטובה בקרוב ממש

תוספת שבת

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

שים לב!

מהשבוע זמן
הדלקת נרות
שבת מתחיל
להקדים
בכל שבוע

זמני הדלק"נ שבת מוקדם פרשת ואתחנן
ירושלים: 7:04 מוקדם: 6:54
בני ברק: 7:19 מוקדם: 7:09
מודיעין עילית: 7:13 מוקדם: 7:03
חיפה: 7:13 מוקדם: 7:03
טבריה: 7:09 מוקדם: 6:59

מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א: הנוסעים לפני שבת מחוץ לעיר בשעה מאוחרת, הם ממש מחללי שבת!

כשהייתי נוסע לזכרון יעקב פעם אחת בא הנהג קצת מאוחר אמרתי לו אני נשאר בבית. גם אם יש לו שבע ברכות בירושלים אם לא הסתדר לצאת בזמן שלא יסע, האם בגלל שמשפחתו לא יראו אותו גורמים לנהג לחלל שבת, אם אתה לא מסתדר תישאר בבית לא יקרה שום דבר יש לך חלות ויין בבית. פעם היו לי אורחים שבאו מעיר אחרת ברגע האחרון ממש, כמה דקות לפני השקיעה, אני לא מבין איך נוסעים בזמן כזה, הרי עלולה להיות תקלה, לא יכולתי להעיר להם על כך, חששתי שיעלבו. כשכעת עוסקים בענין של תוספת שבת הדבר חשוב מאד ואם אומרים שתוספת שבת תועיל גם לזה אדרבה ואדרבה, וכבר אמר החפץ חיים שחזוק בשבת השבת מברכת בכל הברכות.

באסיפת רבנים בענין תוספת שבת שהתקיימה במעונו של מרן הגאון הגדול רבי דוב לנדו שליט"א התריע ראש הישיבה שליט"א מפני תופעה קשה של יציאה מחוץ לעיר בערב שבת בשעה מאוחרת, בין הדברים אמר מרן ראש הישיבה: ידוע לי על נהג מסורתי שרוצה לשמור שבת ופעם אחת התאחר והגיע ליעד סמוך לשבת ובקש מהנוסעים שירדו בתחילת העיר כדי שיוכל לחזור לביתו בזמן והנוסעים התעקשו לנסוע עד הסוף למרות שהנהג התחנן בדמעות שרוצה לשמור שבת, איזה היתר יש לנסוע לעיר אחרת מאוחר, צריך לזעוק על כך, בחורף זה נורא ואיום, אותו נהג אמר ממש בדמעות אני רוצה לשמור שבת אבל הם לא איפשרו לי.

לקראת ימי בין הזמנים שאנשים רבים יוצאים לנפוש במקומות שונים והולכים לטייל בשבת מחוץ לישוב, יש להזהר מאוד לא לצאת מחוץ לתחום שבת, ויש לדעת שתחום שבת הוא מרחק הליכה קצר [לשיעור רבי חיים נאה 960 מטר, ולשיעור חזו"א כ-1,140 מטר] ובהליכה קצרה של כ-10 דקות אפשר להכשל ח"ו בחילול שבת של איסור יציאה מחוץ לתחום.

להלן הדברים שנשאו הרבנים שליט"א בכנס של הארגון 'ערבתם' לעוררות המודעות לתחום שבת והמכשולות המצויים בזה.

להלן מכתב גדולי ישראל על ארגון 'ערבתם', העוסק כ-10 שנים במדידת ובידור ובדיקת תחום שבת של הערים והמקומות ברחבי הארץ,

דברי מרן רשכבה"ג הגאון רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל מעשה שהיה שהלכו בחורי ישיבה ברגל מבני ברק לפתח תקוה בלי עירוב תחומין, ואח"כ נודע להם שזה מחוץ לתחום, ובאו לחזו"א לשאול מה התיקון שלהם, ואמר להם החזו"א שילמדו הלכות שבת, והביאור בזה כמו שאמרו בגמרא כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, והלומד הלכות שבת כאילו מקיים שבת, ודבר מצוי שאנשים נכשלים ביציאה מחוץ לתחום, וזה דבר טוב מאוד שרוצים לפרסם הדבר, וצריכים לפרסם בכל מקום ומקום ועיר ועיר מהו התחום שבת.

דברי מרן ראש הישיבה הגאון רבי דוב לנדו שליט"א

הדברים פשוטים שצריך לדאוג מאוד לדברים האלה של תחומין שנכשלים כ"כ בזה, וכמו שסיפרו הרבנים, ולדאוג שיהיה בעז"ה תיקון לזה, ושיהיה בהצלחה רבה.

הגאון רבי צבי וובר שליט"א
חבר בד"ץ שארית ישראל
ורב נוה יעקב

באנו במאמץ לבני ברק היות והציבור צריך לדעת שיש עוד הלכות שלא לומדים אותם וכמו שהזכירו מקודם את חלק ד' במשנה ברורה, ובזמן האחרון בגלל שאנשים התרגלו ללכת בשבת לנפוש בכל מיני מקומות בצפון, וכשאדם בבית שזה נוהג לו כל שבת הוא ידוע מה לעשות, וכאן פתאום יש לו שאלה

בהליכה בשבת מחוץ לעיר יכולים להכשל ח"ו באיסור יציאה מחוץ לתחום שבת, והמכשול מצוי בזה מחוסר שימת לב וחסרון המודעות שבהליכה קצרה מאוד עלולים לצאת מחוץ לתחום שבת, ואף כשהולכים לעיר סמוכה.

והנה ענין קביעת התחומין הוא מקצוע גדול ומורכב, הדורש הרבה בדיקות ובידורים של המקום שקובעים את תחומו, וגם נצרך לזה ידיעה נרחבת בפרטי ההלכות, ובנוסף מומחיות

רבה באופני המדידה ובכל הנדרש בזה לקביעת התחום. ובס"ד ארגון 'ערבתם' מטפל כבר כמה שנים בכל ענייני מדידת וקביעת תחום שבת בצורה יסודית, וכן בסידור והנחת עירובי תחומין בהרבה מקומות בארה"ק הנצרכים לציבור [אשר גם לזה צריך דקדוק רב במיקום ההנחה, דלפעמים מתיר העירוב רק אלפיים אמה, ופעמים מתיר עיר שלמה, ופעמים שגורם להפסד במקום אחר]. וכל זה נעשה על ידי רבנים ת"ח מובהקים הבקאים בפרטי ההלכות, ומומחים במדידת התחום ובבידור המציאות הנדרשת לקביעת התחום. ויש לכל מי שעומד לצאת חוץ למקומו לברר מקודם אצל היודעים דבר לאשורו עד היכן רשאי הוא ללכת, ואם צריך לזה הנחת עירוב תחומין והיכן.

גרשון אדלשטיין דב לנדו חיים קניבסקי יעקב הלל

הכינוס בבית מרן גאון ישראל רבי דב לנדו שליט"א ובהשתתפות מרן ראש הישיבה רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל, הגאון רבי יעקב הלל שליט"א, הגאון רבי צבי וובר שליט"א, הגאון רבי שבח רוזנבלט שליט"א, הגאון רבי מסעוד בן שמעון שליט"א, הגאון רבי שמואל דוד גרוס שליט"א, הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א, הגאון רבי מנדל לובין שליט"א.

חדשה שאין לו אותה הכל השנה, תמיד הוא היה בבני ברק והסתובב בכל בני ברק, הוא מגיע לצפון והכל חדש, השתנה המציאות, וכשנוסעים לחופש אין זמן ללמוד את המשנה ברורה כל ההלכות,

ויש זכות גדולה שהתארגנו לשם שמים אברכים שעוסקים לעקוב ולבדוק את הדברים לפי המשנ"ב והחזו"א על הצד היותר טוב, ואנשים מתקשרים ומקבלים תשובות, ובס"ד כמה פעמים השתמשנו בזה. בירושלים היו ויכוחים בנוגע לתחום, וארגון ערבם רצה שזה יהיה בסדר לכל השיטות, והניחו עירוב באיזה מקום שבתוך קשתות שזה יסתדר לכל

השיטות, אדם צריך לדעת שהוא עושה את המקסימום שהוא יכול, וזה חובתו, שאם יכול לצאת כל הדעות אפי' שספיקא דרבנן לקולא, לכתחילה אם אפשר צריך לצאת את כל הדעות, ובס"ד הם מצליחים. ובדרך שיצא מהערב הזה התעוררות בכל כלל ישראל, שידעו את החשיבות של הענין, ויהיה מענה לכל אחד בכל פינה ופינה בארץ ישראל, איך להסתדר בשבת, שח"ו לא יכשל באיסור עירובין, ושיצא בס"ד הוראה לכל כלל ישראל.

דברי הגאון רבי שבת רוזנבלט שליט"א חבר בד"ץ שארית ישראל ורבה של בני ברק

בהלכות תחומין יש הרבה הלכות, ואנשים לא יודעים את זה, למשל מבני ברק לתל השומר כולם הולכים, אבל אינם יודעים שיש הבדל בין אם שבת בבני ברק והולך לתל השומר, לשבת בתל השומר והולך לבני ברק, וכן שיש הבדל בין הליכה בתחילת היום להליכה בסוף היום. באמת שחז"ל מלתקן ערובין צריך להעביר לתודעת הציבור ולהסביר את פרטי הדינים, לדוגמא שבת ויו"ט אחד ליד השני ומישהו מאושפז בתל השומר, לא יודעים שיש הבדל אם הגיעו לפני השקיעה, או אחרי השקיעה, אם הוא יהיה בשקיעה בתל השומר לפעמים הוא הפסיד חצי בני ברק. ובאמת ב"ה שהוקם הארגון הזה, שחז"ל מהתיקון עירובין שזה דבר גדול מאד שנותנים פתרון, הוא גם מביא את הדבר לתודעת הציבור, שהתודעה היא הגורמת לצורך בפתרון.

הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א חבר בד"ץ שבט הלוי
אני קצת מלווה את ארגון ערבם ואני רואה את הרצינות של העוסקים בזה, הן בחלק של החישוב והבדיקה של כל מקום, שיהיה על הצד היותר טוב לפי ההלכה, והן בחלק ההלכה שהם מונחים בזה מאוד טוב, איך לחשב את העיר ואת הריבוע של העיר, ועד להיכן מותר ללכת והיכן לשים את העירוב תחומין, בכל הדברים האלה הם מאוד מונחים בזה.

אני מלווה שאלות גדולות מאוד שאנשים לא חושבים על זה, יש כאלה שנוסעים בקיץ לספסופה ליד מירון ויש שאלה האם אפשר ללכת למירון לרבי שמעון, אנשים לא חושבים שתחום שבת זה משהו מאוד קטן. אני הייתי בחוץ לארץ כמה פעמים, ויש שם אגם שאנשים עוברים אותו בהליכה מסביב, ואמרו שחלק מהאגם

נמצא מחוץ לתחום, ויש עוד הרבה דוגמאות שאנשים לא שמים לב לזה. וכשיש אברכים חשובים ת"ח יראי ה' שמשקיעים בזה את הכוחות זה מכנים למודעות הציבור שצריך לשאול, ויש גם טלפון שניתן לברר כל דבר האם ניתן ללכת מכל מקום לכל מקום.

יש היום ישוב של אברכים שמתפתח בטבריה, ויש בית חולים פוריה שאינו נמצא בתוך העיר, ואמנם הוא נמצא בחלק המוניציפאלי של העיר, אבל בגדרים ההלכתיים של תחומין אינו נמצא בתוך העיר, ויש דיון האם זה בתוך התחום או לא, והם מונחים בזה, ונתנו

את הדרך והמהלך שיכולו ללכת בדרך שמותר לכולי עלמא, וזה חשוב שראש הישיבה סומך ידו עליהם, והם עושים את עבודת הקודש, ובוודאי שזה זכות גדולה וזכות הרבים תלוי בהם.

הגאון רבי מנדל לובין שליט"א רב רמת אהרן

בגמ' מבואר איך שייך גר שנתגייר ואין לו שום ידיעה בהלכות שבת ובכ"ז הוא יודע הלכות תחומין לצערנו בשבת זה הפוך הרבה הלכות שבת יודעים אבל הלכות תחומין בכלל לא יודעים הכל תלוי במזל אפי' ס"ת שבהיכל בהלכות במשנ"ב אפי' ת"ח ואברכים טובים יכולים להיות בקיאים בחלק א' ב' ג' ה' ו' זה נחלת הכלל חלק ד' זה רק יחידים אולי זה תלוי שיש דברים שרגילים שהמצוות המעשיות מקיימים אותם יותר מהמצוות שהם חובת הלבבות מצוות שהם מלאכות בשבת אדם עושה מלאכה הוא יודע, אבל ללכת זה לא נתפס אצלו בפרט שתחומין זה אסור לזה ומותר לזה, כל האנשים הולכים מסביב למה שלי יהיה אסור המודעות הסתומה לא מעבירה לבנ"א שיש כאן מלאכה.

בחורים בישיבות לומדים משנ"ב יודעים הלכות שבת ובתחומין יש עם ארצות נוראה, ר"ל שמעתי סיפור שהיה חתן כלה בשבת שבע ברכות הדירה בירושלים חתונה כליל שיש שבת שבע ברכות בבני ברק ביום שיש נרדמו והתעוררו מאוחר מאד, כל השבת בבני ברק והם בירושלים, לקחו מונית גוי והתחילו לנסוע כשהגיע השקיעה עצרו באמצע הדרך בצומת שילת והתחילו ללכת ברגל עד בני ברק.

אין מודעות פשוטה שיש איסור תחומין גם אם רק עם בגדי שבת בלא טלטל שום דבר, זה מאוד מצוי שבחורים בישיבות נוסעים ולא יודעים, ובודאי צריכים ללמוד הלכות תחומין זה לא גרע משאר הלכות שבת. המודעות הפשוטה שיהיה התעוררות בציבור שיהיה הדבר נכנס שיש איסור תחומין צריך לברר את הדבר כמו כל התורה כולה שיש הרבה פרטים כמה שאצל בני תורה זה יותר חזק ככה אצל שאר עמיי ארצות וזה המטרה של ערבם וחפץ ד' יצליח בידיהם ומלאה הארץ דעה את ד' לדעת את כל איסורי שבת.

מספר הטלפון של ארגון "ערבתם" הוא 0722-722-909

בקו זה ניתן לקבל מענה הלכתי ומציאותי בענין, וכן להרשם לעירובי התחומין שהונחו ברחבי הארץ.

לענין הלכה

הערות מעשיות בחל' השוכר דירה לתקופה קצרה

גליון 430

גליון זה מודפס לעורר לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה

השוכר דירה לתקופה קצרה – עניני חו"מ

איזה דברים מותרים להשתמש בלי רשות

הקדמה: הארכנו לפרט איזה דברים שהשוכר דירה מותר להשתמש בלי רשות ואיזה דברים אסורים. ואע"ג שיש ברשימה כמה דברים שלהרבה אנשים הם דברים פשוטים, לא נמנענו מלכתבם, ע"פ דברי **המשילת ישרים** (ריש פי' יא) "כללו של דבר, כמו שחמדת ממון רבה, כן מכשלותיו רבים". וכן ע' **בספר פלא יועץ** (ערך גול) שכתב שלכן יזהר האדם שלא יורה היתר לעצמו חלילה, כי רבו סעיפי וענפי הגול ודרכי היתר דמורה לנפשיה האיש החולק אחר עצת יצור, ואשר לא יבוא לדרוש די לשמוע בלימודים.

השוכר דירה לתקופה ארוכה: השוכר דירה לתקופה ארוכה בדרך כלל אין בעלי הדירה משאירים חפצים שלהם בדירה, ומובן מאליו שניתן להשתמש במה שנמצא בדירה.

השוכר דירה לתקופה קצרה: השוכר דירה באופן עראי, כגון לנופש לכמה ימים, לשבתות וכו', ובעלי דירה משאירים חפציהם בדירה, אין השוכר קונה רשות להשתמש בכל הפרטים האישיים שלהם, וכן המאכלים שלהם.

להלן רשימת דברים שהשיב **הגר"י קנר שליט"א** למי ששכר דירה לתקופה קצרה (כגון לנופש, לשבת וכדו') איזה דברים מותרים להשתמש בלי רשות ואיזה דברים אין להשתמש בלי רשות.

[הדברים ע"פ מה שמקובל היום בארץ ישראל בהרבה מקומות, אך מכיון שדברים אלו עלולים להשתנות ממקום למקום, כגון הקפדות בעניני כשרות, יש אנשים שמקפידים יותר שלא ישתמשו בכלים, ויש פחות, יש לברר בכל מקרה לגופו]. ולכתחילה ראוי לשאול בעל הדירה, ולא לסמוך על אומדנא, ובפרט אם אפשר בקלות להשיגו (**הגר"ר מאיר שמואלביץ שליט"א**). וע' להלן מדברי **השו"ע ופתי תשובה** (חו"מ סי' שנט).

הכלל בזה: דברים יקרים וחשובים אין להשתמש בלי רשות (אא"כ מוכח שיש רשות כגון שימוש במזגן כששכר דירה במקום שכולם רגילים להשתמש בו). וכן כל דבר שדרך בני אדם להקפיד עליהם מחמת פרטיות, אין להשתמש בלי רשות. וכן דבר שמתכלה כגון מאכלים, אין להשתמש בלי רשות, (למעט דברים מסוימים כדלהלן).

השואל דירה מחבירו: כל מה שכתבנו הוא לענין השוכר דירה מחבירו. אך השואל דירה מחבירו יש מקרים שצריכים להחמיר יותר, כגון שאינו מכירו, ועושה לשכנו חסד, ויש מקרים שמכירו, ויודע שירשה לו להשתמש בדברים קטנים (ויש לדון כל מקרה לגופו).

מטבח

אוכל במטבח: השוכר דירה לתקופה קצרה, אין להשתמש בדברים שמתכלים בלי רשות כגון מלח, תה, קפה, סוכר (וע' להלן שדברים קטנים ניתן להשתמש ע"מ להחזיר או לשלם). ואין להשתמש בשקיות וחבילות מאכל סגורים (אפילו ע"מ לשלם אא"כ נחשב כדברים קטנים שאין מקפידים עליהם). **גפרורים:** מותרים בשימוש רק בשעת הדחקה (כגון שיש הפסקת חשמל). וניתן להשתמש ע"מ לשלם או להחזיר (ע' להלן).

מפות חד פעמיות: אין להשתמש בלי רשות.

^א כל ענין של היתר להשתמש בשעת הדחק תלוי בכל מקרה לגופו.

שקיות אשפה: מותר להשתמש בלי רשות שאין דרך בני אדם להקפיד עליהם.

מים ומים קפואים: מותר להשתמש בלי רשות.

תנור וכירים: מותר להשתמש בתנור, כירים של גז, מיקרוגל קומקום בלי רשות, שמסתמא על דעת כן העמיד להם את הדירה (**הגר"י קנר שליט"א**).

סירים ומחבתות: הורה **הגר"י קנר שליט"א** שצריכים לבקש רשות¹, כיון שדרך בני אדם להקפיד ביותר על עניני כשרות, אא"כ מבשלים דבר פשוט כגון ביצה במחבת.

צלחות וסכו"ם: צלחות וסכו"ם מותרים להשתמש ללא רשות, שמסתמא הבעלים לא מקפידים עליהם, ומסתמא על דעת כן העמיד להם את הדירה (וראה בהערה²).

קפה ותה שהשאירו בחוץ: מותר להשתמש בהם.

שאר חדרי הבית

בית הכסא ומקלחת: טישו - מותר להשתמש בלי רשות, סבונים, דיאודרנט אין להשתמש בלי רשות.

נטלה וקערה לנטילת ידים: מותר להשתמש בלי רשות.

בגדים: אין להשתמש בלי רשות.

מגבות וסדינים: אין להשתמש בלי רשות.

סבון ידים שהשאירו בחוץ: מותר להשתמש בהם.

ארונות בגדים בחדר שינה: אין לפתוח ולתלות בגדים ללא רשות, כיון שבדרך כלל יש שם דברים פרטיים. ואם אין מקום לתלות, יש לתלות בגדים על הכסאות. [כל זה בחדרי שינה, אך ארונות מטבח מותר לפתוח ללא רשות].

משחקי ילדים: מותר להשתמש בלי רשות וכן ספרי קומיקס.

מכונת כביסה ומכונת יבוש: הורה **הגר"י קנר שליט"א** שהשוכר ביום חול מותר להשתמש בלי רשות (אף השוכר ליום אחד), השוכר לשבת אין להשתמש בלי רשות.

אבקת כביסה: אין להשתמש בלי רשות.

אורגן ומכשירים טכנולוגיים (כגון מחשב ומדפסת): אין להשתמש בלי רשות.

ספרים: הורה **הגר"י קנר שליט"א** שמותר להשתמש בספרי המשכיר בלי רשות, וכן הורה **הגר"מ שמואלביץ שליט"א**, מטעם שהוא לצורך מצוה (ולכאורה הבעלים אינם חוששים בכה"ג שלא ימצאם אח"כ וממילא אין מקפידים, ע"ע שו"ע או"ח סי' יד).

השוכר לשבת

נרות שבת (פמוטות יקרות): אסור להשתמש בלי רשות שהם דברים שדרך בני אדם להקפיד עליהם.

נרונים: אין להשתמש בלי רשות (מותר לקחת ע"מ להחזיר ע' להלן בזה).

מפה לחלות, סכין, מגש לחלות: הורה **הגר"י קנר שליט"א** שמותר להשתמש בלי רשות אם ידע המשכיר ששכרו דירה על דעת לאכול שם.

¹ דוגמה לדבר - דרך בני אדם לבקש משכנים להשתמש בתנור באופן אקראי אך אין כ"כ דרך בני אדם לבקש רשות משכנים להשתמש בסירים.

² עוד אפשר לומר שכיון שבדרך כלל השאלות בכשרות חמורות יותר בסירים שהם כלי ראשון מאשר סכו"ם וצלחות, ואדם המקפיד בזה צריך לומר בפירוש.

ויל"ע בזמנינו שמרבים להשתמש בחד פעמי, השוכר דירה אינו בהכרח שוכרו על דעת שישתמש בצלחות וכדו' כי סומך שהשוכר ישתמש בכלים חד פעמיים.

להשתמש בכוס של קידוש של המשכיר: מותר להשתמש בלי רשות אם ידע המשכיר ששכרו דירה על דעת לאכול שם (וכני"ל). והורה הגר"י קנר שליט"א, שאם הוא כוס קידוש יקר ערך בוויטרינה, יש להקפיד לבקש רשות.

בשמים ונר הבדלה: בשמים מותר להשתמש בלי רשות, נר הבדלה אין להשתמש בלי רשות (כיון שזה מתכלה).

חובת ניקיון

שאלה: השוכר דירה עד כמה יש חובת ניקיון כשעוזבים את הדירה.

תשובה: השיב הגר"י קנר שליט"א שלפי מה שמקובל היום, השוכר דירה צריך להחזיר את הדירה נקיה כמו שהיתה בכניסתה.

ואינו דומה לשוכר חדר בבית מלון שאין חובת ניקיון (והכל לפי הענין).

להכניס עוד אורחים

דרך ביקור ולא דרך דירה: השוכר דירה לתקופה קצרה, הורה הגר"י קנר שליט"א שמתוך להזמין אנשים בדרך של 'ביקור' כגון לאכול ארוחת ערב, אבל אסור להכניס אורחים לשימוש קבוע כגון עבור שינה, בלי רשות המשכיר.

לקחת מאכלים ע"מ לשלם

לקחת דברים שאין מקפידים עליהם: כתב השו"ע (ח"מ הל' גזילה ס' שנט סעיף א) אסור לגזול או לעשוק אפילו כל שהוא, בין מישראל בין מעובד כוכבים; **ואם הוא דבר דליכא מאן דקפיד ביה, שרי;** כגון ליטול מהחבילה או מהגדר לחצות בו שיניו; ואף זה אסור בירושלמי, ממידת חסידות.

ועי' בפתחי תשובה (שם ס"ק ג) שהביא אחרונים במוכר צמר לחבירו כו', שאין קפידא אם יתן לו אותו צמר דוקא או אחר, וה"ה בעצים, וכח"ל טובא משכח שכיחי דלית בהו קפידא כלל כו', עכ"ל ע"ש ונשאר צ"ע.

והורה הגר"י קנר שליט"א שע"פ זה מותר לשוכר דירה לקחת דברים קטנים כגון מלח, שמן, סוכר על מנת לשלם או להחזיר (ועיין לעיל מש"כ בשם הגר"מ שמואלביץ שליט"א שראוי לשאול רשות מבעל הדירה ובפרט אם אפשר בקלות להשיגו, ולכתחילה אין לסמוך על אומדנא).

שאלות בדיני מחומות נופש

יש לעיין בשאלות דלהלן במקומות נופש: אדם ששכר מקום נופש, וכשהגיע למקום יש שם דברים המפריעים לו (באופן שלא סוכם ע"י חוזה).

(1) **חסרים שם דברים חיוניים:** כגון שחסר מיטות, סוכם שיתנו מצעים ולא סיפקו.

(2) **אי אפשר להשתמש בדירה:** מחמת סתימה בביוב, או דברים שגורמים לריח רע, ניתקו את החשמל וכדו'.

(3) **דברים המוכחים שלא היו שוכרים בלעד:** כגון מזגן שאינו תקין או מרעיש, קלקול במקרר, סיכמו על גרטרור והתברר מערב שבת שבאותו שבת יש תקלה.

(4) **הפרעה חיצונית:** שאילו ידעו לא היו שוכרים כגון רעש בניה מבחוץ, כלב בחצר נעול או בחצר.

להלן תוכן דברי התשובות שקבלנו, (רוב הדברים מהגר"ר מאיר שמואלביץ שליט"א והגר"י קנר שליט"א), אך כמו בשאר ענייני ח"מ, למעשה אי אפשר לסמוך על הדברים שמצוי מאד ששינויים קלים משנים את הדין מקצה אל הקצה, והרבה דברים תלויים בידיעת המציאות היטב ובהרבה מקרים הדין משתנה מחמת חסרון בבירור המציאות, אך לא נמנענו מלהביא את הדברים כמראה מקומות.

לפני שמשתמש בדירה יכול לחזור בו

ברוב השאלות של מקח טעות הנ"ל, שחסרים דברים חיוניים בדירה, חסר מיטות, או שאי אפשר להשתמש בדירה, או שיש דברים המוכחים שלא היו שוכרים בלעד (כגון מזגן בסלון ונמצאים המשפחה שם רוב שעות היום), **אם עוד לא השתמש בדירה יכול לחזור בו (ע' שו"ע ח"מ ס' רלב סעי' ג').**

¹ המשכירים דירתם באופן קבוע בימי בין הזמנים לפעמים רגילים לנקות את הדירה בין הדיירים.

² כתב השו"ע הלכות אונאה ומקח טעות סימן רלב סעיף ג המוכר לחבירו קרקע או עבד או בהמה או שאר מטלטלים, ונמצא במקח מום שלא ידע בו הלוקח, מחזירו אפי' לאחר כמה שנים, שזה מקח טעות הוא, והוא שלא

אך בהרבה מקרים אין זה דבר שייך במציאות, אם נסעו משפחה לצפון והגיעו בזמן מאוחר בלילה, או ששכרו דירתם לאחרים, ואין להם מקום אחר לדור, ומוכרחים להשתמש בדירה עם פגם.

[ולכן במקרה הזה שמגיע לדירה ורואים לפניו מומים שונים, יש למחר להתקשר לבעל הבית לסכם תנאים חדשים, ומחר נמוך יותר, ואם לאו בדרך כלל הדבר נחשב כמחילה].

כבר השתמש בדירה – מתי השוכר יכול לדרוש הנחה אם כבר התחיל להשתמש בדירה – ושתק: בהרבה המקרים הורה מחילה, ובחלק מהאופנים הנ"ל הוא יכול לבקש הנחה, כגון אם היה חסר דברים חיוניים שהמשכיר שינה מההסכם, כגון שהיה חסר מיטות.

אכן יש דברים שלא יכול לבקש הנחה עליהם אם השתמש ושתק, כגון שהיה חסר מזגן, והשתמש בדירה בלי מזגן ושתק, זה נקרא מחילה, (א"כ מוכח שאינו מחילה). ולכן לא מגיע לו הנחה מדינא, (אך יש אופנים שראוי למשכיר לתת הנחה לפיכך את השוכר).

מחילה באונס: דנו הפוסקים באופן שמוכח שסיבה ששתק היה מחמת אונס וע' **בפתחי תשובה** ח"מ (שם ס' רלב) שנשאר בצ"ע האם מחילה באונס הורה מחילה. ושמענו מהגר"י קנר שליט"א שאם יש דברים הניכרים שלא מחל על הפגם בדירה, כגון שלא היה מקום אחר לדור, לא הורה מחילה ויכול לתבוע הנחה (והכל לפי הענין).

עוד דוגמה: היה בדירה הפרעה חיצונית כגון כלב בחצר שהפריע מאד בני המשפחה. הדבר תלוי, לפני שהשתמש בדירה, אם זה מצב שהכלב גורמת הפרעה גדולה, יכולים לחזור בו (שמענו מהגר"י קנר שליט"א והכל לפי הענין), אם כבר השתמש בדירה, ושתק ברוב האופנים כבר הורה מחילה.

אם בתחלה שתקו וסברו שיכולים לסבול הכלב בחצר, אך פקעה סבלנותם וכבר אינם מסוגלים לסבול נביחות הכלב וקיומו בחצר, יכולים לחזור בהם, מכאן ולהבא. אך אי אפשר לדרוש הנחה על השכירות מחמת הפרעת הכלב (הגר"י קנר שליט"א).

נוף

לפני שנכנסים לדירה האם אפשר לבטל צימר כשפרסמו 'נוף מדהים' ובסוף הנוף היה רק בחלון קטן וגבוה שבחדר צדדי, ולא ממש נוף מדהים.

השיב הגר"י קנר שליט"א שבדרך כלל א"א לתבוע מקח טעות, בגלל חסרון נוף, שבדרך לא היה מונע מלשכור הדירה רק בגלל חסרון נוף, ואם יש נוף כגון בחדר צדדי קשה לטעון נגד זה (הכל לפי הענין).

לתרומות הערות והארות – 0533163916

נא להשאיר הודעה

(משה יחיאל הירסקין - מודיעין עילית)

ניתן לקבל הגיליון במייל: g089285647@gmail.com

וכן הגיליון 'ללמוד ולקיים' על סדר הדף היומי

"קו בארבע אמות" 0722-549-661

שיעור יומי על ענייני חו"מ בשלוחה 6,8

ישתמש במקח אחר שידע במום. אבל אם נשתמש בו אחר שראה המום, ה"ז מחל ואינו יכול להחזיר. ועי' בפתחי תשובה (שם).

י' עי' בפתחי תשובה (שם) שהביא את דברי האחרות משפט נתיב ל"ב ס' י"ז שכתב וז"ל, נלע"ד דיש להסתפק טובא בעיקר דין זה דאם השתמש, אם הקונה הוא מההמונים ועמי הארץ שאינם יודעים כלל מדין דאם השתמש בו, ואינו יודע כלל מעיקר דבר זה דאסור להשתמש בו מאחר דרוצה להחזירו, אך מורה היתר לנפשיה דכל זמן שחבירו לא החזיר המעות מותר לו להשתמש בו, אבל מ"מ אינו מוחל בשום אופן, וצווח ככרוכיא שודאי רוצה לחזור. ומכל שכן אם ראה המום בדרך, כגון אם קנה סוס ונסע עליו בדרך ובאמצע הדרך מצא בו מום, ונסע על הסוס בחזרה לעירו ובדעתו לעמוד על זה בדין תורה, אך עכ"פ הלא זה השתמש בו אחר שראה המום, האם נאמר בכזה דודאי מחל, והלא אנו רואין דודאי לא מחל אך מגודל הכרח משתמש בו, הילך ברגליו ויוליד בידיו העגלה עם המשא שעליו, וצ"ע בכל זה, עכ"ל. וכתב בפתחי תשובה לע"ד לכאורה פשוט בדין הראשון שהשתמש מחסרון ידיעה אינו יכול לחזור, דלא נתנו חז"ל דבריהם לשיעורין.

¹ וכני"ל קשה מאד לדמות פסקים המובאים כאן בדבר התלוי בדעת בני אדם, ויעשה שאילת חכם.

² כדן קוטרא ובית הכסא שכתב השו"ע ס' קנה סעיף לו במה דברים אמורים, בשאר נזקים, חוץ מארבע שהם העשן וריח בית הכסא ואבק וכיוצא בו ונדנדו הקרקע, שכל אחד מאלו אין לו חזקה, ואפילו שתק כמה שנים הרי זה מנהג ונפתחו לחזקתו.

בענין תפלת הדרך

תפילת הדרך תפילה או בקשה ונפק"מ א. אם בעי להסמיכה להבירתה ב. אם יכול להוציא אחרים ג. אונן ד. כשמוספק אם חייב ה. כשלא אמר 'ותחזינו לשלום' ו. אם לבסוף לא נסע לפי שזו בקשת רחמים.

האשל אברהם (בוטשאטש) כתב להסתפק אם יכול אחד שכבר בירך ברכה זו או שאינו חייב בה לבירך כדי להוציא אחר, דשמהו היה ברכת הנהנין דאמרין לא ליתני ולא ליברך ה"ה הכא לא יצא לדרך ולא יברך.

נפק"מ ה. כשלא אמר 'ותחזינו לשלום'

באו"ח סימן ק"י סעיף ה' נפסק שאין צריך לומר תפלה ד"א אלא פעם אחת ביום, אפילו אם ינוח בעיר באמצע היום. אבל אם דעתו ללון בעיר ואח"כ נמלך ויצא ממנה לעבור חוצה לה או לשוב לביתו, צריך לחזור ולהתפלל אותה פעם אחרת דהוי היסח הדעת.

ב"כ החיים" (ס"ק מ"ח) כתב שהעיקר תלי מה היתה דעתו בשעה שביירך, ובסתמא דעתו על כל הנסיעות שישע במשך היום. לפ"ז נראה שאם היה בדעתו כשאמר תפלה ד"א לשוב לביתו, אז גם אם לא אמר "ותחזינו לשלום", לא צריך לחזור ולומר.

נפק"מ ו. יצא לדרך ומיד בירך ולבסוף התבטלה נסיעתו

מי שיצא לדרך ובירך בתחילת פרסה ראשונה (לחזו"א תוך 4,700 מטר). ואח"כ הודיעו לו שאינו צריך לילך. האם מותר לו מיד לחזור, או שיש לו לחוש שברכתו תהא לבטלה ולכן עליו להמשיך בדרכו שיעור פרסה!

בשו"ת "בצל החכמה" (ח"ה סימן ס"ו) כתב שמי שביירך תפילת הדרך בתחילת דרכו ומיד נתבטלה נסיעתו אי"ז ברכה לבטלה, וסמך דבריו על הריטב"א בחולין (קו). שכתב שמי שנטל ידיו לסעודה ובירך על נט"ו ולבסוף לא אכל, אין ברכת ענט"ו ברכה לבטלה.

בספר "ברכת משה" (סימן ו') השיג עליו דלא דמי כלל, דטעמו של הריטב"א הוא שמכיון שקיים את מצות טהרת הידים ואז היתה דעתו לאכל ל"ה ברכה לבטלה, וכן במבשר על הפרשת תרומ' ולבסוף נשאל על הפרשתו. - משא"כ ביוצא לדרך דלא שייך לומר כן, י"ל שברכתו תהא לבטלה אם לא ימשיך בדרכו.

אולם לפי השיטות שסודר גדר תפלה ד"הו תפלה ובקשת רחמים ולא ברכה, א"כ כיון שכשעמד לצאת לדרך היה עליו להתפלל ולהמלך בקונו, בזה לא שייך לומר שתפלתו לבטלה.

תפלת הדרך בנסיעה בשבת לצורך פיקוח נפש

קיי"ל שאסור לאדם לבקש צרכיו בשבת כמבואר במשנה ברורה סימן רצ"ד ס"ק ב' וכן כתב הר"ן בראש השנה פרק ד' שמטעם זה אין אומרים "אבינו מלכנו" בר"ה שחל בשבת.

מטעם זה היה נראה שאין לומר תפלת הדרך בשבת. אולם בקונטרס אחרון ל"שערים המצוינים בהלכה" בסימן ס"ח כתב שהנוסע בשבת במקום פק"ג מתפלל תפלת הדרך דהא כל הדרכים בחזקת סכנה, ואיתא בסימן רפ"ח סעיף י' שזועקים ומתריעים במקום סכנה כחולה מסוכן שיבריא ועל ספינה המטורפת.

וכ"כ בקונטרס "תפלת הדרך" לגר"ש דבליצקי זצוק"ל שכשמשפליג בספינה בשבת אומר תפלת הדרך, וכן נקט בשו"ת "בצל החכמה" ח"ה סימן מ"א.

בספר "תורת היולדת" מסיק שמכיון שתפלה ד"הו תפלה ובקשה בעלמא אין לאומרה בשבת אם הדרך לא מסוכנת יותר מכל הדרכים, וכן הנוסע בים כשהים רגוע אין לו לומר תפלת הדרך. ורק כשהדרך מסוכנת ממש או שהרכב נוסע במהירות רבה שמסכן את הנוסעים, יאמרו תפלה ד"ה.

תפלת הדרך תפלה או ברכה והנפק"מ

איתא בברכות (כט:): כשאתה יוצא לדרך המלך בקונן וצא. מאי המלך בקונן וצא? אמר רבי יעקב אמר רב חסדא זו תפלת הדרך.

האחרונים חקרו בעיקר התקנה של תפלת הדרך אם היא נתקנה כתפילה ובקשה. או שהיא בגדר ברכה וכפי שאומרים בחתימתה "ברוך אתה ה' שומע תפלה", ומה שנקראת "תפלה קצרה" זה משום הבקשה שיש בה.

הטור באו"ח סימן ק"י כתב שהטעם שתפלת הדרך אינה פותחת ב"ברוך אתה" אלא ב"יהי רצון", פירש ר"י לפי שאינה אלא תפלה בעלמא שמתפלל להקב"ה שיוליכו לשלום כבקשת רחמים, ומפני שיש בה אריכות דברים חותמים בה ב"ברוך".

אולם המהר"ם מרוטנבורג (שהובאו דבריו בשו"ע סעיף ו') כשהיה יוצא לדרך בבקר היה אומרה אחר "יהי רצון שתרגילנו" כדי להסמיכה לברכת "גומל חסדים", ועי"ז תהיה ברכה סמוכה לחברתה.

נפק"מ א. אם צריך להסמיכה לברכה אחרת

ונראה שנחלקו הטור והמהר"ם מרוטנבורג אם יש לזה גדר של בקשה ותפלה, או דהוי כדון כל הברכות שנאמר בהם הכלל שצריך להתחיל ב"ברוך" או להסמיכה לברכה אחרת.

המשנה ברורה בס"ק כ"ח כתב שאם הולך באמצע היום יסמיכה לברכה אחרת כגון שיאכל או ישתה איזה דבר ויברך ברכה אחרונה. (אם אין לו אפשרות אחרת יכול להסמיכה לברכת "שהכל" דהיינו שיאכל קצת ויאמר תפלה ד"ה).

במקום שאין לו על מה לברך, אעפ"כ מותר לומר תפלה ד"ה משום שכמה ראשונים סוברים שאין צריך שתהיה סמוכה לחברתה.

היאך אפ"ל שהיא ברכה הרי ליכא בה שם ומלכות

אלא שיש להקשות דא"ה בגדר ברכה, הא קיי"ל בברכות דף י"ב א' דכל ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה, ובברכה זו לא מזכירים מלכות? השעה"צ בסימן ר"ל ס"ק ט' כתב שלמהר"ם מרוטנבורג נחא דמסמיכה לברכה שיש בה מלכות.

מיישב הראב"ד (תשובות ופסקים סימן מ"ד) שכלל זה נאמר דווקא בברכה קבועה, אבל ברכה שאין לה קבע אין בה מלכות כגון ברכת הזימון שאומרים "וברך שאכלנו" וכגון ברכת הדרך.

מבואר בדברי הראב"ד שנקט שזו ברכה גמורה ככל הברכות, ולכן התקשה היאך נתקנה בלא הזכרת מלכות.

נפק"מ ב. אם יכול להוציא את חבריו ידי"ה

הנפק"מ בזה כתב בשו"ת "קנין תורה" (ח"ב סימן קי"ט) אם יכול להוציא את חברו הבקי בתפילת הדרך, דבתפילה כל אחד צריך לבקש רחמים על עצמו כמבואר בסימן נ"א סעיף ד' ובמ"ב ס"ק ט"ו, אבל אם זה ברכה יכול לצאת ידי חובה בשמיעה מאחר.

להלכה נקט מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שיכול לצאת בתפלה ד"ה ע"י אחר.

נפק"מ ג. אם אונן אומר תפילת הדרך

נפק"מ נוספת דן בשו"ת "אפרקסתא דעניא" (ח"ג סימן רי"ח) באונן שנוסע בדרך אם חייב בתפילת הדרך דאונן פטור מכל המצוות, דאם זה בגדר ברכה אונן פטור מכל הברכות, אך אם זו תפלה ובקשת רחמים יש לומר שחייב בה דנמצא בסכנה וזקוק לרחמים.

ה"כל בו" בהלכות אבלות (עמ' 124 סעיף י"א) כתב שאונן יכול לומר תפילת הדרך, אך מוטב שיבקש מאחר שיוציאנו יד"ה.

נפק"מ ד. כשמוספק אם צריך לברך תפילת הדרך

מי שמסופק אם כבר אמר תפילת הדרך או אם זו דרך שמחייבת משמע מדברי הפנ"י ברכות דף כ"ט א' (ד"ה בא"ד כדאמרין) שמותר לו לומר תפלה ד"ה ולסיים בנוסח ברכה אע"פ שאינו ודאי שחייב בה,

ביה"ז אב תשפ"ג

א"ב לביה"ז אב / הר"ד סוקולובסקי

אֶל גִּלְגַּל אֶל גִּלְגַּל אֶל גִּלְגַּל / אֲשֶׁר־אֶרְץ הַגִּלְגַּל / כְּמִהָה נִפְשִׁי לָךְ הַגִּלְגַּל

(פיוט אל גליל המפור')

תוכן:

הקדמה. א. אבטיח ב. בריכה ג. גירפה ד. דאצ'ה ה. הורים ו. וילה ז. זוזים ח. חיפה ט. טבריה י. ישיבע בחור כ. כינרת ל. לשה"ר מ. מקוה האר"י נ. נקיון א"י ס. סוסים ע. עצמאות פ. פסח צ. צפת ק. קארו ר. רבי יחזקאל משינאווע ש. שמע ישראל ת. תורה

הקדמה:

בקאצק אמרו שלכן נקרא חודש 'אב' כי בו נחרב הבית והנחמה היחידה היא התוה"ק על כ"ב אותיותיה, וגם פרקי איכה לפי הא"ב, ונקרא אב ע"ש הא"ב.

ניגע בקליפת אגוז בענינים לביה"ז בסדר הא"ב.

א. אבטיח

יש להסתפק כשטובלו במשקה אם חייבים בנט"י שהרי הפרי לא טבול אלא הקליפה. ובודאי שאם קילף פטור אבל באוכלו ואוחז הקליפה בידו, והדבר מצוי כגון שיצא מהים וידין רטובות ולא הצליח להתגבר על ההצעה המפתה של אבטיח קר עסיסי ומתוק, וידין מרטיבות את הקליפה אם חייב בנט"י.

והנדון אם הנטילה בגלל המשקה או בגלל האוכל שנטמא ע"י, דאם בגלל המשקה פטור דאינו אוכלו, אבל אם בגלל טומאת הפרי, הרי הפרי נטמא ע"י שומר הפרי, ויתחייב.

ובא"א (בוטשאטש) פסק: "אם מטבל העוקץ או קליפת הפרי או שאר חלקי הפרי שאין רגילים לאוכלו אין חיוב נט"י".

ב. בריכה

שמעתי מהגרי"א דינר, ששיטת מרן הגראיל"ש זצ"ל שאין חובה ללמד בניו לשחות כי אין כ"כ סכנה ואדרבה נכנסים לים ומכניסים עצמם בסכנת תַּעֲרִיבֻלָּת (כלשונו). אבל למרן הגרנ"ק החיוב לא פקע מעולם.

ג. גירפה

על פיל וקוף כתוב לברך משנה הבריות. וג'ירפה?

בס' מקור חיים לבעל החו"י (קיצוה"ל) הסתפק על חיות משונות וכגון חיה בעלת חמש רגליים, ומהדוגמה שנתן משמע דוקא חיה משונה מחברותיה ולא משונה ממינים אחרים.

ובמאירי (ברכות נח): שדוקא פיל וקוף וקיפוף כי דומים לבנ"א, וא"כ גירפה לא.

בסדר הדורות (אלף תתקע"ג) מביא, שדור הפלגה הפכו לקופים ופילים. ובפי' מלא"ש (כלאים ח, ו) מביא דבזמן המבול נפרע הקב"ה מן האנשים והפכו לקופים ופילים, הקוף דומה לאדם ופיל מבין לשון בנ"א ע"כ.

ובהליכו"ש (ברכות רצ) כתב שעל חיות משונות יש לברך, וע"כ כדאי בגנחיות ללכת ראשית לקופים ולכוין בברכה על שאר החיות.

ד. דאצ'ה

לתמהים מה פי' מילה זו, זו מילה רוסית שתרגומה בֵּית העומד לשימוש רק בעונות נופש וכדו'. הקרוי אצל צדיקים 'בית הקיץ'.

ה. הורים

אחד מגדו"י אמר לתלמידיו ללמוד הלכות כבוד אב ואם לפני ביה"ז. מדין שואלין ודורשין, ניגש אליו תלמיד ושאל מדוע לא ילמדו ענינים שנוגעים גם בזה"ז ולא רק בזמן הבית...

ומאידך מובא מהחת"ס שאמר שלא יכביד על בניו כי מצוה זו גדולה וחמורה, (רק אל תתנו לבניכם לקרוא מאמר זה...).

ו. וילה

משפחות המתארחות בוילה אחת וכ"א אוכלת לעצמה (ה"ה בצימרים אלא שזה לא באות ו..) יעשו ערובי חצירות, כמובן כשלא חסרות מחיצות חיצוניות.

ז. זוזים

ימים אלו עולים לנו זוזים רבים. אכן אם הוא מכלכל את צעדיו וכל מעשיו בביה"ז כדי לשבח את תלמוד בניו בישיבה הרי"ז בכלל הוצאות בניו לת"ת.

והג"ר גדליה נדל (מובא בדרך שיחה ח"ב תא) שאם מוציא כספו על הבלים ורק הוצאות בניו לת"ת רוצה שיהיה ע"ה הקב"ה זה לא יתכן.

ח. חיפה

אסור לבקר בגנים הבהאיים משום ע"ז, ויש לדון אם הרואה צריך לברך "ברוך שנתן ארך אפיים לעוברי רצונו" (ברכות נז: או"ח רכד) דבחיפה הוא רק קבר מייסד הכת ולא המקדש, ומ"מ נחשב לבית תיפלה.

אמנם יסוד אמונתם מהאיסלם וי"א דאי"ז ע"ז, אכן להר"ן גם הישמעאלים עובדי ע"ז, וכן מסיק בדברי יציב (או"ח צח). אלא דהבהאיים מתפללים לכיוון עכו וא"כ מייחסים חשיבות וזה לכא' יותר חשש ע"ז, וכן סוגדים לטיפוח היופי וא"כ כמה סיבות הם לומר שזה ע"ז. ובודאי יש להזהר מליהנות מהם, ויברך בלי שו"מ.

ט. טבריה

בגמרא כ' טובה ראייתה' ופרש"י שיש לה אויר יפה (אולי הכוונה אויר נקי, כי חם, חם שם). ובכפתור ופרח מביא שמשם עתידין להגאל, ואמנם מרנא הגר"א לאפיאן אמר שמשיה יתחיל ביש' כפ"ח, אבל יתכן שאחרי כביש 6 המרחק בין כ"ח לטבריה התקצר ויהיה זה באותה דרך.

י. ישיבע בחור

הגר"י קמינצקי מזהיר לעולם אסור לבחורים לשכוח כי עיני הכל נשואות אליהם והיותם בחורי ישיבה נמצאים הם תחת בחינה מדוקדקת הדעה שתתגבש במוחם של אנשים לאור התנהגותם עשויה לעצב את גישתם הכללית לתורה, לכן גם כאשר לא הקפידו על תפילה קבוע במסגרת הישיבה עליהם להקפיד ע"ז בהיותם בבית הוריהם. כדי שלא יעוררו מחשבות שליליות על בחורי הישיבות.

ובפרט במקומות נופש.

כ. כינרת

בבמד"ר (יט) באר מרים נגזז בכינרת. ובויק"ר (כב) בארה של מרים כל מי שעולה על ראש הישימון ורואה כמין כברה קטנה בים טבריה זוהי באר מרים. ואילו בשבת (לה.) אי' יעלה לראש הכרמל ויצפה ויראה כמין כברה בים. ואיך יראה מהכרמל את הכינרת, ולכא' ע"כ שזה בים התיכון.

וברד"ל (בויק"ר) כ' שבגמ' צ"ל יעלה על הישימון. ועי' בס' טבור הארץ להגר"מ קלירס זצ"ל שא"צ לתקן כי חז"ל קראו לישימון כרמל, ע"ש באורך.

ל. לשה"ר

יש להזהר ביותר מלה"ר בימים אלו.

מרנא הגר"א לאפיאן נסע עם אחד הבחורים באוטובוס ושאלו מדוע נקרא הגר"ב זילבר בנימין הצדיק ענה הבחור כי הוא נזהר מלה"ר אמר הגר"א א"כ מוצדק כינוי זה.

מ. מקוה האר"י

מעשה בבחור מיש' בית התלמוד בארה"ב שחזר מביקור בא"י וסיפר נלהבות לחבריו על מסעותיו וביניהם שטבל במקוה האר"י ושמקובל בא"י שמי שטובל שם לא מת בלא תשובה שמע זאת אחד מרה"י והפטיר אחריו "אתה כבר תחיה לעולם"...

נ. נקיון א"י

כתובות קיב. ר' חנינא מתקן מתקליה רש"י: משוה ומתקן מכשולי העיר מחמת חיבת הארץ שהיתה חביבה עליו ומחזר שלא יצא שם רע על הדרכים.

ע"כ נשמור על נקיון הדרכים והאתרים ולא נתלונן על מפגעים ופקקים.

ס. סוסים

לסוסתי ברכבי פרעה דימיתך. בגמ' יש (ב"ב עז): שלנשים יש מרכבה מיוחדת ברכיבה על סוסים, כי אין דרכם לרכב על חמור משום צניעות. ובס' קריינא דאיגרתא (ב, מד) כ' אין להתיר אלא בדרך שאין תחבורה אחרת. אכן מרע"ה הרכיב את אשתו על חמור וכ"כ על רבקה ועל אביגיל ועוד, וצ"ל שבבגדים רחבים מאד מותר. (אכן עצם ישיבה על סוס אינה בריאה לאשה כ"כ).

ע. עצמאות

בתקופת הלימודים המסגרת שומרת אבל בביה"ז הבחור קובע את חינוכו והתנהגותו, והגר"י קמינצקי רמז עה"פ עץ השדה שכמו שאין שני עצים צומחים באופן זהה כך לא ניתן לאלף שני בחורים לצמוח בדרך שוה וביה"ז הופך להזדמנות לתור אחר דרכו האישית בלימוד.

פ. פסח

הקוד של מוצרים שנאפו לאחה"פ הוא 3103. ומדוע נזקקנו לכך, כי ביישובים המרוחקים האהובים על הנופשים אין כ"כ תחלופת מוצרים בחנויות.

צ. צפת

נכדי זקני צפת עליהם לברך 'ברוך שעשה לי נס' (אם זקניהם נצלו...) אך לא בשו"מ מפני שרבו הספיקות. וא"ת איך נברך על נס של לאחרים, וי"ל בס' עליות אליהו מביא שהגר"ח מוואלזין ברך שעשה לי נס ליד גשר שסבתא של הגר"א עברה שם עם בתה אם הגר"א שנפלה למים וניצלה בנס ואלולא שניצולה איך יזכה לרב כהגר"א. כ"ש זקניו.

ק. קארו

שמעתי ממור"ר הגר"מ קירשנבוים שליט"א שהנהגה השו"ע קבור בביה"ק בצפת סמוך לאר"י ולקבר האר"י באים אלפים ורבבות ולשו"ע מעטים. והלא מחוברים אנו הרבה יותר לתורתו של השו"ע מאשר לתורת האר"י.

אכן נראה שמקומות מסויימים התקבלו כמסוגלים לתפילה וכקבר הרשב"י שהתקבל יותר מקברי תנאים אחרים וכו' ומי יבא בסוד קדושים.

ר. רבי יחזקאל משינאווע

הדברי יחזקאל משינאווע הגיע לטארניפעל וראה תור ארוך של ממתנים לקניית כרטיס לתיאטרון וסיפרו לו שמציגים היום על עיזר ובעיותיו.

שאל הרי פה בחוץ יש סומא על הריצפה שאוסף כסף ומדוע אין תור לראותו? ענו החסידים: את האנשים מעניין דברים לא אמיתיים, דברים אמיתיים אינם מענינים אותם....

ש. שמע ישראל

יקפיד מאד לומר ק"ש וברכותיה בזמנה גם אם הוא בחור חרפן.

בפ' ואתחנן הזמן המאוחר ביותר הוא: 9.19 פ' עקב: 9.21 פ' ראה 9.23 וכ"ז אופק אזור חיפה. שאר הערים יבדוק כ"א לעצמו.

ת. תורה

ותלמוד תורה כנגד כולם

שאלו את אחד מחשובי ראשי הישיבות בדורנו זצ"ל (הזצ"ל חל על הרה"י ולא על דורנו...) מה העצה להצליח ולא להכשל ועוד, ענה: אומר לכם מהי העצה: תורה תורה ותורה.

מְבִיאָה אֶל אֶרֶץ טוֹבָה / אֶרֶץ נַחֲלֵי מַיִם / עֵינֶיךָ וְהַנְּהִמֹת יֵצְאִים בְּבִקְעָה וּבְהָר

(מתוך קריה"ת בביה"ז)

כמו"כ יש לבדוק אם הסככה לכהנים לא מתחברת לציון ע"י צפיפות אנשים או ספסלים וכדומה.

חוני המעגל

ממול הקבר יש ביהכנ"ס ומקווה ושיבה אשר כנראה כשרים לכהנים, אך המערה עצמה אסורה וגם הסככה לידה, וכן היכן שיש שולחנות ואהלים לאוכל, ישנו עץ שמחבר את הטומאה. ויש לבדוק.

מירון

השנה נבנתה דרך כשרה ורחבה לכהנים רחבה. אך מחמת שמשנתנים שם דברים לעיתים קרובות, לכן יש להתעדכן בשלבי תכנון הנסיעה. כמו כן יש להתעדכן שוב בקו המידע לפני הכניסה למירון. שלוחה 9 ואח"כ 2.

בכל המושב מותר לכהנים ללכת. ובמקום שמתחילה העלייה לציון, דעת הגרי"ש אלישיב, הגר"ש ואזנר והגר"נ קרליץ ועוד, שכל כהן ירא וחרד לא יעלה משם והלאה.

דרך בורמא: הדרך מותרת לכהנים, והמגיעים ממסלול הג'רמק לכיוון מירון יכולים ללכת בדרך זו ומשם לרדת ליישוב. אך יש להיזהר: 1 לא להמשיך לכיוון אזור בני עקיבא והציון. 2 לא להתקרב לאזור ציון רבי יוסי בן קיסמא. ניתן לקבל מפה במייל.

חניון הפיתול: המגיעים מנחל עמוד, אין לעלות במדרגות למירון, אלא יש ללכת דרך שולי הכביש הראשי עד לכניסה למירון.

לשמיעת פרטים נוספים, היכנסו לקו המידע שלוחה 9 ואח"כ 2

ירושלים

רחוב יפו: ליד תחנת רכבת קלה 'הטורים' ישנו מנוף שמאחיל על קברי בית עלמין של האדמו"רים מדושינסקיא, וכן על המדרכה, ויש להיזהר!

עיר דוד: יש 2 מסלולים: המסלול הרגיל "עיר דוד מקראית" הכרעת הרבנים שהמקום מותר (כי פינו את הקברים). אבל המסלול השני ההולך להר הזיתים עובר מעל קברים.

קבר דוד המלך: אין להיכנס לבניינים שם. וכן לכל המקומות המקורים.

קבר שמואל הנביא: כשנכנסים מחניון הרכבים, השביל המוביל לציון - מותר, כמו כן השביל המקיף את הציון סביב - מותר מלבד בפינה הדרומית מזרחית [זאת הפונה לכיוון גשר המיתרים] ששם יש להתרחק ממבנה הציון.

השביל למעיין חנה - מותר לכהנים, אך יש להיזהר שלא לפנות ממנו לשבילים צדדיים. בדרך למעיין, ישנה רחבה עם ספסלים לשיבה, יש לבדוק האם מערת קבורה שמתחתיה הינה עמוקה וממשיכה מתחת הרחבה הנ"ל.

אזור העתיקות - יש להימנע מלהיכנס אליהם מחשש מערות קבורה עתיקים.

יש בית עלמין של ערביים מגודר במקום - יש להימנע מלהיכנס אליו או תחת אילנות המאהילים על צדדיו.

בגן הוורדים - גבעת הנשיא, ליד הרחובות אליעזר - יואל זוסמן יש מערת קבורה מזמן בית שני.

גן סאקר. ליד בנין לחקר ציפורי ירושלים סמוך לרח' רוטשילד, יש מערת קבורה מזמן בית שני. כמו"כ בשולי הגן ישנו בית הקברות 'שייח באדר' ובו טמון רבי משה גדליה מזוועהיל.

נחל השופט

מכיוון שהכניסה לנחל דרך יוקנעם המושבה ודרך הזורע הינה בחשש מחמת ב"ק **הזורע** שמחובר לכביש דרך עצים. לפיכך, יש להתייעץ לפני כן על דרך הגישה הכשרה לכהנים. **ניתן לשמוע בשלוחת העדכונים 9 - 2.**

חיפה

המגיעים לחיפה מכיוון צפון [איזור הצ'ק פוסט או רכסים] ונוסעים בכביש הראשי (כביש 4) לכיוון דרום [כגון לחוף הנפרד בת גלים, פארק הכט], יש בדרך רחוב 'מסילת הברזל' שנסלל על קברים. ולכך

קו מידע

08-3132020

שלוחה * מענה אנשי

A083132020@gmail.com

פקס: 073-363-8698

מעודכן לתאריך
ה' אב תשפ"ג

הדרכות לטיולים לימי בין הזמנים

מידע שימושי לשאלות הנפוצות לכהנים בטיולים

ניתן לקבל מידע מפורט, מפות ועדכונים חשובים דרך המייל. מומלץ לבדוק את המסלול הכשר בשלבי תכנון הטיול, דבר שמונע הרבה בעיות אח"כ. **עדכונים חדשים ניתן לראות בעמדות נדרים פלוס 'המדריך לכהנים'.** כמו כן ניתן לשלוח הודעות דרך העמדות.

תחבורה ציבורית

מידע על תחבורה ציבורית ניתן לשמוע בקו בשלוחה 9 ואח"כ 3

מסלולי טיולים

מסלולים שיש חששות לכהנים ויש להתייעץ מראש:

מקרא: ✖ המקום אסור. ① יש להיזהר מקברים. נחל עיון✖, נחל דן תחתון [לד ב"ק דפנה] ①, מערות בית גוברין✖, בניאס תחתון ליד שדה נחמיה ①, נחל חזורי בקטע לכיוון נווה אטי"ב✖. נחל ראש פינה ①. נחל עמוד ①. נחל אביב ①, נחל השופט ①, נחל קדש - מצודת ישע ①, גן לאומי מעיין חרוד✖, גן הנדיב - קבר הברון ①, גן לאומי גן האלה ①, עין לבן ①, גן לאומי הוורדים ①, גן לאומי מצדה בכניסה המערבית ①, מערות מדרס וחורבת מדרס✖, נחל קטלב ①, יד קנדי ①, נחל נדר ① ירדנית - סכר דגניה ①, פארק קנדה ①, שמורת המסרק ①, פארק המים חפץ חיים ①. לפירוט המלא, היכנסו לשלוחה 6 בפריט הראשי.

מוזיאונים

מוזיאונים עם טומאה הידועים לנו: רוקפלר - אסור, מוזיאון ישראל - אסור, מוזיאון הטבע ירושלים - אסור, מוזיאון בית שטראומן [לד תל יוסף] - אסור, הבית השרוף בעיר העתיקה - חשש טומאה, מוזיאון הטבע רח' קלאחנר 12 ת"א - אסור. מיני ישראל, ליד החניון יש קברי עכו"ם. מוזיאון המדע ירושלים - אין לנו מידע ברור. לפירוט המלא, היכנסו לשלוחה 6.

פארקים שנצרך בהם זהירות

גן הוורדים ①, מערה ליד גן האשכולות ירושלים ①, גן סאקר ① פארק פסגות השבע בית שמש ④ עמק התכלת צפת ①, הפארק הלאומי ①, גן הסנהדרין ① גן העצמאות ① גן עוקשה ירושלים ① גן הבנים צפת ①.

קברי צדיקים

כשמגיעים לקברי צדיקים יש להכין מראש שיהיה מקום כשר לכהנים להמתנה עד לסיום התפילה. [קשה לעיתים לסמוך על שילוט במקום], ישנם מקומות שעשו חריץ המפריד בין הציון לבין המקום הכשר לכהנים (ר' יהודה בר אילעאי, שמעון הצדיק, עמוקה, קבר רחל), כבר הורו מרגן ורבנן שמכיוון שהדבר עשוי להתחבר מפני האנשים ועוד אין לכהן לסמוך ע"ו.

טבריה

מכיוון שההליכה במקום מורכבת, לכך יש להצטייד לפני הנסיעה במפה החדשה וההדרכות. כהנים שהצטיידו במפה, ניצלו ממכשול. ניתן להשיגה ב80 מוקדים ברחבי הארץ. פירוט בשלוחה 9 ואח"כ 1 או בנדרים פלוס - 'אוצר הספרים'.

למידע על קווי התח"צ היכנסו לשלוחה 9 ואח"כ 3

עמוקה

לאחרונה הגיעו עדויות שהיה באזור הציון בית קברות עכו"ם, ולכך יש לכהנים להתקדם רק עד מקום שרואים את הציון, ולהישאר שם.

יש לפנות בדרך העצמאות שמאלה לכיוון שדרות בן גוריון ואז ימינה לרחוב המגינים, ואין להמשיך ישר ברחוב העצמאות שהוא נוסע דרך הרחוב האסור.

קבר רב אבדימי. המדרכה הסמוכה לקבר רב אבדימי הינה בחשש לכהנים.

פסי הרכבת, בין בת גלים למרכז השמונה, הכרעת רבני חיפה שהנסיעה מותרת לכהנים.

ברחוב העצמאות מול תחנת רכבת מרכז השמונה ישנו עץ המאהיל על קברי גויים וגם על המדרכה והכביש, נכון להיזהר לא לנסוע מתחתיו, העירייה דואגת לגזום מידי פעם. האוטובוסים שעוברים שם: קו 17 וקו 36 וקו 18 מבת גלים לכיוון הדר [בשעות הערב גם קו 19 מבת גלים] וכן האוטובוס מהחוף הנפרד לכיוון רכסים. אמנם המטרונות עוברת באמצע הכביש ואין בה חשש.

מתחם לב המפרץ, תחנת הרכבת והרכבלית: אין חשש. קווי המטרונות כשרים לכל אורכם.

גן החיות הלימודי שבתוך גן האם. בגן החיות ישנו ביתן הנקרא 'ביתן הטבע' ובתוכו דברים המטמאים, וכן ישנם עצים סמוכים המאהילים על אותו ביתן ועל סביבותיו. יש להיזהר שלא להיכנס לביתן וסביבותיו. שאר הגן מותר.

אוניברסיטת חיפה - בנין אשכול. בבניין ממזקן מוזיאון הכט, הכרעת הרבנים שהמקום מותר לכהנים.

עכו

המגיעים ממרכז הארץ לכיוון הים של עכו והטורנדו, מגיעים מרחוב יונתן החשמונאי עד הכיכר, בכיכר פונים ימינה לדרך הארבעה, בכיכר ישנו עץ שמאהיל על קברים ולפעמים גם על הכביש, ויש לבדוק. כמו"כ ישנם עצים ברחוב יהושפט שמאהילים על קברים ויש לכהנים לרדת לפני העצים ולעלות אחרי העצים.

ארץ העמים: אזור עכו ונהריה ואכזיב וכו' יש שהוא בחשש חו"ל ויש לשאול רב.

צפת

בצפת כל התח"צ מותרת לכהנים. ניתן לקבל במערכת את מפת האזור.

רחוב האר"י ליד ב"ק הצבאי, ישנם עצים המאהילים על הכביש ויש להיזהר.

בית הקברות העתיק ומקווה האר"י. אין דרך גישה בטהרה לכהנים. ואסור ללכת בכל השבילים והמדרגות לכיוון ביה"ק והמקווה.

הכניסה לביה"ק החדש - הכניסה מלמטה מותרת עד הכיכר של ר' פנחס בן יאיר.

הטיילת שמעל מקוה האר"י היודרת מרחוב קרן היסוד בעיר העתיקה לקריית מאור חיים בצמוד לאור יקר ולסמינר תומר דבורה, מקובל מרבני צפת שהוא כשר לכהנים. מוטב להיצמד לצד הרחוק מבית החיים.

שביל העפר היוצא מהטיילת לכיוון סוף רחוב האר"י מתחת לקריית ברסלב חלקו בנוי על קברים.

בית כנסת הצדיק הלבן וסביבותיו. בעזרת הנשים ישנו קבר של רבי יוסי הבנאה, הטומאה מתפשטת גם לתוך בית הכנסת, יש להיזהר גם מלהיכנס למבנה הסמוך לו כיון שהוא מחובר לבית הכנסת, וצריך להיות ערני לכל סביבותיו.

מערת שם ועבר. לפי המקובל, המקום הוא מערת קבורה. מקומו בתוך שטח בנוי בצד הכביש, בסמיכות לבית הכנסת 'שם ועבר', יש להיזהר גם מהעץ והגג שבפתח המערה.

קבר בנימין בר יפת ברחוב קרן היסוד. עצים מאהילים לפעמים גם על המדרכה הסמוכה.

קבר נחום איש גמזו שבסמטת איש גמזו. מעל הציון יש עץ המאהיל על המקלט שבו שוכן בית הכנסת, נכון לאב התש"פ, אין העץ מאהיל על פתחי המקלט, וממילא אין הטומאה עוברת. בנוסף ישנו גגון שבולט מעל הקבר ומאהיל קצת על המדרכה.

בכביש העולה מהתחנה המרכזית להר כנען רחוב כ"ב ילדי מעלות. בסמוך לכביש, ליד תחנת האוטובוס 'לובאוויטש/כ"ב ילדי

מעלות' נמצאו בשנים האחרונות מערות קבורה מזמן התנאים והאמוראים. המערה מסומנת.

ציון רבי יהודה ב"ר אילעי הממוקם בין ביריה לצומת עין זיתים. חדר התפילה שלפני הציון מופרד מאהל הציון בחלל טפח, אך במקומות כגון אלו שבדרך כלל יש ריבוי אנשים, כמעט לא יתכן שלא יהיה חיבור בין המקומות, אם על ידי אדם, ספסל וכדו'. ואין לכהנים להיכנס לשם.

הסראיה שברחוב הפלמ"ח ליד בית המשפט. 1. כפי הידוע המגדל נבנה על גבי קברים של עצורים מזמן הבריטים, ואין ידוע אם היו שם יהודים. 2. כמו כן ידוע שבחניה היה בית קברות מוסלמי גדול, ועליו בנו כמה בנייני משרדים כדוגמת בנין יגאל אלון, הדואר, בזק, משרד הבריאות, ועוד.

סמטה מאחורי בית הכנסת בית יוסף שמובילה מרחוב בית יוסף לרחוב אבוהב. בסמטה זו, מאחורי הגדר שכתוב עליה 'לכה דוד' יש חצר שבתוכה ישנה מסורת שנקבר בה יהודי שהתאסלם. בחצר גדלים עץ תות ועץ זית, עץ הזית מאהיל על מעבר שמחוץ לחצר, יש להימנע מלעבור בסביבותיו.

גן הבנים הממוקם מול התחנה המרכזית. לפי עדויות מאנשי צפת, המקום נבנה מעל בית קברות גדול של מוסלמים.

עמק התכלת הכולל את הפארק שבמקום. לפי עדויות מאנשי צפת, חלק גדול מהמקום נמצא מעל קברים של נוצרים.

כיכר המעיין הרדום בקרית האומנים צפת. המקום בנוי ע"ג ב"ק מוסלמי.

כביש 864 [ליד מעלות]

הנוסעים בכביש 864 ממעלות לכרמיאל [וכן דיר אל אסד], כ- 4 קילומטר ממעלות יש עץ שמאהיל על קבר של רבי הושעיא איש טירייה. לעת עתה ניתן לעבור בכביש בלא לעבור תחתיו.

כביש 977 [נאות מרדכי, רמת הגולן]

הנוסעים בכביש 977, מצפון ליישוב נאות מרדכי, בנתיב הנוסע לכיוון 'להבות הבשן' ישנם עצים המאהילים על בית הקברות וגם על הכביש, ויש להיזהר. בנתיב הנגדי אין חשש. הדבר נוגע לנוסעים מקרית שמונה לנחל עורבים.

כביש 444

בכביש 444, מצומת גמזו - צומת מודיעים לכיוון צפון [מכיוון מודיעין עילית לכיוון אלעד, בני ברק או כביש 6] עד הגשר, יש להישאר על הנתיב הימני. ולא בשמאל. בכיוון ההפוך אין בעיה.

כביש 65

בכביש 65 ליד צומת קדרים, ההכרעה הייתה שמעיקר הדין מותר, ולדעת אתרא קדישא אסור. ניתן לעקוף קטע זה ע"י נסיעה דרך צומת אחיהוד וכביש 85 או דרך צומת מגדל וכביש 807 בלי להיכנס לטבריה.

תחנת רכבת בנתב"ג

בשעה שנוחתת טיסת אל-על מניו יורק [מס' טיסה 002 לפנה"צ, או מס' טיסה 008 אחה"צ] אין להיות בכל הטרמינל וכן בתחנת הרכבת למשך כ-20 דקות. לבירור זמן הנחיתה יש להתקשר ל: 03-9723333. מזמן יציאת הרכבת ממודיעין עובר 17 דקות עד נתב"ג. מירושלים לנתב"ג 20 דקות. מת"א לנתב"ג 11 דקות. ממרכזית המפרץ חיפה לנתב"ג קצת יותר משעה וחצי [יכול להשתנות].

הודעות חשובות

א. נתקלת במכשול לכהנים או בכל מידע חדש היכול להועיל לכלל הכהנים, עדכן אותנו בקו בשלוחה 8.
ב. כל אלו ועוד הרבה פעילויות הנעשות מסביב לשעון בכל ימות השנה למען בני אהרן הכהנים עולות הון רב. בידך הדבר! הצטרף עוד היום להיות שותף במנוי חדשי למענן ולמען כולנו.

A083132020@gmail.com 08-3132020

שהשמחה במעונו

בנשיאותם של גדולי ישראל

03-5465150 (וסימנך 03 נדוניה 0)

בס"ד

השו"ת המלא

בקו המערכת

שלוחה 1-1

עדכוני מערכת

שוטפים והודעות

מאזינים בשלוחה 4

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו

מאגר השידוכים "הכל כלול" – הבן עם הבת

אפשרות ב': דרך הטלפון ו"נדרים פלוס" (למי שאין מייל)

התקשרו לקו המערכת 03-5465150 (וסימנך 03 נדוניה 0) והרשמו בשלוחה 1. לאחר מכן מלאו כרטיס שידוכים במאגר "לב אחד" דרך "נדרים פלוס" \ שהשמחה במעונו \ טופס רישום" ואז היכנסו שוב לקו והקישו 3 בשלוחה הראשית, ושם תמלאו רק את מספרי הזהות של הילדים שמילאתם. **זהו!** כעת תתחילו לקבל מאיתנו הצעות איכותיות המתאימות לפרטים הרלוונטיים.

נקודות חשובות לציון:

מאגר "השמחה במעונו" מיועד לבחורים ובחורות מצוינים השואפים להקים בית של תורה. במאגר יש בחורים מסלטה ושמנה של עולם הישיבות הליטאי, חלקם נרשמו למאגר בעצמם וחלקם ע"י הוריהם כדי לזכות גם את אחיותיהם בקבלת הצעות מהמאגר של בחורים טובים וצנועים כמותם. כמו"כ יש במאגר בחורים שקיבלו מידע אודותם שלמרות שהם משופרא דשופרא, הם בדעה לא לדרוש דרישות מופרזות. כל אלו יוצרים יחדיו מאגר גדול ואיכותי ביותר, וכל משפחה שנרשמת מקבלת בס"ד מידית מבחר הצעות מתאימות.

הרישום למאגר לא מחייב אותך עדיין בכלום, רק אם יסגר שידוך דרכנו לביתך - אז תיכנס התחייבותך גם על הבנים לתוקף! ולכן אין לך כלל מה לחשוש או להפסיד, תוכל להרשם ובמקביל להמשיך ולשמוע הצעות ממקומות אחרים.

אנו נאלצים להשיב ריקם, משפחות שאירסו את הבן לאחרונה וכעת כשהגיע תור הבת "נזכרו" להרשם. מטעמים מובנים אנו נאלצים לסרב לקבלם. (היה גם מקרה שנאלצו לוותר על כל הסכום שדרשו וקיבלו כבר לבן, כדי שנרשום את בנותם) ועל כן החכם עיניו בראשו, גם אם כעת יש לך בן מצוין על הפרק עם הצעות מפליגות, הרשם למאגר בשביל הבנת שבהמשך.

בחור בן עליה יקר – מקומך איתנו! רישום עצמאי למאגר "את צנועים חכמה", בקו המערכת, שלוחה 1 ואז 2

מאגר השידוכים שלנו מבוסס על רעיון פשוט וגאוני כאחד – **ובקיצור נמרץ:** תוכל לקבל מאיתנו הצעות לבתך של בחורים מצוינים שאינם מבקשים יותר מ-180 אלף ש"ח, והינך חותם שמידה ואכן יסגר שידוך לבתך דרך ארגון "השמחה במעונו" גם לבנך לא תדרוש מעבר לסכום זה.

וכך בעצם קיבלנו עסקת חבילה הכל כלול.

במצב היום כשהבת מגיעה לפרקה, ההורים ניצבים לפני שוקת שבורה, אין כמעט אדם נורמטיבי אחד שיש לו בת וחושב שהמצב הנהוג כיום בנושא ההתחייבויות המופרזות בשידוכים הוא נכון.

כשצולחים איך שהוא ובניסי ניסים את השידוך לבת, ונשארים עם הררי חובות, וכעת מגיע תור הבן, לפתע מתהפך הגלגל ועלולים לשכוח מה שעברנו בעצמנו, ולדרוש עבורו כמנהג בחורים דמתקרי חשובים דפה. מה שאנחנו מציעים בתכנית זה עסקת חבילה, לא להיות עשוק, ולא להיות עושק.

זה כבר עובד בשטח!

בתוך תקופה קצרה מאז נוסד המאגר כבר נסגרו כמה וכמה שידוכים ע"פ מתווה הארגון בס"ד. לאור ההצלחה העצומה והתגובות המעודדות כל כך, נשארה רק שאלה אחת פתוחה: למה לא כולם יודעים מזה? אנשים מיואשים ולא יודעים שהישועה נמצאת בהישג ידם! אי לכך אנו מפרסמים שוב את הפרטים וצורת הרישום למאגר.

איך נרשמים?

אפשרות א': הדרך המועדפת והקלה - דרך המייל

שלחו למייל הארגון SH035465150@gmail.com בקשה ל"טופס הצטרפות להורים", בנוסף שלחו לנו את הפרטים הרלוונטיים לשידוך של ילדיכם שהגיעו לפרקם, או שתמלאו עבורם כרטיס במאגר השידוכים "לב אחד" (ניתן לקבל קישור ישיר למילוי כרטיס במייל, או דרך נדרים פלוס).

להורים לבת על הפרק

שהשמחה במעונו

בנשיאותם של גדולי ישראל
sh035465150@gmail.com - 03-5465150

בס"ד

טופס הצטרפות למאגר השידוכים שע"י "שהשמחה במעונו"

לכבוד ארגון "שהשמחה במעונו" הנני מבקש לצרף את בני משפחתי לארגון ולקבל מאיתכם הצעות שידוכים לבני ולבנותי מהמגזר הליטאי, בחורים בני תורה מצוינים - לבנותי, וכן בנות בית יעקב מצוינות השואפות להקים בית של תורה - לבני. כתובת מייל לקבלת הצעות @

להלן שמות בני ובנותי שהגיעו לפרק השידוכים, וכן מצ"ב בנפרד כל פרטיהם הרלוונטים עבור הצעות שידוכים, או לחלופין מילאתי עבורם כרטיס שידוכים בארגון "לב אחד" (ניתן למלאות כרטיס שידוכים, בשליחת דרך מייל הארגון sh035465150@gmail.com וכן דרך מכשירי "נדרים פלוס" שהשמחה במעונו". נא למלאות כאן רק בחורים מצוינים שרוצים להמשיך לשקוד על התורה גם אחרי החתונה, ובחורות שרוצות כאלו בחורים. בחורים ובחורות שמעוניינים לשלב תורה ועבודה אינם מתאימים למאגר "שהשמחה במעונו", אך יוכלו למלאות כרטיס במאגר הכללי של "לב אחד")

שם: _____ ת.ז. _____ גיל _____
שם: _____ ת.ז. _____ גיל _____

להלן שמות הבנים והבנות שבבית שמעל גיל 15 ועדיין לא בשידוכים

שם: _____ ת.ז. _____ מוסד לימוד: _____ גיל _____
שם: _____ ת.ז. _____ מוסד לימוד: _____ גיל _____
שם: _____ ת.ז. _____ מוסד לימוד: _____ גיל _____

אני מעוניין לקבל ממכם הצעות לבתי\בנותי, בחורים מצוינים שנרשמו למאגר בעצמם או ע"י הוריהם, ולא דורשים התחייבות נדוניה יותר מ 180 א"ש לדירה כמכתבם של גדו"י.

והנני מתחייב שמדה ואכן יסגר שידוך לבתי ע"פ מתווה ארגון "שהשמחה במעונו", שגם בשידוכים של בני אודיע תמיד למחותן בסגירת הוורט שאינני רוצה שיתן יותר מיכולותיו, ובכל מקרה גם אם הוא באמת עשיר, לא תהיה התחייבות מצידו ליותר מ 180 אלף ש"ח* ורק אם ירצה אח"כ להוסיף מעצמו וללא התחייבות, מה טוב ומה נעים. וכן מיד כשיגיעו לפרק האיש מקדש ארשום את בני לארגון, ואמנם אוכל לשמוע הצעות גם ממקומות אחרים, אך אתן עדיפות להצעות של בחורות מהמאגר (כיון שהורים כאלו שלא דרשו דרישות מופרזות לבניהם, להם מגיע גם חתנים כאלו לבנותיהם ודו"ק). ובכל אופן ההתחייבות מצדי תהיה כנ"ל שבאירוסין בני לא תהיה התחייבות המחותן מעבר ל 180 א"ש וכתקנת גדו"י. כמו"כ אסביר את הדברים בטוב טעם ודעת לבני, ואעשה כל שביכולתי לשכנעו שגם הוא מעצמו לא יבקש יותר מ 180 א"ש. ולא נראה לי שצפויה התנגדות מצידו. וכן לא אעביר הצעות שאקבל מהארגון, לאחרים ללא רשות מפורשת ממכם. דמי שדכנות ישולמו ישירות לשדכן כמקובל (לכה"פ 4000 ש"ח)

וע"ז באתי על החתום בתאריך _____ שם ההורה _____ טלפון _____

*נוסח זה בא לפתור בעיה שאנשים יוכלו להגיד שאמנם אינם דורשים לבנם, אך בכל אופן יבחרו בסוף את הצעת השידוך עם הנדוניה הגבוהה ביותר, ויגידו שלא דרשו אלא הורי הבת הציעו מעצמם. והורי הבת יאלצו מחוסר ברירה להציע נדוניה מופרזת, וחוזר חלילה וא"כ מה הועלנו? ולאחר מחשבה הוחלט שהמצטרפים למשפחות "שהשמחה במעונו" מתחייבים שבכל מקרה, גם אם הורי הכלה עשירים כקרח, התחייבות ההורים בוורט לא תהיה יותר מ 180 אלף ש"ח, ורק אם אח"כ ירצו לתת מעצמם, תע"ב. וכיון ש 95% אין להם באמת יכולת לתת יותר מ 180 א"ש (והראיה שלבנים לא נותנים יותר מזה בד"כ, וכן בחוגים אחרים בודדים נותנים יותר) זה אמור לפתור את הבעיה. ואם בכל זאת יתנו יותר זה יהיה סימן שהוא כסף של יושר שניתן בשמחה לזוג, ולא באילוץ ח"ו.

טופס הצטרפות להורים לבחור מצוין על הפרק

זכינו וב"ה יש לנו בן ת"ח השוקד על תלמודו ואנו מעוניינים לקבל הצעות עבורו גם ממאגר "שהשמחה במעונו" ובכך לזכות לברכת הרמ"א ריש אה"ע שכתב "שכל אשר יתן לו חמיו וחמותו יקח בעין טוב ואז יצליח", ובנוסף נהיה זכאים אם נחפוץ לקבל הצעות של בחורים מהמאגר לבנותינו

שם הבחור _____ ת.ז. _____ ישיבה _____ גיל _____ טל' להצעות _____

בחור יקר בן עליה אמיתי!

הצטרף עצמאית למאגר "את צנועים חכמה" בקר המערכת שלווחה 1 ואז 2

טופס זה ניתן לקבל | לשלוח, באמצעות מייל הארגון sh035465150@gmail.com

חידון על התפילה

החידון ערוך על תפילות שחרית לחול מה טובו וכו' עד סוף התפילה וכן מנחה ערבית לחול כולל תוספות הנאמרות ע"י הציבור והש"ץ בחזרת הש"ץ, וכן עקידה וקרבנות ציבור, ואינו כולל הלל סליחות לתעניות וכו', החידון נערך לפי נוסח אשכנז אך גם בנוסח ספרד אותם תשובות בדו"כ מלבד השינוי במספר האיזכורים של פעמים בנו"ס יש יותר, (המספר בסוגריים זה ציון מספר הפעמים או הקטעים שיש למצוא ענין זה).

כמה כללים לחידון: מטרת החידון לעודד ההתבוננות בתפילה ופירוש התיבות בפשיטות ולכן כל השאלות, המילים באותו הקשר וללא הוצאת דברים מהקשרם. ולמשל וכחול אשר על שפת הים א"ז צבע כחול. בכל שאלה שיש מספר תשובות או מקומות נכתב בסוגריים המספר. דבר הנכפל אמירתו בתפילות כגון אשרי שנאמר ג' פעמים וכדו' א"ז נחשב כג' פעמים אלא רק כפעם אחת, אא"כ צוין אחרת בשאלה.

- א. איזו מילה בשמו"ע אומרים הכי הרבה פעמים.
- ב. איזה סוגי קרבנות מזכירים בתפילה לא באמירת הקרבנות והיכן (3).
- ג. מנה את כל האיברים שמוזכרים בתפילה (7).
- ד. פרט בע"ח המוזכרים בתפילה בפרטות (היינו מוזכרין בפרט ולא בשם כללי לא בהמה חיה רמש וכדו' אלא כגון חמור וכדו' שזה שם עצמי) (9) בנו"ס (12).
- ה. היכן הרבה שבחים או בקשות בני תיבה אחת הנאמרים ברציפות לפחות 7 מילים (3).
- ו. איזה פסוקים נאמרים בביהמ"ק על הקרבן ואילו בתפילה אין איזכור שזה שייך לקרבן.
- ז. היכן מזכירים תיבה אחת או קבוצת מילים בלשון ארמי (9).
- ח. היכן מוזכר הכינוי בשר לבני אדם (3).
- ט. כינויים לאומה המצרית מלבד מצרים (2).
- י. היכן מוזכר מלאך מלבד בברכת יוצר (2).
- יא. מנה כינויים למלאכים (5).
- יב. היכן מוזכר דגל (2).
- יג. בנו"א בכינויים אחרים כגון בריות וכדו' (6).
- יד. היכן מוזכר שנה בלשון רבים (4).
- טו. מילה המוזכרת 8 פעמים בדילוג מילה כל פעם, (גם בניקוד שונה וגם תוספת או השמטת אות וי"ו). כנ"ל 6 פעמים, כנ"ל 4 פעמים (2 מקומות).
- טז. כמה ברכות יש בתפלת שמונ"ע דחול, וכמה שייך שיהיה הכי הרבה.
- יז. היכן מוזכרים אב ובנו, (גם אם לא בשם פרטי של אחד מהם) (6).
- יח. היכן מוזכר אחד מהצבעים.
- יט. בתהילה לדוד הנאמר ג' פעמים ביום איזה פסוק שונה במבנהו משאר פסוקים.
- כ. היכן מוזכר אויב (3).
- כא. איזה פסוק הציבור שומע מהש"ץ הכי הרבה פעמים ביום (כמובן שנכפל אמירתו).
- כב. פסוק הנאמר כל יום בלשון יחיד ולעיתים נאמר בלשון רבים.
- כג. באיזו ברכה בשמו"ע מוזכר תוכן כלשון פסוק שלם מהנ"ך.
- כד. היכן אומרים תודה על שאנו יכולים לומר תודה.
- כה. היכן מזכירין יין (3).
- כו. היכן מוזכרין כל הז' משקין. יין דבש שמן חלב טל דם מים.
- כז. מה משותף למודים דרבנן ועל הניסים מלבד ענין ההודאה.
- כח. היכן מזכירין ענין אריכות ימים (2).
- כט. היכן מזכירין ענין הבטחת הארץ לאבות (7).
- ל. היכן בפסוקי דזמרא אומרים קטע שאיננו פסוק.
- לא. מהו הפסוק מהתורה הנאמר בתפילה הכי הרבה פעמים ביום והיכן (יש למנות לפי מספר פעמים גם אם נכפל אמירתו כמה פעמים) (9) [ובתרגומו עוד 2].
- לב. היכן בפסוד"ז אומרים פסוק שאיננו מתהילים.
- לג. היכן מזכירים את הענין שהקב"ה ברא את העולם (8).
- לד. איזה בקשה מזכירין הכי הרבה פעמים בתפלה (כולל כמובן כל התפילות פסוקי דזמרא בקשות וכו').
- לה. היכן מזכירין יצר הרע (4). (בנו"ס 5).
- לו. היכן מוזכר עניני קבר וקבורה (6).
- לז. מה משותף לאמונה רפואה תשובה גאולה.
- לח. היכן מוזכר בצמידות ענין עבר הוה ועתיד (3).
- לט. היכן מזכירים דברים של מידות ומשקלות.
- מ. באיזה תוארים מזכירין את משה רבינו (2).
- מא. איזה בגדים מוזכרים (גם דברים שאין רגילות כ"כ ללבושם) (5).
- מב. היכן מקדימים תשובות לשאלות לפני השאלות. אין כאלוקינו מי כאלוקינו וכו'.
- מג. רוב התפלות והבקשות וההודאות נתקנו בלשון רבים כידוע, היכן יש קטע בתפילה הלקוח מתהילים שרובו נאמר בלשון יחיד.

בהצלחה!

מכתב עוז ממרנן הגאונים הגדולים

רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א | רבי דוד כהן שליט"א

ברוך ה' זכינו שבדורינו נתרבו הלומדים בכל עולם הישיבות, ורבים מהם נישאים ותרם אחד מסגרת ראויה להמשיך עלייתם לאחר נישואיהם. במקביל התרבו היכלי הכוללים ברחבי ארצה"ק, שבהם יושבים עשרות אלפי אברכים ושוקדים על תלמודם בכל שעות היממה, כחזיונם של גדולי הדורות האחרונים ובמיוחד מרן החזון אי"ש זצוק"ל שכל בן תורה הלומד בעולם הישיבות, ימשיך את דרכו בכולל, שהמציאות מוכיחה כי רבים מתעלים וגדלים בשנים אלו לאין עדוך במסגרות שונות וייחודיות, וניתן לומר כל עליהם עומד העולם.

בשנים האחרונות, עקב דיכוי הגדול בכמות ובאיכות הלומדים בישיבות, והמחסור הקיים בכוללים המתאימים לכל אחד לפי דרגתו ודצונותיו, נתקלים במקרים רבים בהם שלא מצאו מקום הולך להמשיך עלייתם לאחר נישואיהם, ובמקביל רבים מהאברכים הלומדים במקומות שאינם מתאימים לסגנון ואופי לימודם, ופעמים רבות נובע הדבר מחוסר מידע על מסגרות הלימוד השונות הקיימות במסגרת הכוללים ברחבי ארצה"ק.

בנוסף לכך, מעידים ראשי ישיבות, כי ישנם חתנים צעירים רבים, החפצים להמשיך את לימודם במסגרות הכוללים השונים, ולגדל בתיהם על אדני התורה והידאה בלימוד עיוני על סוגי השונים, ואברכים רבים לאחר נישואיהם אובדי עצות ואין יד מכוונת שתוכל להנחיש להם המידע הנצרך למצוא מקום ראוי בהתאם לדצונותיהם להתעלות באותם שנים.

לשם כך הוקם הפרויקט המיוחד - 'במקום שליבו חפץ' בשיתוף פעולה עם קרן 'אחזקת תורה', וקרן 'אדופט א' כולל' להקים מאגר מקיף של כל הכוללים הקיימים היום בארצה"ק בכל עיר ושכונה שבה, קהילה וחוג, בפירוט כל סוגי ואופני הלימוד בהם, ואופני הקבלה ופידוט המילגות וסוגי הלומדים, כדי לקבל תמונה מדויקת שדרכה יוכלו לבחור כל בחור/ אברך כשהוא ניגש לסוגיית הכוללים, למצוא בנקל את הכולל המתאים ביותר לצמיחתו בע"ה.

אנו מחזקים בזאת את ידיהם של הרב"ג רבי יהושע גולדשמידט שליט"א ועימו הרב הגאון רבי הלל מן שליט"א שאיתמחי גבדא בהקמת כוללים ובעליית האברכים, ודרך הקו התורני 'קול מבי מדרשא' בדו יחדיו להקים את המפעל הגדול שיפנה בע"ה בעצה אחת עם ראשי הכוללים די בכל אתר ואתר, להגדיל הרשימות כדי שיהיה לכל אחד ואחד אפשרות לקבל תמונה מדויקת וראויה, וראוי לכל מי שבידו לסייע להשלמת המלאכה, ליטול חלק במפעל כבוד זה, שלבטח ירבה פעלים לתורה בשנים הנבחרות של הצעירים בשנות עלייתם.. וכל המסייעים בדבר נעלה זה לבטח יזכו ללהתברך ממקור הברכות בכל מילי דמיטב, וזכות התורה תעמוד להם ולזרעם עד עולם.

דוד כהן

יהושע אייכנשטיין

112

י"ג

במקום שליבו-חפץ
מיזם ארצי להתאמת כוללים לאברכים

מקום שליבו חפץ - מאגר הכוללים בארה"ק

מאגר ממוחשב ובו מאות כוללים בכל רחבי הארץ הנותן מענה לאברכים בני עלייה המחפשים מקום תורה המתאים לשאיפותיהם

לקראת זמן אלול הבעל"ט, השאירו פניה למערכת ויחזרו אליכם עם מענה הולם

מתוך מכתבם של גדו"י אודות המיזם:

מרן הגאון ד' יהושע אייכנשטיין שליט"א ראש ישיבת יד אהרן:

"אנו מחזקים בזאת את ידיהם... להקים את המפעל הגדול בעצה אחת עם ראשי הכוללים די בכל אתר ואתר, להגדיל הרשימות כדי שיהיה לכל אחד ואחד אפשרות לקבל תמונה מדויקת וראויה

מרן הגאון ד' דוד כהן שליט"א ראש ישיבת חברון:

"וכל המסייעים בדבר נעלה זה לבטח יזכו להתברך ממקור הברכות בכל מילי דמיטב, וזכות התורה תעמוד להם ולזרעם עד עולם

ניתן לפנות במערכת (ללא תמורה):

בעמדות נדרים פלוס - 'מקום שליבו חפץ',

או בקו מבי מדרשא - 077-251-9000 שלוחה 66

קרן "זכרון שמואל"

ע"ש רבי שמואל ב"ר יעקב זללה"ה

חלוקת מחזיקים וברכונים לאולמות

להזמנות, תרומות והנצחות 052-7147963

רוצה להוסיף זכויות? יש לך בעת הזדמנות!

ברכת המזון מתוך הכתב – באולמות השמחה

כתב המ"ב סי' קפ"ה סק"א (ומקורו מהב"ח) דהמזקדק יזהר לברך ברהמ"ז לכתחילה תוך הספר ולא בע"פ (כדי לעורר הכוונה) ומפורסם בשם רבינו הגר"א עה"פ אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה (אסתר ט, כה) שע"י אמירה מתוך הספר מסתלקים המחשבות הרעות ומתעורר הכוונה. (וכידוע שמרן הגר"מ שך זצ"ל היה מזרז בעתות צרה רח"ל להתחזק בזה לפחות בברכה ראשונה ומרן הגר"ל שטיינמן זצ"ל אמר בשמו שהוא סגולה לזש"ק וכבר נדפס כע"ז בספר עמוד אש תולדות מהר"ל זצ"ל עמ' קס"א שיעץ כן לאשה שהיתה משכלת בניה בקטנותם רח"ל והועיל לה להפקד בזש"ק).

ברם, אם כשמברכים בכל מקום רגיל נצרכים לעצות איך לסייע לכוונה כ"ש וכ"ש שנצרכים לזה באולמות שמחה שיש ריבוי גורמים להיסח הדעת כידוע.

בעזהש"ת קרן "זכרון שמואל" יצרה קשר עם בעלי אולמות והרבה מהם הביעו את רצונם/הסכמתם לקבוע מעמד מיוחד לברכונים במקום בולט ונגיש לציבור לזכות הרבים, הקרן הנ"ל מחלקת לאולמות (על בסיס תרומות) ערכה הכוללת 2 מעמידים (גברים ונשים) וברכונים גדולים ב' נוסחאות (אשכנז/ספרד ועדות מזרח) איכותיים ויפים במיוחד, מצופים למינציה עבה, קלים לניקוי ועמידים לאורך זמן (בס"ד בימים אלו חולקו כבר ערכות למס' אולמות).

כמו"כ הקרן הנ"ל מחלקת לאולמות המעוניינים ערכה נוספת הכוללת מעמיד + סדר מנחה וערבית ג' נוסחאות אשכנז/ספרד/ע"מ.

למותר להאריך בגודל מעלת מזכי הרבים שכידוע חז"ל הקדושים הפליגו במעלתם ובספר שם עולם למרן הח"ח זצ"ל ח"א פכ"א כתב דזוכים עבור זה לבנים גדולי תורה (וכמו דמצינו בחז"ל גבי אלקנה) ובספר חיי עולם למרן הקה"י זצ"ל ח"א פל"א כתב שהמזכה את אחרים הוא עצמו מתעלה ומתקדש מאד (ויסודו מגמ' בסנהדרין צ"ט ב' ע"ש)

כל תרומה מועילה ומאפשרת לקרן הנ"ל לחלק לעוד אולמות.

בתרומת עלות ערכה תינתן אפשרות הנצחה.

זכור! ההשקעה היא חד פעמית – ומניבה פירות לנצח נצחים! 🖱️

זנק חדשתי

בתוך בתי ישראל

052.7663728 • ט79X

התחליף החכם והמנצח לגנרטור השכונתי!

חברת צור בהשקת מערכות מצברים מהמתקדמות בעולם. השילוב בין הסכנולוגיה החדשנית ביותר הקיימת בשוק העולמי, לבין הבנה עמוקה לצרכי החשמל הכשר בשבת, הפכו אותנו למובילי הבשורה ברפורמת המחירים בתחום המצברים

צוות המומחים בחברת צור, בהשקת מערכות המותאמות לתבניות משפחתיות ומוסדיות שבס"ד יתאימו לצרכים המדויקים במרקם המשפחתי/ ציבורי ויקלו על תהליך הרכישה.

02.644.71.81

מענה אנושי ע"י אנשי המקצוע שלנו בשעות פעילות נרחבות
t z u r . t e c 7 @ g m a i l . c o m

• מחלקת מצברים • מחלקה סולארית • מחלקת מיכלי מים •

המצברים מופקים מהציוד וחומרי הגלם האיכותיים בעולם ושומרים על חיי מדף לטווח הארוך ביותר

„מצברים יבשים“ „מצברים רטובים“ „ממירי הדור הבא“

• מחיר ללא מתחרים • תפוצת מתקנים בפריסה ארצית • אחריות מקסימלית ובלעדית • אספקה מהירה לכל חלקי הארץ • מענה אנושי נרחב •

• תחום שבת • במקומות נופש

נוסעים לשבת נופש? שוכרים צימר בבין הזמנים? זהירות מאיסור יציאה חוץ לתחום שבת!!!

בשונה ממה שאנו רגילים כל השנה ללכת בשבת מרחקים גדולים בתוך העיר בלי לצאת מחוץ לתחום שבת, בבין הזמנים כשנוסעים לישובים קטנים והולכים לטייל מחוץ למושב, פעמים רבות בהליכה קצרה של כ-10 דקות בלבד מחוץ למושב כבר יוצאים מ'תחום שבת'.

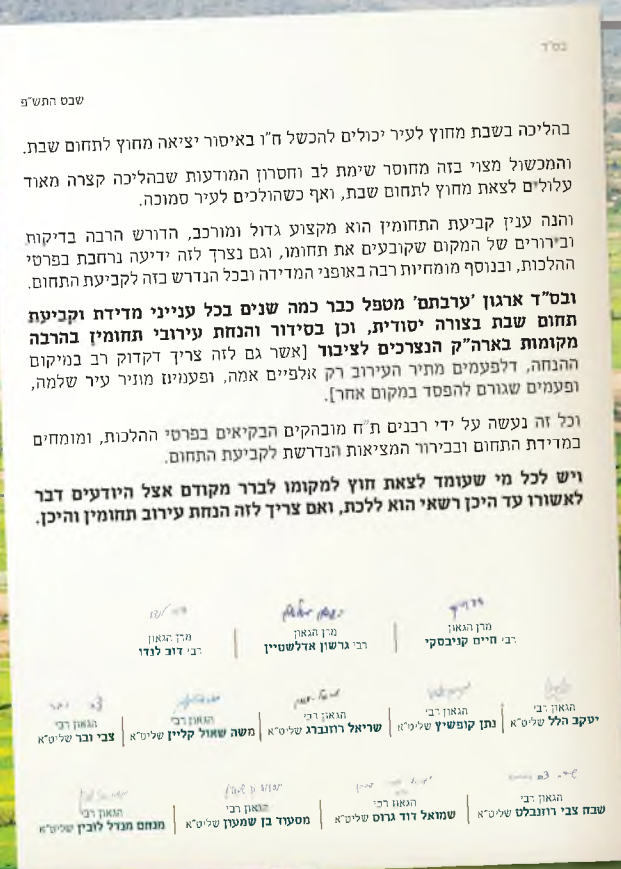
כדי לא להכשל ח"ו בחילול שבת ביציאה מחוץ לתחום, בכל מקרה של יציאה מחוץ למושב, בין אם זה בספסופה, בקוממיות, בית מאיר או בדלתון, **צריך להזהר לא לצאת מתחום שבת**. גם אם הולכים לתוך ישוב סמוך, פעמים רבות ההליכה מותרת רק לחלק מהישוב ולא לכולו, ובהליכה בתוך הישוב הסמוך יוצאים מתחום שבת.

זהירות יתירה נדרשת כשנמצאים במתחמי ומקומות נופש הנמצאים מחוץ למושב, כדוגמת אכזיב, מלון כינר, מלונות ים המלח, ועוד מקומות רבים, **שתחום שבת נמדד מקצה המתחם בו שוהים**, ובהליכה קצרה מחוץ למתחם יוצאים מחוץ לתחום שבת.

יש לכם שאלה הנוגעת לתחום שבת? לקוקים לעירוב תחומין?

במענה הטלפוני ניתן על ידי רבני הוועד מידע הלכתי ומציאותי בכל הקשור לתחום שבת בהליכה ממקום למקום ברחבי הארץ.

כמו כן, במקרים בהם יש צורך בהנחת עירוב תחומין, ניתן להרשם לקבלת חלק בעירובי התחומין שהונחו במקומות רבים ברחבי הארץ, [קבלת חלק בעירובי התחומין היא על ידי הרשמה, ואינה כרוכה בעלות].

0722-722-909

מענה הלכתי בענייני תחום שבת ועירוב תחומין

ערובתם' ע"ר 580660900 | טל: 0722-722-909 | פקס: 0765-10-22-55 | מייל: a0722722909@gmail.com

- לשותפות בזיכוי הרבים, ניתן לתרום דרך מכשירי 'קהילות' מס' קופה 1883, או במענה הטלפוני שלוחה 6 -

בר"ח אלול מתחילים מסכת בבא מציעא בעיון

בימים אלו סיימו מאות אברכים בני 'חבורת ש"ס'
לימוד מסכת בבא קמא בעיון, גמרא רש"י תוס' עם
שיטות הראשונים והאחרונים ועיקרי הנושאים העיוניים.

קצב הלימוד הוא של עמוד ליום, חמישה ימים בשבוע *
עם מראי מקומות המחולק לבני החבורה שנערך בהכוונת
ראש ישיבת חברון מרן הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א
התכנית כוללת שני מסלולים:
מסלול א: גמ' רש"י תוס'
מסלול ב: גמ' רש"י תוס' ועיקרי הסוגיות

זה הזמן להצטרף ללימוד מסכת בבא מציעא ותזכה לרכוש
ידיעות מקיפות במסכתות הש"ס בעיון

* לא כולל ביה"ז

אין התורה נקנית אלא בחבורה

התכנית החדשה של 'דרשו'
ללימוד מסכתות הש"ס בעיון

לפרטים נוספים אודות תמריצים
מיוחדים לראשי החבורות ולומדיהם:
הרב חיים טופר 050-4128780

להצטרפות ורישום קבוצות לימוד
וכוללים:
shas5609000@gmail.com

להצטרפות לתכנית 'דרשו'
חבורת ש"ס 02-5609000
או בעמדות 'נדרים פלוס'

שמות
הזוכים:
"ז תמוז
ד' אב

**לרגל ימי בין הזמנים, הזדמנות להצטרף
למסלולי הלימוד זההיזוק במפעל 'שיה התורה'
לטובת נשמת רשכבה"ג מרן שר התורה זיע"א**

'כְּהִנְהִגְתוּ'
במיוחד
לנשים,
לקבל
ולהקפיד
להתפלל
שלוש תפילות
ביום

לראותם לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 137 | פר' ואתחנן תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מדרן המשגיח הגר"ד סגל עם מדרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א

מדרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך

עם הגאון הגדול רבי אשר אריאלי

עם מדרן המשגיח הגה"צ רבי דן סגל

עם הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק

מדרן הגר"י אייכנשטיין שליט"א בכנס בעניני חינוך ובין הזמנים
שנערך ע"י ארגון 'תבונות' בנווה יעקב בהשתתפות מאות מאברכי השכונה

מעמד יסוד הישיבה הגדולה בנחליאל

בבית מדרן ראש הישיבה הגר"ד לנדרו ובבתי גדולי שליט"א

מעמד מרגש ורב רושם התקיים השבוע לרגל יסוד הישיבה הגדולה בעיר החרדית החדשה נחליאל בנשיאות מדרן ראש הישיבה הגר"ד לנדרו שליט"א. במעמד השתתפו דה"י הגאון ר' נחום מאיר רוזנברג שליט"א וחד עם אביו הגאון הגדול גאב"ד בני ברק ד' שריאל רוזנברג שליט"א ורבני הישיבה. הרבנים עלו למעונו של מדרן ראש הישיבה הגר"ד לנדרו שליט"א שהביע סיפוק ושמחה עצומה על הקמת ישיבה חדשה בעיר החרדית המתהווה 'נחליאל' בראשות הגאון המופלא ששמו הולך לפניו הגר"מ שליט"א בבחינת 'זאת יהודה שלה לפניו', ואף בירך בברכת הצלחה והוסיף שיהיו תלמידים הגונים. כמו"כ עלו הרבנים הגאונים למעונו של ראש הישיבה הגר"מ הירש שליט"א אשר התעניין בפרטי הפרטים והתרשם מהמקום המיוחד בו הישיבה תוקם בסמוך לקהילה החרדית וכן האציל מברכתו, נשיא איחוד הקהילות ומיוזמי הקמת הקהילה החדשה ראש הישיבה הגר"י אייכנשטיין שליט"א שכיבד את המעמד בנוכחותו בירך אף הוא וכן נשא דברים. כמו"כ עלו הרבנים אל מעונו של הגר"ד פוברסקי שליט"א אשר שמח מאוד לשמע הבשורה בהקמתה של הישיבה החדשה בראשה יכה תלמידו הקרוב הגר"מ רוזנברג שליט"א מחשובי הת"ח בוגרי ישיבת פונבז' המעטירה, ומראשי הכולל המפורסם 'מורשה ודעת' הישיבה תקבע בעז"ה את מקום מושבה בסמוך לקהילה החרדית במקום שע"י הרב שלום קולדצקי שליט"א ממייסדי הקהילה החדשה בנחליאל ומראשי האיגוד ואיחוד הקהילות בא"י, ביקוש רב נרשם בהיכלי התורה ובעולם הישיבות כאשר דבים מסלתה ושמנה של טובי הבחורים הביעו התעניינות רבה בכך לזמן ארוך. הבעל"ט, כמו כן בעז"ה יפתח במקום כולל אברכים.

נראה הרב שלום קולדצקי שליט"א ראש איגוד בני הישיבות ומייסד העיר החרדית בנחליאל

המשיגיה הגאון רבי חזקיהו מישקובסקי בשיחת חיזוק לקראת ימי בין הזמנים
בישיבת "ברכת יצחק" באור יהודה בראשות הגאון רבי אבינועם פוסטבסקי שליט"א

"לא נברא הים אלא לעמלי תורה" (חזון איש)

מורן הגרש"י בודנשטיין

מורן הגרמ"ד סאלאוויצקי

מורן הגרמ"ל ליפקוביץ

מורן הגר"א חדש

מורן הגר"י אדלשטיין

מורן הרב מברסקי

מורן הגדא"ל שטימן

מורן הגר"ח קניבסקי

בינום גדולי ישראל שליט"א למען ילדי קרן ההסעות

אלפי בני הישי"ק מרחבי הארץ העולים לישיבות גדולות השתתפו במעמד "סדר הכנה" שע"י 'דרשו' בראשות מרגן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

"חכם לב יקה מצוות"

הודעה משמחת

כהנים בואו בהמונכם וברכו את הקהל

לכבוד יום היארציית ה-11 של אבי מורי, איש החסד
רבי שמואל יצחק בן הרה"צ רבי יו"ט ליפמן שטרן זצ"ל

יתקיים כמידי שנה מעמד

ברכת הכהנים המרכזית

ביום ראשון, י"ב באב תשפ"ג (30.7.23)

בבית הכנסת אמרי שפר, רחוב קצנלבוגן 1 הר נוף.

8:00 ברכות השחר, 8:10 הודו, 8:20 ברכו,

8:45 (משוער) מעמד ברכת כהנים המונית

הכהנים יתרכזו במרפסת ויברכו את הקהל מחוץ לבית הכנסת

גברים מתבקשים לעמוד במדרכה

ונשים מעבר לכביש

וברך את
המשתתפים
במעמד
שיזכו
להתברך
בברכת
כהנים לפי
כל הפרושים

מצוות מורינו ורבינו
מרן שר התורה זצוקללה"ה

"זה ענין גדול וכל כהן נוסף
זה הידור בדאורייתא של
ברכת כהנים וברוב עם
הדרת מלך"

מזכרת מיוחדת לקהל

כיבוד קל

מילגות לכהנים

נא להביא טליתות

המעמד באישור
משטרת ישראל

החותם בברכת התורה
אברהם ישעיהו שטרן

"יְהִי רָצוֹן, שְׁתַּשִּׁים עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, חַיִּים וּבְרָכָה לְמִשְׁמַרְת שְׁלוֹם"